

MØTEINNKALLING

Utval: Forvaltningsutvalet
Møtestad: Dalsfjorden, Rådhuset
Dato: 19.09.2017
Tid: 13:00

Det blir synfaring på Rotset og Klepp før møtet byrjar. Møtestad er ved Rådhuset kl 13:00. Sakene det gjeld er PS 64/17 på Rotset og PS 65/17 på Klepp.

Forfall skal snarast meldast til servicekontoret/utvalsekretær på telefon 70 05 87 00 eller postmottak@volda.kommune.no, som kallar inn vara. Varamedlemer møter difor berre etter eiga innkalling.

Folkevalde, både medlemer og varamedlemer, plikter å møte jf. kommunelova § 40 nr. 1, med mindre det ligg føre gyldig forfall.

Den som ønskjer å stille spørsmål om sin habilitet i ei sak, jf. forvaltningslova § 6 og kommunelova § 40 nr. 3, skal melde dette til utvalsekretær i god tid før møtet. Dette også grunna eventuell innkalling av varamedlem, jf. forvaltningslova § 8, 3. ledd.

Møtet er ope for publikum, med kan verte lukka ved handsaming av saker som inneheld informasjon som er unnateke offentlegheit.

Saksdokumenta er lagt ut til offentlig ettersyn på Volda kommune si heimeside <https://innsyn.ssikt.no/volda/dmb> og på servicekontoret.

SAKLISTE

Saksnr.	Sak
PS 62/17	Godkjenning av innkalling og sakliste
PS 63/17	Godkjenning av møteprotokoll frå forrige møte
PS 64/17	Gbr 30/261 - dispensasjon - utbygging - Bøen 2. Dispensasjon frå plankrav.
PS 65/17	Uløyves bruk av garasjetak Gbr 17/2
PS 66/17	Høyring - Endring i reglane for nydyrking - forbod mot nydyrking av myr
PS 67/17	Nye vegnamn i Håmyra - vedtak etter offentleg ettersyn
PS 68/17	Orienteringssaker
OS 7/17	Fylkesmannen i Sør-Trøndelag - klagebehandling på Forvaltningstyret si sak 77/16 - Gbr 6/25 og 6/26
OS 8/17	Fylkesmannen i Sør-Trøndelag - klagebehandling på vedtak 10.05.16 - Gbr 6/25 og 6/26
OS 9/17	Fylkesmannen - vedtak i klagesak etter plan- og bygningslova- oppføring av tilbygg til hytte - gnr2 bnr105 - tiltakshavar: Jon Olav Kriken
OS 10/17	Vedtak i klagesak - Fylkesmannen stadfestar kommunen sitt vedtak - Gbr 18/285
OS 11/17	Fylkesmannen - Vedtak i klagesak - Gbr 30/26
RS 1/17	Delingssak på 53/1 - delegert vedtak

PS 62/17 Godkjenning av innkalling og sakliste

PS 63/17 Godkjenning av møteprotokoll frå forrige møte

SAKSDOKUMENT

Sakshandsamar: Per Heltne

Arkivsak nr.: 2017/131

Arkivkode: 30/261

Utvalsaksnr	Utval	Møtedato
57/17	Forvaltningsutvalet	29.08.2017
64/17	Forvaltningsutvalet	19.09.2017

GBR 30/261 - DISPENSASJON - UTBYGGING - BØEN 2. DISPENSASJON FRÅ PLANKRAV.

Handsaming:

Sindre Kvangarsnes kom med følgjande framlegg:

Saka vert utsett og forvaltningsutvalet ber om at det vert halde synfaring på staden.

Røysting:

Utsetjingsframlegget frå Sindre Kvangarsnes fekk 8 røyster og vart vedteke.

Åshild Vik røysta i mot.

Vedtak i forvaltningsutvalet - 29.08.2017:

Saka vert utsett og forvaltningsutvalet ber om at det vert halde synfaring på staden.

Administrasjonen si tilråding:

Volda kommune har starta prosess med revisjon av kommuneplanen sin arealdel.

Spørsmål om vidare arealbruk i Rotset-området vil ut frå innspel m.m vere eit sentralt tema i planvurderinga.

Vidare utbygging og utvikling av infrastruktur for dette området bør også avklarast gjennom denne prosessen, og eventuell ved etterfylgjande reguleringsplan, før vidare utbygging i området kan tillatast.

Forvaltningsutvalet finn såleis ikkje å kunne gje dispensasjon frå gjeldande plankrav for oppføring av tilbygg/påbygg av eksisterande bustad på del av gnr 30 bnr 261 slik søkt om.

Vedleggsliste:

Søknad om dispensasjon frå plankrav

Situasjonsplan

Merknader frå naboar

Bergen Bolig - Kommentar til nabomerknader

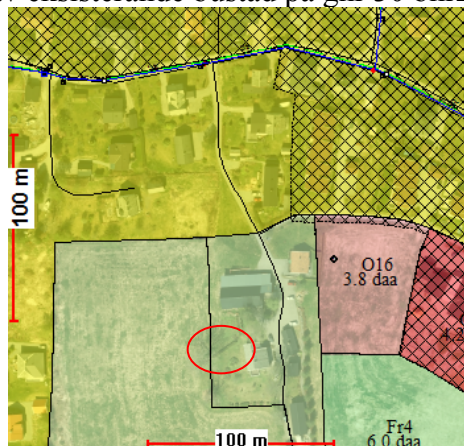
Uprenta saksvedlegg:

Kommunedelplan Volda sentrum

Søknad om rammeløyve

Saksopplysninger/fakta:

Advokatfirmaet Kyrre ANS har på vegne av firma Bergen Bolig ans fremja søknad om dispensasjon frå plankrav fastsett i kommunedelplan for Volda sentrum, planID 2007010, godkjent 2010(09), for til/påbygg av eksisterande bustad på gnr 30 bnr261, adresse Bøen 2.

Etter kommunedelplan for Volda Sentrum punkt 1.1 andre ledd heiter det fylgjande om plankrav:

"I byggeområda merka med R og B på plankartet, kan arbeid og tiltak som er nemnde i PBL ,§§81, 86 a, 86b og 93 (arbeid som krev byggeløyve, meldepliktige bygg og andre varige konstruksjonar og anlegg og fradeling til slike føremål ikkje finne stad for områda inngår i godkjend regulering- eller bebyggelsesplan."

Aktuelt området sør for Rotsetgeila mot attverande LNF-areal på Bøen er eit slikt avmerka område.

I søknad er det uttalt fylgjande:

"Undertegnede representerer Bergen Bolig AS.

Det søkes herved om dispensasjon fra plankravet i kommunedelplanen punkt 1.1 annet ledd. Det anføres at tiltaket er helt begrenset og at en reguleringsplan eller bebyggelsesplan ikke vil gi et bedre beslutningsgrunnlag enn en rammesøknad.

Kommunen bes ikke ta stilling til om tiltaket som helhet skal godkjennes. Problemstillingen er om søknaden kan behandles som en ordinær byggesak eller om kommunen krever en bebyggelsesplan eller reguleringsplan før søknad inngis.

Nærmere om tiltaket

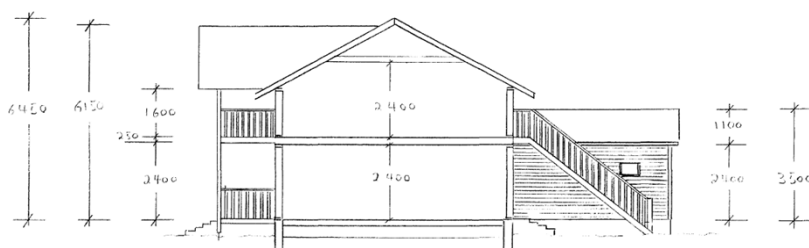
Bergen Bolig AS har til hensikt å bygge en ekstra etasje i høyden på eiendommen gnr 30, bnr 261 med adresse Bøen 2.

Tomten er på 980 kvm og er i dag bebygget med en enebolig med en-1-boenhet. Boligen har en full boligetasje med loft. Det vises til vedlagte plan og fasadetegning, jf. vedlegg 1.

Fasader eksisterende bygg

Fasader etter planlagt til/påbygg

Snitt planlagt bygg.

Mønehøyden er 4,85 meter over terreng. Eneboligen består i dag av 3 soverom, kjøkken, bad, vaskerom og stue. Bergen Bolig AS ønsker å bygge på en etasje og med en boenhet. Høyden vil økes med 1,6 meter. Boenheten er planlagt med samme størrelse og tilnærmet tilsvarende planløsning som eksisterende boenhet. "Det vises til vedlagte plan og fasadetegning som viser tiltaket etter ombygging, jf. vedlegg 2."

I søknaden heiter det vidare:

"I kommunedelplanens punkt 9.1 fremkommer at kommunen «kan gje dispensasjon fra planen dersom det ligg før(e) særlege grunnar for det, jfr § 7 i plan- og bygningslova».

Tidligere plan- og bygningslov § 7 er erstattet med § 19-2 hvor det legges til grunn at dispensasjon ikke kan gis dersom hensynene bak bestemmelsen det dispenseres fra blir vesentlig tilsidesatt. I tillegg må fordelene ved å gi dispensasjon være klart større enn ulempene etter en samlet vurdering.

Videre har kommunen i kommunedelplanens punkt 9.1 nr. 3 stilt opp vilkår som må være oppfylt for dispensasjon kan gis. Disse er:

Bustadhuset å inngå som ei naturleg fortettning av eksisterande bustadgruppe

Veg må tåle utvida bruk. Ved innlegging av vatn, må det ligge føre godkjent utsleppsløyve i tråd med regelverket. Bustadhuset skal ikkje vere til ulempe for naboar, landbruksdrift eller andre kjende interesser knytt til spesielle naturtypar eller kulturminne

Bustadhusa må elles oppfylle krava som er oppsette i § 3 i dei utfyllande føresegnene for LNF-område der det kan tillatast spreidd bustadbygging.

Den næmere vurdering

Bergen Bolig AS vil særlig vise til dispensasjonsbestemmelsen i plan- og bygningslova § 19-2 og det gjøres gjeldende at hensynene bak plankravet i kommunedelplanen ikke blir tilsidesatt.

Det planlagte tiltak er et begrenset tiltak på eksisterende bebyggelse og Bergen Bolig AS kan ikke se at en bebyggelsesplan er nødvendig eller gir et bedre grunnlag for kommunen til vurdere en byggesøknad. Det er i nærområdet flere tomannsboliger og rekkehus med

tilsvarende tomteutnyttelse som foreliggende tiltak. På eiendommen gnr 30, bnr 52 finnes blant annet to boenheter. I tillegg er gnr 30, bnr 349 bebygd med rekkehus. For øvrig vises til planprogrammet for ny kommuneplan der det uttales en klar målsetning om fortetting innenfor sentrumsområdene.

Da det kun søkes om en ekstra boenhet som harmonerer med strøkskarakteren for øvrig anses som en naturlig «fortetting av eksisterende bustadgruppe», vil krav om bebyggelsesplan fremstå som et uforholdsmessig byrdefullt og kostnadskrevende pålegg. Nytteverdien av bebyggelsesplan i forbindelse med en byggesak fremstår som helt begrenset. En ekstra boenhet inngår som en naturlig fortetting av eksisterende bebyggelse.

Den økte trafikkbelastningen vil i tillegg være lav og det vil ikke medføre krav om tiltak på eksisterende tilkomstvei.

En bebyggelsesplan vil heller ikke medføre at eventuelle ulemper for naboene blir nærmere eller bedre belyst. Hensynene til naboene må kunne vurderes tilfredsstillende i en normal byggesak med ordinær nabovarsling.

Samlet sett anses fordelene med å gi dispensasjon klart å overstige ulempene. Hensynene bak plankravet i kommunedelplanen synes heller ikke tilsidesatt."

Som vedlegg til søknad fylgjer også kopi av mottekne merknader ved nabovarsling og tiltakshavar sine kommentarar til desse.

Fire naboar har kome med merknader. Eg viser til vedlegg.

Innspela frå naboane er kommentert slik av søkjar:

"Innsigelsene fra naboene knytter seg i hovedsak til 3 ulike momenter;

Infrastrukturen/veien i området er ikke dimensjonert for flere boenheter.

En ekstra etasje og boenhet på boligen vil forringe omkringliggende eiendommer.

Misnøye med at det ikke er utarbeidet en ny reguleringsplan for området.

Det presiseres at problemstillingen for Volda kommune er om dispensasjonssøknaden kan behandles som en ordinær byggesak, eller om det kreves en bebyggelsesplan eller reguleringsplan før søknaden inngis.

Søker er av den oppfatning at en bebyggelsesplan ikke vil medføre at eventuelle ulemper for naboene blir nærmere eller bedre belyst. Hensynet til naboene er tilstrekkelig ivaretatt ved nabovarslene. Tiltaket skal dermed vurderes som en ordinær byggesak.

Vilkårene i kommunedelplanens punkt 9.1 nr. 3 er oppfylt. Det anmodes derfor om at dispensasjonssøknaden innvilges.

Vedrørende innsigelsene til naboene, vises det til vurderingen i dispensasjonssøknaden. "

Vurdering og konklusjon:

Kommunen viser til vedlegg vedkomande søknad og innspel frå naboar.

For arealbruk/bygging i området er gjeldande plangrunnlag kommunedelplan for Volda sentrum, plan godkjent 30.06.2009. jf. endring etter vedtak i dep. 22.03.2011.

I kommunedelplanen er det gitt juridisk bindande føresegner med heimel i Plan- og bygningslova § 20-4. Der det er plankrav til område, går dette fram av kartet.

I dei felles føresegnene for byggeområda heiter det m.a:

Plankrav § 20-4, 2. ledd bokstav a

I byggeområda merka med R på plankartet, kan arbeid og tiltak som er nemnde i Plan- og bygningslova §§ 81, 86a, 86b og 93 (arbeid som krev byggeløyve, meldepliktige bygg og andre varige konstruksjonar og anlegg) og frådelling til slike føremål ikkje finne stad før områda inngår i godkjend reguleringsplan.

Det må søkjast om dispensasjon frå denne føresegna for aktuelt tiltak.

Vidare:

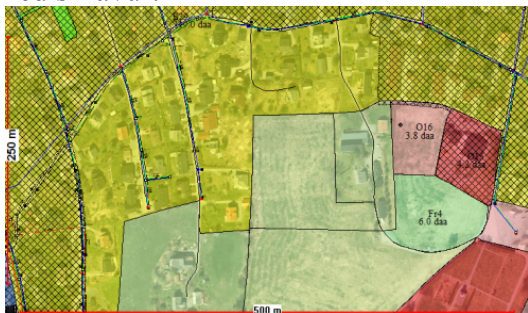
Tekniske anlegg og tenester § 20-4, 2. ledd bokstav b:

I byggeområde: generelle byggeområde, bustad og næringsområde merka med R på plankartet, kan ikkje utbygging skje før kommunaltekniske anlegg og samfunnstenester som energiforsyning, kommunikasjon m.v., er etablert eller sikra tilfredsstillande kapasitet.

Estetiske omsyn § 20-4, 2. ledd bokstav b

Nybygg og tilbygg/påbygg skal så langt råd er, tilpasse seg landskap og eksisterande bygg på ein god måte. Dvs. ta omsyn til gardstun/bygningar, kulturminne med høg kulturverdi i alle utbyggings-område samt å innordne seg terreng, vegetasjon og tomtestruktur, og til eksisterande bygg og bygningsmiljø når det gjeld volum, form, materialar og farge.

Arealbruken i aktuelt område er bustadformål, men det er altså krav om reguleringsplan før utbygging. Område der eksisterande reguleringsplanar framleis skal gjelde er i plankartet vist med skravur.

Som ein ser av kartet er det området i og sør for Rotsetgeila der det er slikt plankrav.

Dette har sin samanheng med låg vegstandard for gata som treng opprusting, (ma manglande fortau/gangveg) og usikkerheit knytt til vidare arealbruk i området sør for Rotsetgeila, dei no ubebygde areala på 30/2, 30/7 m.fl.

Dette vil truleg også vere sentrale spørsmål i samband med den pågåande kommuneplan-revisjonen.

Skal områda sør for Rotsetgeila vidare byggast ut, vil det medføre behov for ny infrastruktur i område, både med omsyn til vegtilknytning og tekniske anlegg for øvrig. Opprusting av Rotsetgeila, tilknytningar via opprustingar av gatene Bøen og Rotsetvegen m.fl kan då også vere aktuelle løysingar for utbygging av deler av områda.

Slike oppdateringar vil kunne ha konsekvensar også for den omsøkte eigedomen, gjennom spørsmål om utviding av veg forbi området m.m.

Det er også tidlegare registrert ynskjer om fortetting i dette området, der det er vist til pågåande arbeid med revisjon av kommuneplanen sin arealdel og sett krav om plan før vidare utbygging. Jf. byggesøknad på gbnr 30/267, der eit eldre bustadhus vart søkt rive for oppføring av 4-mannsbustad. Forvaltningsstyret sak 15/14 den 8.04.2014.

Her vart det nekta dispensasjon med vising til plankravet i kommuneplan, og at det er viktig å sjå arealbruken her i ein samla planvurdering før utbygging, ut frå omsyn til framtidig samla arealbruk i området, uavklara tilhøve knytt til framtidig infrastruktur m.v.

Det vart gjort slikt vedtak:

Forvaltningsstyret finn ikkje at vilkåra for dispensasjon etter pbl § 19-2 er oppfylt. Søknad om dispensasjon frå plankrav og løyve til tiltak vert avslått.

Seinare er spørsmål knytt til gjeldande plankrav også vurdert av Formannskapet i sak PS 186/16, den 18.10.2016, i høve søknad om bygging/deling av eigedom på tilgrensande areal, gbnr 30/406 og 402. (Bergen Bolig søkjar også her).

Det vart då gjort fylgjande vedtak:

"Volda kommune har no starta revisjon av kommuneplanen sin arealdel.

Vidare utbygging og utvikling av infrastruktur for dette området bør avklarast gjennom denne prosessen, og eventuell etterfylgjande reguleringsplan før vidare utbygging.

Formannskapet finn såleis ikkje å kunne gje dispensasjon frå gjeldande plankrav for deling eller oppføring av bustad på del av gnr 30 bnr 406 og 402 slik søkt om."

Kommunen er no godt i gang med planprosessen tilknytt kommuneplanen sin arealdel. Etter planprogrammet skal første utkast til planframlegg vere klart i løpet av hausten, med sikte på utlegging til offentleg ettersyn.

Det er viktig å få ein overordna avklaring av arealbruken her i kommuneplan og så få utforma ein samla reguleringsplan (områderegulering) for heile byggeområdet før det vert opna for vidare utbygging. Jf. omsyn til framtidig infrastruktur m.v.

Administrasjonen vil rå til at ein også i høve denne dispensasjonssøknaden avventar resultatet av kommuneplanarbeidet for området, og då også held fast på plankravet for området

Helse og miljøkonsekvensar:

Vil best bli avklara gjennom aktuelle planprosessar for området.

Økonomiske konsekvensar:

Ingen vesentlege for kommunal økonomi.

At utbygging vert sett inn i ein skikkeleg planvurdering vil normalt også gje betre økonomi i prosjekta og sikre best samfunnsnytte.

Beredskapsmessige konsekvensar:

Ingen vesentlege kjende. Vil best bli avklara gjennom aktuelle planprosessar. Jf. behov for sikring av teknisk infrastruktur knytt til veg, vassforsyning /avløp m.v

Helse og miljøkonsekvensar:

Vil best bli avklara gjennom ordinær planprosess for området.

Jørgen Vestgarden
Utviklingssjef

Utskrift av endeleg vedtak:

Advokatfirmaet KYRRE Postboks 1826 Nordnes
5816 Bergen

Sakutgreiinga med vedlegg følgjer vedlagt.

Ettersom dette er eit enkeltvedtak som kan klagast på i høve forvaltningslova, legg vi ved skjema med meir opplysningar om klagefrist m.m.

Klageinstans:

Fylkesmannen i Møre og Romsdal

Kopi:

Inger Rotevatn
Toril og Gunnar Snipsøyr
Jarle Støyle
Ingri og Magne Reite
Rotset grendalag
Volda kommune - Teknisk sektor
Volda kommune - Utvikling

Volda kommune
Byggesaksavdeling
Stormyra 2
6100 VOLDA

VOLDA KOMMUNE	
Saksnr. 2016/922	Avd. Utv.
Løpnr.	Sist. Ingvik
4 APR 2017	
Arkivdel: Bygg	
Klassering P: 3d/402	
Klassering S:	

advokatfirmaet
KYRRE

ADVOKATER:

Roald Angelfoss (H)
Einar Drægebo
Atle Birkeland
Siviløkonom
Stig Åkenes Johnsen (H)
Jakob Chr. Christensen (H)
Karsten Krüger Engedal

Lars Stakston Kvinge
Solvei Nyvoll Tangen
Mari Brügger Villanger
Gunhild Resen-Fellie
Marius Rong Harkstad (adv. fl.)

Advokat MNA
(H) = Moterett for Høyesterett

Direkte telefon:
55 36 20 60

Ansvarlig advokat:
Jakob Chr.
Christensen

Vår referanse:
7681/JCC

Bergen, den
11. januar 2017

E-post: jakob.christensen@kyrre-bergen.no

Dispensasjonssøknad - Arkivsak 2016/922 – gnr 30, bnr 261 i Volda

Undertegnede representerer Bergen Bolig AS.

Det søkes herved om dispensasjon fra plankravet i kommunedelplanen punkt 1.1 annet ledd. Det anføres at tiltaket er helt begrenset og at en reguleringsplan eller bebyggelsesplan ikke vil gi et bedre beslutningsgrunnlag enn en rammesøknad.

Kommunen bes ikke ta stilling til om tiltaket som helhet skal godkjennes. Problemstillingen er om søknaden kan behandles som en ordinær byggesak eller om kommunen krever en bebyggelsesplan eller reguleringsplan før søknad inngis.

Nærmere om tiltaket

Bergen Bolig AS har til hensikt å bygge en ekstra etasje i høyden på eiendommen gnr 30, bnr 261 med adresse Bøen 2.

Tomten er på 980 kvm og er i dag bebygget med en enebolig med en – 1 – boenhet. Boligen har en full boligetasje med loft. Det vises til vedlagte plan og fasadetegning, jf. **vedlegg 1**. Mønehøyden er 4,85 meter over terreng. Eneboligen består i dag av 3 soverom, kjøkken, bad, vaskerom og stue.

Bergen Bolig AS ønsker å bygge på en etasje og med en boenhet. Høyden vil økes med 1,6 meter. Boenheten er planlagt med samme størrelse og tilnærmet tilsvarende planløsning som eksisterende boenhet. Det vises til vedlagte plan og fasadetegning som viser tiltaket etter ombygging, jf. **vedlegg 2**.

I tillegg ønsker Bergen Bolig å bygge en garasje til boligen.

Hjemmel for dispensasjon - rettsregler

Hovedregelen i kommunedelplan for Volda Sentrum punkt 1.1 annet ledd lyder som følger:

I byggeområda merka med B på plankartet, kan arbeid og tiltak som er nemnde i PBL §§ 81, 86 a, 86b og 93 (arbeid som krev byggeløyve, meldepliktige bygg og andre varige konstruksjonar og anlegg og frådeling til slike føremål ikkje finne stad før områda inngår i godkjend bebyggelsesplan.

I kommunedelplanens punkt 9.1 fremkommer at kommunen «kan gje dispensasjon frå planen dersom det ligg før(e) særlege grunnar for det, jfr § 7 i plan- og bygningslova».

Tidligere plan- og bygningslov § 7 er erstattet med § 19-2 hvor det legges til grunn at dispensasjon ikke kan gis dersom hensynene bak bestemmelsen det dispenseres fra blir vesentlig tilsidesatt. I tillegg må fordelene ved å gi dispensasjon være klart større enn ulempene etter en samlet vurdering.

Videre har kommunen i kommunedelplanens punkt 9.1 nr. 3 stilt opp vilkår som må være oppfylt før dispensasjon kan gis. Disse er:

1. Bustadhuset å inngå som ei naturleg fortetning av eksisterande bustadgruppe
2. Veg må tåle utvida bruk
3. Ved innlegging av vatn, må det ligge føre godkjent utsleppsløyve i tråd med regelverket.
4. Bustadhuset skal ikkje vere til ulempe for naboar, landbruksdrift eller andre kjende interesser knytt til spesielle naturtypar eller kulturminne
5. Bustadhusa må elles oppfylle krava som er oppsette i § 3 i dei utfyllande føresegnene for LNF-område der det kan tillatast spreidd bustadbygging.

Den nærmere vurdering

Bergen Bolig AS vil særlig vise til dispensasjonsbestemmelsen i plan- og bygningslova § 19-2 og det gjøres gjeldende at hensynene bak plankravet i kommunedelplanen ikke blir tilsidesatt.

Det planlagte tiltak er et begrenset tiltak på eksisterende bebyggelse og Bergen Bolig AS kan ikke se at en bebyggelsesplan er nødvendig eller gir et bedre grunnlag for kommunen til å vurdere en byggesøknad. Det er i nærområdet flere tomannsboliger og rekkehus med tilsvarende tomteutnyttelse som foreliggende tiltak. På eiendommen gnr 30, bnr 52 finnes blant annet to boenheter. I tillegg er gnr 30, bnr 349 bebygd med rekkehus. For øvrig vises til planprogrammet for ny kommuneplan der det uttales en klar målsetning om fortetting innenfor sentrumsområdene.

Da det kun søkes om en ekstra boenhet som harmonerer med strøkskarakteren for øvrig anses som en naturlig «fortetting av eksisterende bustadgruppe», vil krav om bebyggelsesplan fremstå som et uforholdsmessig byrdefullt og kostnadskrevende pålegg. Nytteverdien av bebyggelsesplan i forbindelse med en byggesak fremstår som helt begrenset. En ekstra boenhet inngår som en naturlig fortetting av eksisterende bebyggelse.

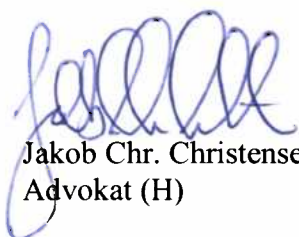
Den økte trafikkbelastningen vil i tillegg være lav og det vil ikke medføre krav om tiltak på eksisterende tilkomstvei.

En bebyggelsesplan vil heller ikke medføre at eventuelle ulemper for naboene blir nærmere eller bedre belyst. Hensynene til naboene må kunne vurderes tilfredsstillende i en normal byggesak med ordinær nabovarsling.

Samlet sett anses fordelene med å gi dispensasjon klart å overstige ulempene. Hensynene bak plankravet i kommunedelplanen synes heller ikke tilsidesatt.

Med vennlig hilsen

Advokatfirmaet Kyrre ANS

Jakob Chr. Christensen
Advokat (H)

Vedlegg:

- plan – og fasadetegning før tiltaket, jfr vedlegg 1
- plan- og fasadetegning etter tiltaket, jfr vedlegg 2

Kopi: Bergen Bolig AS

Volda kommune
Byggesaksavdeling
Stormyra 2
6100 VOLDA

VOLDA KOMMUNE	
Saknr.	Ans.
Løpnr.	Sns.
4 APR 2017	
Arkivdel:	
Klassering P:	
Klassering S:	

ADVOKATER:

Roald Angelfoss (H)

Einar Dragebø (H)

Atle Birkeland
Siviløkonom

Stig Åkenes Johnsen (H)

Jakob Chr. Christensen (H)

Karsten Krüger Engedal

Lars Stakston Kvinge
Sølvi Nyvoll Tangen
Mari Brügger Villanger
Gunhild Resen-Fellie
Marius Rong Harketstad (adv.flm)
Johan Aa. Hjartnes (adv.flm)

Direkte telefon:
55 36 20 60
E-post:
marius.harkestad@kyrre-
bergen.no

Ansvarlig advokat:
Jakob Chr. Christensen

Vår referanse:
7681/MRH

Bergen, den
3. april 2017

Advokater MNA
(H)= Møterett for Høyesterett

Følg brev til dispensasjonssøknad - Arkivsak 2016/922 – Gnr. 30 Bnr. 261 i Volda

Det vises til dispensasjonssøknad datert 11. januar 2017, *se vedlegg*.

I forkant av søknaden ble det sendt ut nabovarsler. Fire av naboene har kommet med innsigelser, *se vedlegg*.

Innsigelsene fra naboene knytter seg i hovedsak til 3 ulike momenter;

- 1) Infrastrukturen/veien i området er ikke dimensjonert for flere boenheter.
- 2) En ekstra etasje og boenhet på boligen vil forringe omkringliggende eiendommer.
- 3) Misnøye med at det ikke er utarbeidet en ny reguleringsplan for området.

Det presiseres at problemstillingen for Volda kommune er om dispensasjonssøknaden kan behandles som en ordinær byggesak, eller om det kreves en bebyggelsesplan eller reguleringsplan før søknaden inngis.

Søker er av den oppfatning at en bebyggelsesplan ikke vil medføre at eventuelle ulemper for naboene blir nærmere eller bedre belyst. Hensynet til naboene er tilstrekkelig ivaretatt ved nabovarslene. Tiltaket skal dermed vurderes som en ordinær byggesak.

Vilkårene i kommunedelplanens punkt 9.1 nr. 3 er oppfylt. Det anmodes derfor om at dispensasjonssøknaden innvilges.

Vedrørende innsigelsene til naboene, vises det til vurderingen i dispensasjonssøknaden.

Med vennlig hilsen
Advokatfirmaet Kyrre ANS

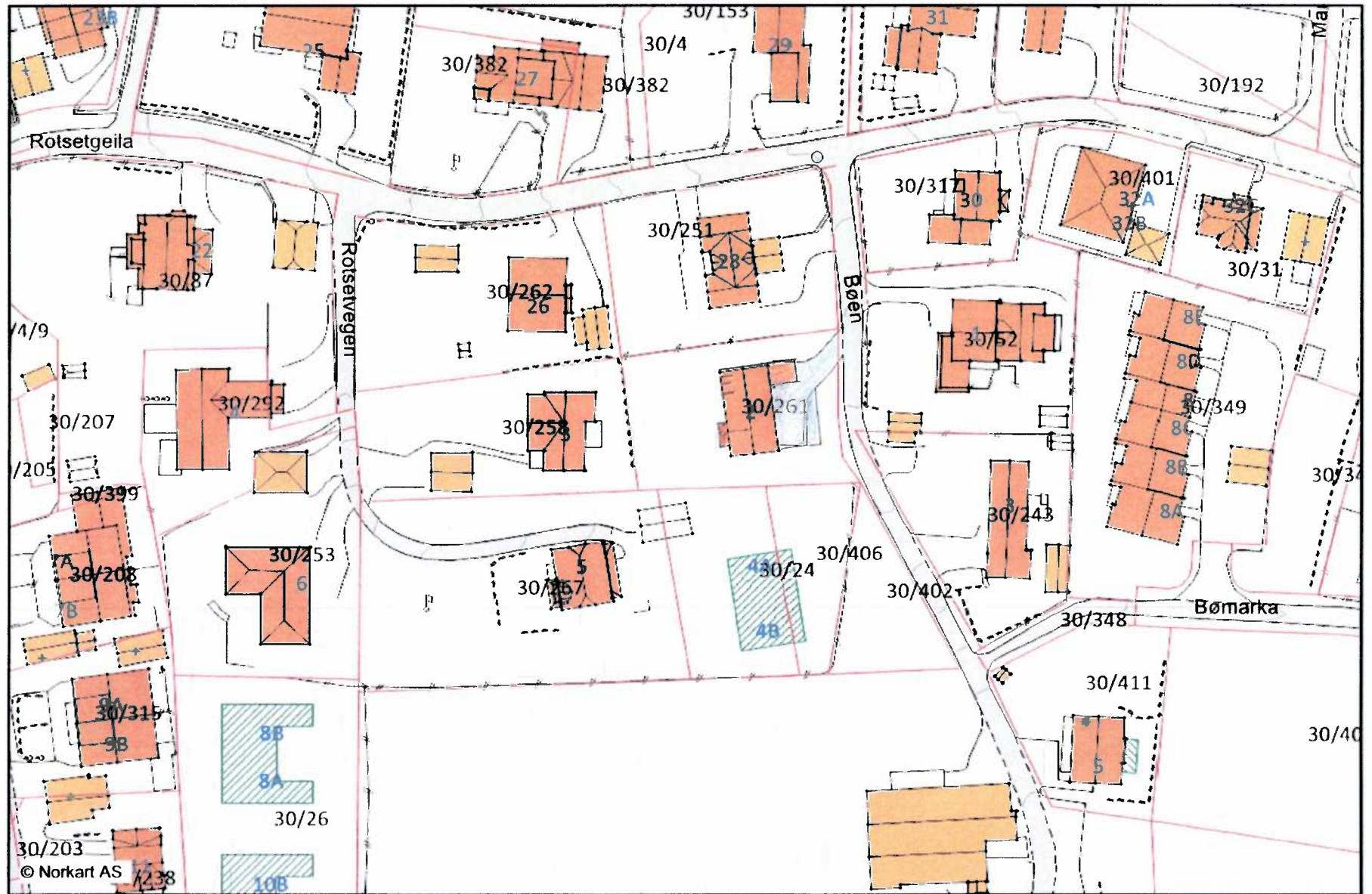

Marius Rong Harketstad
Advokatfullmektig

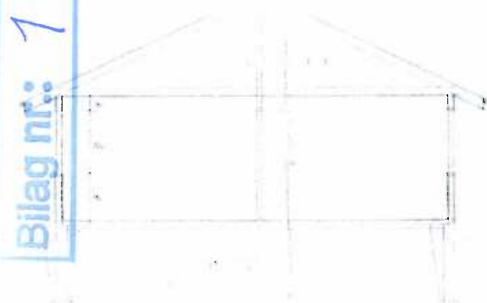
Vedlegg:

- Dispensasjonssøknad m/ vedlegg
- Opplysninger gitt i nabovarsel
- Kvittering for nabovarsel
- Innsigelser fra naboer

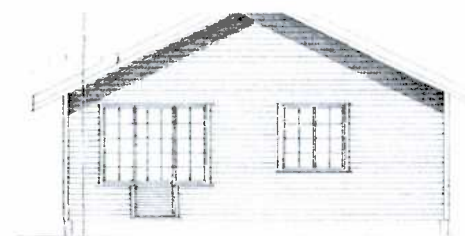
27.10.2016

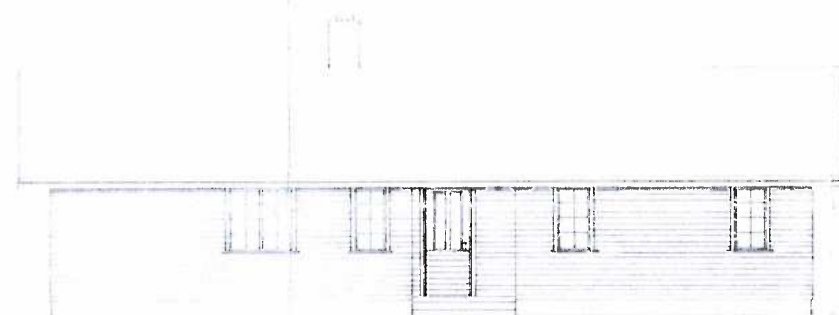
SITUASJONS KART NY SITUASJON
BNB 27/10-16

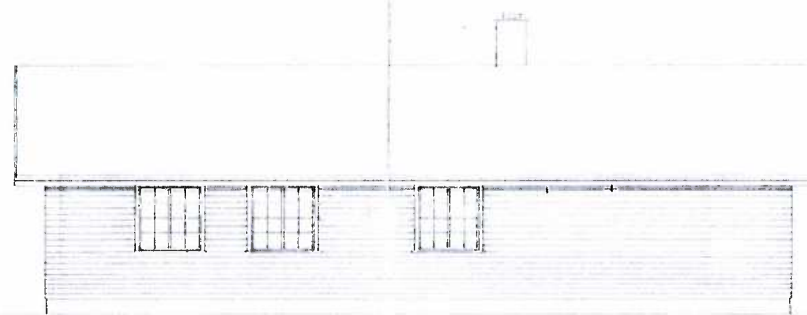
NØRST

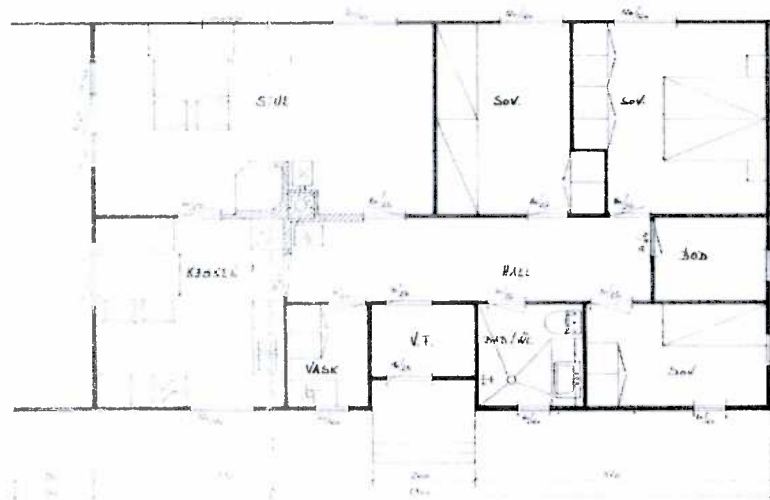
SØRST

FRONT

BACK

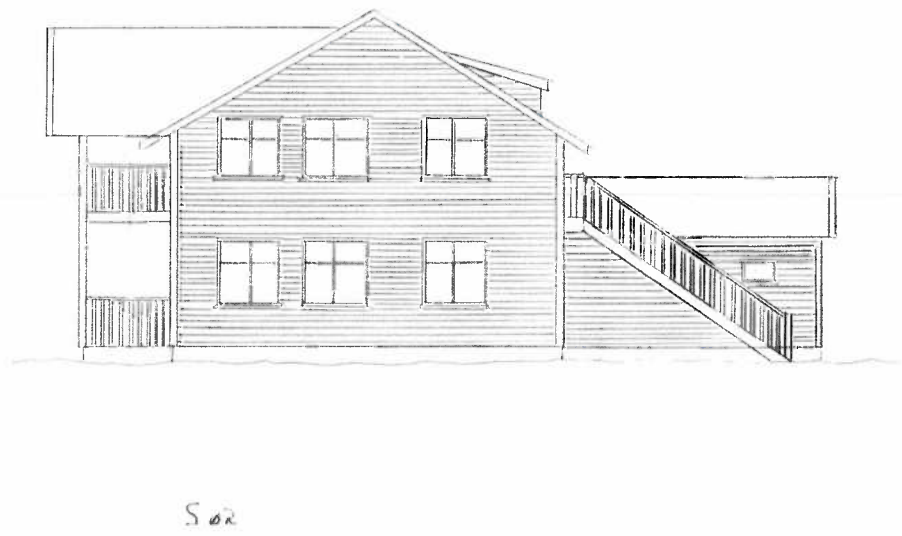
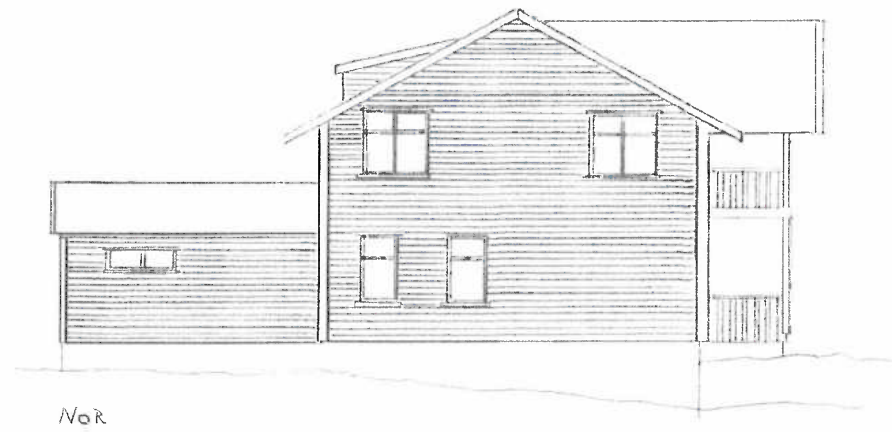

BUSTADHUS FOR
FRU MARIE NILSEN
M. 1:50
VOLDEN 1894

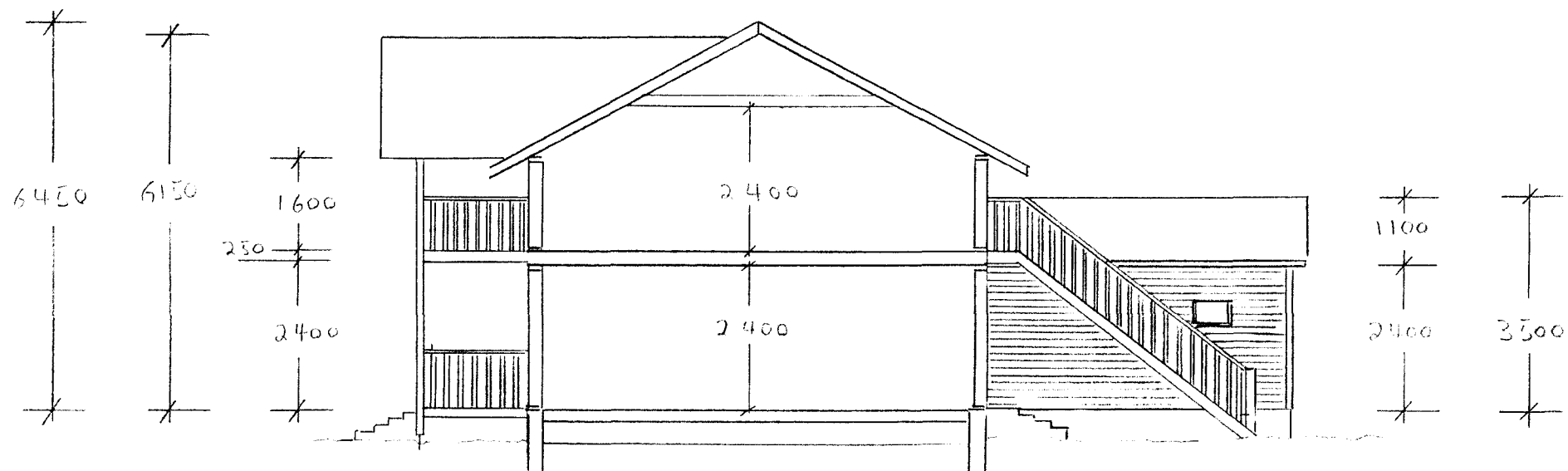
for Sørensen
Eksisterende situation

2

Bilag nr. 2

Situasjon etter Ombygging av Bøen 2
Fasader M=1:100
BNB 24/10-2016

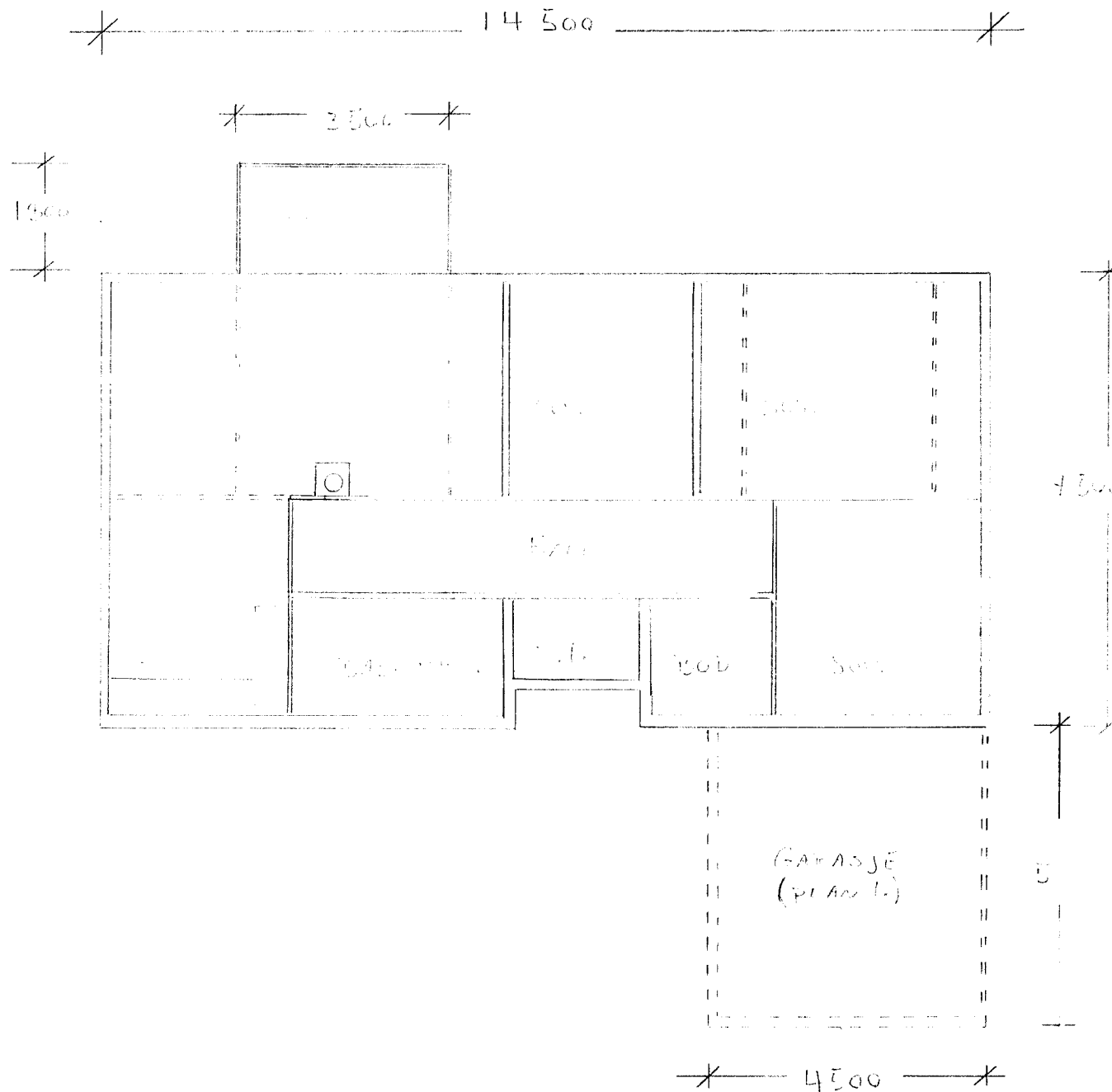

SNITT

Situasjon etter Ombygging av Bøen 2

Snitt M=1:100

BNB 24/10-2016

Situasjon etter Ombygging av Bøen 2

Plan 2. etg. M=1:100

BNB 24/10-2016

Advokatfirmaet KYRRE
Postboks 1826 Nordnes
5816 Bergen

Volda Kommune
Byggesaksavdeling
6100 Volda
Stormyra 2

Dispensasjonssøknad Arkivsak 2016/922- gnr 30, bnr 261 i Volda

Viser til rekommandert brev datert 11.01 2017.

Slik det går fram av planteikning vil bygget få ei vesentlig større takhøgd. Det vil føre til forringing av vår eigedom med omsyn til utsikt og mindre sol vår og haust.

Når det gjeld planløyisinga med påbygging av ein etasje, er det etter vårt syn teke for lite omsyn til estetikk. Huset vil etter påbygging ikkje stå i stil til Langlohuset (oppført i 1915) og til dei andre husa i nabolaget.

I området har det i dei to siste åra vore ei vesentlig fortetting ved oppføring av fleire bueiningar. Dette har forringa bomiljøet med større trafikk og støy. Fortettinga har vore gjort muleg ved dispensasjon frå gjeldande reguleringsplan. Det har skapt sterk missnøye i nabolaget at det stadig blir gjeve dispensasjon frå gjeldande reguleringsplan. Reguleringsplanen er frå 1952 og er såleis ikkje tilpassa lover og forskrifter som gjeld idag. Oppsittjarane lever i uvisse om kva som vil skje i framtida ved at der ikkje er ein oppdatert reguleringsplan som ein kan halde seg til.

Me kan såleis ikkje godta at det vert gitt dispensasjon i ovannemnde byggesak før ein ny heilskapleg reguleringsplan ligg føre.

Med venleg helsing

Ingri og Magne Reite

Rotset 23.01 2017.

Adresse: Rotsetgeila 26, 6100 Volda

Mobil: 91181286, a-mail: magne.reite@tussa.com

Toril og Gunnar Snipsøy
Bøen 3
6100 VOLDA
E-post: gunnarsnpsr@gmail.com
Tlf: 952 35 052

18.01.2017

Advokatfirmaet Kyrre ANS
v/ Harkestad
Postboks 1826 Nordnes
5816 BERGEN

I HØVE TILTAK GRN 30, BNR 261

I høve nabovarsel om dispensasjonssøknad for tiltak gnr 30, bnr 261 har vi fylgjande merknader å kome med.

Vi ser det slik at skal dispensasjon i ei byggesak gjevast, bør det vere grunna i vesentlege behov eller velferd for utbyggar og med minimale ulemper for omgjevnadene. Vi har i denne saka grunn til å tru at gjeldande utbygging grunnar seg i økonomisk oppgradering av eigedomen med tanke på sal eller utleige. Dette fordi det er søkt om å få bygge ei bueining til i huset, noko som neppe vert gjort fordi huseigar treng meir buareal for seg sjølv. Vi kan ikkje sjå at det i denne saka ligg føre tungtvegande grunnar for å gi dispensasjon frå gjeldande planar og meiner difor at slik dispensasjon ikkje bør gjevast.

Vi har tidlegare peika på at Bøen er ein privat veg som munnar ut i eit uoversiktleg kryss til Rotsetgeila. Ein gangveg munnar også ut i same kryss. Utbygging frå same utbyggar har siste året resultert i at to nye bueiningar aukar trafikken i Bøen. Det er då lite ynskjeleg at ei bueining til skal auke ferdsla på denne vegen og i dette krysset endå meir.

Vidare har vi i tidlegare i dispensasjonssaker i området vårt peika på at utbygging i prinsippet bør gå føre seg etter heilskapelege og gjeldande planar. Eventuell ny plan for området må også omfatte infrastruktur og trafikale tilhøve. Då kan alle på demokratisk vis kome med sine innspel der føremunar og ulemper vert vegne mot kvarandre. Vi er såleis imot klattutbygging etter dispensasjonsløyve som legg vidare føringar for framtidige planar.

På bakgrunn av desse merknadene meiner vi at dispensasjon i denne saka ikkje bør gjevast.

Eigarar av gnr 30, bnr 243

Toril Snipsøy

Gunnar Snipsøy

Kopi til Volda kommune

Advokatfirmaet Kyrre ANS
v/ Harkestad
Postboks 1826 Nordnes
5816 Bergen

Volda 19.1.2017

Merknad til dispensasjonssøknad- Arkivsak 2016/922- gnr 30, bnr 261 i Volda

Eg går imot å gje dispensasjon frå plankravet i kommunedelplanen for å etablere ei ekstra bueining på gnr 30 bnr 261, adr Bøen 2.

Grunnen er at først må Volda kommune gjere ei heilheitsvurdering for korleis framtidig utbygging av Bøen skal sjå ut, og kvar tilkomstvegane skal gå. Noverande tilkomst, og spesielt vegkrysset mot Rotsetgeila, er etter mi meining ikkje dimensjonert for å ta meir trafikk.

Helsing
Jarle Støyle
Eigar av 30/52

Klage på dispensasjonssøknad- - arkivsak 2016/922- gnr, bnr 261 i VOLDA.

Bustaden som det blir søkt dispensasjon for/påbygg er bygt for ca 40 år sidan. Fleire av naboane sette også opp husa sine på denne tid. Det vart bygt etter omgivelsane.

- Terrenget er lett skråande. Søknaden om ei ekstra etasje i høgda m/frambygg og veranda vil verte veldig dominerande og høgt mot vest. Uteplassen vår ligg slik til at vi kjem til å misse sol tidleg på vår og seint på sommaren. Dette er ein plass vi bruker mykje – og med dette påbygget vil det forringe boligen og bli til stor ulempe.
- Ser at Bergen Bolig As sammenliknar sitt eige bygg med rekkehus på eigedom gnr 30/349. Dette kan ikkje sammelikkast. Desse husa er bygt i ei høgde og tilpassa terrenget. Der er mindre trafikk – bueiningar for dei med tilpassa behov. Dei bruker heller ikkje Bøen som tilkomsveg.
- Estetisk bryt den påbygde bustaden med byggeskikken i høve den eksisterande byggmasse, Passer ikkje inn. Husteikninga ser litt uferdig ut – er det berre ei skisse. ? Kan her event kome endringar. ? Kva skjer event med terrenget rundt? Skal det oppfyllast på lik linje som nabotomta?
- Infrastrukturen er ikkje dimensjonert for vidare fortetting i dette området. Her er ikkje leikeplasser for born, vegane er smale og Rotsetgeila som tilførselveg er livsfarleg for born på skuleveg og mjuke trafikanter.
- Gjeldande reguleringsplan er frå 1952. Det må utarbeidast ein ny reguleringsplan som også omfatter andre områder på Rotset. Med dei stadige dispensasjonane frå reguleringsplanen føler oppsitjarane seg utrygge på kva som vil skje i framtida.
- Ut frå grunngjevinga som er nemt ovanfor, kan eg ikkje akseptere at det blir gitt løyve til oppgradering/påbygging av bustaden – gnr 30/261

Inger Rotevatn
Inger Rotevatn
19.01.2016

Nabovarsel

sendes til berørte naboer og gjenboere

Ved riving skal kreditorer med pengeheftelser i eiendommen varsles, pbl § 21-3

Nullstill

Til (nabo/gjenboer)
Inger Hilde Rotevatn
Rotsetvegen 3
6100 Volda

Som eier/fester av:			
Gnr.	Bnr.	Festnr.	Seksjonsnr.
30	258		
Eiendommens adresse			
Rotsetvegen 3 6100 Volda			

Tiltak på eiendommen:			
Gnr.	Bnr.	Festnr.	Seksjonsnr.
30	261		
Eiendommens adresse			
Bøen 2			
Postnr.	Poststed		
6100	Volda		
Kommune			
1519 Volda			
Eier/fester			
Bergen Bolig AS			

Det varsles herved om			
☐ Nybygg	☐ Anlegg	☐ Endring av fasade	☐ Riving
☒ Påbygg/tilbygg	☐ Skilt/reklame	☐ Innhegning mot veg	☐ Bruksendring
☐ Midlertidig bygning, konstruksjon eller anlegg	☐ Antennesystem	☐ Oppretting/endring av matrikkelenhet (eiendomsdeling) eller bortfeste	☐ Annet
Dispensasjon etter plan- og bygningsloven kapittel 19			
☐ Plan- og bygningsloven med forskrifter	☐ Kommunale vedtekter	☒ Arealplaner	☐ Vegloven
			Vedlegg nr. B -

Arealdisponering		
Sett kryss for gjeldende plan		
☒ Arealdel av kommuneplan	☐ Reguleringsplan	☐ Bebyggelsesplan
Navn på plan		
Kommunedelplan for Volda sentrum 2009-2021		

Beskriv nærmere hva nabovarslet gjelder	
Bergen Bolig AS har til hensikt å bygge en ekstra etasje i høyden på eiendommen. Tomten er på 980 kvm og er i dag bebygget med en enebolig med 1 – en – boenhet. Boligen har en full boligitasje med loft, se vedlegg 3. Mønehøyden er 4,85 meter over terreng. Høyden på boligen vil økes med 1,6 meter. Boenheten er planlagt med samme størrelse og tilnærmet tilsvarende planløsning som eksisterende boenhet, se vedlegg 1. I tillegg ønskes det bygget en garasje til boligen.	
Vedlegg nr. Q -	

Spørsmål vedrørende nabovarsel rettes til			
Foretak/tiltakhaver			
Bergen Bolig AS			
Kontaktperson, navn	E-post	Telefon	Mobil
Bjørn N. Barstad	bjorn@bergen-bolig.no	55900275	
Søknaden kan ses på hjemmeside: (ikke obligatorisk):			

Merknader sendes til	
Eventuelle merknader skal være mottatt innen 2 uker etter at dette varsel er sendt. Ansvarlig søker/tiltakhaver skal sammen med søknad sende innkomne merknader og redegjøre for ev. endringer.	
Navn	Postadresse
Advokatfirmaet Kyrre ANS, v/ Harkestad	Postboks 1826 Nordnes
Postnr.	E-post
5816 Bergen	marius.harkestad@kyrre-bergen.no

Vedlegg			
Beskrivelse av vedlegg	Gruppe	Nr. fra – til	Ikke relevant
Dispensasjonssøknad/vedtak	B	1 –	☐
Situasjonsplan	D	2 –	☐
Tegninger snitt, fasade	E	3 –	☐
Andre vedlegg	Q	–	☐

Underskrift	
Sted	Dato
Bergen	11.01.2017
Underskrift ansvarlig søker eller tiltakhaver	
Marius Rong Harkestad	
Gjentas med blokkbokstaver	
MARIUS RONG HARKESTAD Advokatfullmektig	

Volda kommune
Byggesaksavdeling
Stormyra 2
6100 VOLDA

ADVOKATER:

Roald Angelfoss (H)
Einar Drægebo
Atle Birkeland
Siviløkonom
Stig Åkenes Johnsen (H)
Jakob Chr. Christensen (H)
Karsten Krüger Engedal

Lars Stakston Kvinge
Sølvi Nyvoll Tangen
Mari Brügger Villanger
Gunhild Resen-Fellie
Marius Rong Harkestad (adv. fi)

Advokat MNA
(H) = Møterett for Høyesterett

Direkte telefon:
55 36 20 60

Ansvarlig advokat:
Jakob Chr.
Christensen

Vår referanse:
7681/JCC

Bergen, den
11. januar 2017

E-post: jakob.christensen@kyrre-bergen.no

Dispensasjonssøknad - Arkivsak 2016/922 – gnr 30, bnr 261 i Volda

Undertegnede representerer Bergen Bolig AS.

Det søkes herved om dispensasjon fra plankravet i kommunedelplanen punkt 1.1 annet ledd. Det anføres at tiltaket er helt begrenset og at en reguleringsplan eller bebyggelsesplan ikke vil gi et bedre beslutningsgrunnlag enn en rammesøknad.

Kommunen bes ikke ta stilling til om tiltaket som helhet skal godkjennes. Problemstillingen er om søknaden kan behandles som en ordinær byggesak eller om kommunen krever en bebyggelsesplan eller reguleringsplan før søknad inngis.

Nærmere om tiltaket

Bergen Bolig AS har til hensikt å bygge en ekstra etasje i høyden på eiendommen gnr 30, bnr 261 med adresse Bøen 2.

Tomten er på 980 kvm og er i dag bebygget med en enebolig med en – 1 – boenhet. Boligen har en full boligetasje med loft. Det vises til vedlagte plan og fasadetegning, jf. **vedlegg 1**. Mønehøyden er 4,85 meter over terreng. Eneboligen består i dag av 3 soverom, kjøkken, bad, vaskerom og stue.

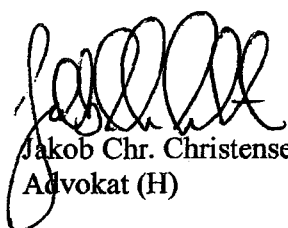
Bergen Bolig AS ønsker å bygge på en etasje og med en boenhet. Høyden vil økes med 1,6 meter. Boenheten er planlagt med samme størrelse og tilnærmet tilsvarende planløsning som eksisterende boenhet. Det vises til vedlagte plan og fasadetegning som viser tiltaket etter ombygging, jf. **vedlegg 2**.

I tillegg ønsker Bergen Bolig å bygge en garasje til boligen.

En bebyggelsesplan vil heller ikke medføre at eventuelle ulemper for naboene blir nærmere eller bedre belyst. Hensynene til naboene må kunne vurderes tilfredsstillende i en normal byggesak med ordinær nabovarsling.

Samlet sett anses fordelene med å gi dispensasjon klart å overstige ulempene. Hensynene bak plankravet i kommunedelplanen synes heller ikke tilsidesatt.

Med vennlig hilsen
Advokatfirmaet Kyrre ANS

Jakob Chr. Christensen
Advokat (H)

Vedlegg:

- plan – og fasadetegning før tiltaket, jfr vedlegg 1
- plan- og fasadetegning etter tiltaket, jfr vedlegg 2

Kopi: Bergen Bolig AS

Hjemmel for dispensasjon - rettsregler

Hovedregelen i kommunedelplan for Volda Sentrum punkt 1.1 annet ledd lyder som følger:

I byggeområda merka med B på plankartet, kan arbeid og tiltak som er nemnde i PBL §§ 81, 86 a, 86b og 93 (arbeid som krev byggeløyve, meldepliktige bygg og andre varige konstruksjonar og anlegg og frådelling til slike føremål ikkje finne stad før områda inngår i godkjend bebyggelsesplan.

I kommunedelplanens punkt 9.1 fremkommer at kommunen «kan gje dispensasjon frå planen dersom det ligg før(e) særlege grunnar for det, jfr § 7 i plan- og bygningslova».

Tidligere plan- og bygningslov § 7 er erstattet med § 19-2 hvor det legges til grunn at dispensasjon ikke kan gis dersom hensynene bak bestemmelsen det dispenseres fra blir vesentlig tilsidesatt. I tillegg må fordelene ved å gi dispensasjon være klart større enn ulempene etter en samlet vurdering.

Videre har kommunen i kommunedelplanens punkt 9.1 nr. 3 stilt opp vilkår som må være oppfylt før dispensasjon kan gis. Disse er:

1. Bustadhuset å inngå som ei naturleg fortetning av eksisterande bustadgruppe
2. Veg må tåle utvida bruk
3. Ved innlegging av vatn, må det ligge føre godkjent utsleppsløyve i tråd med regelverket.
4. Bustadhuset skal ikkje vere til ulempe for naboar, landbruksdrift eller andre kjende interesser knytt til spesielle naturtypar eller kulturminne
5. Bustadhusa må elles oppfylle krava som er oppsette i § 3 i dei utfyllande føresegnene for LNF-område der det kan tillatast spreidd bustadbygging.

Den nærmere vurdering

Bergen Bolig AS vil særlig vise til dispensasjonsbestemmelsen i plan- og bygningslova § 19-2 og det gjøres gjeldende at hensynene bak plankravet i kommunedelplanen ikke blir tilsidesatt.

Det planlagte tiltak er et begrenset tiltak på eksisterende bebyggelse og Bergen Bolig AS kan ikke se at en bebyggelsesplan er nødvendig eller gir et bedre grunnlag for kommunen til å vurdere en byggesøknad. Det er i nærområdet flere tomannsboliger og rekkehus med tilsvarende tomteutnyttelse som foreliggende tiltak. På eiendommen gnr 30, bnr 52 finnes blant annet to boenheter. I tillegg er gnr 30, bnr 349 bebygd med rekkehus. For øvrig vises til planprogrammet for ny kommuneplan der det uttales en klar målsetning om fortetting innenfor sentrumsområdene.

Da det kun søkes om en ekstra boenhet som harmonerer med strøkskarakteren for øvrig anses som en naturlig «fortetting av eksisterende bustadgruppe», vil krav om bebyggelsesplan fremstå som et uforholdsmessig byrdefullt og kostnadskrevende pålegg. Nytteverdien av bebyggelsesplan i forbindelse med en byggesak fremstår som helt begrenset. En ekstra boenhet inngår som en naturlig fortetting av eksisterende bebyggelse.

Den økte trafikkbelastningen vil i tillegg være lav og det vil ikke medføre krav om tiltak på eksisterende tilkomstvei.

Gbr 30/261

Bilag nr.: 2
1:1000
27.10.2016

Kart må vere i kurant målestokk og med rutenett for å kunne nyttast i søknader.

SITUASJONS KART NY SITUASJON
BNB 27/10-16

SAKSDOKUMENT

Sakshandsamar: Ingvild Kalvatn

Arkivsak nr.: 2016/1799

Arkivkode: 17/2

Utvalsaksnr **Utval**
65/17 Forvaltningsutvalet

Møtedato
19.09.2017

PÅLEGG OM Å AVSLUTTE ULOVLEG BRUK AV GARASJETAK GBR 17/2

Administrasjonen si tilråding:

1. Med heimel i pbl § 32-3 vert tidlegare pålegg om å avslutte ulovleg bruk og fjerne rekkverk på garasjetak på gbr 17/2 stadfesta. Ny frist for å rette opp forholdet vert satt til 01.11.2017.
2. Med heimel i pbl § 32-5 vert det satt ein løypande tvangsmulkt på kr 200 per dag. Tvangsmulkt løyper frå nemnte frist ved manglande oppfølging av pålegg og så lenge forholdet ikkje er retta opp.

Vi gjer merksam på at de sjølve har ansvaret for straks å gi beskjed til kommunen når pålegget er etterkomme. Kommunen vil straks da foreta kontroll.

Vedleggsliste:

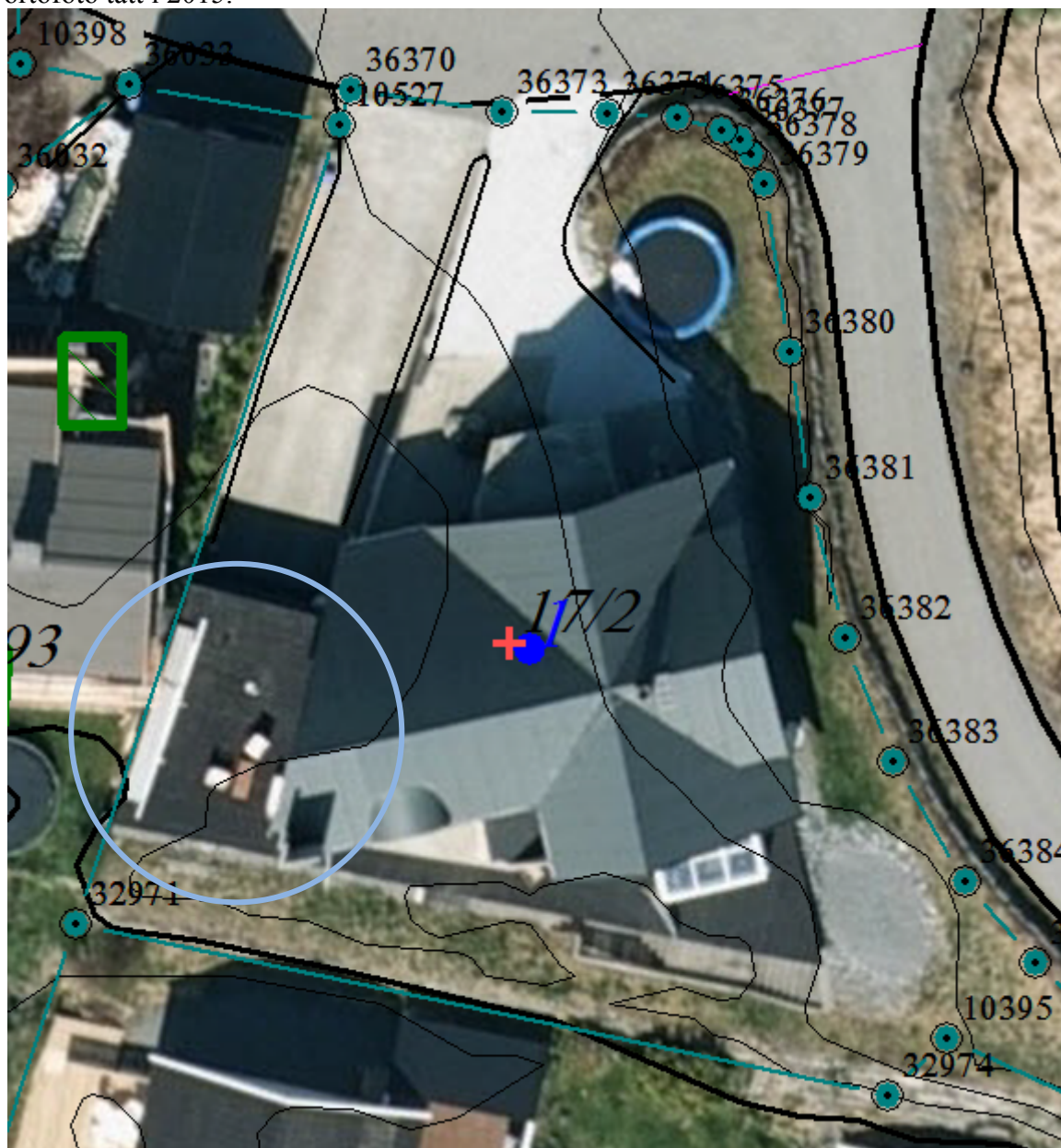
Opphavleg løyve til tiltak, datert 23.05.2003.
Orientering og varsel om pålegg, datert 27.10.2016
Førebels svar frå Langvatn, datert 26.01.2017
Pålegg, datert 11.05.2017
Svar på Pålegg, datert 23.05.2017
Melding om synfaring, datert 09.06.2017
Vurdering etter synfaring, datert 15.06.2017
Vedk. synfaring, datert 05.07.2017

Samandrag av saka:

I tidlegare byggesak vart det sett vilkår for bruken av garasjetaket. Områder er no tatt i bruk ved at det er oppført levegg og rekkverk. På ortofoto kan ein også sjå møblar. Kommunen vurderar forholdet som ulovleg. Heimelshavar er ikkje samd i kommunen si vurdering.

Saksopplysninger/fakta:

Kommunen vart gjort oppmerksom på at garasjetaket var tatt i bruk som ein del av uteområde/terasse, samt oppført levegg og rekkverk mot naboeigedom. Dette viser også på ortofoto tatt i 2015.

Opphavleg løyvet som vart gitt i samband med bygging av huset, er gitt på vilkår:

Løyvet blir gitt på følgjande vilkår:

- Tiltaket må utførast i samsvar med plan- og bygningslova (pbl) med tilhøyrande forskrifter, gjeldande reguleringsplan med føresegnar for området, dispensasjonsvilkår sette i DFP-sak 0028/03 og vilkår sette i rammeløyve, sak DS BO 0043/02.
- Det vert ikkje tillate å etablere terrasse/uteplass på dekket over garasjen. (Jfr. kommentar i saksutgreiinga)
- Bygningen skal plasserast i samsvar med situasjonsplan/utstikningsdata datert 13.03.03, justert 20.05.03.
- Arbeid på tiltaket må ikkje settast i verk før kommunen har gitt igangsettingsløyve

Kommentar i saksutgreiinga (med vår utheving):

Dersom kommunen finn at tiltaket medfører urimeleg ulempe for naboeigedom skal kommunen av eige initiativ avslå søknaden. Eg finn at dette tiltaket med ein inntil 3-3,5m høg betongmur ført opp heilt inntil nabogrense heilt klart påverkar naboeigedomen. Garasjen vert ført opp inntil naboeigedomen si austside. Tilbygget vil soleis ikkje forringe dei mest attraktive sør- og vestvende uteområda. Av same grunn vil heller ikkje lys- og luftkjensle til desse attraktive uteområda, eller til bustaden sine opphaldsrom verte urimeleg forringa.

Elles er det mi oppfatning at det er avgjerande om dekket over garasjen skal nyttast som terrasse eller ikkje. Bruk av arealet som terrasse vil kunne medføre vesentleg sjenanse for naboeigedomen i form av innsyn i hovudsak. men også i form av støy som vil kunne verke påtrengande på grunn av den korte avstanden og den store høgdeskilnaden mot hageareala på naboeigedomen. På teikningane er det ikkje vist tilkomst til dekket over garasjen, og tiltakhavar har i tillegg til dette munnleg opplyst at dekket ikkje skal nyttast til opphaldsområde.

Eg finn samla sett at dei reelle ulempene ikkje er vesentleg større enn det som ofte vert akseptert ved oppføring av vanleg frittståande garasjebygg plassert nær eigedomsgrense. Kommunen finn soleis ikkje grunn til å avslå søknaden ut frå eigen vurdering av ulempene.

27.10.2016 vart det sendt ut ”Orientering og varsel om pålegg”, med frist til å rette opp det ulovlege forholdet innan 01.02.2017.

27.01.2017 får vi svar frå Langvatn, der han orienterte om at saka vart tatt hand om av Advokat Bjørn Kristian Hove.

Kommunen får ikkje noko anna tilbakemelding og 11.05.2017 vart det sendt ut pålegg om fjerning av levegg og rekkverk.

30.05.2017 får vi svar frå Langvatn der han opplyser om at veggen er teken ned og hevdar at område ikkje vert nytta som terrasse.

09.06.2017 sender vi ut varsel om synfaring og gjennomfører synfaring 15.06.2017.

Bilete frå synfaring 15.06.2017

15.06.2017 vert det sendt ut stadfesting av tidlegare vedtak, samt forslag til tiltak som kan hindre vidare bruk.

05.07.2017 får vi svar frå Langvatn hevdar at rekkverk vart sett opp som eit sikkerheitstiltak, og at taket ikkje vert nytta som terrasse. Han ønskjer ny synfaring.

Helse og miljøkonsekvensar:

Ingen vesentlege

Økonomiske konsekvensar:

Evt tvangsmulkt for tiltakshavar.

Beredskapsmessige konsekvensar:

Ingen

Vurdering og konklusjon:

Fristen for å avslutte ulovleg bruk er no gått ut. Ved ha eit rekkverk der ligg framleis til rette for ulovleg bruk av garasjetaket. Vi meiner at det ikkje er naudsynt av tryggleiksmessige årsaker da dette området kan enkelt vore avsperra mot den delen som ikkje kan nyttast til uteområde jf tidlegare oversendt skisse til tiltakshavar.

Bakgrunnen for å vedta tvangsmulkt er at tiltakshavar har vist liten vilje til å rette opp det ulovlege forholdet. Det vart gitt ca 3 månaders frist først til å avslutte ulovleg bruk. Kommunen avventa i tillegg situasjonen i om lag 3 månadar til før vi sende ut pålegg.

Forholdet er framleis ikkje retta og løypande tvangsmulkt kan vere eit verkemiddel som gjer at rekkverk vert fjerna den uløyves bruken opphøyre.

Jørgen Vestgarden
Utviklingssjef

Utskrift av endeleg vedtak:
Tiltakshavar Leidulv Kjetel Langvatn

Klageinstans:
Fylkesmannen i Møre og Romsdal

Arkivsaknr.: 02/00183
Arkivkode: Gbr. 17/2
Sakshandsamar: Rune Wetterhus

**LØYVE TIL ENDRING AV BYGGETILTAK, SAMT LØYVE TIL IGANGSETTING AV DEL AV
TILTAK UNDER EIGEDOMEN GNR. 17, BNR 2 I VOLDA KOMMUNE.**
SAK: DS BO 0095/03,

VEDTAK:

I medhald av plan- og bygningslova § 93 vert søknad om løyve til endring av rammeløyve for tiltak godkjent.

Løyvet blir gitt på følgjande vilkår:

- Tiltaket må utførast i samsvar med plan- og bygningslova (pbl) med tilhøyrande forskrifter, gjeldande reguleringsplan med føresegner for området, dispensasjonsvilkår sette i DFP-sak 0028/03 og vilkår sette i rammeløyve, sak DS BO 0043/02.
- Det vert ikkje tillate å etablere terrasse/uteplass på dekket over garasjen. (Jfr. kommentar i saksutgreiinga)
- Bygningen skal plasserast i samsvar med situasjonsplan/utstikningsdata datert 13.03.03, justert 20.05.03.
- Arbeid på tiltaket må ikkje settast i verk før kommunen har gitt igangsettingsløyve

Med visning til forvaltningslova § 42 vert vedtak om løyve til endring gitt utsett iverksetting inntil klagefristen etter forvaltningslova § 29 er ute. Dette gjeld nærare bestemt garasje og tilkomst til denne med tilhøyrande støttemur.

Vedtak om utsett iverksetting vert grunngitt med at løyvet til oppføring av garasje nærare enn 4m frå eigedomsgrense baserer seg på kommunens tolkning av omgrepet "skriftlig samtykke" i høve til plan og bygningslova § 70 og kommunens vektlegging av merknad og avtaledokument som ligg føre. Kommunen finn at evt. klagehandsaming kan medføre annan tolkning av dette omgrepet som vert vurdert som sentralt i høve til avgjerd i saka.

I medhald av plan- og bygningslova §§93 og 95a, vert det gitt løyve til igangsetting av grunnarbeid og betongarbeid på tiltaket med unntak av garasje og tilkomstveg. (Jfr. avgjerd om utsett iverksetting av vedtak)

SAKSUTGREIING:

Det ligg føre søknad om endring av tiltak som det er gitt rammeløyve for i sak DS BO 0043/02. Endringa går i hovudsak på etablering av garasje tilknytt underetasjen på vestsida av bustadhuset. Endringa medfører vidare mindre endringar i geometri og plassering for bustadhuset i høve til gitt rammeløyve. Det vert vidare søkt løyve til igangsetting av grunn- og betongarbeid.

Planstatus:

Området er regulert til bustadføremål, jf reg.plan "Øvre Klepp" godkjent 31.05.01. Det faste planutvalet har i sak 0028/03 dispensert frå utnyttingsgraden i samsvar med søknad, dvs. 33% BYA.

Arealoppgåve/grunnlag kommunale eigedomsavgifter

Justert bruksareal(BRA) er utrekna til 486m².

Justert utbygd areal(BYA) er utrekna til 238m².

Justert leigearreal er utrekna til 336m².

Det 2 enkle skorsteinar i bygget.

Partane vert med dette gjort kjend med retten til å påklage vedtaket, jfr. forvaltningslova § 27, 3. ledd.

Med helsing

Volda kommune, Avd. for kart, oppmåling og byggesak

Rune Wetterhus

avd. leiar

Vedlegg:

Utskrift av sak DS BO 0095/03

Kopi til:

Leidulv Langvatn, Hamnegata 14, 6100 Volda

Marit Steindal Klepp og Harald Klepp, Kleppevegen 67, 6100 Volda.

Ingeborg Rørvik Lejon og Tord Lejon, Kleppetunvegen 5, 6100 Volda.

Nabovarsling:

Det er i høve dei omsøkte endringane i tiltaket gitt nytt varsel til eigarane av naboeigedomane gnr. 17, bnr. 193 og 129. Det er i tillegg inngått avtale med Tord Lejon, datert 05.03.03.

Det ligg føre merknad frå Ingeborg Rørvik Lejon og Tord Lejon, datert 10.05.03. Merknaden går i hovudsak på at garasjetilbygget vert liggande høgt i terrenget, og dannar ein mur med nesten 3,5m høgde over terrengnivå kloss i bytelina. Det vert uttrykt at avtale datert 05.03.03 vart inngått på sviktande grunnlag, og det vert i merknaden framsett følgjande krav:

- Garasjebygget må senkast ein meter og plasserast minst 1m frå eigedomsgrense.
- Det skal ikkje vere tilkomst til garasjetaket utan stige, og taket skal vere tomt for lausøre.
- Sikra rett til lenging av eigen veranda med minst 4m, samt rett til å føre opp levegg.

Det vert også hevda at mønehøgda er 11,5m og at dette er i strid med plan- og bygningslova § 70 nr.2. 1. ledd.

KOMMENTAR:

Problemstillinga i denne saka er i all hovudsak om det omsøkte garasjetilbygget påfører naboeigedomen i vest urimeleg ulempe. Derrest er det vurderinga om den inngåtte avtalen datert 05.03.03 stettar kravet om samtykke frå nabo gitt av plan- og bygningslova § 70.nr 2, sjølv om seinare merknad tilseier at same nabo ikkje aksepterer tiltaket.

Dersom kommunen finn at tiltaket medfører urimeleg ulempe for naboeigedom skal kommunen av eige initiativ avslå søknaden. Eg finn at dette tiltaket med ein inntil 3-3,5m høg betongmur ført opp heilt inntil nabogrense heilt klart påverkar naboeigedomen. Garasjen vert ført opp inntil naboeigedomen si austside. Tilbygget vil soleis ikkje forringe dei mest attraktive sør- og vestvende uteområda. Av same grunn vil heller ikkje lys- og luftkjensle til desse attraktive uteområda, eller til bustaden sine opphaldsrom verte urimeleg forringa. Elles er det mi oppfatning at det er avgjerande om dekket over garasjen skal nyttast som terrasse eller ikkje. Bruk av arealet som terrasse vil kunne medføre vesentleg sjenanse for naboeigedomen i form av innsyn i hovudsak, men også i form av støy som vil kunne verke påtrengande på grunn av den korte avstanden og den store høgdeskilnaden mot hageareala på naboeigedomen. På teikningane er det ikkje vist tilkomst til dekket over garasjen, og tiltakshavar har i tillegg til dette munnleg opplyst at dekket ikkje skal nyttast til opphaldsområde. Eg finn samla sett at dei reelle ulempene ikkje er vesentleg større enn det som ofte vert akseptert ved oppføring av vanleg frittstående garasjebygg plassert nær eigedomsgrense. Kommunen finn soleis ikkje grunn til å avslå søknaden ut frå eigen vurdering av ulempene.

Ein føresetnad for å kunne føre opp bygning nærare enn 4m frå eigedomsgrense er etter plan- og bygningslova § 70 nr.2. at nabo har gitt samtykke til tiltaket. I avtale mellom Leidulv Langvatn og Tord Lejon datert 05.03.03 vert det gitt samtykke til å føre opp garasjetilbygg under gitte føresetnader. Desse føresetnadane er oppfylt i reviderte planer for tiltaket. Lejon har seinare, i merknad datert 10.05.03 hevda at avtalen var inngått utan at fullstendig teikningsgrunnlag låg føre, og framsett nye føresetnader for å samtykke i tiltaket. Kommunen har ikkje grunnlag for å ta stilling til kva underlag Lejon er forevist i høve avtaleinngåinga, men viser til at teikningar datert 12.12.02 gjer greie for konsekvensane av tiltaket, og at desse burde vere tilgjengelege på tidspunktet for avtaleinngåing. Eg finn at avtalen mellom Lejon og Langvatn har gitt premissane for vidare planlegging av tiltaket og legg til grunn at denne avtalen er å vurdere som samtykke etter plan- og bygningslova. Eg kan ikkje finne analoge saker der omgrepet "samtykke frå nabo" er definert, og finn at eventuell klageinstans kan tillegge dette anna innhald som vil kunne endre føresetnadane for vedtak.

Eg finn det vidare rett å kommentere påstanden, framsett i merknad frå Lejon datert 10.05.03, om at mønehøgda på det omsøkte bustadhuset er 11,5m. Mønehøgda vert etter målereglane gitt i teknisk forskrift definert som høgdedifferansen mellom gjennomsnittleg ferdig planert terreng og møne. Det er vanskeleg å definere gjennomsnittsterreng for eit bygg med så mange utbygg og vinklar, men ved ei kontrollrekning basert på fasadeteikningane har eg funne at mønehøgda i dette tilfellet er om lag 9m, maksimalt 9,5m.

KONKLUSJON:

Eg finn med bakgrunn i ovanforståande vurderingar grunnlag for å gi løyve til endring av byggetiltaket i samsvar med søknad. Eg er likevel noko usikker på kva omgrepet "samtykke frå nabo" i plan- og bygningslova § 70 nr. 2 inneber, og sidan det her er tale om ein massiv plasstøpt betongkonstruksjon som vanskeleg kan fjernast finn eg det naudsynt å gjere vedtak om utsett iverksetting så langt det gjeld garasjedelen og tilhøyrande støttemur mot

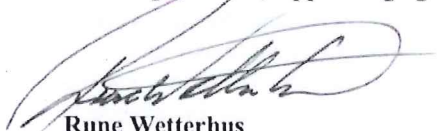
nabogrense. Utsett iverksetting vert i fyrste omgang gjort gjeldande inntil klagefristen etter forvaltningslova § 29 er ute, og medfører at motteken søknad om løyve til igangsetting av tiltaket vert avgrensa.

DOKUMENT:

Merknad frå Ingeborg Rørvik Lejon og Tord Lejon, datert 10.05.03.
Utskrift av DFP- sak 0028/03, datert 07.04.03.
Avtale mellom Lejon og Langvatn, datert 05.03.03.
Brev frå VK til ark Sørheim vedk. utnyttingsgrad, datert 19.03.03.
Søknad om løyve til endring av tidlegare godkjent tiltak, datert 06.03.03.
Søknad om løyve til igangsetting av del av tiltak, datert 06.03.03.
Revidert situasjonsplan, datert 13.03.03, revidert 20.05.03.
Reviderte teikningar, datert 21.05.03.
Gjenpart av nabovarsel, datert 06.03.03.
Søknad om ansvarsrett
Kontrollplaner /Kontrollfråsegn.

VOLDA KOMMUNE

Avdeling for Kart, Oppmåling og Byggesak

Rune Wetterhus
avdelingsleiar

Utskrift:

Utskrift med vedlegg til siv.ark.MNAL Bjarne Sørheim, Rotset, 6100 Volda.

Utskrift til:

Leidulv Langvatn, Hamnegata 14, 6100 Volda.
Ingeborg Rørvik Lejon og Tord Lejon, Kleppetunvegen 5, 6100 Volda.
Marit Steindal Klepp og Harald Klepp, Kleppevegen 67, 6100 Volda.

Kopi:

ØRE.

Vedlegg:

Stempla teikningar og situasjonsplan.
Godkjende søknader om ansvarsrett.
Godkjende kontrollplaner.

VOLDA KOMMUNE

Utvikling

Leidulv Kjetel Langvatn
Kleppetunvegen 1
6102 Volda

Arkivsak nr.	Løpenr.	Arkivkode	Avd/sakshandsamar	Dato
2016/1799	12499/2016	17/2	UTV/ INGVKAL	27.10.2016

ORIENTERING OG VARSEL OM PÅLEGG GBR 17/2

Førehandsvarsling i samsvar med forvaltningslova § 16

Byggestad:	Kleppetunvegen 1, 6102 VOLDA	Gnr/Bnr:	17/2
Tiltak:	Ny veranda/terrasse		
Tiltakshavar:	Leidulv Kjetel Langvatn	Adresse:	Kleppetunvegen 1, 6102 Volda

Innleiing/orientering

Kommunen har oppdaga at de har etablert levegg og rekkverk over garasjedekket på bustaden dykkar.

Viser til, løyvet til endring av byggetiltak, samt løyve til igangsetting med møtedato 23.05.2003.

Der er det sett vilkår om bruken av dekket over garasjen, sjå vedlegg.

Konklusjonen må derfor bli at tiltaket er ulovleg fram til det blir fjerna.

Varsel om pålegg

Etter plan- og bygningslova § 32-2 varslast det om at pålegg om tilbakeføring eller anna bli vurdert dersom forholdet ikkje er retta innan **01.02.2017**.

Heimel for pålegget er pbl § 32-3. Det vert gitt høve til uttale innan same frist.

Vi gjer vidare merksam på at manglande etterfølging av eit eventuelt pålegg kan følgjast opp med tvangsmulkt, og/eller førelegg som igjen kan få same verknad som rettskraftig dom. Om dette, mot det ein skulle vente seg, skulle bli aktuelt vil det bli varsla særskilt i eige brev.

Innsyn

Etter forvaltningslova § 18 gjer vi merksam på dykkar rett til å gjere dykk kjent med saka sine dokument.

Rettleiing frå oss/gebyr

Ta kontakt med oss om dykk har spørsmål vedrørande dette brevet, eller om dykk ønskjer fleire opplysningar.

Ved kontakt med kommunen i denne saka, ver venleg å oppgi saksnummer 2016/1799.

Postadresse:	postmottak@volda.kommune.no	www.volda.kommune.no
Telefon:	Telefaks:	Org. nr: Bankgiro:
		939 760 946 3991.07.81727

Med helsing

Jørgen Vestgarden
utviklingssjef

Ingvild Kalvatn
Ingeniør

Dokumentet er elektronisk godkjent og har ingen signatur.

Leidulv langvatn

VOLDAL KOMMUNE	
2016/1799	INGVAKAL
27. JAN 2017	
BYGG	17/2

Volda 26/1, 2017.

Vedr. sak. 17/2

Orientering og varsel om pålegg

Denne saken er nå overlevert til
Advokat Bjørn Kristian Hove.
Og eg forventar svar.

Med venlig helsing
Leidulv Langvatn
Sak nr. 2016/1799.

Leidulv Kjetel Langvatn
Kleppetunvegen 1
6102 Volda

Arkivsak nr.	Løpenr.	Arkivkode	Vedtaksnr.	Avd/sakshandsamar	Dato
2016/1799	5064/2017	17/2	85/17	UTV/ INGVKAL	11.05.2017

PÅLEGG OM FJERNING GBR 17/2

Byggestad:	Kleppetunvegen 1, 6102 VOLDA	Gnr/Bnr:	17/2
Tiltak:	Ny veranda/terrasse		
Tiltakshavar:	Leidulv Kjetel Langvatn	Adresse:	Kleppetunvegen 1, 6102 Volda

VEDTAK:

Viser til tidlegare utsendt "orientering og varsel om pålegg", datert 27.10.2016, med frist til retting innan 01.02.2017.

Tilbakemelding frå tiltakshavar, datert 26.01.2017, der det vart opplyst om at saka var overleste til Advokat Bjørn Kristian Hove. Vi har ikkje fått noko meir tilbakemelding frå verken tiltakshavar eller advokat Hove.

Vi kan heller ikkje sjå tiltaket er fjerna slik at det ulovlege forholdet er opphøyr.

Med heimel i pbl § 32-3 i vert det gjeve pålegg om fjerning av levegg og rekkverk på garasjedekket. Frist for fjerning vert satt til 01.06.2017 .

Bygningsmynde må få beskjed skriftleg når tiltaket er fjerna.

Grunngjeving for vedtaket:

Viser til "Løye til endring av byggetiltak, samt løyve til igangsetting av del av tiltak under eigedom gnr. 17, bnr 2 i Volda kommune" datert 23.05.2003. (tidlegare vedlagt i førehandsvarsel). Der er det sett vilkår om bruken av dekket over garasjen:

" Det vert ikkje tillate å etablere terrasse/uteplass på dekket over garasjen."

Oppsetting av rekkverk og levegg på garasjedekket er i strid med dette vilkåret og er å sjå på eit ulovleg tiltak fram til det vert fjerna.

Førehandsvarsel om tvangsmulkt:

I medhald av pbl § 32-2 første ledd, vert det med dette gitt førehandsvarsel om at det med heimel i pbl § 32-5 kan verte fatta vedtak om ilegging av tvangsmulkt viss den ulovlege forholdet ikkje vert stansa omgåande.

Ei tvangsmulkt er enten eit eingongsbeløp, ei løypande mulkt eller ein kombinasjon av desse. Moment som verte vurdert ved fastsetting av tvangsmulkt er blant anna overtredinga si grovskap, fordelar ved overtredinga og at den oppfordrar til rettidig oppfylling av eit pålegg.

Postadresse:	postmottak@volda.kommune.no	www.volda.kommune.no
	Telefon: 70058761	Org. nr: 939 760 946
	Telefaks:	Bankgiro: 3991.07.81727

Kommunen har tidlegare orientert heimelshavar om forholdet, men heimelshavar har ikkje fjerna konstruksjonen.

Dykkar rettigheter:

De har rett å kome med uttale før eit eventuelt vedtak om tvangsmulkt vert fastset. Frist for uttale vert sett til 4 veker frå dette brevets dato, jf pbl § 32-2 første ledd.

Klagrett:

Sidan dette vedtaket er eit enkeltvedtak har de rett til å klage. Sjå vedlagt skriv for meir informasjon om klagerett.

Ved kontakt med kommunen i denne saka, ver venleg å oppgi saksnummer 2016/1799.

Jørgen Vestgarden
utviklingssjef

Ingvild Kalvatn
Ingeniør

Dokumentet er elektronisk godkjent og har ingen signatur.

kopi til:

- Advokat Bjørn Kristian Hove

Avsendar Volda kommune Avdeling for Kart, oppmåling og byggesak Stormyra 2 6100 Volda		Melding om rett til å klage over forvaltningsvedtak (Forvaltningslova (fvl) § 27)
Mottakar (Namn og adresse) Leidulv Kjetel Langvatn 6102 Volda	Dato 19.04.2017	
		Klageinstans Fylkesmannen i Møre og Romsdal

Denne meldinga gjev viktige opplysningar dersom De ønskjer å klage over vedtak De har fått melding om.

Klagerett	De har rett til å klage over vedtaket.
Kven kan De klage til	Klage skal stilast til Fylkesmannen i Møre og Romsdal, men sendast til Volda kommune, Stormyra 2, 6100 Volda. Dersom dette forvaltningsorganet ikkje endrar vedtaket som følge av klaga, vil klaga verte sendt vidare til klageinstansen for avgjerd.
Frist for å klage	Klagefristen er <i>3 veker</i> frå den dagen dette brevet kom fram til mottakar. Det er nok at klaga er postlagt innan fristen er ute. Dersom De klagar så seint at det kan vere uklart for oss om De har klaga i rett tid, ber vi Dykk om å gje opp datoen når denne meldinga vart motteken. Dersom klaga vert sendt for seint, kan ein sjå vekk frå den. De kan søke om å få klagefristen forlenga, men må da grunngje kvifor klaga er forseinka.
Rett til å kreve grunngjeving	Dersom De ikkje alt har fått grunngjeving for vedtaket, kan De setje fram krav om å få det. Eit slikt krav må setjast fram før klagefristen er ute, og ny klagefrist vert rekna frå det tidspunktet De får grunngjevinga.
Innhaldet i ei klage	De må presisere: - Kva vedtak De klagar på, oppgje saksnummer - Årsaka til at De klagar - Den eller dei endringar som De ynskjer - Eventuelle andre opplysningar som kan ha betydning for vurdering av klaga - Klagar sitt navn og adresse må oppgjevast, og klaga må underteiknast.
Utsetjing av vedtaket	Sjølv om De har klagerett, kan vedtaket vanlegvis setjast i verk straks. De kan likevel søke om å få utsett iverksetting av vedtaket inntil klagefristen er ute eller klagen er avgjort. Slik søknad må bgrunngjevast og sendast Volda kommune. Kommunen si avgjerd om utsetjande verknad kan ikkje påklagast, men De kan sjølv bringe spørsmålet om utsetjande verknad direkte inn for fylkesmannen til ny vurdering
Rett til å sjå dokument i saka og til å kreve rettleiing	Med visse avgrensingar har De rett til å sjå dokumenta i saka. De må ta kontakt med Volda kommune og vil da få nærare rettleiing om adgangen til å klage, om framgangsmåten og reglane for sakshandsaminga elles.
Kostnadar ved klagesaka	De kan søkje om å få dekt utgifter til naudsynt advokathjelp etter reglane om fritt rettsråd. Det gjeld visse inntekts- og formuegrenser. Fylkesmannens kontor eller Dykkar advokat kan gje nærare rettleiing. Det er høve til å krevje dekning for større kostnadar i samband med klagesaka, t.d. til advokathjelp. Dersom vedtaket vert endra til fordel for ein part, kan ein og søke om å få dekt vesentlege kostnadar i samband med saka. Klageinstansen vil om naudsynt orientere Dykk om retten til å krevje slik dekning for sakskostnadar. Ein kan søke om å få dekt utgiftene til naudsynt advokatbistand etter reglane om fritt rettsråd. Det gjeld visse inntekts- og formuegrenser. Fylkesmannskontoret eller advokat kan gje nærare rettleiing. Dersom eit vedtak vert endra til fordel for ein part, kan ein søkje om å få dekt vesentlege kostnadar som har vært naudsynte for å få vedtaket endra. Dersom det trengs vil klageinstansen orientere Dykk om retten til å krevje slik dekning for sakskostnadar.
Klage til sivilombodsmannen	Det er mogleg å klage til Stortingets ombodsmann for forvaltninga (Sivilombodsmannen).

Leidulv Langvatn
Kleppetunvegen 1
6102 Volda

23-05.2017

 VOLDA KOMMUNE	
Saksnr. 2016/1799	Adv.
Løpenr.	Sns Ingv. bal
30 MAI 2017	
Arkivdel:	BYGG
Klassering P:	17/2
Klassering S:	

Volda, 23.5.2017

Saksnummer 2016/1799

På grunn av lang saksbehandlingstid finn eg det rett å svare på hennvendelsen.

Etter konferanse med tidligare sakshandsamar Wetterhus i denne saka, er det bekrefta at eg vart pålagt å sette opp rekverk av sikkerheitsmessige og arkitektoniske grunnar. Dette vart gjort klart då det vart synfart av Wetterhus før innflytting.

Det er også klart at terassa aldri har vore teken i bruk som terasse. Dette er viktig å ha klart for seg i denne vurderinga. Vilråa går på bruk !

Den beskytteleveggen, som vart sett opp då det var riving og bygging og for å hindre dyr og ungar å gå over taket, er no teken ned.

1 Rekkverket er eit sikkerheitstilltak.

2 Vilråa går på bruk.

3 beskyttesleveggen er teken ned.

Dersom dykk vil ha ei pressisering so vil Adv. Hove kome tilbake til dette.

Mvh.

Leidulv Langvatn

VOLDA KOMMUNE

Utvikling

Leidulv Kjetel Langvatn

Kleppetunvegen 1
6102 Volda

<i>Arkivsak nr.</i>	<i>Løpenr.</i>	<i>Arkivkode</i>	<i>Avd/sakshandsamar</i>	<i>Dato</i>
2016/1799	7370/2017	17/2	UTV/ INGVKAL	09.06.2017

SYNFARING PÅ GBR 17/2

Byggestad:	Kleppetunvegen 1, 6102 VOLDA	Gnr/Bnr:	17/2
Tiltak:	Ny veranda/terrasse		
Tiltakshavar:	Leidulv Kjetel Langvatn	Adresse:	Kleppetunvegen 1, 6102 Volda

Viser til tidlegare utsendt pålegg, og dykkar svar, datert 23.05.2017.

Kommunen ønskjer synfaring på staden, før vi tek stilling til vidare sakshandsaming.

Representantar frå byggesak vil kome på staden torsdag den 15.juni kl 13.00. Det er valfritt om de vil delta.

Ved kontakt med kommunen i denne saka, ver venleg å oppgi saksnummer 2016/1799.

Med helsing

Jørgen Vestgarden
Utviklingssjef

Ingvild Kalvatn
ingeniør

VOLDA KOMMUNE

Utvikling

Leidulv Kjetel Langvatn
Kleppetunvegen 1
6102 Volda

Arkivsak nr.	Løpenr.	Arkivkode	Avd/sakshandsamar	Dato
2016/1799	7866/2017	17/2	UTV/ INGVKAL	15.06.2017

FØREBELS SVAR

Førebels svar i samsvar med forvaltningslova § 11 a

Byggestad:	Kleppetunvegen 1, 6102 VOLDA	Gnr/Bnr:	17/2
Tiltak:	Ny veranda/terrasse		
Tiltakshavar:	Leidulv Kjetel Langvatn	Adresse:	Kleppetunvegen 1, 6102 Volda
Ansvarleg søkjar:	ADVOKAT BJØRN KRISTIAN	Adresse:	Kongens gate 23, 6002 ÅLESUND
	HOVE		

Jørgen Vestgarden og Ingvild Kalvatn møtte til synfaring i Kleppetunvegen 1, torsdag den 15.juni kl 13.

”Leveggen” mot nabo i vest er redusert i høgd til rekkverkhøgda. Rekkverket står elles som før. Dette meiner vi klart bryt med vilkåret i løyvet datert 23.05.2003:

”Det vert ikkje tillate å etablere terrasse/uteplass på dekket over garasjen.”

Rekkverket som er satt opp er nettopp med på å etablere ein terrasse/uteplass på dekket av over garasjen. Det som går på tryggleik kan enkelt verte løyst med å sette opp eit gjerde/avsperring mot delen som ikkje kan nyttast til uteområde. Dette kan eksempelvis gjerast ved spissen, der passasjen er liten, sjå kryss på vedlagt situasjonsplan.

Kommunen ser ikkje på saka som løyst og pålegget om fjerning står ved lag. Tiltakshavar har ny frist til retting av forhold, som er sett til **7. juli 2017**.

Bygningsmynde må få beskjed skriftleg når tiltaket er fjerna.

Ved kontakt med kommunen i denne saka, ver venleg å oppgi saksnummer 2016/1799.

Med helsing

Jørgen Vestgarden
Utviklingssjef

Ingvild Kalvatn
ingeniør

Dokumentet er elektronisk godkjent og har ingen signatur.

Postadresse:	postmottak@volda.kommune.no	www.volda.kommune.no
	Telefon:	Org. nr:
	70058761	939 760 946
	Telefaks:	Bankgiro:
		3991.07.81727

Leidulv Langvatn
Kleppetunvegen 1
6102
Volda

Volda Kommune ,Utvikling.

Svar på førebels svar ,

Vedrørende sak nr.2016/1799

Synfaring vart unnangiort utan at eg fekk være med på den .

Værneveggen som vart sett opp ,for å unngå trafikk over taket er no i rekkvertshøgde slik det skal være.
Sakshandsamar burde påkrevd av utbyggar at det vart sett opp sikkerhetsnett under rivinga og bygginga. !

Rekkverket som er sett opp er IKKJE rekkverk for å etablere terrasse.
Dette taket har aldri vore teken i bruk som terrasse. dette er ein påstand som er FEIL !

Rekkverket er eit SIKKERHEITSTILTAK slik Volda kommune bad meg gjere og at det vart utforma enkelt og stod i stil til resten av terrasserekkverket .
Det påkviler sakshandsamar å bevise at dette er teken i bruk som terrasse.

Det er ikkje berre å kome med eit forslag om å bygge avsperring .

VOLDA KOMMUNE FORPLIKTAR SEG TIL Å TA AVSVAR FOR SKADAR om rekkverket må fjernast.

Eg kan ikkje akseptere dette førebelse svaret .

Eg krev at det rekkverk som er etablert vert godkjent og det skal også gjelde framtidige rekkverk som måtte etablerast.

Eg krev ny synfaring og då skal advokat være til stades samt tidligare sakshandsamar Wetterhus som gjerne vil være med.

Det er allment kjent at sakshandsamar er venninne med nabo som er klagar i denne sak. Dette stiller saka i eit anna lys.

Eg meiner sakshandsamar er innhabil til å ha med mine saker å gjere.

Då eg var innom kontoret og ville snakke om denne saka vart eg ufint motteken og Westgården sa tydig at «kjende han vart irritert over meg» . Slike utalelser har eg ingen forståing for.

Med vennlig helsing

Leidulv Langvatn 17/2k

VOLDA KOMMUNE	
Saksnr.	2016/1799
Løpnr.	1441
Volda, 05072017	
Arkivdel:	BY 66
Klassering P:	17/2
Klassering S:	

SAKSDOKUMENT

Sakshandsamar: Jørgen Vestgarden

Arkivsak nr.: 2017/1636

Arkivkode: V21

Utvalsaksnr

Utval

Møtedato

66/17

Forvaltningsutvalet

19.09.2017

HØYRING - ENDRING I REGLANE FOR NYDYR KING - FORBOD MOT NYDYR KING AV MYR

Administrasjonen si tilråding:

Forvaltningsutvalet syner til forslaget frå Landbruks- og matdepartementet om endring av reglane for nydyrking og forbod mot nydyrking av myr.

Eit totalforbod mot dyrking av myr vil vere drastisk for mange landbruksføretak i Volda. Den dyrkbare myra er ein viktig ressurs for eigedomane og viktig beredskapsmessig for kommunen.

Forvaltningsutvalet i Volda kommune oppmodar difor at ein vel å tillate nydyrking av myr ved bruk av bestemte nydyrkingsmetodar som bidreg til reduserte klimagassutslepp samanlikna med tradisjonelle nydyrkingsmetodar.

Dersom ein vel å innføre totalt forbod mot dyrking av myr rår ein til at ein opnar for dispensasjonar ved bruk av bestemte nydyrkingsmetodar.

Vedleggsliste:

1. Høring – endring i reglene om nydyrking – forbod mot nydyrking av myr, 11.07.2017, Landbruks- og matdepartementet
2. Høringsnotat, Landbruks- og matdepartementet, juli 2017

Uprenta saksvedlegg:

1. Kunnskapsgrunnlag om nydyrking av myr, NIBIO, vol.:2, nr.:43, 2016
2. Notat – Tilleggsutredning knyttet til kostnadseffektivitet og klimaeffekter av forbod mot nydyrking av myr, 29.05.2017, NIBIO

Lenke til LMD:

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing---endring-i-reglene-om-nydyrking/id2563413/>

Samandrag av saka:

Landbruks- og matdepartementet foreslår endringar i lov om jord og forskrift om nydyrking. Endringane er grunna i klimaforliket i Stortinget, og inneber at ein vil innføre forbod mot nydyrking av myr, men med opning for å kunne gi dispensasjon i særleg høve

Saksopplysningar/fakta:

11.juli i år sendte Landbruks- og matdepartementet ut forslag til endring av lov om jord (jordlova) § 13 og endringar i forskrift om nydyrking.

Kommunane er mellom høyringsinstansane. Fristen for å kome med fråsegn er sett til 11. oktober.

Endringane ein gjer framlegg om er ei oppfølging av klimaforliket i Stortinget frå 2012. Stortinget bad regjeringa om å kome med forslag til forbod mot nydyrking av myr i løpet av 2017.

Ein ønskjer å utvide heimelen i lovverket frå at ein ved nydyrking skal unngå skade på natur- og kulturlandskap til og å gjelde omsyn til klima.

I høyringsnotatet skriv ein at all nydyrking frigjer klimagassar som følgje av at djupareliggjande massar vert eksponert for luft. Omfanget av klimagassar avheng av kva slag areal som vert nydyrka og av dyrkingsmetode. Det vert vidare sagt at dyrking av myr gjev store utslepp av klimagassar i høve til andre areal. Når grunnvatnet ved drenering vert senka aukar tilgangen på oksygen og torva vert raskare broten ned og CO₂ vert frigjort.

Tilgangen på areal for nydyrking er avgrensa, berre 3,7 % av landarealet er dyrkbart. Det tek lang tid å omdanne dyrkbar jord til produktivt jordbruksjord, og store delar av den dyrkbare jorda har låg produksjonsevne. 73 % av den dyrkbare jorda er ikkje egna for korndyrking. Av notatet går det fram at om lag 1/3 av dei dyrkbare areala i Noreg er myr.

Med myr meiner ein areal med myrvegetasjon og minst 30 cm tjukt torvlag - som inneheld minst 40 % organisk materiale.

Nydyrking bidreg til å halde oppe produksjonsgrunnlaget. Kvart år skjer omdisponering av dyrka og dyrkbar jord til andre føremål enn landbruk. Nydyrkinga bidreg då til å kompensere for omdisponeringa.

Departementet har gitt NIBIO eit oppdrag med å utarbeide rapport om nydyrking av myr, for å få utreda problemstillinga. I rapporten Kunnskapsgrunnlag om nydyrking av myr har ein sett på tre moglege alternativ:

- konsekvensar ved å innføre eit generelt forbod mot nydyrking av myr.
- konsekvensar ved å innføre forbod mot nydyrking av myr dersom myra/myrområdet har ein gjennomsnittsdybde på meir enn 1 meter.
- konsekvensar ved å kun tillate nydyrking av myr ved bruk av bestemte nydyrkingsmetodar som bidreg til reduserte klimagassutslepp samanlikna med tradisjonelle nydyrkingsmetodar.

Rapporten frå NIBIO er vedlegg i høyringa. NIBIO har og gjort ei kvalitetssikring av overslaga som er presentert og det ligg difor og ved ei tilleggsutredning av kostnadseffektivitet og klima.

Av rapportane kan ein lese at det på landsplan vart nydyrka om lag 16.000 daa siste åra, og av det var 2.600 daa myr. Ein deler vidare inn i to grupper; grunn myr og djup myr.

Rapporten seier at i einskilde områder kan restriksjonar mot nydyrking av myr få konsekvensar for jordbruket. Her vil omfanget av restriksjonar, omfanget av nydyrking i området og tilgangen på alternativ dyrkbar jord vere avgjerande for verknaden.

Utredninga konkluderer med at restriksjonar for nydyrking av myr i liten grad vil avgrense moglegheitene for matproduksjon i Noreg, men for einskilde bruk kan eit forbod ifølge utredninga gi inntektstap dersom det ikkje vert gitt dispensasjonar.

Dei fem siste åra er det i Sogn og Fjordane godkjent vel 2.000 daa for nydyrking, og i Møre og Romsdal vel 4.000 daa.

Departementet konkluderer på bakgrunn av signala frå Stortinget, NIBIO sine rapportar og omsynet til effekten av tiltaket, at eit forbod mot nydyrking av myr skal gjelde både grunn myr og djup myr. Det vil seie fyrste kulepunkt i alternativa ovanfor. Ein legg til grunn definisjonen av myr slik den er i markslagsbasen AR5. Departementet meiner at eit generelt forbod vil vere enklare å handheve. Vidare meiner Departementet at forbodet bør innehalde ei moglegheit for å få dispensasjon, og kjem med forslag om at ein kan få løyve til å dyrke myr i særlege høve. Departementet ber om innspel frå høyringsinstansane når det gjeld kva kriterier som bør liggje til grunn ved ei vurdering av dispensasjon i særlege høve.

Forslag til endring av ordlyden i jordlov og forskrift går fram av høyringsnotatet.

Rapporten frå NIBIO om kunnskapsgrunnlag om nydyrking av myr er ei samanstilling av kunnskap om nydyrking av myr og ei synleggjering av kva konsekvensar ulike reguleringstiltak vil få.

Rapporten tek opp:

- Definisjon av myr
- Metodar for dyrking av myr
- Kva betydning nydyrking av myr har for auka norsk matproduksjon
- Areal med dyrkbar jord i Noreg
- Kva område som kan verte råka av restriksjonar
- Kva effekt nydyrking av myr har for klimagassutslepp
- Økonomiske aspekt ved eit forbod
- Klimagassrekneskap til Noreg
- Konklusjon

Tilleggsutredninga frå NIBIO tek opp:

- Nydyrking – tal for Noreg
- Trender innan nydyrking
- Utsleppsreduksjonar ut frå ulike utfall av endringa
- Administrative kostnader knytt til handheving og kartlegging
- Bedriftsøkonomiske konsekvensar knytt til transport og investeringar
- Samfunnsøkonomiske konsekvensar

Arealdata frå rapporten:

Dyrkbar jord fylkesvis (tek her med fylka Sogn og Fjordane, og Møre og Romsdal):

Fylke	I alt	Mineraljord			Organisk jord		
		Innmarks-beite	Skog	Anna jorddekt fastmark	Snau myr	Tresett myr	Torv-mark ¹
Sogn og	132 164	13 769	50 804	16 129	40 989	9 112	1 360

Fjordane							
Møre og Romsdal	670 271	27 149	246 318	84 196	259 039	37 050	16 521

¹ Torvmark = skogbevakst myr utan myrvegetasjon

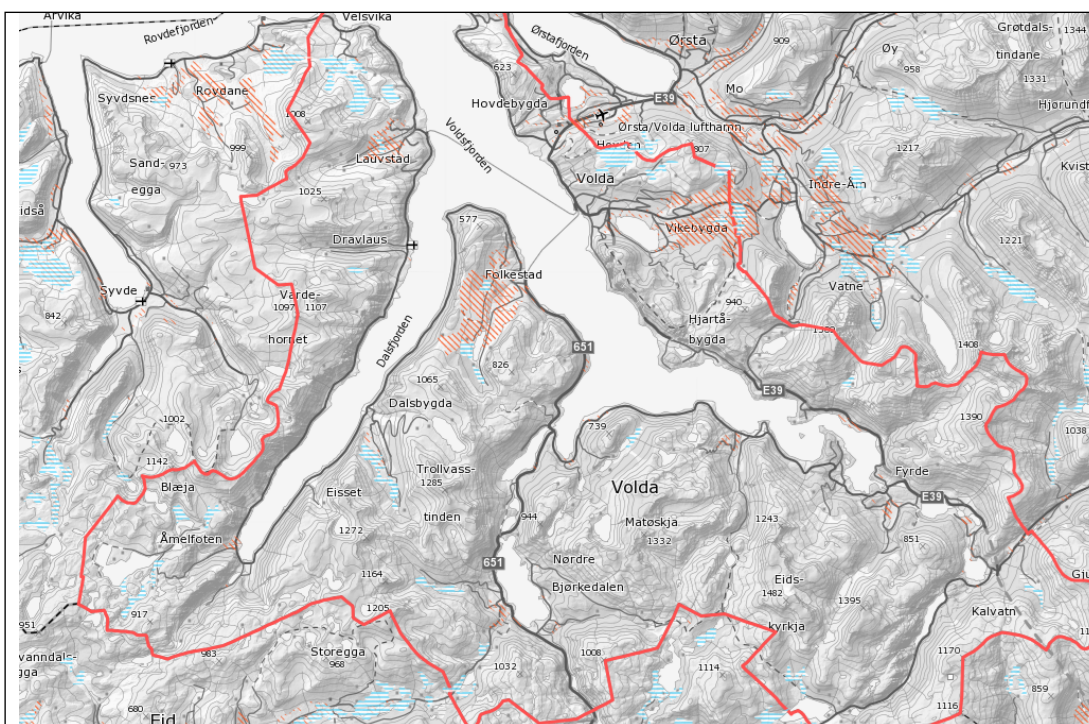
Dyrkbar organisk jord fordelt på grunn og djup torv:

	Snau myr		Tresett myr		Torvjordmark	
	Grunn	Djup	Grunn	Djup	Grunn	Djup
Sogn og Fjordane	16 135	24 854	5 330	3 782	409	951
Møre og Romsdal	108 026	151 010	22 579	14 471	9 645	6 877

I Sogn og Fjordane vart det årleg nydyrka om lag 513 daa siste 5 åra. Eit reknar at av dette var 193 daa myr. For Møre og Romsdal vart det årleg dyrka opp om lag 1.042 daa desse åra. Ein reknar at av dette var 580 daa myr.

Dyrkbar jord i kommunane Hornindal og Volda:

Knr	Namn	I alt	Mineraljord			Organisk jord		
			Innmarks-beite	Skog	Anna jorddekt fastmark	Snau myr	Tresett myr	Torvmark
1519	Volda	14 344	1 150	6 682	4 902	1 053	499	59
1444	Hornindal	13 522	158	8 621	706	2 815	1 154	68

Kartutsnitt frå Kilden som syner areal som er markert som dyrkbar jord (raud skravur) og myr (markert med lys blå skravur).

Her ser ein at ein har ein del areal som er registrert som dyrkbar myr i kommunen (1.611 daa av 14.344). Den dyrkbare myra utgjer om lag 11 % av den dyrkbare jorda. Desse areala er i hovudsak lokalisert til Ulvestaddalen, Dalsdalen, Folkestaddalen og Krøvelseidet.

Drøfting

Saka omhandlar klimagassutslepp knytt til nydyrking, og om nydyrking skal avgrensast for å avgrense utslepp av klimagassar. Det vert difor fremma forslag til endring i lovverket knytt til nydyrking.

Konsekvensane av forslaget vil vere avhengig av faktorar som: Kor mykje vert nydyrka, kva betyr dyrkingsressursane for det einskilde landbruksføretaket, kor stor del av dyrkingsressursane er myr, kva slag myr har ein, kva dyrkingsmetodar kan ein nytte, har ein tilgang på ledig jordbruksjord slik at behovet for nydyrking er avgrensa, transportavstandar til alternative areal, mv.

Vurderingar:

Kor mykje vert nydyrka:	Arealet som vert søkt løyve på varierer frå år til år. Tala siste åra syner frå 0 til 40 daa.
Kva betyr dyrkingsressursane for bruka:	Ein del landbrukseigedomar har dyrkbar jord. Einskilde har vore tidleg ute og dyrka opp større delar, medan andre har sett på dette som ein ressurs som er disponibelt om det vert behov. I kommunen er det aktivitet knytt til utbygging av bruka og fornying av bygningsmassen. Ein føresetnad for å få ei berekraftig satsing i næringa er tilgang på nok areal for forproduksjon. Dei fleste har inngått avtale om leige av jord. Samstundes veit vi at dei som satsar ønskjer å eige mest mogleg av areala for å redusere risikoen, som er knytt til jordleige. Bortfall av moglegheita for å dyrke myr vil difor ha konsekvens for næringa. Dyrkingsressursane er uansett ein viktig ressursbank for eigedomane.
Dyrkbar jord – fordeling mineraljord og myr	For Volda sin del har ein vel 14.000 daa dyrkbar jord. Av det er 1.600 daa organisk jord (11 %). Mange gongar vil ein ha kombinasjon av mineraljord og mindre myrparti i tilknytning til desse.
Dyrkingsmetodar	Siste åra er lite dyrka berre ved å drenere myra, slik det vart gjort før, og som gjev størst utslepp. Dyrkinga har vore ved omgraving, eller ved at ein har køyrd til mineraljord og lagt dette som eit topplag over myra. Dyrkingsmetodane har primært endra seg for å få eit godt og tenleg sluttprodukt. Ved å grave ned myrjorda har ein fått gode driftstilhøve og redusert klimagassutsleppa i høve tradisjonell myr dyrking.
Transport	Føretaka har jamt over stor andel leigejord, og dei leiger frå mange eigedomar. Det medfører svært mykje transport med tilhøyrande fossile utslepp. Fleire ønskjer difor å utnytte eigne ressursar og dyrke opp jord i nærleiken av tunet for å få ned transportbehovet. Leigejordsbehovet har bidrege til store transportbehov.
Andre utfordringar	Ved nydyrking vil ein ofte ha mindre parti med myr/torv i areal som er klassifisert som andre markslag enn myr. Her kan ein få utfordringar med arrondering og drenering, og ein må ha unntak dersom ein får eit strengare lovverk.
Myr til anna bruk enn landbruk	Ein kan ikkje sjå at ein i høyringspapira har teke med omtale av all omdisponeringa frå myr til anna arealbruk enn landbruk. Tiltak som vert heimla i plan- og bygningslova. Myrareal vert omdisponert til fritidsbusetnad, vegareal, næringsområder, mv. I slike arealdisponeringa må ein som regel fjerne myrjord før ein byggjer

	ut. Her vert ofte myrjorda gravd ut og brukt på ein slik måte at tilgangen på oksygen er betydeleg større enn ved nydyrking. Det kan ikkje vere slik at landbruket skal ha strengare reglar enn andre formål. Her må ein sikre at all form for bruk av myrareal vert likt handsama, uavhengig av arealbruken.
--	---

Miljøkonsekvensar:

Drenering gjev tilgang til oksygen i jorda som vidare gjev omdanning til CO₂. Det er usikkerheit ikring storleiken av utsleppa CO₂, lystgass (N₂O) og metan frå dyrking av myr. Med ved dyrking av myr gjev nedbryting av torv og endra klimagassbalanse kor det vert ei endring frå naturleg myr med opptak av eller nøytral karbonbalanse - til ei dyrka myr kor endringane i CO₂ og N₂O kan gi betydeleg utslepp.

Økonomiske konsekvensar:

Her vil ein ha bedriftsøkonomiske konsekvensar og samfunnsøkonomiske konsekvensar jmf NIBIO. For bedrifta vil eigar/brukar få eit tap ved å miste moglegheita for dyrking (opsjonsverdi). T.d. dersom nylege eller planlagde investeringar føreset arealutvidingar og alternative areal ikkje er tilgjengelege i nærleiken. På den andre sida har ein samfunnet som vil setje ein pris på redusert klimagassutslepp. Sjå meir utfyllande i kapittel 7 i NIBIO-rapporten.

Beredskapsmessige konsekvensar:

Dyrkbar jord er ein beredskap innan jordbruket og for landet dersom situasjonen skulle verte slik at ein treng større sjølvforsyningsgrad. Det kan då verte behov for å auke jordbruksareala til matproduksjon i Noreg.

Oppsummering:

Forbodet mot dyrking av myr vil få store konsekvensar for fleire landbrukseigedomar. Desse har hatt den dyrkbare jorda som ein ressurs for framtidig behov og som utviklingspotensiale. I Volda er det interesse for å satse på og utvikle landbruksnæringa.

Ein ser samstundes at djup myr i enkelte tilfelle kan vere krevjande å nydyrke med eit godt resultat.

Dyrkingsmetoden med omgraving av grunn myr har vore vellukka, der torvjorda er lagt under mineraljord frå jordlaga under myra eller tilførte massar.

Leigejordsproblematikken har ført til at fleire vurderer å dyrke opp eigd jord. Ein har eit val mellom lang transport og energibruk, eller om ein skal dyrke opp i nærleiken av driftssenteret. Ein vil då klimamessig få ei avveging mellom utslepp frå myr dyrking eller utslepp frå transport m.m..

Då eit totalforbod vil vere dramatisk for mange landbruksføretak rår ein til at ein vel å tillate nydyrking av myr ved bruk av *bestemte nydyrkingsmetodar* som bidreg til reduserte klimagassutslepp samanlikna med tradisjonelle nydyrkingsmetodar.

Skulle ein likevel velje å innføre totalt forbod mot dyrking av myr rår ein til at ein opnar for dispensasjonar ved bestemte nydyrkingsmetodar.

Med helsing

Liv Bente Viddal
seksjonsleiar

Børild Skåra
rådgjevar

SAKSFRAMLEGG

Sakshandsamar:	Børild Skåra	Arkivsak: 2017/1831
		Løpenr.: 11545/2017

Utvalsaksnr.	Utval	Møtedato
	landbruksnemnda	05.09.2017

Saka gjeld: **HØYRING - ENDRING I REGLANE FOR NYDYR KING - FORBOD MOT NYDYR KING AV MYR**

TILRÅDING TIL VEDTAK:

Landbruksnemnda syner til forslag om endring av reglane for nydyrking og forbod mot nydyrking av myr som Landbruks- og matdepartementet har sendt på høyring.

Eit totalforbod mot dyrking av myr vil vere drastisk for mange landbruksføretak i Ørsta. Den dyrkbare myra er ein viktig ressurs for eigedomane og viktig beredskapsmessig for kommunen.

Landbruksnemnda oppmodar difor at ein vel å tillate nydyrking av myr ved bruk av *bestemte nydyrkingsmetodar* som bidreg til reduserte klimagassutslepp samanlikna med tradisjonelle nydyrkingsmetodar.

Dersom ein likevel velje å innføre totalt forbod mot dyrking av myr rår ein til at ein opnar for dispensasjonar ved bestemte nydyrkingsmetodar.

Saksvedlegg:

1. Høring – endring i reglene om nydyrking – forbod mot nydyrking av myr, 11.07.2017, Landbruks- og matdepartementet
2. Høringsnotat, Landbruks- og matdepartementet, juli 2017

Uprenta saksvedlegg:

1. Kunnskapsgrunnlag om nydyrking av myr, NIBIO, vol.:2, nr.:43, 2016
2. Notat – Tilleggsutredning knyttet til kostnadseffektivitet og klimaeffekter av forbod mot nydyrking av myr, 29.05.2017, NIBIO

Samandrag av saka:

Landbruks- og matdepartementet foreslår endringar i lov om jord og forskrift om nydyrking. Endringane er grunna i klimaforliket, og inneber at ein vil innføre forbod mot nydyrking av myr, men med opning for å kunne gi dispensasjon i særleg høve.

Saksopplysningar:

11.juli i år sendte Landbruks- og matdepartementet ut forslag til endring av lov om jord (jordlova) § 13 og endringar i forskrift om nydyrking.

Kommunane er mellom høyringsinstansane. Fristen for å kome med fråsegn er sett til 11. oktober.

Endringane ein gjer framlegg om er ei oppfølging av klimaforliket i Stortinget frå 2012. Stortinget bad regjeringa om å kome med forslag til forbod mot nydyrking av myr i løpet av 2017.

Ein ønskjer å utvide heimelen i lovverket frå at ein ved nydyrking skal unngå skade på natur- og kulturlandskap til og å gjelde omsyn til klima.

I høyringsnotatet skriv ein at all nydyrking frigjer klimagassar som følgje av at djupareliggjande massar vert eksponert for luft. Omfanget av klimagassar avheng av kva slag areal som vert nydyrka og av dyrkingsmetode. Det vert vidare sagt at dyrking av myr gjev store utslepp av klimagassar i høve til andre areal. Når grunnvatnet ved drenering vert senka aukar tilgangen på oksygen og tova vert raskare broten ned og CO₂ vert frigjort.

Tilgangen på areal for nydyrking er avgrensa, berre 3,7 % av landarealet er dyrkbart. Det tek lang tid å omdanne dyrkbar jord til produktivt jordbruksjord, og store delar av den dyrkbare jorda har låg produksjonsevne. 73 % av den dyrkbare jorda er ikkje egna for korndyrking. Notatet fortel at om lag 1/3 av dei dyrkbare areala i Noreg er myr. Med myr meiner ein areal med myrvegetasjon og minst 30 cm tjukt torvlag - som inneheld minst 40 % organisk materiale.

Nydyrking bidreg til å halde oppe produksjonsgrunnlaget. Kvart år skjer omdisponering av dyrka og dyrkbar jord til andre føremål enn landbruk. Nydyrkinga bidreg då til å kompensere for omdisponeringa.

Departementet har gitt NIBIO eit oppdrag med å utarbeide rapport om nydyrking av myr, for å få utreda problemstillinga. I rapporten *Kunnskapsgrunnlag om nydyrking av myr* har ein sett på tre moglege alternativ:

- konsekvensar ved å innføre *eit generelt forbod mot nydyrking av myr*.

- konsekvensar ved å innføre forbod mot nydyrking av myr dersom myra/myrområdet har ein *gjennomsnittsdypde på meir enn 1 meter*.
- konsekvensar ved å kun tillate nydyrking av myr ved bruk av *bestemte nydyrkingsmetodar* som bidreg til reduserte klimagassutslepp samanlikna med tradisjonelle nydyrkingsmetodar.

Rapporten frå NIBIO er vedlegg i høyringa. NIBIO har og gjort ei kvalitetssikring av overslaga som er presentert og det ligg difor og ved ei *tilleggsutredning av kostnadseffektivitet og klima*.

Av rapportane kan ein lese at det på landsplan vart nydyrka om lag 16.000 daa siste åra, og av det var 2.600 daa myr. Ein deler vidare inn i to grupper; grunn myr og djup myr.

Rapporten seier at i einskilte områder kan restriksjonar mot nydyrking av myr få konsekvensar for jordbruket. Her vil omfanget av restriksjonar, omfanget av nydyrking i området og tilgangen på alternativ dyrkbar jord vere avgjerande for verknaden.

Utredninga konkluderer med at restriksjonar for nydyrking av myr i liten grad vil avgrense moglegheitene for matproduksjon i Noreg, men for einskilte bruk kan eit forbod ifølgje utredninga gi inntektstap dersom det ikkje vert gitt dispensasjonar.

Dei fem siste åra er det i Møre og Romsdal godkjent vel 4.000 daa for nydyrking, og i Sogn og Fjordane vel 2.000 daa.

Departementet konkluderer på bakgrunn av signala frå Stortinget, NIBIO sine rapportar og omsynet til effekten av tiltaket, at eit forbod mot nydyrking av myr skal gjelde både grunn myr og djup myr. Det vil seie fyrste kulepunkt i alternativa ovanfor. Ein legg til grunn definisjonen av myr slik den er i AR5. Departementet meiner at eit generelt forbod vil vere enklare å handheve. Vidare meiner Departementet at forbodet bør innehalde ei moglegheit for å få dispensasjon, og kjem med forslag om at ein kan få løyve til å dyrke myr i *særlege høve*. Departementet ber om innspel frå høyringsinstansane når det gjeld kva kriterier som bør liggje til grunn ved ei vurdering av dispensasjon i særlege høve.

Forslag til endring av ordlyden i jordlov og forskrift går fram av høyringsnotatet.

Rapporten frå NIBIO om kunnskapsgrunnlag om nydyrking av myr er ei samanstilling av kunnskap om nydyrking av myr og ei synleggjering av kva konsekvensar ulike reguleringstiltak vil få.

Rapporten tek opp:

- Definisjon av myr
- Metoder for dyrking av myr
- Kva betydning nydyrking av myr har for auka norsk matproduksjon
- Areal med dyrkbar jord i Noreg
- Kva område som kan verte råka av restriksjonar
- Kva effekt nydyrking av myr har for klimagassutslepp
- Økonomiske aspekt ved eit forbod
- Klimagassrekneskap til Noreg
- Konklusjon

Rapportane kan ein laste ned ved å gå til:

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing---endring-i-reglene-om-nydyrking/id2563413/>

Tilleggsutredninga frå NIBIO tek opp:

- Nydyrking – tal for Noreg
- Trendar innan nydyrking
- Utsleppsreduksjonar ut frå ulike utfall av endringa
- Administrative kostnader knytt til handheving og kartlegging
- Bedriftsøkonomiske konsekvensar knytt til transport og investeringar
- Samfunnsøkonomiske konsekvensar

Arealdata frå rapporten:

Dyrkbar jord fylkesvis:

Fylke	I alt	Mineraljord			Organisk jord		
		Innmarks- beite	Skog	Anna jorddekt fastmark	Snau myr	Tresett myr	Torv- mark
Sogn og Fjordane	132 164	13 769	50 804	16 129	40 989	9 112	1 360
Møre og Romsdal	670 271	27 149	246 318	84 196	259 039	37 050	16 521

Dyrkbar organisk jord fordelt på grunn og djup torv:

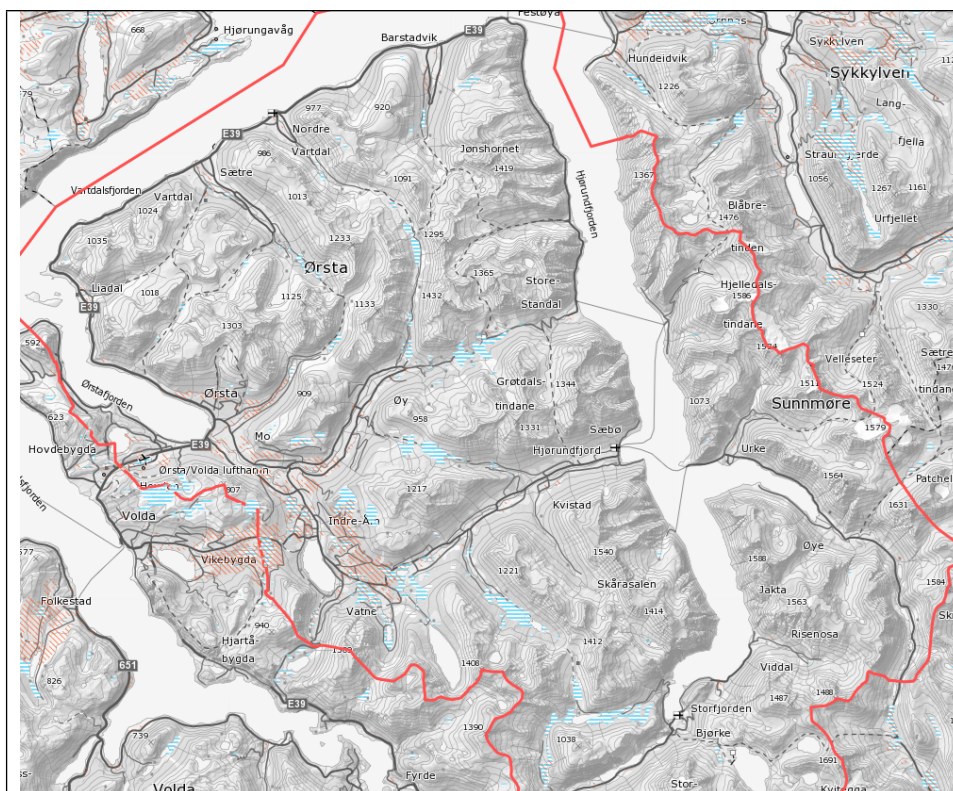
	Snau myr		Tresett myr		Torvjord ¹	
	Grunn	Djup	Grunn	Djup	Grunn	Djup
Sogn og Fjordane	16 135	24 854	5 330	3 782	409	951
Møre og Romsdal	108 026	151 010	22 579	14 471	9 645	6 877

¹ Torvmark = skogbevokst myr utan myrvegetasjon.

I Sogn og Fjordane vart det årleg dyrka om lag 513 daa siste 5 åra. Eit reknar at av dette var 193 daa myr. For Møre og Romsdal vart det årleg dyrka opp om lag 1.042 daa desse åra. Ein reknar at av dette var 580 daa myr.

Dyrkbar jord fordelt på kommunar:

Knr	Namn	I alt	Mineraljord			Organisk jord		
			Innmarks- beite	Skog	Anna jorddekt fastmark	Snau myr	Tresett myr	Torvmark
1444	Hornindal	13 522	158	8 621	706	2 815	1 154	68
1519	Volda	14 344	1 150	6 682	4 902	1 053	499	59
1520	Ørsta	15 495	1 747	9 669	848	1 821	1 192	218

Kartutsnitt frå kilden som syner areal som er markert som dyrkbar jord (raud skravur) og myr (markert med lys blå skravur).

Den dyrkbare jorda i Ørsta er i hovudsak lokalisert til Åmdalen, Bjørdal, Krøvelen og Haugen. Her er delar av jorda myr, men det meste ligg som skogsmark i AR5.

Vurdering og konklusjon:

Saka omhandlar klimagassutslepp knytt til nydyrking, og om nydyrking skal avgrensast for å avgrense utslepp av klimagassar. Det vert difor fremma forslag til endring i lovverket knytt til nydyrking.

Konsekvensane av forslaget vil vere avhengig av faktorar som: Kor mykje vert nydyrka, kva betyr dyrkingsressursane for det einskilde landbruksføretaket, kor stor del av dyrkingsressursane er myr, kva slag myr har ein, kva dyrkingsmetodar kan ein nytte, har ein andre tilgangar på jord enn ved nydyrking, transportavstandar til alternative areal, mv.

Vurderingar:

Kor mykje vert nydyrka:	Talet varierer frå år til år, men det er stadig nokre søknader om løyve til nydyrking.
Kva betyr dyrkingsressursane for bruka:	På 70- og 80-talet vart store areal dyrka opp i felles utmark. Dyrkinga var avgjerande for at desse bruka skulle få nok areal. Jordressursane i tunteigane var i bruk og ein måtte utvide ved å søkje opp i terrenget. Mykje myr vart då dyrka. Dyrkingsressursane er uansett ein viktig ressursbank for eigedomane.
Dyrkbar jord – fordeling mineraljord og myr	For Ørsta sin del har ein om lag 15,5 tusen daa dyrkbar jord. Av det 3,2 tusen daa organisk jord (21 %). Ofte vil ein ha ei kombinasjon av mineraljord og mindre myrparti i tilknytning til desse.
Fordeling mellom djup og grunn myr	Hovudsakleg grunn myr, men djup myr nokre stader.
Dyrkingsmetodar	Siste åra er lite dyrka berre ved å drenere myra, slik det vart gjort før. Dyrkinga har vore ved omgraving, eller ved at ein har køyrd til

	mineraljord og lagt dette som eit topplag over myra.
Transport	Føretaka har stor andel leigejord, og frå mange eigedomar. Det medfører svært mykje transport med tilhøyrande utslepp. Fleire ønskjer difor å utnytte egne ressursar og dyrke opp jord i staden for å få ned transportbehovet.
Andre utfordringar	Ved nydyrking vil ein ofte har mindre parti med myr/torv i areal som er klassifisert som andre markslag enn myr. Her kan ein få utfordringar med arrondering og drenering, og ein må ha unntak frå eit strengare lovverk.
Myr til anna bruk enn landbruk	Ein kan ikkje sjå at ein har teke med all omdisponeringa frå myr til anna bruk enn landbruk, som skjer gjennom plan- og bygningslova. Myrareal vert omdisponert til fritidsbusetnad, vegareal, næringsområder, mv. Her vert ofte myrjorda gravd ut og brukt på ein slik måte at tilgangen på oksygen er betydeleg større enn ved nydyrking. Her må ein sikre at all form for bruk at myrareal vert likt handsama, uavhengig av arealbruken.

Miljøkonsekvensar:

Drenering gjev tilgang til oksygen i jorda som vidare gjev omdanning til CO₂. Det er stor usikkerheit knytt til storleiken av utsleppa CO₂, lystgass (N₂O) og metan frå dyrking av myr.

Ved dyrking av myr gjev nedbryting av torv og endra klimagassbalanse kor det vert ei endring frå naturleg myr med opptak av eller nøytral karbonbalanse til ei dyrka myr kor endringane i CO₂ og N₂O kan gi betydeleg utslepp.

Økonomiske konsekvensar:

Her vil ein ha bedriftsøkonomiske konsekvensar og samfunnsøkonomiske konsekvensar. For bedrifta vil eigar/brukar få eit tap ved å miste moglegheita for dyrking (opsjonsverdi). T.d. dersom nylege eller planlagde investeringar føreset arealutvidingar og alternative areal ikkje er tilgjengelege i nærleiken. På den andre sida har ein samfunnet som vil setje ein pris på redusert klimagassutslepp. Sjå meir utfyllande i kapittel 7 i NIBIO-rapporten.

Beredskapsmessige konsekvensar:

Dyrkbar jord er ein beredskap innan jordbruket og for landet dersom situasjonen skulle verte slik at ein treng større sjølvforsyningsgrad. Det kan då verte behov for å auke jordbruksareala til matproduksjon i Noreg.

Oppsummering:

Forbodet mot dyrking av myr vil få store konsekvensar for fleire landbrukseigedomar. Desse har hatt den dyrkbare jorda som ein ressurs for framtidig behov og som utviklingspotensiale. Ein ser samstundes at djup myr i enkelte tilfelle kan vere krevjande å nydyrke med eit godt resultat.

Her i området har omgraving av grunn myr vore vellukka, der torvjorda er lagt under mineraljord frå jordlaga under myra eller tilførte massar.

Leigejordsproblematikken har ført til at fleire vurderer å dyrke opp eigd jord. Ein har eit val mellom lang transport og energibruk, eller om ein skal dyrke opp i nærleiken av driftssenteret. Ein vil då klimamessig få ei avveging mellom utslepp frå myr dyrking eller utslepp frå transport m.m..

Då eit totalforbod vil vere dramatisk for mange landbruksføretak rår ein til at ein vel å tillate nydyrking av myr ved bruk av *bestemte nydyrkingsmetodar* som bidreg til reduserte klimagassutslepp samanlikna med tradisjonelle nydyrkingsmetodar.

Skulle ein likevel velje å innføre totalt forbod mot dyrking av myr rår ein til at ein opnar for dispensasjonar ved bestemte nydyrkingsmetodar.

Ørsta, 25.08.2017

Liv Bente Viddal
seksjonsleiar

Børild Skåra
rådgjevar

Høringsnotat

I

Forslag til lov om endring av lov om jord (jordlova)

II

Forslag til endring av forskrift om nydyrking (nydyrkingsforskriften)

Vedlegg:

1. NIBIO-rapport vol.:2, nr.: 43, 2016 - *Kunnskapsgrunnlag om nydyrking av myr*
2. NIBIO-notat av 29. mai 2017 – *Tilleggsutredning knyttet til kostnadseffektivitet og klimaeffekter av forbud mot nydyrking av myr*

1	Innledning.....	4
2	Bakgrunnen for forslagene	4
2.1	Reduksjon i utslipp av klimagasser	4
2.2	Klimaforliket 2012	4
2.3	Stortingets budsjettvedtak for 2017	5
2.4	Andre føringer for regjeringens videre arbeid	5
2.5	Mål om økt nydyrking	6
2.6	Høringsforslaget i 2010	7
3	Gjeldende rett	7
3.1	Jordloven § 11	7
3.2	Nydyrkingsforskriften	7
4	Statistikk.....	8
5	Behovet for endringer.....	11
5.1	Utgangspunkt – Oppfølging av Stortingets føringer	11
5.2	Behovet for nydyrking.....	12
5.3	Norges internasjonale klimaforpliktelser.....	12
5.4	Klimagassutslipp ved nydyrking av myr	13
6	Utredning om nydyrking av myr	14
6.1	Utredningsoppdraget til NIBIO	14
6.2	Innholdet i NIBIO-rapporten	15
6.2.1	Oppsummering.....	15
6.2.2	Konsekvenser for klimagassutslipp	15
6.2.3	Økonomiske konsekvenser	16
6.3	Kvalitetssikring av tallgrunnlaget i NIBIO-rapport av 2016.....	16
7	Departementets vurderinger og forslag	18
7.1	Lovhjemmelen	18
7.2	Hvordan klimahensynet gjenspeiles	18
7.3	Forbud mot dyrking av myr.....	19
7.4	Bedre rapportering om nydyrking	19
8	Administrative og økonomiske konsekvenser.....	20
9	Merknader til lov- og forskriftsendringene	21
9.1	Merknader til endringene i jordloven	21

9.2 Merknader til endringene i forskrift om nydyrking.....	21
Lovforslag	24
Forskriftsforslag.....	25

1 Innledning

I dette høringsnotatet foreslår Landbruks- og matdepartementet en endring i lov om jord (LOV-1995-05-12-23), heretter kalt jordloven, § 11 andre ledd. Departementet foreslår også endringer i forskrift om nydyrking (FOR-1997-05-02-423), heretter kalt nydyrkingsforskriften.

Endringene som foreslås er en oppfølging av klimaforliket i Stortinget fra 2012, Stortingets budsjettvedtak nr. 108 pkt. 17 for 2017 og Stortingets behandling av Innst. 251 S (2016–2017) fra næringskomiteen.

Endringen i jordloven innebærer at hjemmelsgrunnlaget for å kunne gi forskrift om nydyrking utvides fra å "unngå skade på natur- og kulturlandskap" til også å omfatte hensynet til klima.

Endringene i nydyrkingsforskriften går i hovedsak ut på at det innføres et forbud mot nydyrking av myr med utgangspunkt i klimahensyn. Det foreslås også adgang til å kunne dispensere fra forbudet i særlige tilfeller. I tillegg foreslås det enkelte forskriftsendringer av mer redaksjonell karakter, samt oppdatering av henvisninger til relevant regelverk.

2 Bakgrunnen for forslagene

2.1 Reduksjon i utslipp av klimagasser

All nydyrking frigjør klimagasser som følge av at dypereliggende jordmasser eksponeres for luft. Omfanget av utslippet av klimagasser avhenger imidlertid av hva slags areal som nydyrkes og nydyrkingsmetoden som brukes.

Dyrking av myrarealer innebærer relativt store utslipp av klimagasser sammenlignet med andre arealer bestående av mineraljord. Redusert vannstand ved drenering av myrarealer øker tilgangen på oksygen slik at torven raskere brytes ned og karbonet i torven slippes ut som CO₂ til atmosfæren.

Klimagassutslipp som følge av nydyrking har hatt økt oppmerksomhet de senere årene, og Stortinget har lagt føringer for hvordan reglene bør endres for å bidra til reduksjon i utslipp av klimagasser.

2.2 Klimaforliket 2012

Klimaforliket fra 2012 ble inngått i forbindelse med Stortingets behandling av Meld. St. 21 (2011-2012) *Norsk klimapolitikk*. Forliket følger av Stortingets votering over Innst. 390 S (2011-2012) fra energi- og miljøkomiteen. Klimaforliket legger blant annet til grunn at nydyrkingsforskriften skal revideres slik at også hensynet til klima blir gjenspeilet i regelverket. I Meld. St. 21 (2011-2012) *Norsk klimapolitikk* fremgår følgende:

"Regjeringen vil:

- Revidere forskriften om nydyrking slik at også hensynet til klima blir gjenspeilet, jf. Meld. St. 9 (2011 – 2012)."

Klimaforliket omtaler ikke nydyrking av myr spesielt, og forliket legger heller ingen ytterligere føringer for innholdet i revisjonsarbeidet. Punktet over viser for øvrig til Meld. St. 9 (2011–2012) *Landbruks- og matpolitikken - Velkommen til bords*. I denne meldingen er nydyrking og klimahensyn nærmere omtalt i kapittel 9.9.1:

"35 pst. av det dyrkbare arealet er myr. Oppdyrking av myr gir utslipp av klimagasser, og myr i kornområdene og i en del lavereliggende områder er viktig for å bevare naturmangfoldet. På den andre siden er myr i en del tilfeller det eneste alternativet den enkelte grunneier har for å utvide sitt produksjonsareal. I dagens forskrift om nydyrking er hensynet til naturmangfold og næringsinteressene balansert. Forskriften har imidlertid ingen regulering i forhold til klimagassutslipp. Landbruks- og matdepartementet arbeider med et forslag til virkemiddelbruk slik at også klimagassutslippene blir vurdert opp mot næringsinteressene. Nydyrkingspotensialet er likevel stort, men først og fremst i mindre produktive områder. De siste årene har nydyrkingen økt, og i 2010 ble nesten 20 000 dekar dyrket opp. Ved vurdering av nydyrkingspotensialet må det tas hensyn til at dyrkbare områder også har andre viktige miljøkvaliteter. Noen områder ligger i naturvernområder eller i andre viktige natur- eller friluftsområder, mens andre områder har viktige kulturminner som det må tas hensyn til. Det meste av de dyrkbare fastmarksarealene på Østlandet og i Trøndelag er av høy eller middels høy bonitet for skog. I landet som helhet er 56 pst. av det dyrkbare arealet produktiv skogsmark. Nydyrking må derfor også vurderes opp mot skogbruksinteressene og klimaeffekten av oppdyrking."

2.3 Stortingets budsjettvedtak for 2017

Stortinget har gjennom budsjettforhandlingene for 2017 bedt regjeringen fremme forslag om forbud mot nydyrking av myr. Dette følger av Stortingets vedtak nr. 108 pkt. 17 av 5. desember 2016. Grunnlaget for vedtaket er forslag nr. 100 fra representant Hans Olav Syversen på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre.

I innstillingen til budsjettet, Innst. 9 S (2016–2017) s. 86, foreslo et flertall i næringskomiteen at regjeringen "...fremmer forslag om forbud mot nydyrking av myr i løpet av 2017."

2.4 Andre føringer for regjeringens videre arbeid

Utover klimaforliket og det ovennevnte budsjettvedtaket, er både behovet for nydyrking og konsekvenser knyttet til nydyrking av myr, tatt opp i flere politiske prosesser den senere tid.

Stortinget behandlet 2. juni 2015 et representantforslag om en mer helhetlig og langsiktig forvaltning av myr i Norge¹. Regjeringen ble blant annet bedt om snarest mulig å revidere nydyrkingsforskriften, og sikre at forskriften stiller krav om vurdering av klimahensyn, jf. Innst. 304 S (2014-2015) fra energi- og miljøkomiteen.

I Klima- og miljødepartementets Meld. St. 14 (2015–2016) *Natur for livet — Norsk handlingsplan for naturmangfold* er det vist til klimaforliket og utredningsarbeidet som grunnlag for endringer i regelverket. Følgende er omtalt på side 100:

"Gjennom klimaforliket i Stortinget ble det besluttet å revidere forskriften om nydyrking slik at også hensynet til klima blir gjenspeilet. Regjeringen arbeider med hvordan hensynet til klima skal ivaretas i forskriften, og som ledd i dette arbeidet vil regjeringen få utredet konsekvensene av ulike tiltak angående nydyrking av myr med vekt på tiltakenes klimaeffekt og kostnader. Muligheten for et forbud mot nydyrking av myr vil også bli vurdert. Regjeringen vil legge fram et høringsforslag om endring av forskrift om nydyrking i etterkant av utredningen."

Omtale av nydyrking og aktuelle problemstillinger knyttet til myr er også adressert i Landbruks- og matdepartementets stortingsmelding om jordbrukspolitikken, Meld. St. 11 (2016-2017) *Endring og utvikling — En fremtidsrettet jordbruksproduksjon*. Nærmere føringer for hvordan et forbud mot nydyrking av myr skal utformes, følger av næringskomiteens behandling av meldingen, Innst. 251 S (2016–2017) kapittel 15.4. Komiteens flertall understreker behovet for at et forbud mot nydyrking av myr blir grundig utredet og sendt på høring slik at nødvendige avgrensninger av forslaget kan gjøres. Komiteens flertall mener også at det er viktig å skille mellom dypmyr og grunnere myr, og uttaler følgende:

"Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Venstre og Sosialistisk Venstreparti, peker på at potensialet for lagring av karbon i myr er størst i dypmyr, mens potensialet for oppdyrking av myr er tilsvarende størst på grunnere myr. For å ivareta både hensynet til matsikkerhet og hensynet til klimaet, mener derfor flertallet at det er viktig å skille mellom dypmyr og grunnere myr."

2.5 Mål om økt nydyrking

Regjeringens nasjonale jordvernstrategi² ble behandlet i Stortinget 8. desember 2015, jf. Innst. 56 S (2015-2016) fra næringskomiteen. Stortinget vedtok i den forbindelse blant annet å be regjeringen "komme med forslag i løpet av 2016 for å øke nydyrkingen", jf. vedtak II bokstav h).

¹ Dokument 8:78 S (2014-2015)

² Prop. 127 S (2014-2015) – vedlegg 4

2.6 Høringsforslaget i 2010

I februar 2010 sendte Landbruks- og matdepartementet et forslag om endring av nydyrkingsforskriften på høring. Forslaget gikk ut på at klimahensyn skulle tillegges særlig vekt i søknader om nydyrking, samt at det ble foreslått at det skulle innføres et generelt forbud mot nydyrking av myr.

Forslaget ble kritisert av en rekke høringsinstanser for ikke å belyse konsekvensene av å innføre et forbud mot nydyrking av myr i tilstrekkelig grad. Det ble i etterkant av høringen besluttet å ikke gå videre med forslaget.

3 Gjeldende rett

3.1 Jordloven § 11

Jordloven § 11 andre ledd åpner for at departementet kan gi nærmere regler om nydyrking gjennom forskrift. Bestemmelsen lyder:

"For å unngå skade på natur- og kulturlandskap, kan departementet gi føresegnere for nydyrking. I føresegnene kan det fastsetjast forbod mot nydyrking og at nydyrking berre kan skje i samsvar med plan godkjend av departementet."

Lovhjemmelen åpner for at forskrifter kan gis for å unngå skade på natur- og kulturlandskap. I forarbeidene til jordloven³ er det gitt eksempler på hva som ligger i "natur- og kulturlandskap", og eksemplene gir nærmere rammer for innholdet i forskriftshjemmelen:

"Døme på dette er landskapsbiletet, lokalklima, gamle kulturmarkstyper (slåttemark, hagemark m.m.) og biotopar."

3.2 Nydyrkingsforskriften

Nydyrking er regulert gjennom nydyrkingsforskriften fra 1997 (FOR-1997-05-02-423). Forskriften er gitt med hjemmel i jordloven §§ 3 og 11. Formålet med forskriften er å sikre at nydyrking skjer på en måte som tar hensyn til natur- og kulturlandskap, jf. forskriften § 1. Det skal legges vekt på hensynet til miljøverdier som biologisk mangfold, kulturminner og landskapsbildet. Det skal for øvrig legges vekt på å sikre driftsmessig gode løsninger.

³ Ot. Prp. nr. 72 (1993-1994) kap. 5.2.4

Forskriften gjelder nydyrking av arealer til jordbruksformål. Dette omfatter også nydyrking av myr. Definisjonen av myr fremgår av AR5 – detaljert arealressurskart⁴: Med myr menes arealer med myrvegetasjon og minst 30 cm tykt torvlag.

Med nydyrking menes fulldyrking og overflatedyrking av jord. Gjenoppdyrking av jordbruksareal som har ligget unyttet i over 30 år regnes også som nydyrking, jf. forskriften § 3 første ledd.

Det følger av forskriften § 3 fjerde ledd at natur- og kulturlandskapsverdier omfatter miljøkvaliteter som landskapsbildet, mangfoldet i naturen og kulturminner. Til landskapsbildet hører eksisterende atkomst til bakenforliggende areal.

Nydyrking kan bare skje etter plan godkjent av kommunen, jf. § 4, og søknad om godkjenning av plan skal sendes kommunen som ansvarlig myndighet, jf. § 7.

Det følger av forskriften § 5 at kommunen skal legge særlig vekt på hvilke virkninger tiltaket kan påregnes å få for natur- og kulturlandskapsverdiene, og at det ved denne vektleggingen skal tas hensyn til om det på arealet er sjeldne miljøverdier og hvor sjeldne miljøverdiene er. Kommunen skal for øvrig legge vekt på om det ut fra jordloven § 1 er ønskelig å styrke driftsgrunnlaget for driftsenheten, og om nydyrkingstiltaket legger til rette for driftsmessig gode løsninger.

Forskriften § 6 inneholder særskilte regler om nydyrking i nærhet av vassdrag, samt krav om konsekvensutredning for nydyrkingstiltak over 50 dekar. Forskriften § 7 inneholder krav til søknad om nydyrking, mens § 9 stiller krav til kommunens saksforberedelse, herunder blant annet om hvilke instanser som har rett til uttalelse forut for et vedtak.

Dersom nydyrkingstiltaket utgjør 15 dekar eller mer over en periode på fem år, blir det regnet som et ”større privat tiltak”, og således omfattet av undersøkingsplikten i kulturminneloven § 9. Dette følger av Klima- og miljødepartementets rundskriv T-2/99 *Om undersøkelsesplikt og kostnadsdekning ved nydyrkingstiltak*.

En nærmere omtale av bestemmelsene i nydyrkingsforskriften, samt om saksbehandlingen, finnes i rundskriv M-19/97 *Om nydyrking*. I tillegg inneholder søknadsskjemaet om godkjenning av plan for nydyrking, M-0160B, veiledning om gjeldende regler.

4 Statistikk

Tilgang til egnet nydyrkingsareal er begrenset. I Norge er det om lag 12 millioner dekar dyrkbar jord som kan brukes til nydyrking. Dette tilsvarer ca. 3,7 % av Norges landareal. Det tar lang tid å omdanne dyrkbar jord til produktivt areal, og store deler av de potensielle nydyrkingsarealene har lav produksjonsevne. Om lag 35 % av det samlede

⁴ AR5 står for arealressurskart i målestokk 1:5000. AR5 er et detaljert, nasjonalt heldekkende datasett og den beste kilden til informasjon om landets arealressurser. Datasettet deler inn landarealet etter arealtype, skogbonitet, treslag og grunnforhold.

arealet består av myr, og rundt 73 % er i klimasoner som ikke er egnet for kornproduksjon.

Årlig areal godkjent for nydyrking rapporteres i dag i KOSTRA (Kommune-Stat-Rapportering). Rapporteringen gir oversikt over hvilke arealer som er godkjent for nydyrking, men rapporteringen gir ikke oversikt over hvilke arealer som faktisk blir nydyrket. I KOSTRA-rapporteringen skilles det heller ikke mellom myr og annen jord. Selv om tallgrunnlaget er noe usikkert for arealet som faktisk er nydyrket, har det vært en omfattende nydyrkingsaktivitet de siste årene. I perioden fra 1997–2016 er over 275 000 dekar godkjent til nydyrking på landsbasis. I gjennomsnitt er om lag 13 800 dekar godkjent for nydyrking årlig i denne perioden. Areal godkjent for nydyrking har variert fra år til år. I 2002 ble det godkjent i overkant av 7 200 dekar, mens det i 2016 ble godkjent i overkant av 21 500 dekar.

Siden KOSTRA-rapporteringen ikke inneholder oversikt over hva som faktisk blir nydyrket eller hva slags arealer som nydyrkes, er det knyttet usikkerhet til tallene. NIBIO har imidlertid nylig beregnet at det i perioden 2007–2015 i gjennomsnitt ble nydyrket ca. 16 000 dekar årlig. Beregningene⁵ viser også at arealet med organisk jord (altså myr og annen torvmark) som faktisk er blitt nydyrket årlig, er på om lag 2 600 dekar av det samlede nydyrkingsarealet. Det vil si at 16 % av det totale nydyrkingsarealet i denne perioden har skjedd på myrarealer.

I etterkrigstiden og fram til 1992 ble det gitt statlig tilskudd til nydyrking. Dette førte til en stor oppdyrking av myrjord, anslagsvis på mellom 1,7-1,9 mill. dekar myr. Dette arealet inkluderer også dyrket mark som ikke lenger er i drift eller som etter hvert har blitt omdannet til mineraljord. Enkelte kommuner har imidlertid fortsatt egne tilskuddsordninger til nydyrking.

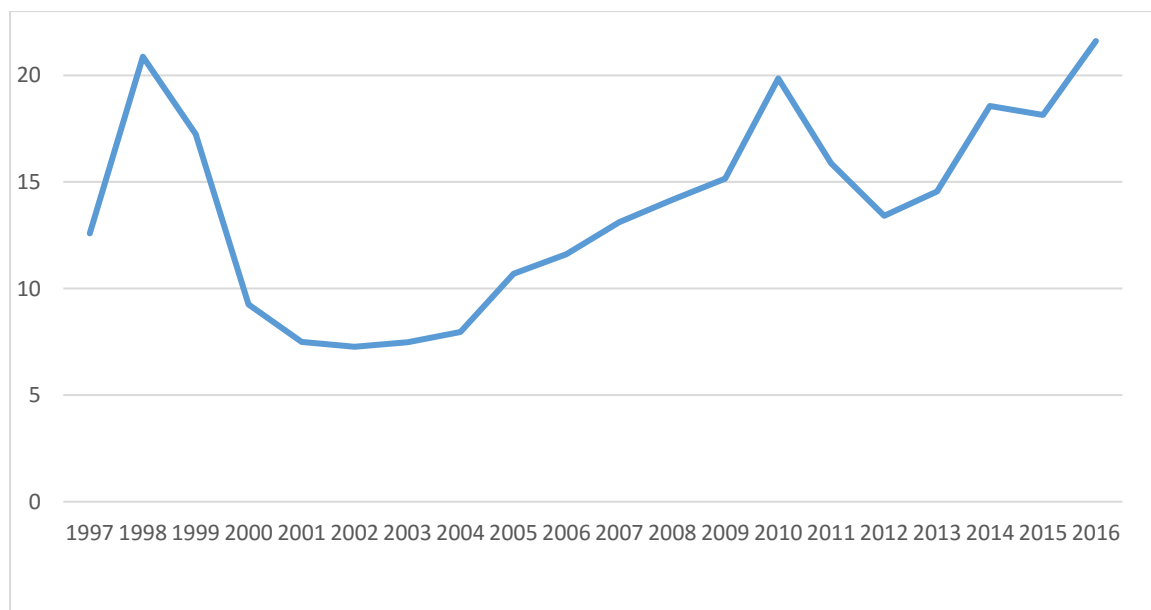
I perioden 1975–79 ble det nydyrket i overkant av 100 000 dekar i året. Omfanget av nydyrking har, som tabellen under viser, gått vesentlig ned siden den gang, men fortsatt nydyrkes det i et betydelig omfang.

Tabell 4.1 og figur 4.1 under viser antall dekar godkjent til nydyrking på landsbasis årlig for perioden 1997 – 2016. Det er stor variasjon fra år til år, men det er en viss økning i omsøkt nydyrkingsareal de senere årene. Det har også vært en økning i antall søknader om nydyrking de senere årene. I følge tall fra SSB var det i 2011 registrert 632 søknader på landsbasis, mens det i 2016 hadde økt til 964 søknader.

⁵ Se NIBIO-notat av 29. mai 2017 s. 2-4

Tabell 4.1 Antall dekar godkjent for nydyrking per år. Nasjonalt

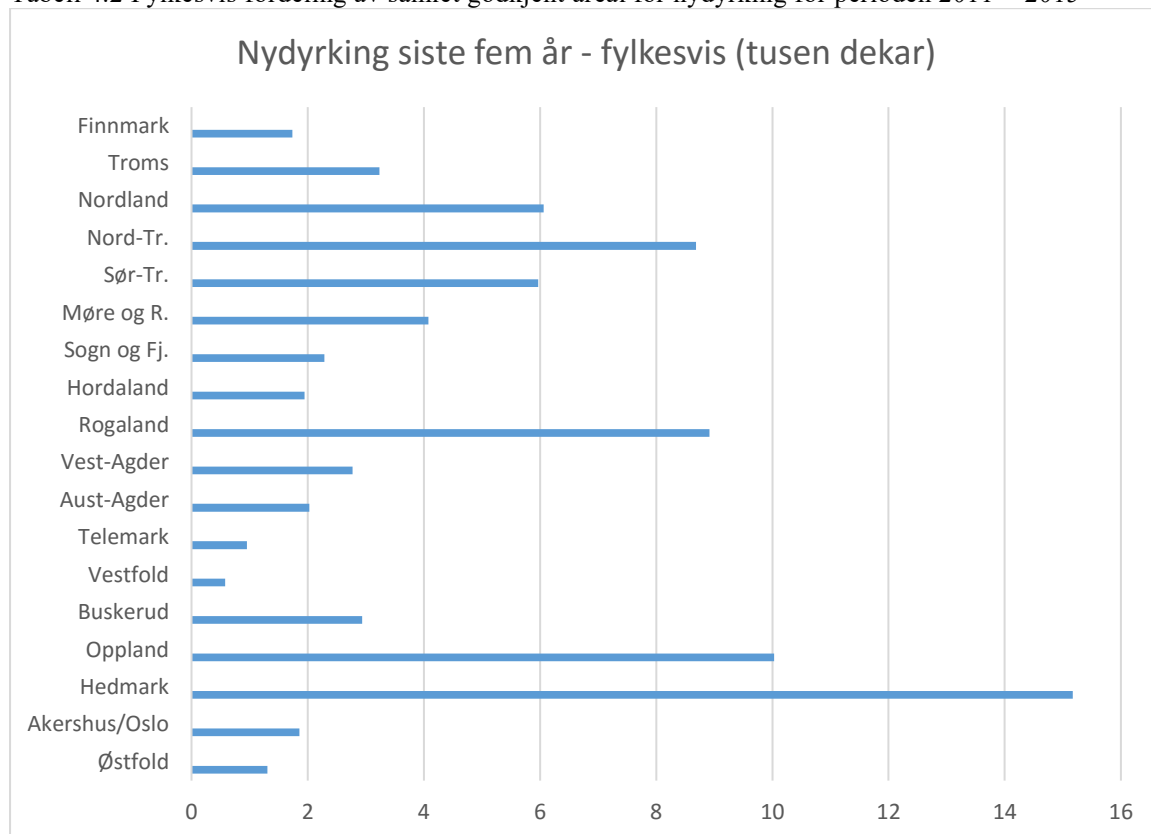
År	Antall dekar godkjent for nydyrking
1997	12 582
1998	20 882
1999	17 247
2000	9 252
2001	7 492
2002	7 269
2003	7 485
2004	7 961
2005	10 693
2006	11 606
2007	13 119
2008	14 157
2009	15 153
2010	19 860
2011	15 875
2012	13 417
2013	14 557
2014	18 572
2015	18 139
2016	21 612

Figur 4.1 Samlet nydyrkingsareal i godkjente søknader om nydyrking per år for perioden 1997-2016. Tusen dekar. Kilde: SSB Landbrukseiendommer

Tabell 4.2 under viser den fylkesvis fordelingen av samlet godkjent areal for nydyrking for de siste fem årene (perioden 2011 – 2015). Tabellen viser at godkjent areal for nydyrking er størst i fylkene Hedmark, Oppland og Rogaland.

Tabell 4.2 Fylkesvis fordeling av samlet godkjent areal for nydyrking for perioden 2011 – 2015

5 Behovet for endringer

5.1 Utgangspunkt – Oppfølging av Stortingets føringer

Endringene som foreslås i dette høringsnotatet er en oppfølging av klimaforliket i Stortinget fra 2012, Stortingets budsjettvedtak nr. 108 pkt. 17 for 2017, jf. Innst. 9 S (2016–2017) s. 86, samt Stortingets behandling av Innst. 251 S (2016–2017) fra næringskomiteen.

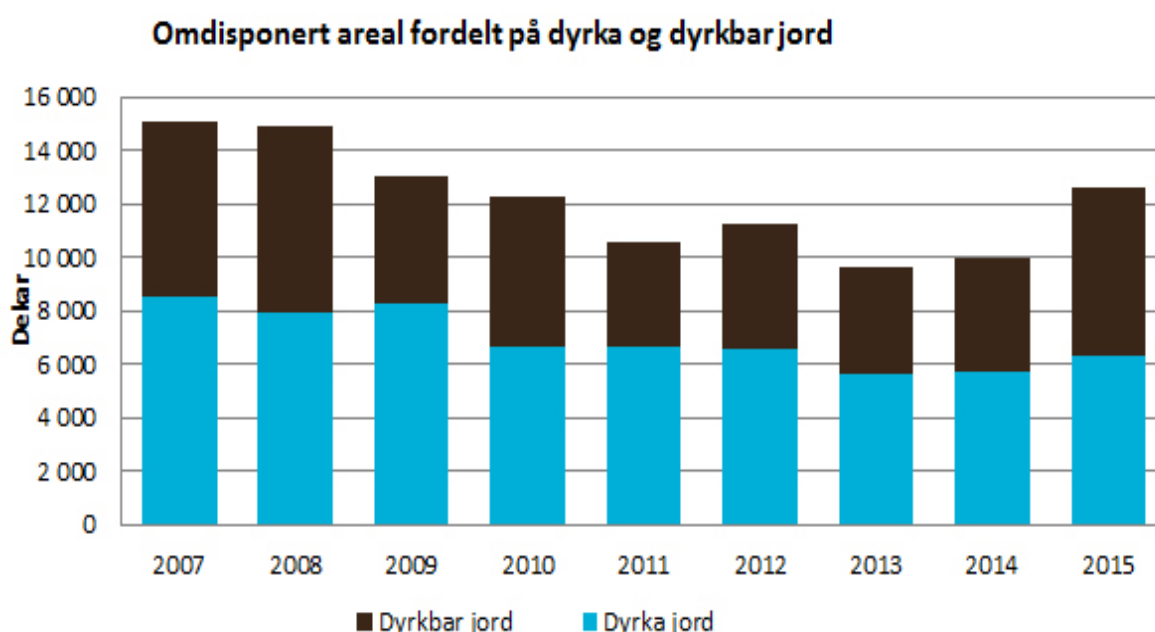
Stortinget har bedt regjeringen om å fremme forslag om forbud mot nydyrking av myr i løpet av 2017. Departementet mener at utredningsinstruksens krav til innhold i beslutningsgrunnlaget⁶ må ses i lys av Stortingets vedtak.

⁶ Instruks om utredning av statlige tiltak (utredningsinstruksen) kapittel 2.

5.2 Behovet for nydyrking

Nydyrking bidrar til å opprettholde omfanget av produksjonsarealene. Hvert år skjer det omdisponering av produksjonsareal i landbruket til andre formål, jf. tabell 5.2 under. Omdisponering av dyrka og dyrkbar jord skjer ved at kommunen vedtar planer om at arealet skal brukes til annet enn landbruk. For mindre arealer kan omdisponering også skje ved at enkeltpersoner søker om å bruke areal til noe annet enn landbruksproduksjon. I tillegg til arealene som omdisponeres, er det store jordbruksarealer som av ulike årsaker går ut av drift eller som blir gjengrodd. Nydyrking bidrar til å kompensere for at jordbruksarealer omdisponeres eller går ut av drift.

Tabell 5.2. Omdisponert areal fordelt på dyrka og dyrkbar jord.

Kilde: SSB/Landbruksdirektoratet

5.3 Norges internasjonale klimaforpliktelser

FNs klimakonvensjon (UNFCCC) utgjør rammeverket for internasjonalt klimasamarbeid. Som partsland er Norge forpliktet til å rapportere nasjonale klimagassutslipp. Det innebærer blant annet at tap og opptak av CO₂ som estimeres for myr og mineraljord inngår i utslippsregnskapet under sektoren for arealbruk, arealbruksendringer og skog (LULUCF⁷).

I mars 2015 sluttet Stortinget seg til regjeringens forslag om at Norge skal påta seg en betinget forpliktelse om minst 40 % utslippsreduksjoner i 2030 sammenlignet med 1990, jf. Meld. St. 13 (2014–2015) *Ny utslippsforpliktelse for 2030 – en felles løsning med EU*. Norge samarbeider allerede i dag med EU om utslippene i kvotepliktig sektor. Med felles

⁷ LULUCF – Land Use, Land Use Change and Forestry

oppfyllelse av klimaforpliktelsen vil Norge samarbeide om utslippene i ikke-kvotepliktig sektor og Norge vil få et mål for slike utslipp. De viktigste ikke-kvotepliktige sektorene er transport, jordbruk, bygg og avfall. Norge ligger an til å få mål om å redusere utslippene i ikke-kvotepliktig sektor med 40 % frem mot 2030 sammenliknet med 2005. Målet vil gjøres om til et utslippsbudsjett for hele perioden 2021-2030. Dette utslippsbudsjettet kan dekkes gjennom utslippsreduksjoner nasjonalt eller samarbeid med EU-land om utslippsreduksjoner. Utslipp fra jordbruket utgjør 1/6 av utslippene i ikke-kvotepliktig sektor. Det følger av Meld. St. 11 (2016-2017) *Endring og utvikling — En fremtidsrettet jordbruksproduksjon* kap. 12.2.9 at regjeringen mener jordbrukspolitikken gradvis må legges om i en mer klimavennlig retning for å redusere klimagassutslippene fra jordbrukssektoren og samlet bidra til å oppnå norske utslippsforpliktelser.

CO₂-utslipp fra nydyrking av myr faller inn under skog- og arealsektoren. EU-kommisjonen har foreslått et eget regelverk for skog- og arealsektoren. Kommisjonens forslag til regelverk kan gi Norge et stort bokført netto utslipp fra denne sektoren over perioden 2021-2030 selv om Norge har et stort nettoopptak i skog. Det vises til Meld. St. 41 (2016-2017)

Klimastrategi for 2030 – norsk stilling i europeisk samarbeid.

5.4 Klimagassutslipp ved nydyrking av myr

Myrarealer er et naturlig karbonlager bygd opp av dødt plantemateriale. Dyrking av myr er derfor en kilde til klimagassutslipp. I Meld. St. 11 (2016-2017) *Endring og utvikling — En fremtidsrettet jordbruksproduksjon* kapittel 12.3 er klimagassutslippene ved nydyrking av myr beskrevet på følgende måte:

"Ved oppdyrking og drenering stopper akkumuleringen av karbon opp og nedbrytingen av det organiske materialet starter med påfølgende utslipp av CO₂ som konsekvens. Denne nedbrytingen foregår over lang tid og dagens utslippstall er derfor i stor grad resultat av tidligere oppdyrking. Etter hvert som torven blir nedbrutt, kan det innstille seg en ny likevekt der karbontapene reduseres og etterhvert kan stagnere. I tillegg til utslipp av CO₂, er dyrket myr også en vesentlig kilde til utslipp av lystgass (N₂O), spesielt ved dreneringer av næringsrike myrer. Lystgass er en sterk klimagass med et oppvarmingspotensial som er 298 ganger større enn CO₂. Nedbrytingen av torven foregår over lang tid og resultatet av torvsvinnet fører til at torvlaget i myra reduseres. Som et resultat av denne myrsynkingen kan torven over lengre tid forsvinne og den dyrkede myra kan etter hvert omdannes til mineraljord. Samtidig som drenering og oppdyrking av myr medfører utslipp av CO₂ og N₂O, bidrar det også til reduserte utslipp av metan fra myr. I naturlig tilstand er myr en kilde til utslipp av ikke ubetydelige mengder metan. Hvor store metanutslippene fra naturlige myrer på våre breddegrader er, er det forsket lite på."

Statistisk sentralbyrå (SSB) har i rapport 2017/4 *Jordbruk og Miljø – Tilstand og utvikling 2016* beregnet de samlede norske klimagassutslippene for 2015 til 53,9 millioner tonn CO₂-ekvivalenter. Av dette kan om lag 9 % relateres til aktiviteter i jordbruket. Det er knyttet usikkerhet til tallfesting av klimagassutslipp fra jordbruket. Det henger sammen med

at klimagassutslippene er dominert av lystgass og metan fra biologiske prosesser der variasjonen i utslippene kan være svært stor. I kapittel 12 i rapporten er blant annet klimagassutslippene fra dyrking av myr omtalt nærmere.

Når det gjelder CO₂ viser SSB til at det i dyrka jord skjer både en oppbygging og nedbryting av karbonholdig materiale. Er nedbrytningen større enn oppbyggingen, vil det være et netto utslipp av CO₂. Videre fremkommer det av SSBs rapport at netto utslipp av CO₂ fra jordbruksarealene er beregnet til rundt 2,2 millioner tonn for 2014, hvor om lag 85 % kom fra dyrking av myr.

Når det gjelder utslipp av lystgass (N₂O) viser SSB til at vesentlige utslipp skjer som følge av kultivering av myrområder. Årsaken er den økte mineraliseringen av nitrogenrikt organisk materiale. Utslippene har holdt seg stabile siden 1990 og ble i 2015 beregnet til 1 344 tonn. Utslipppet av N₂O blir beregnet ved hjelp av et estimat for arealet av oppdyrket organisk jord i Norge og utslippsfaktoren oppgitt av IPCC (2014). Beregningene fra SSB viser at dyrking av myr står for 21 % av de samlede utslippene av N₂O fra jordbruket i 2015. Utslippstallene for N₂O er imidlertid blant de mest usikre av utslippstallene.

6 Utredning om nydyrking av myr

6.1 Utredningsoppdraget til NIBIO

I forbindelse med oppfølging av klimaforliket har NIBIO utarbeidet en rapport om nydyrking av myr. NIBIO ble i oppdragsbrev fra Landbruks- og matdepartementet og Klima- og miljødepartementet av 20. november 2015 bedt om å foreta en sammenstilling av det eksisterende kunnskapsgrunnlaget knyttet til nydyrking av myr, og belyse ulike konsekvenser ved å legge restriksjoner på nydyrking - både de økonomiske konsekvensene og konsekvensene for klimagassutslipp. Det ble bedt om at konsekvensene skulle vurderes ut ifra tre reguleringsalternativ som alle vil innebære endringer i nydyrkingsforskriften:

- konsekvenser ved å innføre *et generelt forbud mot nydyrking av myr*.
- konsekvenser ved å innføre forbud mot nydyrking av myr dersom myra/myrområdet har en *gjennomsnittsdypde på mer enn 1 meter*.
- konsekvenser ved å kun tillate nydyrking av myr ved bruk av *bestemte nydyrkingsmetoder* som bidrar til reduserte klimagassutslipp sammenliknet med tradisjonelle nydyrkingsmetoder.

Rapporten "*Kunnskapsgrunnlag om nydyrking av myr*" ble overlevert departementene 1. mars 2016. Rapporten følger også som vedlegg til dette høringsnotatet.

6.2 Innholdet i NIBIO-rapporten

6.2.1 Oppsummering

I utredningen er myr definert som areal med myrvegetasjon og et minst 30 cm tykt torvlag som inneholder minst 40 % organisk materiale. NIBIO viser i utredningen til at gjennomsnittlig areal som har vært nydyrket i perioden 2010-2014 er på om lag 16 000 dekar årlig. 37 % av dette arealet er karakterisert som organisk jord (myrarealer), og tilsvarer om lag 6 000 dekar. Videre er de dyrkbare myrarealene delt inn i to grupper: grunn myr (34 %) og dyp myr (66 %).

Det følger av utredningen at dyrket myr hovedsakelig brukes til gressproduksjon, da arealene ikke er egnet til å dyrke korn. Mindre arealer brukes til potet og rotvekster. Behovet for dyrking av myr er betinget av behovet for gress til høsting, som igjen er betinget av flere faktorer, bla. forbruk av melk og kjøtt fra drøvtyggere og ytelse i melkeproduksjon. Det følger av utredningen at det ventes redusert forbruk av melk, økt ytelse og kraftfôrforbruk i melkeproduksjon og mindre behov for gressareal til melkeproduksjon i årene fremover.

Videre legger utredningen til grunn at restriksjoner for nydyrking av myr i liten grad vil begrense mulighetene for matproduksjon. Konsekvensene for jordbruket vil være av en lokal karakter, blant annet betinget av restriksjonens karakter/omfang, nydyrkingsaktiviteten i området, samt tilgangen på dyrkbar myr og alternativ dyrkbar mineraljord i det berørte området.

Utredningen viser at det kun er et fåtall kommuner som vil bli berørt av evt. restriksjoner. Denne vurderingen tar utgangspunkt i tre kumulative vilkår, herunder omfanget av nydyrking i området, areal med dyrkbar mineraljord og arealet med dyrkbar snau myr.

Utredningen viser også at næringsdrivende i 12 kommuner antas å kunne bli berørt av et generelt forbud mot nydyrking av myr, mens næringsdrivende i 9 kommuner antas å kunne bli berørt dersom det innføres forbud mot nydyrking av myr dypere enn 1 meter (dyp myr).

6.2.2 Konsekvenser for klimagassutslipp

Utredningen legger til grunn at dyrking av myr medfører nedbryting av torva og endret klimagassbalanse. Naturlig myr har en negativ eller nøytral karbonbalanse, mens dyrket myr resulterer i betydelige utslipp – såkalt positiv klimagassbalanse.

De ulike reguleringsforslagene utredningen belyser, vil alle bidra til reduksjon av klimagassutslipp. Omfanget av reduksjonen vil imidlertid avhenge av restriksjonens karakter og hvor store myrarealer som en antar ville blitt dyrket uten restriksjonen. I følge utredningen er det høyst usikkert om nydyrking i framtida vil fortsette i samme omfang som nydyrkingen de siste årene. De siste års gjennomsnitt på 6 000 dekar dyrking av myr er derfor vurdert som den øvre referansebanen. De andre referansebanene er satt til årlige nydyrkingsarealer tilsvarende 2 000 dekar og 4 000 dekar.

Utredningen viser at innføring av et **generelt forbud** mot nydyrking av myr antas å gi en utslippsreduksjon på mellom 205 000 – 615 000 tonn CO₂-ekvivalenter i 2050 avhengig av referansebanen som legges til grunn (Dette anslaget er noe justert i NIBIO-notatet av 29. mai 2017).

Når det gjelder innføring av et **forbud mot nydyrking av myr dypere enn 1 meter**, antas det i utredningen å gi en utslippsreduksjon på mellom 150 000 – 450 000 tonn CO₂-ekvivalenter i 2050 avhengig av referansebanen som legges til grunn. Klimaeffekten av et slikt delvis forbud blir noe redusert sammenlignet med et generelt forbud. (Dette anslaget er noe justert i NIBIO-notatet av 29. mai 2017).

Utredningen legger til grunn at **krav om bestemte nydyrkingsmetoder** (omgraving) kan gi noe reduksjon i utslipp av klimagasser sammenlignet med tradisjonelt grøftet myr. Det pekes imidlertid på at det er knyttet stor usikkerhet til de foreliggende resultatene, på grunn av få målinger og store variasjoner.

6.2.3 Økonomiske konsekvenser

Utredningen legger til grunn at et forbud mot nydyrking av myr ventes å gi en samfunnsøkonomisk gevinst på ca. kr. 500 per dekar/år for de arealene som ellers ville blitt dyrket. Det er imidlertid betydelig usikkerhet knyttet til tallfestingen. Tallet er basert på at prisen av klimagassreduksjon er satt til kr. 750 per dekar/år⁸, mens tapt opsjonsverdi for grunneier er satt til kr. 250 per dekar/år. Med opsjonsverdi menes grunneiers mulighet for å kunne ta ut en fordel ved dyrking av myrjord i fremtiden, selv om det ikke er aktuelt i øyeblikket.

Utredningen konkluderer med at restriksjoner for nydyrking av myr i liten grad vil begrense mulighetene for matproduksjon i Norge. For enkelte bruk kan et forbud ifølge utredningen gi inntektstap dersom det ikke gis dispensasjoner.

6.3 Kvalitetssikring av tallgrunnlaget i NIBIO-rapport av 2016

I etterkant av NIBIO-rapporten fra 2016, publiserte NIBIO i februar 2017 en ny rapport som også omhandler klimagassutslipp fra myr - NIBIO-rapport nr. 2 2017 "*Klimatiltak i norsk jordbruk og matsektor*". I kapittel 6 i denne rapporten er det blant annet vist til rapporten fra 2016. I 2017-rapporten er imidlertid anslagene for fremtidig myrareal som forventes nydyrket uten et forbud, og forventet klimagassbesparelser som følge av et forbud mot nydyrking av myr, noe justert sammenliknet med 2016-rapporten.

Anslagene som presenteres i NIBIO-rapportene tar utgangspunkt i særskilte forutsetninger. I mange tilfeller er det knyttet usikkerhet til flere av disse forutsetningene, og rapportene er heller ikke samstemte i alle slutningene som trekkes.

⁸ Se NIBIO-rapport kapittel. 7.3 - Tallet er basert på Klimakur 2020 (2009) som gir dekning for et grovt kalkyleanslag på 300 kr. pr. tonn CO₂ – dvs. 750 kr. pr. dekar/år.

Med utgangspunkt i eksisterende kunnskap og de ovennevnte rapportene, ba derfor Landbruks- og matdepartementet og Klima- og miljødepartementet i brev av 5. mai 2017 om at NIBIO skulle foreta en kvalitetssikring av flere av anslagene som er presentert.

Som svar på tilleggsoppdraget oversendte NIBIO 29. mai 2017 et notat, hvor det blant annet fremkommer at det er grunn til å anta at omfanget av faktisk nydyrking av myr ligger på et vesentlig lavere nivå enn det som tidligere rapporter har lagt til grunn. Notatet følger også som vedlegg til dette høringsnotatet. Med årlig nydyrking på 16 000 dekar (i perioden 2007-2015) tilsvarer dette årlig dyrking av ca. 2 600 dekar myr. Dette vil også virke inn på referansebanen for hvor mye myr som faktisk vil bli dyrket dersom ingen restriksjoner blir innført. Rapporten fra NIBIO viser at det kan være rimelig å legge til grunn et omfang på framtidig nydyrking av myr på om lag 2 000 dekar per år, men rapporten peker samtidig på at det er usikkerhet knyttet til fremtidige anslag. Videre er anslagene for fordelingen mellom dyrking av grunn og dyp myr endret fra 66 % dyp myr og 34 % grunn myr til en fordeling på ca. 50 % dyp myr og 50 % grunn myr.

Reduksjonen i klimagassutslipp ved innføring av et forbud med utgangspunkt i årene 2030 og 2050 er noe nedjustert som følge av de nye grunnlagstallene. Dette fremgår av tabell 2 i NIBIO-notatet. Dersom en tar utgangspunkt i en referansebane på 2 000 dekar, viser beregningene at utslippsreduksjonen vil være på 188 126 tonn CO₂-ekvivalenter i 2050 ved et generelt forbud mot nydyrking av myr (**Scenario A**). Denne utslippsreduksjonen består av 72 464 tonn CO₂-ekvivalenter fra grunn myr og 115 662 tonn CO₂-ekvivalenter fra dyp myr – til sammen 188 126 tonn CO₂-ekvivalenter.

Utslippsreduksjonen blir mindre dersom det innføres et forbud som kun gjelder dyp myr (**Scenario B**). Utgangspunktet i beregningen er at den dype myra erstattes med dyrking av grunn myr, noe som til sammen tilsvarer utslippet fra nydyrking av 2 000 dekar grunn myr. NIBIO har beregnet at utslippsreduksjonen i dette tilfellet reduseres til 43 198 tonn CO₂-ekvivalenter. Tallet tilsvarer differansen mellom utslippsreduksjonen ved et generelt forbud (188 126 tonn CO₂-ekvivalenter) minus utslippet fra dyrking av 2 000 dekar grunn myr (144 928 tonn CO₂-ekvivalenter).

I den siste kolonnen (**Scenario C**) har NIBIO beregnet utslippsreduksjonen ved et forbud mot dyp myr med forutsetningen om at forbudet ikke vil øke andelen nydyrking av grunn myr, og har beregnet en utslippsreduksjon på 115 662 tonn CO₂-ekvivalenter. Tallet tilsvarer differansen mellom utslippsreduksjonen ved et generelt forbud (188 126 tonn CO₂-ekvivalenter) minus utslippet fra dyrking av 1 000 dekar grunn myr (72 464 tonn CO₂-ekvivalenter).

Dersom det innføres et avgrenset forbud mot nydyrking som kun omfatter dyp myr, mener NIBIO at den mest sannsynlige effekten av et slikt forbud vil være et sted mellom scenario B og C.

For øvrig er både de bedriftsøkonomiske og de samfunnsøkonomiske konsekvensene ved et forbud mot nydyrking av myr utdypet og noe justert i svaret fra NIBIO. NIBIO mener at de ulike rapportene viser at det er liten tvil om at et forbud mot nydyrking av myr er samfunnsøkonomisk lønnsomt.

7 Departementets vurderinger og forslag

7.1 Lovhjemmelen

Det fremgår av Stortingets vedtak at det er et forbud mot nydyrking av myr som ønskes fremmet. Departementet vil peke på at innføring av et forbud vil innskrenke den private eiendomsretten, og legalitetsprinsippet tilsier derfor at det må foreligge en tydeleg lovhjemmel.

Nydyrkingsforskriften har hjemmel i jordloven fra 1995. Verken loven eller forskriften inneholder bestemmelser eller klare henvisninger til klima. I forarbeidene til loven⁹ er hensynet til å unngå skade på "lokalklima" trukket fram som ett av flere hensyn som kan gi grunnlag for å fastsette forskrift om nydyrking.

I 2010 ble det sendt på høring et forslag om forbud mot nydyrking av myr. Departementet la den gang til grunn at forskriftshjemmelen i loven kunne forstås slik at også risiko for økte klimagassutslipp kunne anses å være omfattet. Følgende fremgår av høringsnotatet: *«Selv om eksemplet i forarbeidene bare nevner endringer i lokalklima, omfatter bestemmelsen sett i lys av dagens kunnskap om globale klimafølger også skade i form av økt klimagassutslipp som oppstår som følge av nydyrking av myr.»* I etterkant av høringen ble det imidlertid besluttet å ikke gå videre med forslaget.

Et forbud griper inn i grunneiers råderett over eiendommen, og det bør foreligge klar hjemmel for å innføre et forbud. Den sterke motstanden som kom til syne ved forslaget om forskriftsendringer i 2010 tilsier også dette. Departementet er i tvil om jordloven med forarbeider gir tilstrekkelig hjemmel for å innføre et forbud mot nydyrking ut i fra globale klimahensyn. Departementet foreslår derfor at jordloven § 11 andre ledd endres slik at det ikke er tvil om at et slikt forbud kan innføres, og at nærmere forskriftsbestemmelser også kan gis ut fra hensynet til å begrense klimagassutslipp.

7.2 Hvordan klimahensynet gjenspeiles

Det følger av klimaforliket at nydyrkingsforskriften skal revideres slik at også hensynet til klima blir gjenspeilet i regelverket. I klimaforliket har imidlertid ikke Stortinget presisert nærmere hvordan klima skal gjenspeiles, men i budsjettvedtaket for 2017 knyttet til nydyrking ber Stortinget om at regjeringen "...fremmer forslag om forbud mot nydyrking av myr i løpet av 2017."

Gjeldende regler tar utgangspunkt i en avveining av hensynene til natur- og kulturlandskap på den ene siden, og hensynet til å sikre driftsmessig gode løsninger på den andre siden. Disse hensynene er etter departementets mening forholdsvis konkrete størrelser som kan vurderes og veies opp mot hverandre i den enkelte saken.

⁹ Ot. Prp. nr. 72 (1993-1994) side 48-49

Det vil, etter departementets mening, innebære utfordringer hvis kommunene i tillegg skal ta klimahensyn ved behandling av alle nydyrkingssøknader. Behovet for reduksjon av klimagasser er av global karakter, mens gjeldende regler hovedsakelig skal ivareta lokale hensyn. Departementet legger til grunn at føringene fra Stortinget må ses i sammenheng, og at budsjettvedtaket (som nevnt i kapittel 2.3) må ses på som en nærmere presisering av hvordan hensynet til klima skal gjenspeiles.

Departementet viser til at restriksjoner i adgangen til å nydyrke myr er begrunnet ut i fra klimahensyn. Departementets forslag innebærer at hensynet til klima er gjenspeilet ved å innføre et forbud mot nydyrking av arealer som medfører størst klimagassutslipp ved nydyrking. Det vil igjen si at det ikke vil være krav om at kommunen skal vurdere hensynet til klima i andre typer nydyrkingssaker.

Ved å ivareta klimahensynet på denne måten, blir det en tydelig avgrensning i regelverket, samtidig som reglene ikke stenger for at nydyrking kan skje på arealer hvor klimaeffekten er mindre. Forslaget vil også gjøre regelverket enklere å praktisere for både søkere og for kommunene.

7.3 Forbud mot dyrking av myr

Stortinget har bedt regjeringen om at det fremmes et forbud mot nydyrking av myr ut i fra klimahensyn. NIBIO har beregnet de potensielle klimagassbesparelsene ved ulike referansebaner, samt for et generelt forbud og et forbud som kun gjelder dyp myr, jf. omtalen i kapittel 6.3. Beregningene viser at et generelt forbud vil ha en vesentlig større klimagevinst sammenlignet med et forbud som kun gjelder dyp myr. NIBIO har også tatt høyde for at et begrenset forbud som kun gjelder dyp myr, vil kunne føre til at grunn myr nydyrkes i større omfang – noe som vil svekke klimaeffekten.

På bakgrunn av signalene fra Stortinget, NIBIOs underlagsmateriale og hensynet til effekten av tiltaket, foreslår departementet derfor at et forbud mot nydyrking av myr skal gjelde både grunn myr og dyp myr, og at det er definisjonen av myr slik den fremkommer av AR5 som skal legges til grunn. Departementet mener i tillegg at et slikt generelt forbud vil være enklere å håndheve.

Departementet mener forbudet bør inneholde en dispensasjonsadgang, og foreslår at det skal kunne tillates å dyrke myr i *særskilte tilfeller*. Departementet ber om tilbakemelding fra høringsinstansene når det gjelder hvilke kriterier som bør ligge til grunn i forbindelse med en slik vurdering.

Forbudet mot nydyrking av myr og dispensasjonsbestemmelsen fremgår av nytt første ledd til forskriften § 6.

7.4 Bedre rapportering om nydyrking

Som ledd i arbeidet med å styrke statistikkgrunnlaget for nydyrking, vil departementet for øvrig arbeide videre med å forbedre KOSTRA-rapporteringen når det gjelder nydyrking. Målet for arbeidet er blant annet å bidra til at statistikken vil kunne gi svar på hvor store

areal som faktisk blir nydyrket og eventuelt hva slags areal som blir nydyrket. Slik rapportering vil gi et bedre grunnlag for å beregne utslipp av klimagasser fra nydyrking.

8 Administrative og økonomiske konsekvenser

NIBIO har i sin rapport fra 2016 (kapittel 7) og i notatet fra 2017 (kapittel 4 og 5) redegjort for de administrative og økonomiske konsekvensene ved innføring av et forbud mot nydyrking av myr. NIBIO understreker at det fortsatt er usikkerhet knyttet til tallfesting av både klimagassbesparelser, samt de bedriftsøkonomiske og samfunnsøkonomiske konsekvensene ved innføring av et forbud.

NIBIO konkluderer i sin rapport fra 2016 med at et forbud ikke vil ha store konsekvenser for matproduksjonen, og at næringsdrivende i relativt få kommuner blir berørt. Et forbud vil ifølge utredningen dessuten gi en samfunnsøkonomisk gevinst selv om den enkelte grunneier vil få innskrenket mulighet til å nydyrke og dermed få redusert mulighet til å utnytte sin eiendom. Dette er også omtalt i høringsnotatet kapittel 6.2.3.

I notatet fra 2017 peker NIBIO på at et forbud mot nydyrking av myr er et klimapolitisk tiltak som vil virke sammen med landbrukspolitiske tiltak. NIBIO peker på at dette tiltaket gir en klar positiv klimavirkning, mens andre målsettinger som matforsyningssikkerhet og landbruk i hele landet kan bli svekket. Hovedelementet i de samfunnsøkonomiske konsekvensene av forbud mot nydyrking av myr ligger i klimavirkningen av at myr ikke vil bli dyrket. Dette har motposter i landbruket som tallfestes i hovedsak ved hjelp av beregnede bedriftsøkonomiske tap. Med utgangspunkt i perspektivmeldingen fra 2017, og karbonprisene som der legges til grunn, mener NIBIO at det synes å være liten tvil om den samfunnsøkonomiske lønnsomheten av et forbud mot dyrking av myr.

Departementet legger til grunn at forslaget ikke vil medføre vesentlige økonomiske eller administrative konsekvenser. Enkelte bruk vil få redusert sitt potensial for jordbruksproduksjon ved innføring av et forbud mot nydyrking av myr. Disse brukene er i hovedsak lokalisert på Vestlandet, i Trøndelag og i Nord-Norge.

9 Merknader til lov- og forskriftsendringene

9.1 Merknader til endringene i jordloven

Til § 11

Forskriftshjemmelen i § 11 *andre ledd* utvides med *nytt andre punktum*, slik at bestemmelsen også gir grunnlag for å kunne innføre forskriftsbestemmelser om nydyrking som kan føre til reduserte utslipp av klimagasser.

9.2 Merknader til endringene i forskrift om nydyrking

Til § 1

Forslaget innebærer ingen realitetsendring i forskriftens formålsbestemmelse. Departementet foreslår å flytte definisjonen av natur- og kulturlandskapsverdier som følger av gjeldende § 3 fjerde ledd til § 1. Definisjonen er noe forenklet ved at gjeldende § 3 fjerde ledd *andre punktum* om atkomst til bakenforliggende areal ikke videreføres. Forslaget er ikke ment å ha materielle endringer. I tillegg foreslås det å gjøre om bestemmelsen til en setning ut i fra språklige hensyn. Samtidig foreslås det en mindre språklig endring ved at "for øvrig" tas ut av gjeldende § 1 tredje punktum.

Til § 3

Departementet foreslår at det tas inn en definisjon av myr som *ny § 3 fjerde ledd*. Definisjonen er identisk med hvordan myr er klassifisert i AR5.

Til § 5

Departementet foreslår å endre § 5 *første ledd første punktum* slik at henvisningen til § 3 fjerde ledd hvor definisjonen av natur- og kulturlandskapsverdier fremgår, erstattes med henvisning til § 1. Gjeldende § 5 *første ledd andre punktum* foreslås fjernet, da vurderingen knyttet til sjeldne miljøverdier er en del av den vurderingen som skjer etter første punktum. Det er ikke lagt til grunn at endringen skal innebære materielle endringer. I § 5 *andre ledd* foreslås det en mindre språklig endring ved at "for øvrig" tas ut.

Til § 6

Overskriften til bestemmelsen foreslås endret til "begrensninger i adgangen til å nydyrke", da dette beskriver innholdet i bestemmelsen på en bedre måte.

Det foreslås et *nytt første ledd* som inneholder forbudet mot nydyrking av myr, samt dispensasjonsgrunnlaget. Som nevnt i høringsnotatet kapittel 7.3 omfatter forbudet all

myr som fremgår av definisjonen som legges til grunn i AR5, herunder både grunn myr og dyp myr. Dispensasjonsadgangen er knyttet til kriteriet "særskilte tilfeller".

Som følge av at det innføres et nytt første ledd, vil gjeldende andre ledd bli *nytt tredje ledd*. Det er gjennomført endringer i regelverket om konsekvensutredninger, og departementet foreslår å endre bestemmelsen slik at det henvises til gjeldende regler. Dersom nydyrkingsarealet er over 50 dekar (et vedlegg II-tiltak) skal kommunen behandle tiltaket etter forskrift om konsekvensutredninger § 8. Det må da foretas en vurdering av om nydyrkingstiltaket kan få vesentlige virkninger for miljø eller samfunn. Nydyrkingstiltak på mindre enn 50 dekar skal også behandles etter § 8 dersom det ikke kan utelukkes at tiltaket kan få vesentlige virkninger for naturmangfold eller for andre viktige miljøhensyn. For å avgjøre om tiltaket kan få vesentlige virkninger, skal kriteriene i forskrift om konsekvensutredninger § 10 legges til grunn.

Til § 7

Som følge av at det i dag ikke lengre er departementet, men Landbruksdirektoratet som er ansvarlig for søknadsskjemaet om nydyrking, endres *§ 7 første ledd* tilsvarende.

I *§ 7 andre ledd* foreslås det en mindre språklig endring ved at "for øvrig" tas ut.

Til § 9

Som følge av at Samisk kulturminneråd ikke lengre eksisterer som eget organ, men er underlagt Sametingets administrasjon, foreslås det å endre *§ 9 andre ledd andre punktum* slik at det er Sametinget som skal gi anledning til å gi uttalelse. I samme punktum foreslås det også å erstatte "deres fagområder" med "samiske kulturminner", da dette er mer presist. I *§ 9 andre ledd tredje punktum* foreslås det å erstatte "miljøverdier" med "natur- og kulturlandskapsverdier", da dette begrepet også omfatter miljøverdier slik det følger av gjeldende § 1.

I *§ 9 fjerde ledd* foreslås det å erstatte "miljøkvaliteter" med "natur- og kulturlandskapsverdier". Departementet legger til grunn at "miljøkvaliteter" er synonymt med "miljøverdier" når en leser gjeldende § 1 og § 3 fjerde ledd i sammenheng, og at "miljøkvaliteter" derfor er en del av begrepet "natur- og kulturlandskapsverdier".

Til § 10

Departementet foreslår å fjerne henvisningen til forvaltningsloven § 25 som fremgår av *§ 10 første punktum*, da bestemmelsen etter departementets vurdering er overflødig. I *andre punktum* foreslår departementet å ta inn en henvisning til naturmangfoldloven § 7, da prinsippene for offentlig beslutningstaking som følger av bestemmelsen er sentrale i nydyrkingssaker.

Til § 12

I forskriften *§ 12 første ledd tredje punktum* følger det at fylkesmannen skal varsle departementet dersom bruddet bør følges opp ved tvangsgebyr etter annet ledd.

Departementet mener denne setningen kan tas ut, siden dette ansvaret ble delegert til fylkesmannen i 2003, jf. FOR-2003-12-08-1479 § 3 (3).

Lovforslag

I

I lov 12. mai 1995 nr. 23 om jord (jordlova) gjøres følgende endringer:

§ 11 andre ledd skal lyde:

For å unngå skade på natur- og kulturlandskap, kan departementet gi føresegner for nydyrking. *Departementet kan også gi føresegner for nydyrking som kan føre til redusert utslepp av klimagassar.* I føresegnene kan det fastsetjast forbod mot nydyrking og at nydyrking berre kan skje i samsvar med plan godkjend av departementet.

II

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

Forskriftsforslag

I

I forskrift 2. mai 1997 nr. 423 om nydyrking gjøres følgende endringer:

§ 1 skal lyde:

Formålet med denne forskriften er å sikre at nydyrking skjer på en måte som tar hensyn til natur- og kulturlandskap, *herunder* hensynet til biologisk mangfold, kulturminner og landskapsbildet, *samtidig som det* skal legges vekt på å sikre driftsmessig gode løsninger.

Ny § 3 fjerde ledd skal lyde:

Med myr menes arealer med myrvegetasjon og minst 30 cm tykt torvlag.

§ 5 første og andre ledd skal lyde:

Ved avgjørelsen skal det legges særlig vekt på hvilke virkninger tiltaket kan påregnes å få for natur- og kulturlandskapsverdiene, jf. § 1.

Ved avgjørelsen skal det legges vekt på om det ut fra jordloven § 1 er ønskelig å styrke driftsgrunnlaget for driftsenheten, og om nydyrkingstiltaket legger til rette for driftsmessig gode løsninger.

§ 6 skal lyde:

§ 6.(begrensninger i adgangen til å nydyrke)

Nydyrking av myr er ikke tillatt. Det kan gis dispensasjon i særskilte tilfeller.

Ved nydyrking skal det settes igjen en vegetasjonssone mot vassdrag. Langs vassdrag med årssikker vannføring skal sonen være minst 6 meter målt ved normal vannføring. Langs vassdrag uten årssikker vannføring skal sonen være minst 2 meter. Som vassdrag regnes stillestående eller rennende overflatevann med årssikker vannføring og vannløp uten årssikker vannføring dersom det adskiller seg tydelig fra omgivelsene.

Nydyrking av areal over 50 dekar skal vurderes konsekvensutredet før vedtak fattes, jf. forskrift 21. juni 2017 nr. 854 om konsekvensutredninger § 8, jf. vedlegg II nr. 1 bokstav b).

§ 7 første og andre ledd skal lyde:

Søknad om godkjenning av plan for nydyrking skal skrives på skjema fastsatt av Landbruksdirektoratet og sendes kommunen.

Søknaden skal inneholde en kartdel som viser det planlagte nydyrkingsarealet, eiendommen og området omkring. Kartdelen skal vise atkomsten til nydyrkingsarealet. Søknaden skal følges av en plan for grøfting, og inneholde opplysninger om planlagt drift av nydyrkingsarealet.

§ 9 andre ledd skal lyde:

Regional kulturminnemyndighet skal gis anledning til å uttale seg. *Sametinget* skal gis anledning til å uttale seg dersom nydyrkingen kan berøre *samiske kulturminner*. Fylkesmannen skal gis anledning til å uttale seg der nydyrkingen kan berøre vesentlige *natur- og kulturlandskapsverdier*.

§ 9 fjerde ledd skal lyde:

Dersom det i planen for nydyrking ikke er tatt hensyn til *natur- og kulturlandskapsverdier*, kan kommunen kreve at det utarbeides alternative løsninger.

§ 10 skal lyde:

Det skal gå fram av kommunens avgjørelse hvilke natur- og kulturlandskapsverdier som berøres, og hvilke konsekvenser nydyrkingen får for disse, *jf. naturmangfoldloven § 7*.

§ 12 første ledd skal lyde:

Kommunen skal føre tilsyn med at bestemmelsene i denne forskrift og vedtak fattet med hjemmel i den følges, *jf. jordloven § 19*. Kommunen kan i den forbindelse foreta befaringspåkyn på eiendommen. Kommunen skal gi fylkesmannen melding om brudd.

II

Forskriften trer i kraft samtidig med vedlagte lovforslag.

Forskriften gjelder for søknader om nydyrking kommunen mottar etter ikrafttreddelsen.

NOTAT

Til: Det Kongelige Landbruks- og Matdepartement og Klima- og Miljødepartement
Kopi til: [Kopi til]
Fra: Norsk Institutt for Bioøkonomi
Dato: 29.mai 2017
Saksnr: 17/01788- 1. Prosjektnummer 10769

Tilleggsutredning knyttet til kostnadseffektivitet og klimaeffekter av forbud mot nydyrking av myr

Innledning

Dette notatet er et svar på de temaene om var ønsket utredet i Oppdragsbrev fra LMD av 5.5. 2017. Utredningen har vært koordinert av Teresa G. Bárcena med bistand fra Lillian Øygarden. Knut Bjørkelo har hatt hovedansvaret for kap. 1 (referansebaner) og 3 (administrative kostnader), Øyvind Hoveid har hatt hovedansvaret for kap. 4 og 5 i samarbeid med Klaus Mittenzwei, (bedriftsøkonomiske og samfunnsøkonomiske konsekvenser), Arne Grønlund og Teresa G. Bárcena har vært ansvarlige for kap. 2, (oppdaterte utslippsbesparelser etter valg av referansebane) og kap. 6 (valg av kriterier for berørte kommuner) og 7 (alternativ dyrkbar jord). I tillegg er det innhentet nye kostnadstall for myrdyrking fra fagpersoner i Norsk Landbruksrådgivning (NLR) og hos Fylkesmannen i utvalgte fylker.

Oppdragsbrevet refererer til NIBIO-rapport nr. 43 2016 "Kunnskaps-grunnlag om nydyrking av myr." og NIBIO-rapport nr. 2 2017 "Klimatiltak i norsk jordbruk og matsektor". Under de ulike utredningspunkt er det disse to rapportene det henvises til når «de to rapporter» omtales.

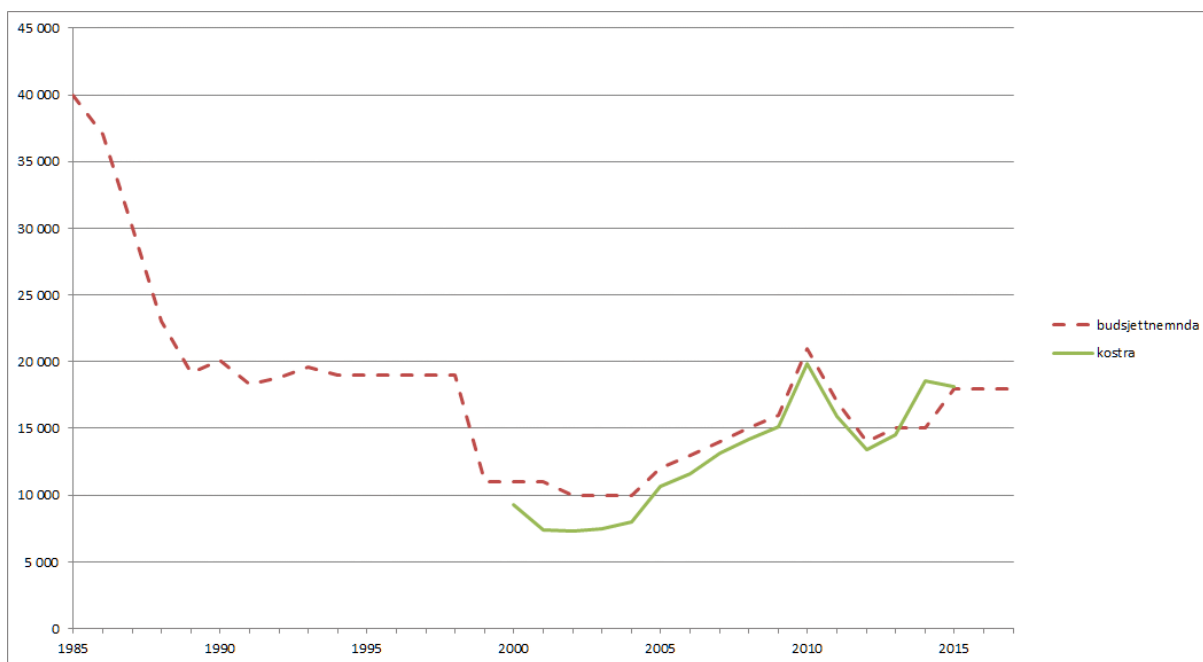
1. Referansebaner.

I oppdraget sier LMD:

Det er presentert ulike referansebaner i rapportene når det gjelder anslag for hvor mange dekar myr som kan forventes å bli nydyrket dersom det ikke innføres restriksjoner. Om det er faglig grunnlag for det, bes det om en presisering av hvilken referansebane som bør ligge til grunn i arbeidet fremover. Det må klargjøres hva som er det faglige grunnlaget for eventuelt valg av referansebane. Usikkerheten knyttet til valg av referansebane skal beskrives.

Referansebanen for dyrking av myr i rapport 43/2016 er basert på gjennomsnittlig andel myr for hele dyrkingsjordreserven. Djup myr utgjør 24 % av reserven og grunn myr 14 %. Ved årlig nydyrking på 16 000 daa gir denne beregningsmåten 6 000 daa myr.

Nivået på total areal nydyrking er satt til 16 000 daa årlig, som er gjennomsnitt for godkjente søknader fra 2007 - 2015, basert på KOSTRA-statistikk. Før 2007 viser denne statistikken et lavere nivå, omtrent 10 000 daa årlig. Det behandles søknader om nydyrking i alle fylker, og gjennomsnittsarealet for hver søknad er i overkant av 20 dekar. Njøs (2005) gir en historisk gjennomgang som viser at nydyrking har variert mye, påvirket av konjunkturer og landbrukspolitikken. Budsjettnemnda for jordbruket har i sin totalalkyle en tidsserie (fra 1959, inklusive framskrivninger for 2016 og 2017) for nydyrking, basert på den til enhver tid beste tilgjengelige informasjon (bl.a. KOSTRA). Figur 1 viser budsjettnemdas tall fra 1985 sammen med KOSTRA fra 2000. Før 1985 lå nydyrkinga på et høyere nivå, gjennomsnitt for perioden 1959-1984 var 73 000 dekar (budsjettnemda).

Figur 1. Areal av nydyrking; godkjente søknader fra KOSTRA (2000-2015) og fra Budsjettnemnda (1985-2017).

Vi har ikke grunnlag for å velge et annet framtidig nivå for areal av total nydyrking enn det som er brukt i 43/2016.

Når det gjelder **andelen myr, og type myr**, har vi mulighet til å undersøke det ved å sammenligne nytt fulldyrka og overflatedyrka areal i siste versjon av AR5 (årsversjon 2016) og markslagsinformasjonen i en eldre versjon av DMK (Digitalt markslagskart, frosset versjon av database per 2007). Det er gjort en analyse av dette for denne utredningen:

Markslag i ØK (DMK) er førstegangskartlagt i perioden 1960-1994. I markslagskartet er dyrkbar jord identifisert og kartlagt med detaljert informasjon om jord. Digitalisering med varierende grad av ajourhold er gjennomført fram til ca. 2007, da databasen (DMK) ble frosset. Som gjennomsnitt for landet antas da DMK-databasen å representere «tilstanden midt på 1990-tallet», men med lokalt store variasjoner. I 2008 ble DMK erstatta med AR5 for å kunne få til et bedre ajourhold, og et produkt bedre tilpassa digitale karttjenester. Gårdskartprosessen, med systematisk ajourhold av jordbruksareal, er gjennomført for alle kommuner i perioden 2002-2011.

Etter dette er AR5 ajourholdt regelmessig for arealtypene jordbruksareal, vann, bebyggelse og samferdsel, samt arealer i tilknytning til dette. Periodisk ajourhold av AR5 skjer kommunevis med intervaller på omtrent 4 – 7 år. Noen kommuner utfører årlige oppdateringer.

Det er viktig å være klar over at markslagsdatabasen (DMK) som ble frosset i 2007 lokalt kunne være ajourført nær opp til dette tidspunktet. I slike tilfeller vil tidligere nydyrking allerede være klassifisert som jordbruksareal i DMK og ikke fanges opp i datasettet vi har brukt her. Det faktiske omfanget av nydyrking før ca. 2007 vil derfor være vesentlig høyere enn det som er med i datagrunnlaget.

Definisjoner:

Torvmark = skogbevokst myr uten myrvegetasjon. Det er i dette notatet slått sammen med annen myr.

Dyrkbar jord = Jord som kan fulldyrkes iht. markslagsklassifikasjonen.

Datagrunnlaget

I DMK og AR5 er det faktisk arealtilstand som kartlegges. For nydyrking betyr det at arealet ikke klassifiseres som jordbruksareal før det er klart til bruk. Minstearealet for fulldyrka jord i DMK og AR5 er 0,5 daa. I KOSTRA registreres arealet av godkjente søknader om nydyrking. Dette er planer som ikke nødvendigvis gjennomføres umiddelbart eller i sin helhet. Det er derfor, i tillegg til andre forskjeller, en forskyvning i tid mellom KOSTRA og kartbaserte arealtall.

Søknadene om nydyrking inneholder kart, men disse er ikke tilgjengelige i noe sentralt register. Vi må også anta at det dyrkes opp små arealer uten søknad.

Vi har beregnet alle arealer som er endra til fulldyrka eller overflatedyrka jord fra DMK per 2007 og AR5 per 2016. Totalt for hele landet er dette over 500 000 daa (500 km²) nydyrka areal. En stor

del av disse endringene er små, og skyldes bl.a. marginale endringer av arrondering og kartleggingsnøyaktighet. Vi har derfor filtrert bort endringer som ikke er del av et sammenhengende nydyrkingsfelt på minst 2 dekar i de videre analyser her. For hele landet under ett gir disse endringsdataene det beste datagrunnlaget om hvilken type arealer som er nydyrka de siste tiår.

Total nydyrking- hovedtall for hele landet

Total nydyrking for hele landet basert på datagrunnlaget beskrevet over, er 352 000 daa. Av dette er 57 000 daa myr og torvmark, hvorav 25 000 daa er/var djup, 25 000 daa grunn, og 8 000 daa uklassifisert myr i markslagskartet. Totalt 16 % av det nydyrka arealet er myr, med like stor andel djup og grunn myr når vi fordeler den uklassifiserte likt på de to typer. Fordeling av nydyrka areal (dekar) på dyrkingsjord og anna jord, samt fastmark og grunn og djup myr, er vist i tabell 1a. Faktisk nydyrking av myr, som vi finner i kartet, ligger altså på et vesentlig lavere nivå. Med årlig nydyrking på 16 000 daa tilsvarer dette årlig dyrking av ca. 2 600 daa myr.

Tabell 1a: Fordeling av nydyrka areal (daa) på dyrkingsjord og anna jord, samt fastmark og myr.

Type jord	Fastmark	Grunn myr	Djup myr	SUM	Andel	Andel myr
Anna jord	149 171	5 492	5 655	160 318	46 %	7 %
Dyrkbar jord	144 895	23 334	22 969	191 198	54 %	24 %
	294 066	28 826	28 624	351 516		16 %

Datagrunnlaget tyder på at andel myr øker med størrelsen på nydyrkingsfeltet. For felt over 20 daa er andelen myr 21 %. Med årlig nydyrking på 16 000 daa tilsvarer dette årlig dyrking av ca. 3 380 daa myr.

Av det nydyrka arealet vi har funnet var 54 % klassifisert som dyrkingsjord iht. markslagskartet. Også her øker andelen med størrelsen på nydyrkingsfeltet. For felt over 20 daa er andelen dyrkingsjord 64 %. Av dyrkingsjorda var 24 % myr.

En betydelig del av dyrkingen foregår altså på «anna areal». Dette er for så vidt overraskende, men det gjelder fastmark mer enn myr. Det kan være flere grunner til at andelen klassifisert som dyrkbar jord er såpass lav. Minsteareal for registrering av dyrkingsjord i Markslagskartet var 2 – 25 dekar. Praktisk nydyrking tar omsyn til eiendomsgrenser og god arrondering og inkluderer deler av dårligere jordstykke. I kartanalysen blir også «justeringer» av f.eks. kantsoner med.

Trender i nydyrking og usikkerhet

Vi har videre forsøkt å undersøke om det er forskjeller mellom regioner og over tid. Det er vanskelig å gjøre dette med stor sikkerhet. Områder har som nevnt vært kartlagt til ulik tid, ajourholdet har variert mellom kommuner, og datering av endringer er av dårlig kvalitet i eldre data.

Å gjøre analyser på mindre geografisk nivå enn fylker (kommuner, bygder, landbrukseiendommer) krever lenger tid og bruk av flere datakilder. Det er da også nødvendig å korrigere for feilkilder i større grad. Vi har derfor valgt å gjøre en analyse hvor datamaterialet er gruppert på fylker og i 3 tidsperioder (tidgruppe 1- 3).

Datering av arealene i DMK er av dårlig kvalitet. Datoene er korrigert basert på informasjon om når ØK ble etablert/ajourført (dvs. ajourføringsår for de skanna ØK-kartbladene som Kartverket viser som «N5 raster 1. gangs utgivelse») og når kommunen var ferdig med gårdskartprosessen. Datoene i AR5, etter gårdskartprosessen, er av bedre kvalitet. Datering av arealer (verifiseringsdato) er i de fleste tilfeller dato for flybildene som er brukt til ajourhold, men også dato for befaring hvor man f.eks. konstaterer at nydyrking er fullført. Det kan uansett være en lang periode fra området blei kartlagt i DMK til oppdatering i AR5, og når i denne perioden nydyrking skjedde er uvisst.

Nydyrking (endringene i kartdatabasene) som er henført til perioden 2005 – 2015 (tidgruppe 3) har med stor sannsynlighet skjedd etter 2005. Totalarealet for denne gruppa er 155 000 daa, og korresponderer godt med summen av godkjente søknader i perioden 2004 – 2014. Arealfordelinga (type jord) for landet må antas å være representativ for faktisk nydyrking de siste 10 år. Tabell 1b viser samme arealkategorier som tabell 1a, men kun for den siste perioden. Andelen av det nydyrka arealet klassifisert som dyrkingsjord iht. markslagskartet er omtrent halvparten, dvs. samme nivå som for det totale. Andelen nydyrka myr er lavere enn gjennomsnittet for hele datasettet.

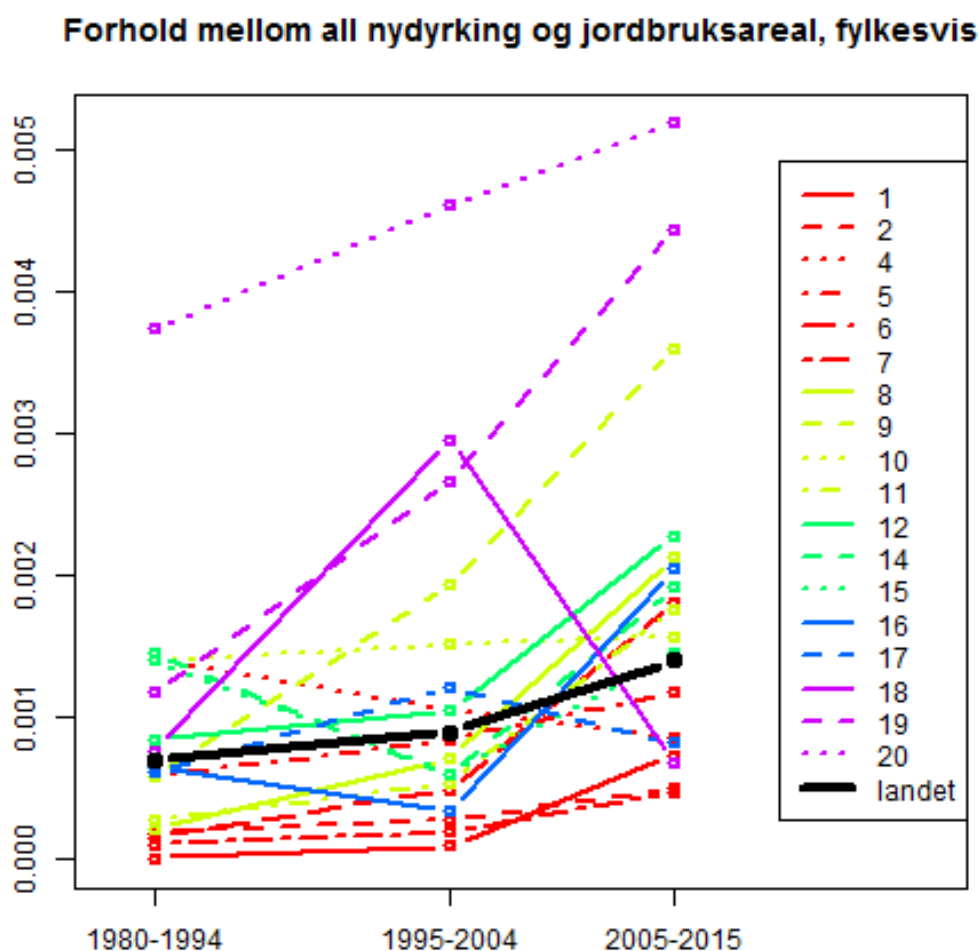
Tabell1b: Fordelinga av nydyrka areal (dekar) for kun den siste perioden (2005- 2015):

Type jord	Fastmark	Grunn myr	Djup myr	SUM	Andel	Andel myr
Anna jord	74 038	1 749	1 946	77 733	50 %	5 %
Dyrkbar jord	63 042	7 558	6 503	77 103	50 %	18 %
	137 080	9 307	8 449	154 836		11 %

For de tidligere periodene er det større usikkerhet. Nydyrking som er henført til perioden 1995 – 2004 (tidgruppe 2) utgjør 93 000 daa. Dette korresponderer også godt med det lavere søknadsnivået før 2004, men vi er ikke sikre på at dette gjenspeiler faktisk nivå på nydyrking i perioden. Når det gjelder arealfordeling (type jord) kan datagrunnlaget allikevel antas å være

representativ for nydyrking som skjedde i de tidligere periodene. For den tidligste perioden (tidgruppe 1) kan endringene ha skjedd innen et langt tidsintervall, men det er lite sannsynlig at nydyrking før 1980 og etter 2000 er representert i denne tidgruppa.

Fordelingen av nydyrkingen på tidsperioder som er forklart ovenfor, kan gi et bilde av utviklingstrekk på tross av en viss usikkerhet når det gjelder tidfestingen. I figuren nedenfor oppgis volumet av nydyrkingsarealet i forhold til jordbruksarealet under forutsetning av at periodelengdene er 15, 10 og 11 år henholdsvis.

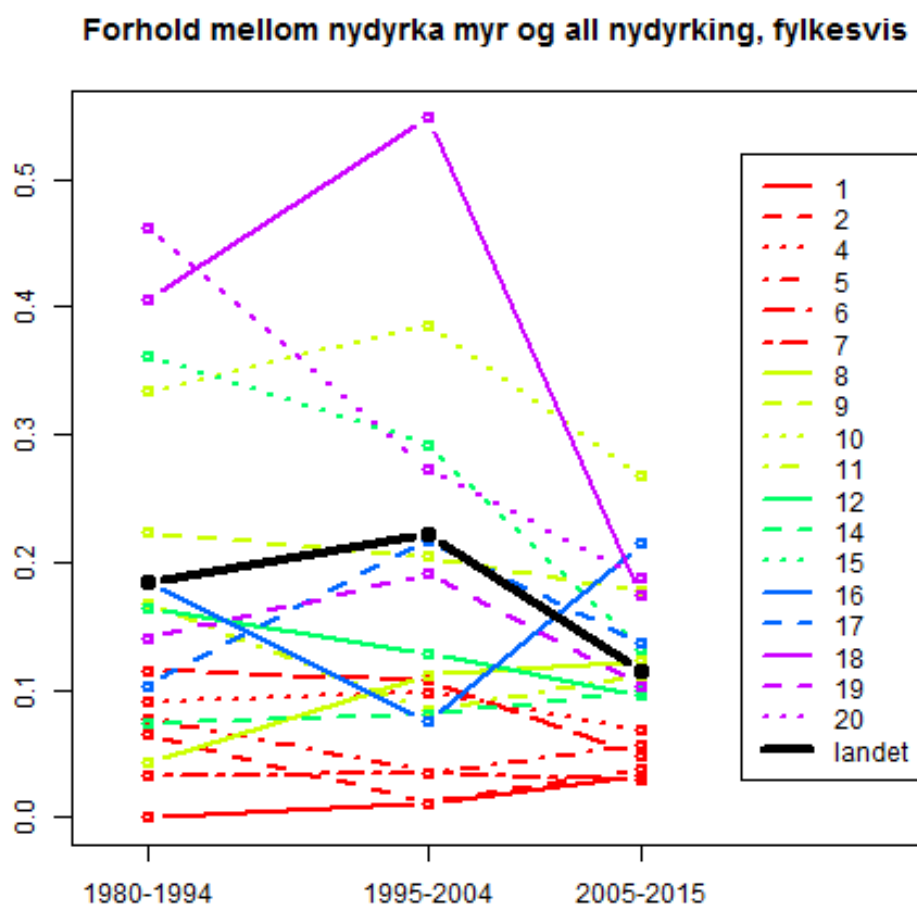

Figur 2a: Forholdet mellom årlig nydyrking og totalt areal dyrka mark, for hele landet og fylker (angitt som standard fylkesnummer).

Fordi datagrunnlaget er mindre fullstendig bakover i tid sier figur 2a ikke noe om nivået på nydyrking. Kurvene for de fleste fylker følger landsgjennomsnittet, og dette gir grunnlag for å anta at data på fylkesnivå er rimelig pålitelige. De 3 nord-norske fylkene skiller seg ut, og en forklaring kan være at ajourholdet av DMK/AR5 hadde et større etterslep her og at gårdskartprosessen var fullført relativt seint. Vi har ikke hatt tid til å undersøke dette nærmere.

Datagrunnlaget inneholder altså et utvalg av nydyrka arealer. Vi kan anta at dette er representativt (tilfeldig) utvalg for type jord som faktisk er nydyrka. På fylkesnivå vil usikkerheten være større.

I dette tilfellet spiller usikkerhet om tidfestingen liten rolle, siden ajourføringen av kartgrunnlaget ventelig ikke er påvirket av jordtype. I forhold til nydyrkingsaktiviteten er trenden at myrarealer har fått mindre betydning. Dette gjelder både for landet som helhet og de fleste fylkene.

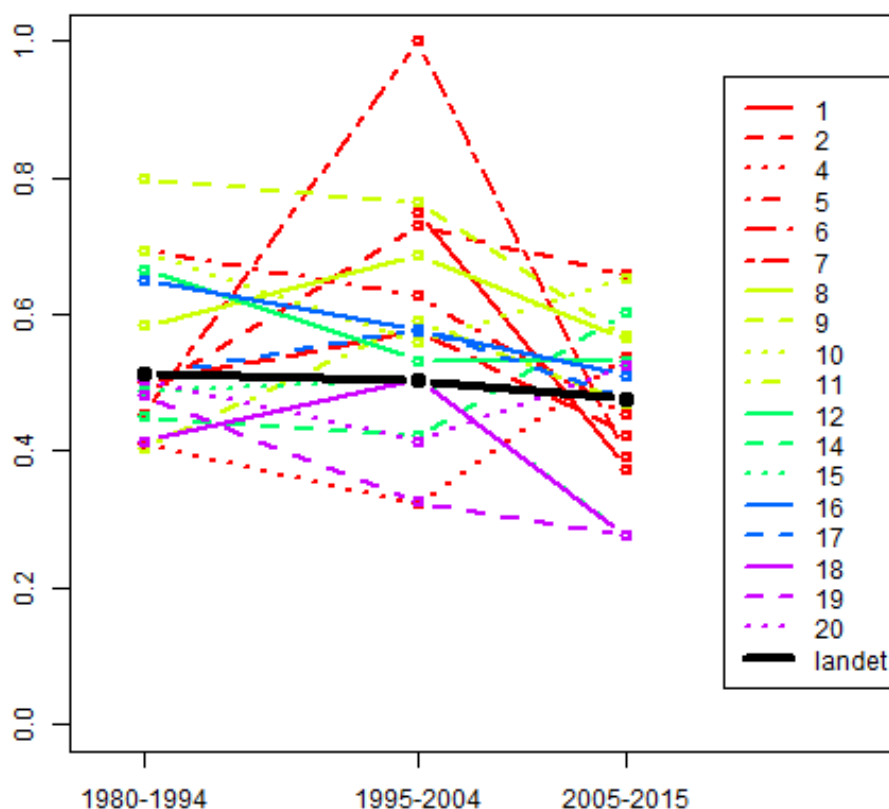

Figur 2b: Forholdet nydyrka myrareal og total nydyrking i datasettet, for hele landet og fylker.

Til slutt ser vi på forholdet mellom djup nydyrka myr og all nydyrka myr (figur 2c). Dette ligger nær 50 prosent for landet, og opp til 70 % for enkelte fylker. Det er en svakt fallende trend.

På bakgrunn av resultatene som er presentert ovenfor, virker referansebaner for nydyrking av myr omkring 2000 dekar pr år rimelige. Siden nydyrkingsaktiviteten generelt er stigende, kan det også føre til økning i dyrking på myr fra nivået i siste 10- års periode. På den andre siden kan en heller ikke se bort fra at tendensen til mindre dyrking av myr i forhold til annet areal vil fortsette. I så fall vil en neppe få noen økning i nær framtid. Det er uansett stor usikkerhet ved framtidige anslag. I rapporten fra 2016 er det gjort beregninger både med 2000, 4000, og 6000 daa. Dette dekker både variasjonen i usikkerheter og effekter av dette.

Forhold mellom djup nydyrka myr og all nydyrka myr, fylkesvis

Figur 2c: Forholdet nydyrka djup og grunn myr i datasettet, for hele landet og fylker.

2. Oppdatert utslippsbesparelser etter valg av referansebane.

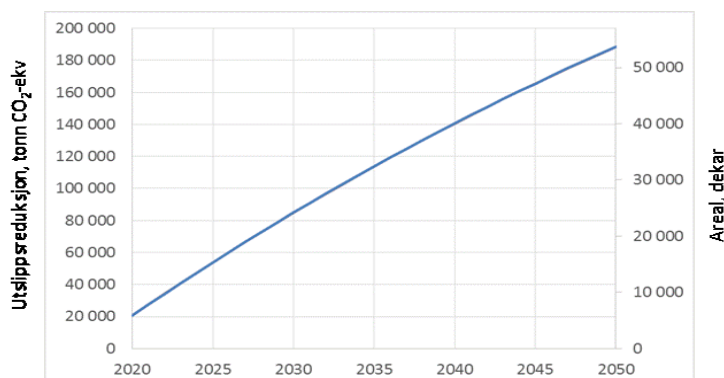
I oppdraget sir LMD:

Valg av referansebane vil også virke inn på anslagene på klimagassbesparelsene ved innføring av restriksjoner. Vi ber om en oppdatert vurdering av samlede utslippsbesparelser i 2030 og i 2050 både for et generelt forbud og for et forbud mot nydyrking av dyp myr.

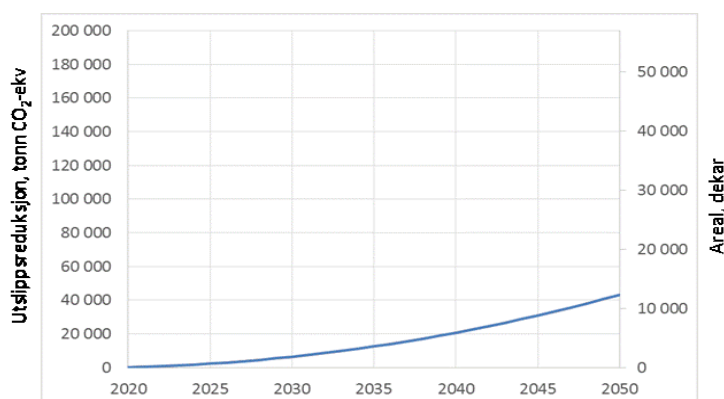
Basert på de analysene av tilgjengelig datamateriale som er beskrevet i kap. 1, er utslippsreduksjonene basert på antakelsen av en referansebane for nydyrking av myr tilsvarende 2000 dekar/år. I tidligere rapport (NIBIO Rapport Vol.: 2, Nr.: 43, 2016), antok vi at fordeling mellom djup og grunn myr var henholdsvis 66 og 34%, den samme som av dyrkbar myr totalt i Norge. Etter videre/grundigere analyse som beskrevet i kap. 1 har fordelingen mellom grunn og djup myr som har vært dyrket vist seg å være omtrent likt, det vil si ca. 50 - 50% grunn og djup myr. I de nye beregningene med scenarier for utslippsreduksjon har vi derfor tatt hensyn til denne korrigerte fordelingen (Figur 3/Tabell 2). Utslippsfaktorene som ble brukt er 0,79 tonn CO₂-C daa⁻¹ år⁻¹ og for lystgass 1,3 Kg N₂O-N daa⁻¹ år⁻¹ som er i samsvar med Klimagassregnskapet/IPCC sitt tilleggskdokument fra 2013 for organisk jord som Norge har valgt å følge i LULUCF-sektoren (2013 Supplement to the 2006 IPCC Guidelines for National Greenhouse Gas Inventories: Wetland; IPCC 2014). Lystgassutslippsfaktoren er derfor blitt oppdatert i forhold til tidligere rapport.

De tre scenarier som er presentert i figur 3 viser: Scenario A (Figur 3A) utslippsreduksjonen i forhold til en referansebane for nydyrking av myr på 2000 daa/år, hvor både grunn og djup myr inngår i forbudet. Scenario B (Figur 3B) viser den utslippsreduksjonen som kan forventes ved et forbud av nydyrking av djup myr, hvis den en antar at bortfall av nydyrking av djup myr blir fullt ut kompensert med mer nydyrking av grunn myr, det vil si at årlige nydyrking fortsetter på samme nivå (2000 daa/år) med den forskjellen at nå foregår alt nydyrking kun på grunn myr. Scenario C (Figur 3C) viser den utslippsreduksjonen som kan forventes hvis vi antar at den årlige nydyrking blir redusert tilsvarende andelen av djup myr som ville har vært dyrket uten forbud, det vil si 1000 daa/år. I dette tilfelle regner vi med all nydyrking foregår kun på grunn myr. Disse to scenarier (B og C) reflekterer to ytterpunkter av konsekvenser ved forbud av nydyrking av djup myr: at det (i verste fall) blir dyrket like mye som før, men bare på grunn myr (scenario B) eller at det blir dyrket bare halvparten av det som ellers ville har vært dyrket, som resultat av et forbud på djup myr (scenario C). Siden disse to scenarier representerer ytterpunktene, mener vi at den mest sannsynlige effekten av et forbud av nydyrking av djup myr vil være et sted mellom scenario B og C.

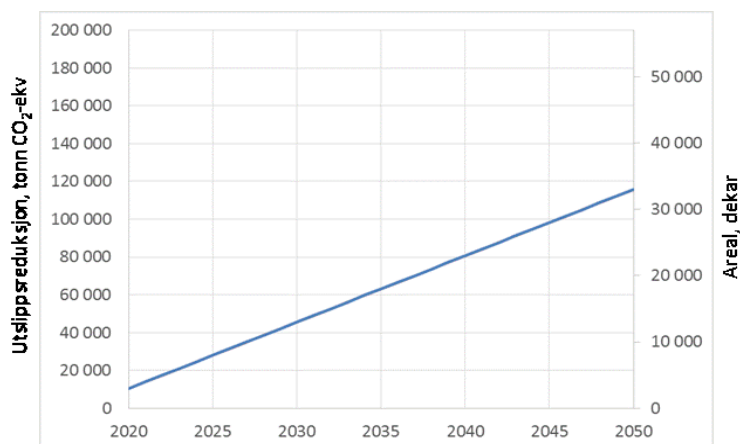
A. Generelt forbud. Ingen årlig nydyrking av myr

B. Forbud mot nydyrking av djup myr. Årlig nydyrking av grunn myr 2000 dekar.

C. Forbud mot nydyrking av djup myr. Årlig nydyrking av grunn myr 1000 dekar.

Figur 3. Reduksjon i dyrket myrareal og årlig utslippsreduksjon ved ulike scenarier i forhold til referansebane 2000 dekar nydyrking per år:

A) Effekt av et generelt forbud, som er lik utslipp og nydyrket myrareal i referansebanen («Business as usual»);

B) Effekt av forbud mot nydyrking av djup myr, hvis en antar at årlig nydyrking av myr ikke reduseres, det vil si at 2000 daa/år grunn myr blir nydyrket;

C) Effekt av et forbud mot nydyrking av djup myr, hvis en antar at årlig nydyrking av myr reduseres tilsvarende den andelen djup myr som ellers ville ha vært dyrket, det vil si en nydyrking på 1000 daa/år.

Tabell 2 oppsummerer utslippsreduksjoner i to tidshorisonter (2030 og 2050) for de 3 scenarier som presenteres i Figur 3. I tillegg viser tabellen utslippsreduksjoner ved bruk av en referansebane for nydyrking av myr på 4000 daa/år (da denne referansebanen har vært foreslått fra Miljødirektoratet). Eventuelle forskjeller i utslippsreduksjon i forhold til scenarier presentert i tidligere rapport skyldes justering av modellen og at scenarier er beregnet fra 2018, det vil si 2 år senere enn i tidligere rapport.

Tabell 2. Utslippsreduksjoner for 2030 og 2050 i forhold til ulike scenarier og referansebaner.

Scenario	Årlig ny-dyrking (daa år ⁻¹)	2030			2050		
		Utslippsreduksjon, Tonn CO ₂ -ekv.			Utslippsreduksjon, Tonn CO ₂ -ekv.		
		CO ₂	N ₂ O	Sum	CO ₂	N ₂ O	Sum
Referansebane 2000 dekar							
A = generelt forbud	0	70 027	14 720	84 746	155 450	32 676	188 126
B = forbud djup myr	2 000	5 273	1 108	6 382	35 695	7 503	43 198
C = forbud djup myr	1 000	37 650	7 914	45 564	95 573	20 089	115 662
Referansebane 4000 dekar							
A = generelt forbud	0	140 053	29 439	169 492	310 900	65 352	376 252
B = forbud djup myr	4 000	10 546	2 217	12 763	71 390	15 006	86 396
C = forbud djup myr	2 000	75 300	15 828	91 128	191 145	40 179	231 324

I dette supplerende oppdraget er det gjort beregningene basert på en tidshorisont fra 2018 og frem til 2050. Modellen som ble brukt til å beregne scenarier har tatt hensyn til myrsynking som følge av setning (synking etter drenering som følge av manglende oppdrift) og omdanning av organisk materiale til CO₂ over tid (se tidligere rapport for beskrivelse av dette). Myrsynkingen fører til at en betydelig del av den grunne myra vil bli omdannet til mineraljord før 2050. Dette er årsaken til at kurven for redusert myrareal og utslipp ved et generelt forbud (Figur 3 A) viser en avtakende tendens over tid. Reduksjon i arealer som konsekvens av omdanning til mineraljord er bare beregnet på arealet med grunn myr. Djup myr har en torvtykkelse på minst en meter. Med de forutsetningene som er lagt til grunn for våre beregninger vil det ta minst 43 år før noe av den

djupe myra har blitt omdannet til mineraljord. Det innebærer at all djup myr som dyrkes i årene fremover fortsatt vil være myr i 2050. Først omkring 2060 vil en del av den djupe myr bli omdannet til mineraljord.

Effekten av et forbud mot nydyrking av djup myr er sterkt avhengig av i hvilken grad det fører til en tilsvarende økning i nydyrkingen av grunn myr. Dersom det fører til en årlig nydyrking på 2000 dekar grunn myr, blir effekten liten de første årene (figur 3 B). Men fordi en større del av det nydyrkede myrarealet vil omdannes til mineraljord, vil effekten øke etter hvert, til ca 12 tusen dekar redusert dyrket myrareal og ca 43 tusen tonn CO₂-ekv i reduserte utslipp i 2050. Dersom nydyrkingen begrenses til 1000 dekar grunn myr (figur 3 C), øker effekten rettlinjet til 33 tusen dekar redusert dyrket myrareal og ca 116 tusen tonn CO₂-ekv i reduserte utslipp i 2050, som er ca 60 prosent av effekten av et generelt forbud.

3. Administrative kostnader knyttet til håndheving og kartlegging.

I oppdraget sier LMD:

Det bes om en kort vurdering av eventuelle kostnader ved kartlegging og eventuelle andre utfordringer med å skille myr og annen mark, inklusive eventuelle administrative kostnader knyttet til håndheving av et forbud av nydyrking av myr. Det bes også om en kort vurdering av eventuelle merkostnader til kartlegging og andre utfordringer med å skille mellom grunn og dyp myr, inkludert eventuelle administrative kostnader knyttet til håndheving av et forbud avgrenset til dyp myr.

Nydyrking er søknadspliktig etter gjeldende forskrift, og det skjer allerede saksbehandling på dette. Vi har ikke grunnlag for å vurdere hvilke ekstra kostnader revidert forskrift ev. vil medføre for saksbehandling.

Hvis det innføres et forbud mot dyrking av myr, bør informasjon om myr og dyrkbar jord gjøres lettere tilgjengelig for både bonde og saksbehandler. NIBIO har på forespørsel fra LDIR nylig gjort et grovt kostnadsoverslag for ny «jordvernportal» og oppgradert «KOSTRA-løsning» for registrering og rapportering av nydyrking. Disse tiltakene vil kunne dekke det nevnte informasjonsbehovet til en kostnad på om lag kr 600 000. Se vedlagte notat av 5.4.2017.

Hvis forbudet bare skal gjelde dyrking av djup myr, må relevant, detaljert myr-informasjon fra markslagskartet (DMK) gjøres lett tilgjengelig.

Dette krever kvalitetssikring av DMK-databasen og utvikling av hensiktsmessige presentasjonsformer og kartfunksjonalitet. Faglige forhold ved dette har NIBIO redegjort for i notatet «Informasjon om myr, muligheter for analyse» av 4.4.2017 (vedlagt). Vi antar at dette kan gjøre på en tilfredsstillende måte for om lag kr 400 000.

I alt vil disse (kontor/saksbehandler) støttefunksjonene kunne etableres for ca. 1 million kroner, med forbehold om behov og valg av løsninger som framkommer i dialog med brukerne i ev. utviklingsprosjekt.

Hvis eksisterende markslagsinformasjon ikke er tilfredsstillende for å praktisere regelverket, vil det være behov for nye feltbefaringer og kartlegging, noe som er ressurskrevende og kostbart.

Vi vil også gjøre oppmerksom på at det i regi av Det norske jord- og myrselskapet ble foretatt detaljert kartlegging av mange myrer med tanke på nydyrking. Resultatene foreligger som papirkart og rapporter i NIBIOs arkiv, men er tungt tilgjengelig. Deler av arkivet er digitalisert og gjort tilgjengelig på internett: <http://biodata.no/myrarkivdatabase/Myrarkivet.php>
Vi har ikke vurdert hva det vil koste å gjøre dette fullstendig eller mer anvendelig for bruk ved planlegging av nydyrking eller i saksbehandling.

4. Bedriftsøkonomiske konsekvenser.

I oppdraget sier LMD:

Departementet registrerer at de to rapportene ikke gir entydige svar på virkninger og konsekvenser av tiltak som tar sikte på å begrense nydyrkingen.

To tidligere rapporter har behandlet begrensning av nydyrking av myr. Bárcena et al. (2016) og Pettersen et al. (2017) gav opphav til noe uklarhet fordi de ble skrevet med ulike metodiske grunnlag. Denne rapporten viderefører analysen i Bárcena et al. (2016) basert på beregning av endret produsent- og konsumentoverskudd. Begrunnelsene er gjort klarere og konsekvenser av ulikhet i forutsetninger som LMD har ønsket drøftet, er tatt med.

Et mulig forbud mot nydyrking vil berøre ulike interessenter ulikt. Noen blir ikke berørt i det hele tatt. Andre kan bli truffet ganske hardt. Ved å forutsette at alle myrarealer har én interessent, og ved å gruppere arealene ut fra den situasjon interessentene er i, kan vi sette relativt presise grenser for konsekvensene innen hver gruppe. Innenfor oppdragets ramme har det ikke vært mulig å angi hvilke interesser som gjelder hvilke myrområder, men det er mulig å anslå hvordan myrarealene er fordelt på ulike interesser over tid. Med bakgrunn i spesielle interessegrupper er det også lettere å drøfte hvordan mer spesifikke hensyn vil virke inn.

Bedriftsøkonomiske konsekvenser

I oppdraget sier LMD:

Bedriftsøkonomiske konsekvenser, herunder om det er tilstrekkelig å måle kostnadene opp mot prisen på leiejord, bør drøftes nærmere. Det skal vurderes om kvalitet, tilgjengelighet og avstand til gården kan inngå i vurderingen de bedriftsøkonomiske konsekvensene. Større enheter har som oftest lavere enhetskostnader i produksjonen. Det ønskes en drøfting - og om mulig - en økonomisk vurdering av dette.

Disse punktene følges opp nedenfor med drøftinger og tallfestinger.

Generelt om dyrkbar myrjord

For myrjord som er egnet for oppdyrking, og som ikke har spesielle trekk som gjør dem verneverdige, vil et forbud mot oppdyrking i hovedsak berøre eierne. Hvis eieren er en aktiv jordbruker, kan myra oppfattes som en del av eiendommens ressursgrunnlag og inngå i driftsplanleggingen med en eventuell oppdyrking. Hvis eieren ikke er aktiv jordbruker, kan han likevel få leieinntekter ved en eventuell oppdyrking. På denne bakgrunn ser vi liten grunn til å skille mellom aktive jordbrukere og andre private eiere. Motivene for å dyrke myr finnes hos de aktive brukerne. Om dette skjer på egen eller andres grunn er av mindre betydning.

Myrjord er først og fremst egnet for dyrking av gras og grovfor. Når det gjelder økonomiske konsekvenser vil vi derfor basere oss på økonomiske forhold i grasproduksjon.

En tallmessig viktig interessegruppe består av de som ikke har noen planer eller interesser av å gjøre myr om til jordbruksareal i overskuelig framtid. For disse aktørene vil et eventuelt forbud ikke ha noen bedriftsøkonomisk konsekvens. Hvis det forutsettes en nydyrking av myr på 2000 dekar pr år som referansebane og en 30 års tidshorisont, så vil bare 1,3 prosent av det dyrkbare myrarealet på 4,7 mill. dekar bli berørt av nydyrking i perioden. Størsteparten av myrarealet blir altså disponert av interessenter i denne gruppa. Opsjonsverdien av å kunne dyrke myr i løpet av de neste 30 år er derfor nær null på 98,7 prosent av det dyrkbare myrarealet.

Det kan være ulike faktorer som bidrar til dette resultatet. En viktig faktor er at mye av den dyrkbare myrjorda ligger langt fra etablert bosetting, og potensielt avlingsnivå kan være relativt lavt.

Det kan hevdes at det ikke er et eventuelt forbud mot dyrking av myrjord som skaper problemer for jordbruket, men innsikten at oppdyrking av myrjord er uheldig for miljøet, og derfor bør unngås. Et alternativ til et forbud er å legge avgift på dyrking av myrjord med en størrelse som tilsvarer

karbonutslippets skadevirkning. Som det framgår av beregninger nedenfor, vil dette sette en effektiv stopper for nydyrking av myr.

Arealavkastning av nydyrket myr

En interessegruppe som *blir berørt* av forbud mot myr dyrking, er de som har kjøpt jordbruksareal i den tro at myrarealer kan bli dyrket opp. Etter innføring av et forbud vil eiendommens verdi være redusert, og dette utgjør et bedriftsøkonomisk tap. Tapet utgjøres nettopp av opsjonsverdien av å kunne dyrke opp myrjord. Dette vil ha en øvre grense lik nåverdien av avkastningen fra myrarealene fratrasket nydyrkingskostnadene. Når en tallfester dette tapet på det nydyrkingsvolum som vil falle bort, får en tallfestet en øvre grense for det aggregerte tapet av opsjonsverdi.

Dette resonnementet er også benyttet i tidligere rapporter, men det har kommet innvendinger som skal tas opp til videre drøfting. Øpstad og Rivedal (2017) har pekt på at det finnes et rasjonale for nydyrking av myr basert på transportkostnader. På grunn av mangel på areal eller treggheter i leiemarkedet kan bønder bli påført betydelige transportkostnader ved å utnytte arealer som ligger relativt langt fra gården. Dersom det finnes myrarealer nærmere driftssenteret, vil det kunne være rasjonelt å dyrke disse når nåverdien av jordleie pluss mertransportkostnader overstiger nydyrkingskostnadene. Når bedriftsøkonomisk tap beregnes med bakgrunn i registrerte leiepriser og nydyrkingskostnader – som i Bárcena et al. (2016) – så er transportkostnadene ikke tatt med i beregningen.

Tankegangen til Øpstad og Rivedal (2017) betyr ikke at vår tankegang om tap av opsjonsverdi er feil, bare at registrerte jordleiepriser kanskje er utilstrekkelige til å bestemme arealavkastningen. Et hovedpoeng er at jordleiepriser gjelder bruksrett til arealene der de befinner seg, mens den marginale bruksverdien for leietakeren sett fra hans driftssenter vil være minst like mye som jordleie pluss transportkostnader. Samme tankegang gjelder for bruksverdi av egen jord av samme kvalitet. Den avtar med avstand fra driftssenter.

Hvis leietakeren disponerer dyrkbar myr, vil det være individuelt økonomisk rasjonelt å dyrke opp denne så lenge nydyrkingskostnadene er mindre enn kapitalisert bruksverdi. Ved erstatning av leiejord med egen nydyrket myr vil spart jordleie og transportkostnad forrente investeringen.

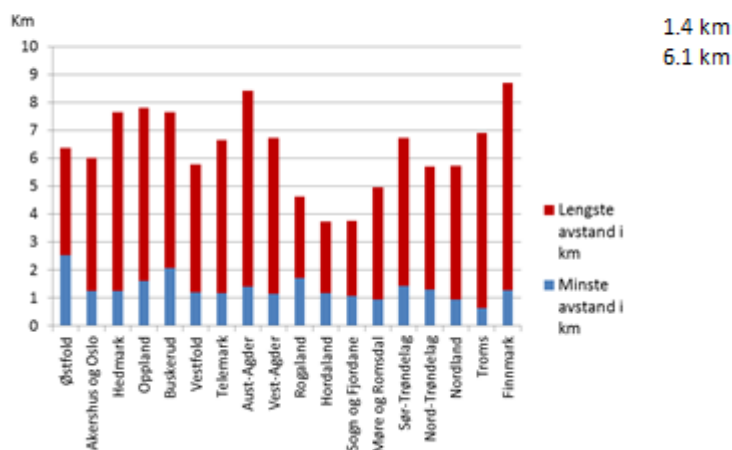
Et viktig poeng er at rasjonaliteten i nydyrking av myr ikke er avhengig av at leiejord blir overlatt til andre. Nydyrking av myr kan være ledd i en utvidelse av bruket for å realisere stordriftsfordeler. I begge tilfeller er det ønskelig å vite hvor stor bruksverdien er av jordbruksareal av gitt kvalitet er i ulik avstand fra driftssenter, og hvordan den vil endre seg med kvalitetsendring. Når det er gjort, kan en gjøre kalkyler for ulike alternativer.

Transportkostnader ved grasdyrking i ulike avstander fra driftssenter er beregnet av Kårstad, Haukås og Hegrenes (2015). Deres resultat, som omfatter både transport av gras fra jorde til fjøs og

gjødsel fra fjøs til jorde, er 43,50 kr pr km og dekar. Dette betyr at for hvert dekar en leier med en avstand på 10 kilometer, vil transportkostnadene øke med 435 kr.

Hvor langt det kjøres for å drive leiejord er belyst av Landbruksdirektoratet (2015). Uten hensyn til hva jorda blir brukt til, oppgis minste og største luftlinje-avstand til leiejord som gjennomsnitt for hvert fylke i figur 4. Tilsvarende tall for enkelteiendommenes avstander er ikke tilgjengelige. De kan produseres, men det var ikke tid til å gjøre det i dette prosjektet.

Gjennomsnittlig minste og lengste avstand i luftlinje til leid areal per fylke, 2013

Figur 4. Gjennomsnittlig minste og lengste avstand i luftlinje til leid areal, fylkesvis. Landsgjennomsnittet er oppgitt øverst til høyre i figuren. Kilde Landbruksdirektoratet (2015).

Siden figuren viser gjennomsnittlig minste og lengste avstand, vil de aller lengste og aller korteste avstandene være fjernet. En kan likevel merke seg at luftlinjeavstander over 9 km er relativt uvanlige. Vi tolker dette som en grense for økonomisk rasjonalitet i bruk av leiejord. Dersom avstanden blir svært lang, finnes det bedre alternativer. Både grovfor og kraftfor kan kjøpes. Transporten kan da foregå på rimeligere måte enn med traktor. Den viktige meldingen fra figur 4 er at det drives mye transport fra og til leiejord på avstander fra 1 til 9 km. Spesielt lengste avstand varierer en del mellom fylker. Landsgjennomsnitt vekta med antall bruk er 1,4 og 6,1 km, men i vårt tilfelle bør vektingen skje med andeler av nydyrking.

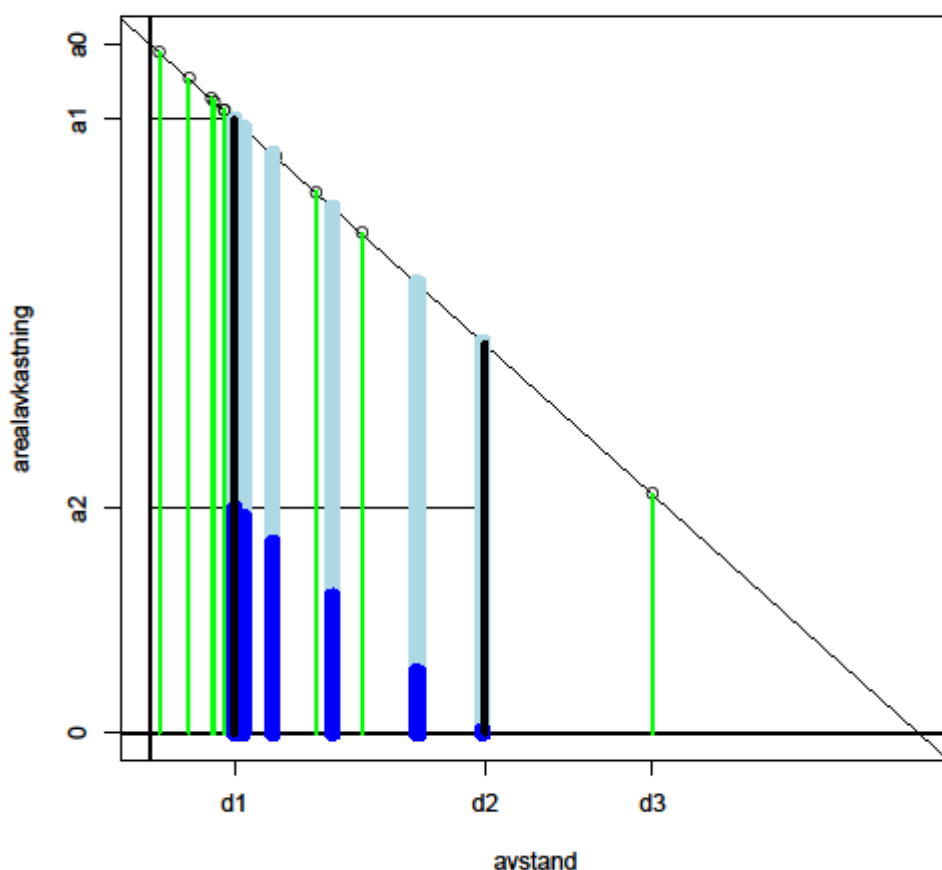
En prinsippskisse for virkningen av avstand for en gitt jordbruker er laget i figur 5. Her er leid areal innenfor avstand (d_1 , d_2), mens gårdens areal ligger innenfor avstand $d_3 > d_2$. I noen tilfeller vil d_3 befinne seg mellom d_1 og d_2 , og hvis eget areal er konsentrert rundt tunet kan en også ha $d_3 < d_1$. Forutsetningen $d_3 > d_2$ passer for eiendommer med oppdyrket setervoll. Det kan være økonomisk rasjonelt å utnytte disse framfor leiejord i kortere avstand fordi det ikke betales noen jordleie.

I figuren forutsettes det at alt areal har samme kvalitet. I praksis er kvaliteten varierende i flere dimensjoner: Jord, klima og driftskostnader er trolig de viktigste. Hver kvalitetsklasse kan da ha én figur. Hellingen på arealavkastningslinja kan forutsettes å være tilnærmet lik, men konstantleddene vil stige med økende økonomiske utslag av kvalitet.

De grønne søylene representerer avkastning til eget areal når høsta grovfor har en gitt kalkylepris ved driftssenter og alle kostnader er trukket fra. De mørkeblå søylene representerer overskudd på leiekontrakten, og de lyseblå søylene er jordleie. At det skal finnes et overskudd på leiekontrakter kan virke uvanlig, men det kan begrunnes i stordriftsfordeler. Utleiere av jord er i regelen eiere av små eiendommer uten aktivt jordbruk. På grunn av stordriftsfordelene har jorda ingen marginal produksjonsverdi for eieren, men den har verdi for leietakere innen en viss avstand. Hvis de konkurrer om arealet, kan de drive leieprisen opp, men de må ta likevel ta hensyn til transportkostnader før leiepris kan aksepteres. I mange tilfeller er det bare én interessent, eieren er glad for at jorda blir brukt og krever ingen leie. I slike tilfeller må det nødvendigvis finnes et

overskudd for brukere som ikke har driftssenter for langt unna.

Sammenheng mellom avstand og arealavkastning. Prinsippskisse

Figur 5. Sammenheng mellom avstand og arealavkastning regnet ved driftssenter. Prinsippskisse

Det forutsettes at overskuddet på leiekontrakt er lik null ved lengste leieavstand. Dette er da grunnen til at større avstand ikke har noen økonomisk rasjonalitet. Gjennomsnittlig jordleie er regnet likt på alle avstander.

Med bakgrunn i avstands- og leiedata på fylkesnivå, omregning fra avstand i luftlinje til avstand langs veg og den beregnede transportkostnaden pr km og dekar, er det mulig å beregne *kortsiktig individuell* arealavkastning ved driftssenter for et gjennomsnittsbruk i fylket. Sannsynligvis ligger ikke myrarealet som skal dyrkes opp akkurat der. I så fall ville det vært dyrket opp før. På den andre siden vil det heller ikke ligge langt unna fordi arealavkastningen da blir for lav til å forrente nydyrkingskostnadene.

Kortsiktigheten i en slik beregning må understrekes. Hvis arealavkastningen ved driftssenter skal benyttes til å forrente langsiktige investeringer, vil nettoavkastningen på lang sikt være betydelig mindre. At dette er individuell beregning for den som dyrker myrjord, er også viktig. Samlet sett er spart jordleie for én, et tap for en annen.

Ut fra kart og data fra søknader om produksjonstilskudd er det mulig å lage slike figurer for alle gårdsbruk. En vil også kunne se hvor nydyrket myr befinner seg. Dette vil gi en sikrere vurdering av arealavkastningen på nydyrket myr, men det ville innebære betydelig mer arbeid og var ikke mulig innenfor dette oppdraget.

I mangel av mer presis informasjon forutsettes det at nydyrket myrjord i gjennomsnitt ligger i avstand d_1 , like fjernt som den nærmeste leiejorda. Med forutsetningene om fordeling av jordleie og overskudd på leiekontrakter ved ulik avstand får vi følgende estimat for kortsiktig arealavkastning for nydyrket myr i kr pr dekar:

Kortsiktig arealavkastning for nydyrket myr

= Registrert gjennomsnittlig jordleie

*+ 43,50*avstand mellom nydyrket myr og alternativ leiejord*

Det ligger en del usikkerhet i denne modellen. Fordelingen på jordleie og overskudd på leiekontrakter følger ikke nødvendigvis det forutsatte mønsteret, men det vil ikke påvirke resultatet i stor grad. De viktigste parameterne er avstand nydyrket myr, lengste avstand, d_2 , og økt kostnad ved økt avstand, 43,50 kr pr dekar. Den siste er satt utfra kalkyleberegninger og svarer ikke nødvendigvis til de reelle kostnadsgradientene, som vil kunne variere både med sted og med brukerens forutsetninger.

Når det gjelder jordleieverdier er det også usikkerhet. Jordleie blir relativt sjelden rapportert til Landbruksdirektoratet som null, selv om dette ikke er uvanlig i praksis. Manglende rapport er antakelig mer vanlig i slike tilfeller. Dette betyr at leieverdiene i utgangspunktet kan være for høye.

Siden leiekontrakter i prinsippet skal gjelde for 10 år, må også den beregnede arealavkastningen ha en slik tidshorisont. Det betyr at alle arbeids- og maskinkostnader for å drive leiearealet er tatt inn i bildet og trukket fra arealavkastningen.

Resultater av fylkesvis beregnet arealavkastning pr dekar er gjengitt i tabell 3. Fylkesvise andeler er basert på andeler i kartdata. Luftlinjeavstand er økt med 30 prosent for tilnærmet avstand langs vei. Jordleie er beregnet som uveid gjennomsnitt siste 5 år. Landsgjennomsnitt er basert på fylkenes andeler av nydyrket myr i kartdata.

Tabell 3. Kortsiktig arealavkastning for nydyrket myr kr pr dekar og år. Fylkesvis og for landet.
Kilder: Landbruksdirektoratet (avstander og jordleie)

Fylke	Andel	Kortest avstand	Lengst	Transport	Jordleie
Østfold	0,004	2,52	6,38	218	310
Akershus, Oslo	0,006	1,25	6,01	269	342
Hedmark	0,067	1,26	7,65	361	224
Oppland	0,030	1,60	7,81	351	233
Buskerud	0,016	2,06	7,65	316	262
Vestfold	0,002	1,20	5,79	260	348
Telemark	0,017	1,17	6,66	310	171
Aust-Agder	0,026	1,40	8,42	397	154
Vest-Agder	0,059	1,15	6,73	316	229
Rogaland	0,056	1,71	4,64	166	382
Hordaland	0,045	1,18	3,73	144	152
Sogn og Fjordane	0,033	1,06	3,76	153	218
Møre og Romsdal	0,119	0,94	4,96	227	156
Sør-Trøndelag	0,089	1,43	6,73	300	162
Nord-Trøndelag	0,073	1,30	5,70	249	185
Nordland	0,219	0,94	5,72	270	89
Troms	0,057	0,64	6,90	354	79
Finnmark	0,084	1,27	8,69	420	33
Landet	1,000			284	159

Kostnader ved nydyrking av myr

På forespørsel har fagfolk tilknyttet Norsk Landbruksrådgiving og fylkesmannen i utvalgte fylker gitt synspunkter og kostnadsoverslag. Disse er sammenfattet i tabell 4.

Tabell 4. Kostnader ved nydyrking av myr. Kilde: Norsk Landbruksrådgiving Nordland

Metode	Kostnad ¹		Grunnlag prisvariasjon		Metode
	Lav	Høy	Lav	Høy	
Full omgraving	8 000	20 000	Lite stein, liten jordvariasjon, lavt grunnvannspress	Mye stien i undergrunnen og grunnvannspress som medfører behov for grøfter	Torva legges i bunnen og mineraljorda på toppen.
Skråstilt lag	3 000	8 000	Myrddybde 1,0 - 1,5 m og graving ned til 3,5 m for å hente masser. Mindre masseforflytning enn full omgraving.	Myrddybde over 2,0 m og/eller mye stein	Torv og mineraljord legges i skråstilt lag. Mindre masseflytting enn ved omgraving.
Profilering	3 500	8 000	Jevn myr, lite stein og gunstig undergrunn.	Ujevn overflate eller undergrunn, stein og røtter, dammer mv.	Overflata formes som et buet tak med jevnt overflatefall ut til kanaler med 1,0 - 1,5 m dybde. Normalbredde 40 m mellom kanaler.

¹ Maskinarbeid frem til jordarbeiding og tilsåing. Inkluderer ikke tilførselsvei og avløp fra feltet.

I en kommentar til tabellen sies det:

«Laveste pris oppnås der det er aktører i markedet som spesialiserer seg på landbruk og som har god kunnskap om metode. Det er store prisforskjeller mellom kommuner og regioner etter kompetanse hos planlegger og entreprenør og etter hvor stort presset i markedet er. Myrddybde ser ut til å spille mindre rolle enn undergrunn og grunnvannspress på anleggskostnad. Myrddybde over 1,5 - 2,0 m gir større utfordringer i forhold til etablering av stabilt plantedekke.»

I forhold til tidligere innhentede opplysninger oppgitt av Bárcena et al. (2016), ser det ut til at nydyrking av myr kan være relativt rimelig. Med revurderte og oppjusterte tall for arealavkastning og nedjusterte kostnadsanslag for oppdyrking er det liten tvil om at nydyrking av myr kan være bedriftsøkonomisk lønnsomt.

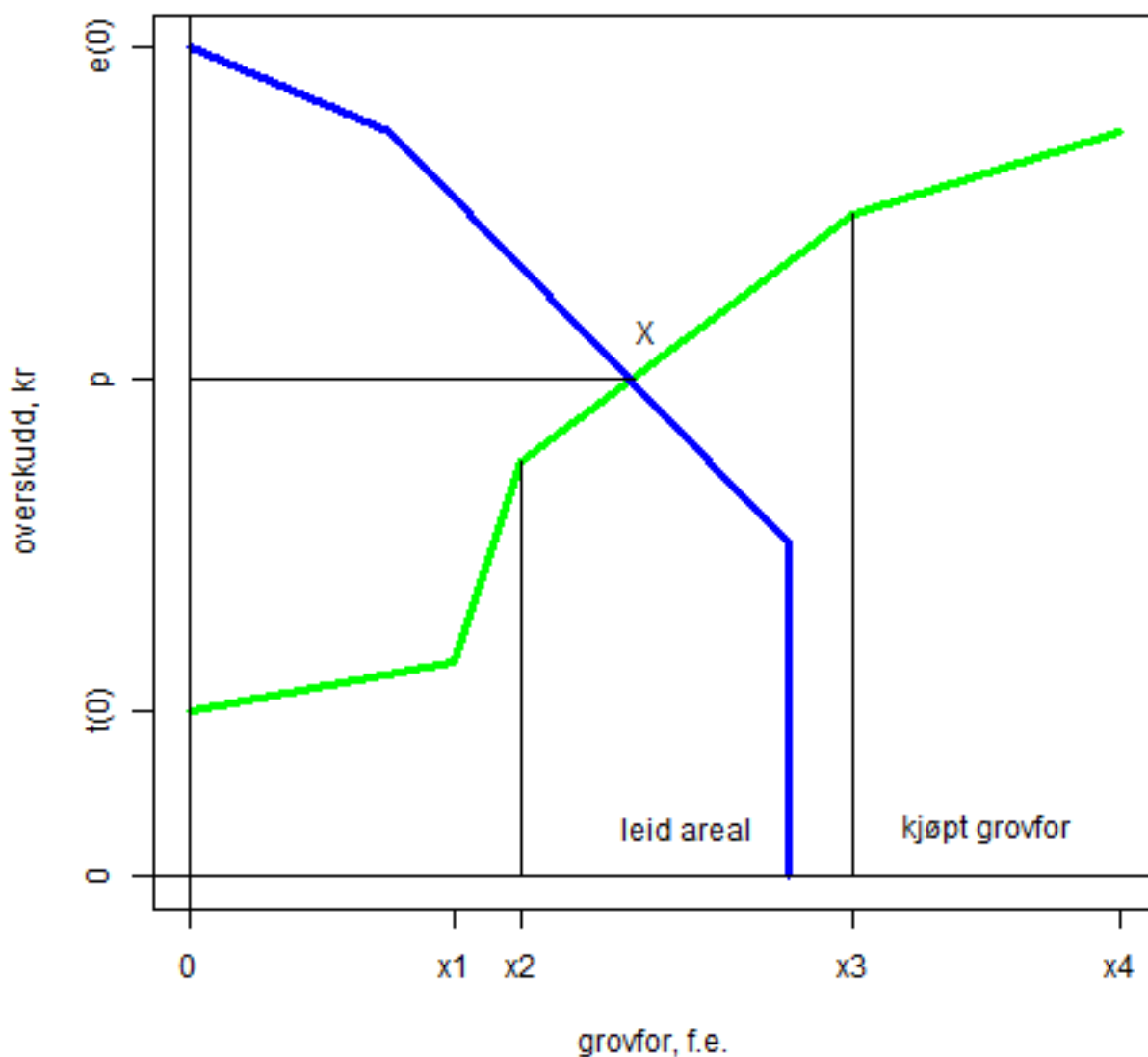
Utslag for gårdsbruk av ulike størrelse

Nydyrking av myr kan være et tiltak for å øke den økonomiske bruksstørrelsen. Den økonomiske effekten av å bli hindret i dette gjennom et forbud vil også kunne avhenge av størrelse. Det kan sies at leiejord bidrar til bruksstørrelse, men som det er påpekt ovenfor vil tilpasningen i leiemarkedet være en konsekvens av andre mål for størrelse, i første rekke fjøskapasitet. Det å øke denne størrelsen kombinert med nydyrking krever en litt annen analyse og ny figur 6. Fortsatt holder vi oss på et stilisert nivå.

Siden myrjord hovedsakelig skal brukes til produksjon av grovfôr, benyttes grovfôrmengde innsatt i produksjonen som størrelsesmål. Til forskjell fra figur 5 er ikke kalkyleprisen for fôret gitt, den er et resultat. Grovfôrmengden skal skaffes på billigste måte for å dekke brukets behov. Hvis det ikke kan produseres til lavere pris, kan det kjøpes.

Figur 6 har to kurver, en tilbudsfunksjon for grovfôr fra «plantedivisjonen» av gården som angir laveste kostnad for å framskaffe grovfôr, og en etterspørselsfunksjon fra «husdyrdivisjonen» som angir høyeste verdi av innsatt grovfôr. Alle variable faktorer og produkter utenom fjøskapasitet og oppdyrket jord forutsettes optimert for å gi størst mulig økonomisk overskudd for gitt grovfôrmengde. Tilbudsfunksjonen vil være bruksavhengig med bakgrunn i arealressurser og markeder for leiejord i nærheten. Etterspørselsfunksjonen vil også være bruksavhengig med bakgrunn i fjøskapasitet.

Grovformengde, tilbud og etterspørsel. Prinsippskisse

Figur 6. Grovfôrmenngde, tilbud og etterspørsel. Prinsippskisse.

For et gitt bruk kan en konstruere slike figurer både for å belyse situasjonen både på kort sikt, på 10 års sikt, og for å vurdere eventuelle utvidelser på enda lenger sikt. I det siste tilfellet må en bruke ulike etterspørselsfunksjoner for å kunne vurdere ulike alternativer for utvidelser både med hensyn til omfang og teknologivalg (f.eks. melkerobot). En kan også bruke tilbudsfunksjoner med ulike innslag av nydyrking.

I figur 6 har tilbudsfunksjonen først et parti med liten stigning, $0-x_1$. Dette svarer til areal som er relativt lettbrukt med god kvalitet. Deretter kommer et parti med sterkere stigning, x_1-x_2 , som svarer til mindre lettbrukte arealer. Stigningsforholdene her er bare eksempler. Alle bruk er ulike med hensyn til arealressurser. Det tredje partiet, x_2-x_3 , svarer til innslag av leiejord. Her er stigningen relativt lav fordi det kan være mye å velge i. Stigningen reflekterer likevel hensyn til avstand som i figur 5. Det kan tenkes at enkelte egne arealer kommer inn sammen med leiejord fordi driftskostnadene er høye. Det siste partiet, $x_3->$, reflekterer kjøp av grovfôr på permanent basis. Det er fortsatt en viss stigning siden prisen antakelig vil stige med etterspørselen.

Etterspørselsfunksjonen henger sammen med kapasiteten i fjøset. Som et ytterpunkt mot høyre kan en tenke seg at det bare føres med grovfôr. Større grovfôrmengde er det ikke bruk for og etterspørselsfunksjonen blir nær loddrett ved dette nivået. Vanligvis brukes det en god del kraftfôr. Dette reduserer grovfôrbehovet, og etterspørselsfunksjonen får et parti med stigning mot venstre. Drøvtyggere trenger imidlertid noe grovfôr og et parti med mindre stigning følger lengst mot venstre. Dess mindre grovfôrmengde, dess mindre av kapasiteten i fjøset blir utnyttet, og dess mindre arbeid og for er nødvendig. Det vanlige mønsteret i norsk husdyrproduksjon er at det brukes noe leiejord og noe kraftfôr i samsvar med figuren.

Figuren viser et økonomisk overskudd ved bruk av grovfôr ved arealet av $(t(o), X, e(o))$. Det vertikale nivået på X tilsvarer den interne prisen på grovfôr, p . Til tross for overskudd, er det ikke sikkert at dette er stort nok til å dekke kostnadene med fjøsbygningen. Dette vil spesielt gjelde på planleggingsstadiet. Da vil en kunne endre på forutsetningene for om mulig finne en økonomisk rasjonell plan. På etterspørselssiden kan en justere både teknologivalg og omfang. På tilbudssiden er det nesten bare økning av areal gjennom nydyrking som kan endres.

Hvis en har tilgang til godt areal som kan dyrkes relativt rimelig, kan det gi et tilstrekkelig positivt bidrag i form av arealavkastning til å kunne dekke kostnadene til et nytt og moderne fjøs. En må ikke nødvendigvis finne dette arealet på egen grunn. Det kan ligge hos en nabo. Det kan også være mulig å samarbeide med naboen for å skape et godt prosjekt for begge.

Det er nå hensiktsmessig å skille mellom tre tilfeller med hensyn til bruksutbygging og nydyrking av myr som måtte inngå i planen:

1. Utbyggingsplanen er økonomisk rasjonell også uten nydyrking av myr. Dette betyr at arealavkastningen fra eksisterende og nydyrket areal på fastmark er tilstrekkelig til å dekke renter og avskrivninger på nydyrkingen og fjøsbyggingen
2. Planen er ikke økonomisk rasjonell uten nydyrking av myr
3. Det finnes ingen gjennomførbar utbyggingsplan hverken med eller uten nydyrking av myr

I tilfelle 1 vil brukeren bli påført et tap ved forbud mot myrdyrking som tilsvarer differansen mellom arealavkastningen med myr og uten myr i planen pluss merkostnadene ved å dyrke

alternativt areal. Parameterne for beregning av arealavkastningen må selvfølgelig tilpasses omstendighetene. I tilfelle 3 vil brukeren ikke ha noe tap. I tilfelle 2 er utfallet mer blandet. Hvis myrnydyrkingen utgjøres av hele teiger, er den marginal for prosjektet og ligger nærmest punktet «X» i figuren. Prosjektet blir ikke gjennomført. Brukeren taper all arealavkastning, men sparer investeringene som disse skulle forrente. Netto tap er lik netto overskudd fra utbyggingen, vesentlig mindre enn kortsiktig avkastning på myrarealet. Hvis myra ligger som en «marmorering» i annet dyrkbart areal, kan store arealer bli uegnet for moderne maskiner og blir følgelig udyrket som konsekvens av at små myrarealer ikke kan dyrkes. Da kan tapet bli betydelig større.

Uansett kan en konkludere at jordeiere som selv har relativt små arealressurser, og heller ikke har naboer som til sammen har betydelige ressurser, vil bli påført mindre tap pr dekar myr ved et forbud enn de som har store ressurser. Dess mindre arealressurser, dess mindre sannsynlig er det at ville blitt dyrket myr, og dess mindre blir tapet.

Vi kjenner ikke omfanget av «marmoreringseffekten», og det har ikke vært nok ressurser innenfor oppdraget til å vurdere denne nærmere. Uansett vil konsekvensberegninger bli usikre. Det er likevel rimelig å anta at det bedriftsøkonomiske tapet kan bli større hvis forbudet mot dyrking av myr lager problemer for god arrondering.

Irreversible investeringer

En interessegruppe som vil bli påført tap ved forbud mot nydyrking av myr er de som har gjort irreversible investeringer som bare vil kunne forrentes dersom myrjord blir dyrket opp i henhold til plan, men som ikke har fått tillatelse til dette før forbud trer i kraft. Irreversible investeringer vil typisk være knyttet til bygninger, veger, kanaler og til kjøp av areal/tilleggsareal. Siden nydyrking av myr kan ta betydelig tid, må en kunne anta at de fleste som driver med bruksutbygging, har søkt om og fått tillatelse til dyrkingen før de gjør investeringene. Det er bare de som ikke har søkt om nydyrking i tide som kommer i denne gruppa.

Størrelsen av de irreversible investeringene er ukjent, men hvis de skal kunne forrentes med avkastning fra et dyrket myrareal, kan de ikke være større enn nåverdien av avlingen fra dette arealet over investeringens levetid fratrasket nydyrkingskostnadene. Dette gir grunnlag for å sette en øvre grense for det bedriftsøkonomiske tap i denne gruppa.

Det er vanskelig å anslå hvor stor denne interessegruppa er, men den vil være størst i første år etter innføring av forbud og siden trappes raskt ned mot null i takt med den nydyrking som skulle funnet sted.

Oppsummering av bedriftsøkonomiske konsekvenser

Gjennomgangen ovenfor viser at avstand til driftssenter bør inngå i en vurdering av bedriftsøkonomiske konsekvenser av forbud mot nydyrking av myr i visse tilfeller. For det første er det av betydning hvor stor avstanden er til den myra som ville blitt dyrket, for det andre vil kjøreavstand til fjerneste leiejord si noe om nivået på kortsiktig individuell arealavkastning. Ulikheter i kvalitet og tilgjengelighet vil i prinsippet virke inn på samme måte som avstand, men vi har ikke noe tallgrunnlag for å illustrere konsekvensene. Uansett, med det relativt lave volumet for nydyrking av myr, må en kunne anta at det er den myra med best samlet transportavstand, kvalitet og tilgjengelighet som ville blitt dyrket.

Hvis myr blir dyrket for å unngå jordleie og transport, vil gevinsten i arealavkastning være lik de sparte transportkostnadene, 284 kr pr dekar. Jordleiegevinsten er individuell, den ene produsentens gevinst er en annens tap, og skal ikke være med når det senere summeres over alle.

Hvis myr blir dyrket for å skaffe arealgrunnlag for en bruksutbygging som erstatter mindre rasjonelle enheter, vil den individuelle gevinsten av å kunne dyrke myr ligge litt over jordleienivået. Utbyggeren vil ikke kunne regne med vesentlig høyere avkastning enn dette, fordi den kortsiktige arealavkastningen skal dekke langsiktige investeringer. Men igjen, den individuelle gevinsten i redusert jordleie er en annens tap.

Nydyrkingskostnader for myr er anslått til 6000 kr pr dekar. Dette er omlag gjennomsnitt av de tall som er oppgitt i tabell 4. Nåverdi av sparte transportkostnader over 30 år ved kalkulasjonsrente på 2, 3 og 4 prosent, blir 14200, 9467 og 7100 kr henholdsvis. Når jordleie legges til er det liten tvil om at nydyrking kan være individuelt bedriftsøkonomisk rasjonell.

Videre viser analysen at forbud mot nydyrking av myr påvirker mulighetene for økonomisk rasjonelle bruksutbygginger i områder der betydelige deler av arealressursene er dyrkbar myr. I noen tilfeller kan utbygging gjennomføres på fastmark, i andre tilfeller blir utbygging ikke økonomisk rasjonell. Det er enkelteiere og grupper av eiere med relativt store arealressurser som i første rekke vil kunne rammes av dette. Der arealressursene er små, er eierne stort sett ute av aktivt jordbruk allerede og har lite å tape, men de som leier ut har en fordel ved at leieforhold vil kunne opprettholdes.

5. Samfunnsøkonomiske konsekvenser.

I oppdraget sier LMD:

En grundig beskrivelse av samfunnsøkonomiske konsekvenser er viktig underlag for vurdering av innrettingen av et forbud mot nydyrking av myr. Vi ber NIBIO vurdere om beskrivelsen av samfunnsøkonomiske konsekvenser, både eventuelle gevinster for samfunnet og eventuelle kostnader av et generelt forbud og et avgrenset forbud mot nydyrking av dyp myr kan utdypes.

Beskrivelsen her bygger på Bárcena et al. (2016) og skiller seg en god del fra Pettersen et al. (2017). Det skal ikke gjøres noen full gjennomgang av forskjeller, men et punkt er av en viss betydning. Pettersen et al. (2017) sier:

«Den samfunnsøkonomiske verdien avviker fra den privatøkonomiske og kan være nær eller lik null. For det første kan vi se bort fra former for opsjonsverdier. Samfunnet kan alltid bestemme seg for å endre et forbud. Dermed er det den samfunnsøkonomiske alternativkostnaden, kostnaden for beste alternativ til å skaffe goder gjennom nydyrking av myr, som skal avgjøre samfunnskostnaden.»

I denne framstillingen legges det vekt på at den marginale kostnaden for «beste alternativ til å skaffe goder gjennom nydyrking av myr» ligger implisitt i jordbrukernes og -eiernes tilpasning til dagens landbrukspolitikk. Det er jordbrukerne og -eierne som om mulig skal skaffe disse godene. Derfor mener vi at de bedriftsøkonomiske konsekvensene, inkludert endring av opsjonsverdier, er en viktig del av vurderingen. Dette inngår dessuten i den klassiske metoden for beregning av samfunnsøkonomisk overskudd som sum av produsent- og konsumentoverskudd. Selv om Pettersen et al (2017) ikke har trukket inn produsentøkonomien direkte, må det likevel hentes tall fra dette området. Vi vil komme tilbake til ulikheter i oppsummeringen.

Et forbud mot nydyrking av myr er et klimapolitisk tiltak som vil virke sammen med landbrukspolitiske tiltak. Det er likevel et problem å vurdere tiltak som dette, som fremmer utviklingen mot én målsetting og hindrer utviklingen mot en annen. I dette tilfellet gir tiltaket en klar positiv klimavirkning, mens andre målsettinger om matforsyningssikkerhet og landbruk i hele landet kan bli svekket.

Når det gjelder andre målsettinger må vektingen av disse sees i sammenheng med de insentiver landbruket gis gjennom tilskudd, avgifter og forskrifter. Gjennom disse virkemidlene gis landbrukssektoren en utvikling i tråd med målsettingene. Men virkemidler med hensyn til klima har ikke hittil vært satt i verk.

Med en gruppe selvstendige næringsdrivende som iverksettere av politikken kunne en innført klimapolitiske tiltak i form av avgifter på utslipp. Hvis dette ga store utilsiktede virkinger for andre

målsettinger, kunne en justert på virkemidler som trekker i andre retninger. Jordbrukerne ville da finne fram til de beste kompromissene.

Siden klimapolitikken nå er foreslått startet med et forbud, må en likevel se etter kompromisser. Det virker ikke rimelig å vurdere dette tiltaket ut fra en betingelse om at landbruket for øvrig ikke skal påvirkes («levere samme tjenester»). I så fall må all myr som ikke blir nydyrket byttes ut med nydyrking av fastmark, samtidig som jordeierne holdes skadesløse. En slik tankegang ble brukt av Pettersen et al. (2017).

Det drives for tiden nydyrking av myr fordi det i enkelte områder ikke finnes gode alternativer for arealutvidelse. Slik dyrking oppfattes som individuelt bedriftsøkonomisk rasjonell. De som blir rammet av et forbud, blir dermed påført et bedriftsøkonomisk tap, eller en gevinst. Dette kan de med visse unntak kompenseres for med relativt beskjedne midler. Det påvirker målsettingene om matforsyningsikkerhet over hele landet, men en har funnet et kompromiss.

Hovedelementet i de samfunnsøkonomiske konsekvensene av forbud mot nydyrking av myr ligger i klimavirkningen av at myr ikke vil bli dyrket. Dette har motposter i landbruket som tallfestes i hovedsak ved hjelp av beregnede bedriftsøkonomiske tap. En kan skille mellom ulike grunner til at myrjord ville blitt dyrket. (1) Det kan dreie seg om å spare transportkostnader, (2) utvidet areal er nødvendig for å opprettholde produksjonen av varer og tjenester fra jordbruket, (3) myrareal er nødvendig for å forrente irreversible investeringer, og (4) myrareal ligger som deler av større dyrkingsfelt. I tilfelle (1) består tapet av transportkostnader. I tilfelle (2) består tapet i en netto arealavkastning. I tilfelle (3) tapes den delen av investeringen som ikke har alternativ verdi, og i tilfelle (4) vil det være et tap i forbindelse med økte driftskostnader.

En kunne tenke seg at det i tillegg til bedriftsøkonomiske tap vil være tap for samfunnet knyttet til lavere matforsyningsikkerhet og andre tjenester. Utvilsomt kan det være slike tap, men disse er allerede regnet med. Dersom etterspørselen etter jordbrukets varer og tjenester er helt uelastisk, vil reduksjonen av det samlede samfunnsøkonomiske overskudd av jordbruk (arealet mellom tilbud- og etterspørselskurver) være identisk med det bedriftsøkonomiske tapet. Under en mer realistisk forutsetning om elastisk etterspørsel, vil det samlede tapet være mindre.

Det er ikke gjort noe skille mellom grunn og djup myr, over og under en meters dybde. Djup myr kan ha noe høyere dyrkingskostnad, og grunn myr kan ha noe mindre klimaeffekt, kanskje spesielt ved omgraving. (Grønlund et al., 2013 og Hansen et al., 2016). Det pågår flere prosjekter nå på Vestlandet med målinger av klimagasser ved omgraving av myr, bla. PeatInvert og DrainImp. Det foreligger imidlertid ikke tilstrekkelig dokumentasjon til å kunne ta dette inn i beregninger på dette tidspunktet.

Oppsummering samfunnsøkonomiske konsekvenser

Med bakgrunn i drøfting og tallfesting i pkt. 2 og 5 vises de samfunnsøkonomiske konsekvenser av forbud mot dyrking av myr i tabell 5. For å gi sammenliknbarhet med Pettersen et al. (2017) settes tabellen opp på tilsvarende måte med et forløp over tid, men de enkelte postene har en annen struktur.

Det samfunnsøkonomiske tapet består av tre elementer: Ekstra transportkostnader (knyttet til tilfelle 1) samt tapt arealavkastning og tapt effektivisering (knyttet til tilfelle 2). Det forutsettes at halvparten av dyrkingen gjelder reduksjon av transportkostnader, 284 kr pr dekar årlig (tilfelle 1), og halvparten gjelder jordbrukets arealbehov til erstatning for arealer som går ut av bruk (tilfelle 2). Her er verdien av tapt arealavkastning, 159 kr pr dekar årlig, og effektivitetstapet som kommer av at en i mindre grad kan lage nye rasjonelle enheter, er satt anslagsvis til 57 kr pr dekar årlig. Under disse forutsetningene gir et forbud mot nydyrking av myr et årlig gjennomsnittlig bruttotap på anslagsvis 250 kr pr dekar. I 2050 er dette akkumulert til 17 mill. kr. De to andre tilfellene, (3) og (4), mangler vi tall for og de er utelatt fra slutt-tabellen.

Nydyrkingskostnader som blir unngått, er satt inn med like årlige beløp, 2000 dekar ganger 6000 kr per daa som gir 12 mill. kr. Kostnaden er oppgitt som en rentegevinst av nydyrkingskostnadene. Ved å bruke 4 prosent rente vil gevinsten stige lineært over tid til 16 mill. kr i 2050.

Effekt av endret utslipp fra skog regnes det ikke på her. Det kan selvfølgelig tenkes at skogsareal i noen grad vil erstatte myrareal som en nest beste løsning for arealutvidelser. Men det som det er regnet på her, er konsekvensene av at arealutvidelsene blir mindre. For øvrig vil endret bruk av skogsareal også kunne bli underlagt godkjenningsordninger.

Tabell 5. Beregning av samfunnsøkonomisk kostnadseffekt for stans i nydyrking av myr i 2018. Kostnader i mill. 2014-kr

	2020	2030	2040	2050
Areal ikke nydyrket, 1000 dekar	6,000	26,000	46,000	66,000
Utslippskutt, 1000 tonn CO ₂ -ekv.	20,784	84,726	140,527	188,126
Ekstra transportkostnader, mill. kr (tilfelle 1)	1,136	3,976	6,816	9,656
Tapt arealavkastning, mill. kr (tilfelle 2)	0,636	2,226	3,816	5,406
Tapt effektivisering, mill. kr (tilfelle 2)	0,228	0,798	1,368	1,938
Nydyrkingskostnad unngått, mill. kr	-1,920	-6,720	-11,520	-16,320
Sum kostnad, mill kr	0,080	0,280	0,480	0,680
Sum kostnad, kr pr tonn CO ₂ -ekv.	3,849	3,305	3,416	3,615

Resultatene i tabell 5 regnet som netto kostnad pr tonn utslipp ligger vesentlig lavere enn tilsvarende resultater hos Bárcena et al. (2016) og Pettersen et al. (2017). Bárcena et al. (2016)

benyttet utslipp på 2,5 tonn CO₂-ekv. pr dekar og år. Tiltakskostnaden blir dermed 100 kr pr tonn. Pettersen et al. (2017) oppgir 153 kr pr tonn i gjennomsnitt. Her er kostnadene mellom 3 og 4 kr pr tonn i de ulike år. Sammenliknet med Bárcena et al. (2016) er utslippene høyere her, 3,4 tonn CO₂-ekv. pr dekar og år.

Årlige kostnader pr årgang dyrking har samme beløp for bruttokostnader som Bárcena et al. (2016) har for nettokostnader, 250 kr pr dekar og år, men det ligger nå en grundigere analyse bak. Pettersen et al. (2017) benytter en kapitalisert verdi på 7000 kr. pr dekar. Med rente på 4 prosent tilsvarer dette 280 kr pr dekar og år i nettokostnad.

Resultater i samfunnsøkonomiske analyser avhenger av to vesentlige forhold: valg av nytte- og kostnadselementer og valg av parameterverdier. Forskjellen i resultatene fra de tre analysene ligger hovedsakelig i ulik valg av nytte- og kostnadselementer. Parameterverdiene er for det meste de samme i de tre rapportene, men mest oppdatert i denne analysen.

En kunne i et større prosjekt estimere usikkerheten i kalkylen ved å gjøre forutsetninger om usikkerhet i de ulike parametrene. Slike tallfestinger har det ikke vært rom for her. Når tre rapporter med til dels ulik metodisk inngang kommer til omtrent samme resultat, synes det å være liten tvil om den samfunnsøkonomiske lønnsomheten av et forbud mot nydyrking av myr. I perspektivmeldingen 2017 (FIN 2017) anslås median karbonpris i 2020 til 400 2010-kr per tonn CO₂ og i 2030 til 600 2010-kr per tonn CO₂. En verdsetting av sparte utslipp gjennom et forbud av nydyrking av myr ved hjelp av disse prisene, gir betydelig robusthet for tiltakets samfunnsøkonomiske lønnsomhet selv med ulik metodisk inngang og usikkerhet knyttet til valg av parameterverdier.

6. Valg av kriterier for valg av hvilke kommuner som vil bli berørt.

I oppdraget sier LMD:

Det bes om en nærmere vurdering for bakgrunnen for valg av kriteriene som ligger til grunn for hvilke kommuner som blir berørt av et forbud mot nydyrking av myr.

De kommunene som antas å bli sterkest berørt av et forbud mot nydyrking av myr er kommuner hvor det er betydelig jordbruksaktivitet, hvor det foregår nydyrking av et visst omfang, hvor det er betydelige arealer med dyrkbar myr og begrensede arealer med alternativ dyrkbar jord.

Som kriterium for jordbruksaktivitet og nydyrking har en valgt at nydyrking i årene 2010-2014 skal utgjøre minst 0,5 prosent av jordbruksareal i drift, beregnet fra søknad om produksjonstilskudd.

For et **generelt forbud** mot nydyrking av myr har en valgt følgende tilleggskriterier:

- Arealet med dyrkbar mineraljord, som ligger mindre enn 1 km fra nærmeste driftsenhet, skal utgjøre mindre enn 10 ganger det arealet som er nydyrket i årene 2010-2014
- Arealet med dyrkbar snau myr, som ligger mindre enn 1 km fra nærmeste driftsenhet, skal minst like stort som arealet med dyrkbar mineraljord i samme avstand fra nærmeste driftsenhet

For et **forbud som bare gjelder nydyrking av djup myr** har en valgt følgende tilleggskriterier:

- Summen av arealet med dyrkbar mineraljord og snau grunn myr, som ligger mindre enn 1 km fra nærmeste driftsenhet, skal utgjøre mindre enn 10 ganger det arealet som er nydyrket i årene 2010-2014
- Arealet med dyrkbar snau djup myr, som ligger mindre enn 1 km fra nærmeste driftsenhet, skal være minst like stort som det samlede arealet med dyrkbar mineraljord og snau grunn myr i samme avstand fra nærmeste driftsenhet.

Grenseverdiene for kriteriene er valgt skjønnsmessig. De kommunene som er karakterisert som sterkest berørt av et forbud mot nydyrking av myr gir bare en indikasjon på områder som faktisk blir berørt. Det kan også være grender og gårdsbruk i andre kommuner som vil bli sterkt berørt. Tilsvarende kan det være områder innenfor disse kommuner som vil bli lite berørt.

7. Alternativ dyrkbar jord

I oppdraget sier LMD:

Muligheten for å faktisk nydyrke andre arealer enn myr i Norge er ikke drøftet. Selv om det på kartet er registrert som dyrkbar mark, så sier det lite om andre verdier knyttet til dette arealet (bratt areal, vanskelig arrondering, høye miljøverdier osv.). Det er derfor behov for en litt bredere inngang her.

Det er laget tre tabeller som oppsummerer og gir slik oversikt, beskrevet under:

Data om potensiell dyrkbar jord i Norge foreligger i databasen DMK som er basert på markslagskartleggingen i økonomisk kartverk. Total er ca. 12,5 millioner dekar kartlagt som dyrkbar jord, hvorav organisk jord (myr og torvmark) utgjør ca. 4,7 millioner dekar og mineraljord ca 7,8 millioner dekar. Av det dyrkbare arealet er ca. 650 tusen dekar vernet til nasjonalpark, naturreservat, landskapsvernområde, artsfredning, marint verneområde og annen fredning, og anses derfor uaktuell til dyrking. Vernet areal fordeler seg om lag likt på organisk jord og mineraljord. Dyrkbar mineraljord som blir beskrevet videre i dette notatet, som er alternativet til dyrkbar myr, omfatter ikke vernet og jord utgjør ca. 7,5 millioner dekar.

Dyrkbar mineraljord gruppert på klasser for arealtilstand og skogbonitet er vist i vedleggstabell 1. Av den dyrkbare mineraljorda utgjør skog mer enn 6 millioner dekar, hvorav barskog utgjør ca 4,2 millioner dekar. Dyrkbar mineraljord som ikke er skog er enten anna jorddekt innmarksbeite eller innmarksbeite som kan fulldyrkes.

Skogareal og anna jorddekt fastmark som er egnet som skogreisingsmark er klassifisert etter potensiell produksjonsevne for skog. Det er benyttet følgende bonitetsklasser:

- Impediment - mindre enn 0,1 i m³ per dekar og år
- Låg bonitet – 0,1-0,3 m³ per dekar og år
- Middels bonitet – 0,3-0,5 m³ per dekar og år
- Høg bonitet – 0,5-1,0 m³ per dekar og år
- Svært høg bonitet - >1,0 m³ per dekar og år

For lauvskog er ikke låg bonitet skilt ut som egen klasse. Kravet til skogreisingsmark for anna jorddekt fastmark er at produksjonsevnen skal tilsvare minst middels bonitet. Produktiv skog, som omfatter skog med låg bonitet eller bedre, samt skogreisingsmark på anna jorddekt fastmark, utgjør til sammen ca. 5,5 millioner dekar, mens areal med impediment og innmarksbeite utgjør i underkant av 2 millioner dekar.

Dyrkbar mineraljord er klassifisert etter driftsvilkår for jordbruk, steininnhold i de øverste 50 cm og dreneringsgrad (vedleggstabell 2). Etter driftsvilkår er dyrkbar jord gruppert i to klasser:

- A. Lettbrukt jord, hellingsgrad mindre enn 20 % (1:5)
- B. Mindre lettbrukt jord, hellingsgrad mellom 20 og 33 % (1:5-1:3)

Jord med større helling enn 33 prosent (brattere enn 1:3) er ikke klassifisert som dyrkbar. Det aller meste av den dyrkbare mineraljorda, (mer enn 7,1 million dekar eller 96 prosent) er klassifisert som lettbrukt. Mer enn halvparten av den dyrkbare mineraljorda tilhører minste klasse for steininnhold, mindre enn 50 m³ per dekar. Den høyeste klassen for steininnhold, 100-200 m³ per dekar, utgjør ca. 5 prosent. Jord med mer enn 200 m² stein per dekar er ikke klassifisert som dyrkbar. Likevel antar en at en del arealer med slik jord faktisk har blitt dyrket de siste årene.

Ca. 6 millioner dekar av den dyrkbare mineraljorda (80 prosent) antas å ha behov for systematisk grøfting, mens ca. 1,3 millioner dekar (18 prosent) er klassifisert som sjøldrenert, uten behov for systematisk grøfting. Tørkesvak jord, som er tvilsom til dyrking uten kunstig vanning, utgjør ca 150 tusen dekar (2 prosent).

Dyrkbar jord er også klassifisert etter avstand fra vei, dyrket mark og nærmeste driftssenter. Vedleggstabell 3 viser at av den dyrkbare mineraljorda ligger nesten 5 millioner dekar (66 prosent) like inntil vei eller dyrket mark (mindre enn 5 meter), mens om lag halvparten ligger nærmere enn 1000 meter fra nærmeste driftssenter.

I Bioforsk rapport 151/2013, Grunnlag for prioritering av områder til nydyrking (Grønlund et al., 2013) er det presentert tall for dyrkbar jord av ulike klasser for de enkelte kommuner.

Referanser

Bárcena, T. G., Grønlund, A., Hoveid, Ø., Søgaard, G. og Lågby, R. 2016. Kunnskapsgrunnlag om nydyrking av myr. NIBIO rapport Vol. 2, nr 43. ISBN 978-82-17-01609-0. 59 s.

Budsjettnemnda for jordbruket: Totalkalkylen - Post310I - Fulldyrking u. groftekostn.

http://nilf.no/statistikk/totalkalkylen/2017/BMposter/Totalkalkylen-Post310I-Fulldyrking_u_groftekostn

Grønlund, A., Svendgård-Stokke, S og Hoveid, Ø. 2013. Grunnlag for prioritering av områder til nydyrking. Bioforsk rapport 151/2013, ISBN nr 978-82-17-01165-1, 97 s.

Grønlund, A., Weldon, S., Øpstad, S., Zielke, M. og Fjelldal, E. 2013. Klimagasser fra omgravd myr. Orienterende undersøkelser av utslipp fra omgravd myr sammenlignet med tradisjonell dyrket myr og mineraljord. Bioforsk Rapport Vol. 8 Nr. 131 2013 ISBN nr 978-82-17-00976-4. 24 s.

Hansen, S., Rivedal, S., Øpstad, S., Heggset, S., Deelstra, J. og Dörsch, P. 2016. Greenhouse gas emissions and agronomic feasibility for forage production on inverted peat soil. In: The multiple roles of grassland in the European bioeconomy. Vol 21 Grassland Science in Europe. EGF 2016, Proceedings of the 26th General Meeting of the European Grassland Federation. Wageningen Academic Publishers. ISBN 978-82-17-01677-9. pp.771-773.

Kårstad, S., Haukås, T. og Hegrenes, A. 2015. «Analyse av kjørekostnader i mjølkeproduksjonen», NIBIO-rapport, 1 (9), 2015.

<https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/300770/NIBIO%20RAPPORT%201%20%289%29.pdf?sequence=3&isAllowed=y>

Landbruksdirektoratet (2015). «Leiejord - avgjørende for økt norsk matproduksjon». Rapport-nr.: 27/15. <https://www.regjeringen.no/contentassets/3103ce6d3ba6405abcb7ddce2d310ac7/leiejord--avgjorende-for-okt-norsk-matproduksjon-3web.pdf>

Njøs, A., 2005. Nydyrking og grunnforbedring i Norge. Noen tall for belysning av utviklingen. Jordforsk rapport nr. 94/05

www.bioforsk.no/ikbViewer/Content/39943/Nydyrking-og-grunnforbedring-i-Norge.pdf

Pettersen, I., Grønlund, A., Elstad Stensgård, A., og Walland, F., 2017. Klimatiltak i norsk jordbruk og matsektor. NIBIO rapport Vol 3 nr 2. ISBN 978-82-17-01771-4. 99s.

Vedlegg:

Vedlegg 1 - Bakgrunnsnotat til pkt 3: Notat til landbruksdirektoratet, seksjon arealbruksutvikling 05.04.2017: Grovestimat av «Jordvernportal» i Kilden og ny løsning for KOSTRA rapportering. Vedlagt notat som pdf.

Vedlegg 2 – Bakgrunnsnotat til pkt 3: Notat til LMD av 4.4.2017: «Informasjon om myr, muligheter for analyse»

Vedlegg 3 - Tabeller til punkt 6:

Vedleggstabell 1. Arealer av dyrkbar mineraljord i Norge fordelt på arealtilstand og skogbonitet. Dekar.

Vedleggstabell 2. Arealer av dyrkbar mineraljord fordelt på klasser for driftsvilkår, steininnhold og dreneringsgrad. Dekar.

Vedleggstabell 3. Arealer med dyrkbar mineraljord fordelt på klasser avstand til vei eller dyrket mark og avstand til nærmeste driftssenter. Dekar.

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

NIBIO RAPPORT | NIBIO REPORT

VOL.: 2, NR.: 43, 2016

Kunnskapsgrunnlag om nydyrking av myr

Sammenstilling av eksisterende kunnskapsgrunnlag om nydyrking av myr og synliggjøring av konsekvenser ved ulike reguleringstiltak

TERESA G. BÁRCENA¹, ARNE GRØNLUND¹, ØYVIND HOVEID², GUNNHILD SØGAARD³,
ROAR LÅGBU⁴

¹ Divisjon for Miljø og Naturressurser, NIBIO; ² Divisjon for Matproduksjon og Samfunn, NIBIO;

³ Divisjon for Skog og Utmark, NIBIO; ⁴ Divisjon for Kart og Statistikk, NIBIO

TITTEL/TITLE**KUNNSKAPSGRUNNLAG OM NYDYR KING AV MYR****SAMMENSTILLING AV EKSISTERENDE KUNNSKAPSGRUNNLAG OM NYDYR KING AV MYR OG SYNLIGGJØRING AV KONSEKVENSER VED ULIKE REGULERINGSTILTAK****FORFATTER(E)/AUTHOR(S)****TERESA G. BÁRCENA, ARNE GRØNLUND, ØYVIND HOVEID, GUNNHILD SØGAARD, ROAR LÅGBU**

DATO/DATE:	RAPPORT NR./ REPORT NO.:	TILGJENGELIGHET/AVAILABILITY:	PROSJEKT NR./PROJECT NO.:	SAKSNR./ARCHIVE NO.:
01.03.2016	2/43/2016	Åpen	10103	2015/1622
ISBN-NR./ISBN-NO:	ISBN DIGITAL VERSION/ ISBN DIGITAL VERSION:	ISSN-NR./ISSN-NO:	ANTALL SIDER/ NO. OF PAGES:	ANTALL VEDLEGG/ NO. OF APPENDICES:
978-82-17-01609-0	-	2464-1162	59	1

OPPDRA GSGIVER/EMPLOYER:**Det Kongelige Landbruks- og
Matdepartement****KONTAKTPERSON/CONTACT PERSON:****Seniorrådgiver Kristian Buan, Seniorrådgiver
Philip Mortensen****STIKKORD/KEYWORDS:****Myr, nydyrking, klimagasser, utslipp, karbon**
**Peatland, cultivation, greenhouse gases,
emission, carbon****FAGOMRÅDE/FIELD OF WORK:****Jordkvalitet og klima**
Soil quality and climate**SAMMENDRAG:**

I denne rapporten er det gitt en vurdering av samfunnsøkonomiske konsekvenser og effekter på klimagassutslipp som følge av innskrenkninger i adgangen til nydyrking av myr.

Restriksjoner mot nydyrking av myr vil i liten grad begrense mulighetene for matproduksjon i Norge, men kan føre til reduserte muligheter for nydyrking i områder med små arealer med alternativ dyrkbar jord.

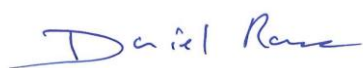
Et generelt forbud mot nydyrking av myr antas å føre til en reduksjon i klimagassutslipp mellom 200 000 og 600 000 tonn CO₂-ekvivalenter i 2050, avhengig av hvor store arealer myr som ville blitt nydyrket uten et forbud. Et forbud som bare omfatter djup myr antas å føre til en utslippsreduksjon på mellom 150 000 og 450 000 tonn CO₂-ekvivalenter i 2050. Nydyrking av myr ved omgraving forventes å gi lavere utslipp enn tradisjonell dyrking, men effektene på kort og lang sikt er foreløpig svært usikre.

Restriksjoner mot nydyrking av myr vil være samfunnsøkonomisk lønnsomt og ventes å gi en årlig gevinst på ca 500 kr per dekar for de arealene som ellers ville blitt dyrket. For enkelte bruk kan et forbud gi inntektstap dersom det ikke gis dispensasjoner.

LAND/COUNTRY: Norge
FYLKE/COUNTY: Akershus
KOMMUNE/MUNICIPALITY: Ås
STED/LOKALITET: Ås

GODKJENT /APPROVED

DANIEL P. RASSE

PROSJEKTLEDER /PROJECT LEADER

TERESA G. BÅRCENA

FORORD

Prosjektet *Kunnskapsgrunnlag om nydyrking av myr: sammenstilling av eksisterende kunnskapsgrunnlag om nydyrking av myr og synliggjøring av konsekvenser ved ulike reguleringstiltak* er resultatet fra et oppdrag bestilt av Det Kongelige Landbruks- og Matdepartement d.20.11.2015 som skal være grunnlag til revidering av forskriften om nydyrking. Denne rapporten presenterer alle analyser, resultater og konklusjoner fra prosjektet. Prosjektet har vært et samarbeid mellom ulike divisjoner i NIBIO (Norsk Institutt for Bioøkonomi) med formål om å oppnå en tverrfaglig tilnærming.

Hovedforfatter for rapporten er Arne Grønlund, prosjektleder og medforfatter har vært Teresa G. Bárcena, Divisjon for Miljø og Naturressurser. Øyvind Hoveid (Divisjon for Matproduksjon og Samfunn) og Gunnhild Sjøgaard (Divisjon for Skog og Utmark) er medforfattere og har bidratt med henholdsvis kapitler 7 og 8. Roar Lågby (Divisjon for Kart og Statistikk) har produsert kartmateriale til kapittel 5. Vi takker Knut Bjørkelo (Divisjon for Kart og Statistikk) for innspill angående arealestimer og Johannes Breidenbach (Divisjon for Skog og Utmark) for usikkerhetsberegninger til kapittel 8. Vi takker NIBIO Fureneset (Samson Øpstad, Synnøve Rivedal) og Sissel Hansen (NORSØK) for innspill og datamateriale fra DRAINIMP prosjektet angående omgraving av myr som dyrkingsmetode.

Ås, 01.03.16

Teresa G. Bárcena

INNHold

0	SAMMENDRAG	7
1	INNLEDNING	11
1.1	Definisjonen av myr	11
1.2	Betingelser for dannelse av myr	11
1.3	Økosystemtjenester fra myr	11
1.3.1	Forsynende økosystemtjenester	11
1.3.2	Regulerende økosystemtjenester	12
1.3.3	Andre økosystemtjenester	12
1.4	Tilstand og påvirkning på myr	12
1.5	Konsekvenser av drenering og dyrking på myrsynking og utslipp av klimagasser	13
1.6	Formål med oppdraget	14
2	METODER FOR NYDYR KING AV MYR	15
2.1	Drenering med lukkede grøfter	15
2.2	Profilering av myr	15
2.3	Dyrking ved omgraving	16
2.4	Andre dyrkingsmetoder	17
3	BETYDNING AV NYDYR KING AV MYR FOR ØKT NORSK MATPRODUKSJON	18
4	AREALER AV DYRKBAR JORD I NORGE	21
4.1	Hovedklasser av dyrkbar jord	21
4.2	Organisk jord fordelt på dybde	22
4.3	Dyrkbar jord i vernede områder	23
5	OMRÅDER SOM KAN BLI BERØRT AV RESTRIKSJONER MOT NYDYR KING AV MYR	25
5.1	Generelt forbud	27
5.2	Forbud mot nydyrking av djup myr	29
6	EFFEKTER AV NYDYR KING AV MYR PÅ KLIMAGASSUTSLIPP	32
6.1	Faktorer for utslipp og myrsynking	32
6.2	Arealer med nydyrket myr	32
6.3	Effekter av et generelt forbud	33
6.4	Effekter av forbud mot nydyrking av djup myr	34
6.5	Effekter av forutsetning om bruk av bestemte dyrkingsmetoder	35
6.5.1	Effekter av omgraving på klimagassutslipp	35
6.5.2	Effekter av andre metoder	36
7	ØKONOMISKE ASPEKTER VED FORBUD MOT NYDYR KING	37
7.1	Bedriftsøkonomi og samfunnsøkonomi	37
7.2	Tapet av opsjonsverdi	37
7.3	Verdsetting av reduserte utslipp ved unngått nydyrking	40

8	DYRKET MARK PÅ ORGANISK JORD I NORGES KLIMAGASSREGNSKAP UNDER FNS	
	KLIMAKONVENSJON	41
8.1	LULUCF-sektoren i klimagassregnskapet	41
8.1.1	Om arealene med dyrket mark på organisk jord	41
8.1.2	Utslippsfaktorer for beregning av utslipp fra dyrket mark på organisk jord	42
8.2	Utslipp fra drenert organisk jord i klimagassregnskapet	43
9	KONKLUSJON	45

0 SAMMENDRAG

Innledning

Myr er i denne rapporten definert som areal med myrvegetasjon og et minst 30 cm tykt med torvlag som inneholder minst 40 prosent organisk materiale.

Torv består av delvis nedbrutte planterester som er akkumulert ved høyt vanninnhold og mangel på oksygen i jorda, ofte i kombinasjon med lav temperatur, som hindrer nedbryting av organisk materiale. Myr dekker ca 3 prosent av landarealene i verden, men lagrer så mye som 1/3 av den totale mengden karbon i jord.

Myr bidrar med flere økosystemtjenester, som er definert som goder mennesker kan få av naturen. Forsynende økosystemtjenester fra myr er først og fremst bruk av torv til brensel, vekstmedium og strømateriale i husdyrrom. De viktigste regulerende økosystemtjenester fra myr er regulering av CO₂-innholdet i atmosfæren som følge av karbonlagring, og flomdemping som følge av vannlagring i nedbørfelt. Myr bidrar med et stort biologisk mangfold som kan betraktes som en støttende økosystemtjeneste. Andre økosystemtjenester fra myr er den kulturelle betydningen som historisk arkiv for fortidslevninger og gjenstander.

Det totale arealet av myr i Norge er anslått til mellom 18 800 og 21 700 km². Inngrep som medfører senking av grunnvannsnivået er en trussel mot myr som økosystem. Slike inngrep kan være utvinning av torv, nydyrking, grøfting til skogreising eller skogproduksjon og utbygging i form bygninger, veier, vindmølleparker. Myr kan også bli ødelagt som økosystem ved neddemming i forbindelse med kraftutbygging.

Drenering av myr fører til sammensynking av torva som følge av manglende oppdrift, økt tilgang til oksygen, økt mikrobiologisk aktivitet og raskere nedbryting av organisk karbon til CO₂. IPCC har foreslått en utslippsfaktor på 7,9 tonn CO₂-C ha⁻¹ år⁻¹ for boreal dyrket myr, men det er stor variasjon og usikkerhet knyttet til denne faktoren.

Formålet med denne rapporten er å belyse konsekvensene av ulike former for restriksjoner mot nydyrking av myr med hensyn til matproduksjon, berørte områder, effekter på klimagassutslipp og økonomiske forhold.

Metoder for nydyrking av myr

Den tradisjonelle dyrkingsmetoden for myr har vært drenering med lukkede grøfter og bearbeiding av topplaget. Som følge av myrsynkingen har det vært behov for å gjenta grøftingen etter 20-30 år. Drenering med lukkede grøfter i flatt terreng har ofte ført til periodevis høyt vanninnhold i overflata og problemer med overvintring i eng.

Dyrking med profileringer går ut på å omforme overflata slik at terrenget bygges opp i bueform mellom åpne kanaler, uten lukkede grøfter. Denne metoden gir raskere avrenning av overflatevann og bedre overvintringsforhold for gras.

Dyrking ved omgraving går ut på å grave opp underliggende mineraljord og legge den som et lokk over torvlaget. Skråstilte lag med mineraljord legges fra toppen og ned til undergrunnen og virker

som drenerende soner. Formålet har vært å forbedre bæreevnen, men metoden antas også å føre til reduserte utslipp av klimagasser.

Tilførsel av mineraljord på overflata har tidligere vært benyttet som metode for å forbedre jordfysiske egenskaper i dyrket myr.

Betydning av nydyrking av myr for norsk matproduksjon

Dyrket myr utgjør en betydelig del av jordbruksarealet i Norge. Fram til 1992 ble det er gitt tilskudd til nydyrking av mellom 1,7 og 1,9 millioner dekar myr. Dette tallet kan også omfatte dyrket tidligere myr som krever ny og omfattende grøfting.

Dyrket myr brukes hovedsakelig til produksjon av gras til slått. Mindre arealer brukes til potet og rotvekster. Myr er mindre egnet til korndyrking på grunn av sen opptørking om våren og fare for utlekking av nitrogen i siste del av vekstsesongen. Mesteparten av den dyrkbare myrjorda i Norge finnes dessuten utenfor korndyrkingsområdene.

Behovet for dyrking av myr er betinget av behovet for gras til høsting, som er betinget av flere faktorer, bl. a. forbruk av melk og kjøtt fra drøvtyggere og ytelse i melkeproduksjon. I årene framover ventes redusert forbruk av melk, økt ytelse og kraftfôrforbruk i melkeproduksjon og mindre behov for grasareal til melkeproduksjon.

Redusert melkeforbruk og høyere melkeytelse fører til færre melkekyr og mindre mengder kjøtt produsert i kombinasjon med melk. Behovet for grasareal er sterkt avhengig av i hvilken grad redusert kjøttproduksjon kombinert med melk blir kompensert med kjøtt basert på ammekyr. Scenarier basert på melkeytelse og forbruk av storfekjøtt viser at en dersom kostholdet legges om i form av mindre storfekjøtt og mer svin- og fjørfekjøtt, vil det være mindre behov for grasareal i 2030 enn i 2012. Behovet for kornareal ventes å være 0,4 – 0,5 million dekar større i 2030, uavhengig av forholdet mellom kjøttslag.

På grunn av et antatt mindre behov for nydyrking av jord til grasproduksjon, vil det heller ikke være stort behov for nydyrking av myr av hensyn til framtidig matproduksjon.

Arealer av dyrkbar jord i Norge

Med dyrkbar jord menes arealer som kan oppdyrking og brukes til produksjon av jordbruksvekster. Arealene av dyrkbar jord i Norge er kartlagt som en del av det økonomiske kartverket og foreligger i digital form i en database (digitalt markslagskart, DMK, tilsvarende AR5 systemet for arealressurser).

Dyrkbar jord kan være innmarksbeite, skog, anna jorddekt fastmark og organisk jord som omfatter og snau myr, tresatt myr og torvmark som er skog med torv som ikke har preg av myr på overflata.

Det er totalt kartlagt ca 12,5 millioner dekar dyrkbar jord i Norge, hvorav mineraljord utgjør ca 7,8 millioner dekar og organisk jord ca 4,7 millioner dekar. Snau myr utgjør mesteparten av den organiske jorda og antas å være attraktiv for nydyrking på grunn av lave dyrkingskostnader.

Myr og torvmark kan grupperes i klassene grunn torv (30-100 cm), og djup torv (>100 cm). Disse klassene utgjør henholdsvis 36 og 64 prosent av arealet med dyrkbar myr og torvmark i Norge.

Dyrkbar jord i områder som er vernet i form av nasjonalparker, naturreservater og landskapsvernområder er uaktuell for nydyrking. Ca 5,2 prosent av det totale arealet med dyrkbar jord og ca 8,6 prosent av dyrkbar snau myr ligger i vernede områder.

Områder som kan bli berørt av restriksjoner mot nydyrking av myr

I enkelte områder kan restriksjoner mot nydyrking av myr vil kunne få konsekvenser for jordbruket. Konsekvensene vil være betinget av om restriksjonene vil gjelde for all myr eller bare djup myr, hvor stor nydyrkingsaktivitet som foregår i området og tilgangen på dyrkbar myr og alternativ dyrkbar mineraljord i området. Ut fra valgte kriterier basert på disse faktorene vil 12 kommuner kunne anses som berørt av et generelt forbud mot nydyrking av myr. De dekker et jordbruksareal på i underkant av 200 000 dekar og bidrar bare med en ubetydelig del av kornproduksjonen i Norge. Områder som anses berørt av et forbud mot nydyrking djup myr omfatter 9 kommuner og dekker et jordbruksareal på i overkant av 150 000 dekar.

Effekten av nydyrking av myr på klimagassutslipp

Reduserte klimagassutslipp som følge av restriksjoner mot nydyrking av myr er avhengig av utslipp per arealenhet og av hvor store arealer som ville blitt dyrket uten restriksjoner mot nydyrking.

I beregningene er det brukt IPCCs standard utslippsfaktorer som er 0,8 kg N₂O-N dekar⁻¹ år⁻¹ for lystgass og 0,79 tonn CO₂-C dekar⁻¹ år⁻¹.

Framtidig areal av dyrket myr er avhengig av årlig nydyrking og myrsynking som fører til at en del den dyrkede myra etter hvert omdannes til mineraljord. Årlig myrsynking som følge av torvsvinn kan beregnes på grunnlag av C-tap, volumvekt før drenering og C-andel i torva. Volumvekt av torv før drenering varierer med torvas omdanningsgrad og er beregnet til 0,1 tonn m⁻³ i gjennomsnitt for dyrkbar myr i Norge. Den gjennomsnittlige årlige synkingen på dyrket myr kan på dette grunnlaget beregnes til 16,3 mm.

Prognoser for framtidig nydyrking av myr kan lages med utgangspunkt i omfanget av nydyrking de siste årene. På grunnlag av data om nydyrking fra KOSTRA og arealer av dyrkbar myr fra digital markslagsdatabase er arealet med nydyrket myr estimert til ca 6000 dekar i gjennomsnitt for årene 2010-2014.

Redusert areal dyrket myr som følge av et generelt forbud kan settes lik det antatt framtidig dyrkede arealet uten et forbud. Som følge av et sannsynlig redusert behov for grasareal kan en anta at framtidig nydyrking av myr ville blitt lavere. Det estimerte årlige arealet med nydyrket myr de siste årene kan derfor antas å være et maksimum for framtidig nydyrket areal. Vi har foreslått tre ulike scenarier for framtidig årlig nydyrking, på 2000, 4000 og 6000 dekar. Effekten i form av beregnet utslippsreduksjon i 2050 er henholdsvis ca 205 000, 410 000 og 615 000 tonn CO₂-ekvivalenter år⁻¹ for de tre scenariene.

Et forbud mot nydyrking av djup myr vil føre til at arealet med tilgjengelig dyrkbar jord begrenses til summen av mineraljord og grunn myr. Det kan antas at nydyrkingen av myr reduseres til 66 prosent. Klimagassutslippene vil reduseres noe sterkere på lengre sikt som følge av raskere omdanning av grunn myr til mineraljord. Beregnet utslippsreduksjon i 2050 er henholdsvis ca 150 000, 300 000 og 450 000 tonn CO₂-ekv. for scenariene med 2000, 4000 og 6000 dekar nydyrket myr per år.

De første undersøkelsene av utslipp fra omgravd myr i Norge tyder på betydelig lavere utslipp av CO₂ og N₂O enn fra vanlig dyrket myr. Det er knyttet stor usikkerhet til disse resultatene på grunn av få målinger og store variasjoner. Derfor er nye og flere målinger nødvendig for å kunne trekke sikrere konklusjoner om effekter av omgraving av ulike myrtyper på klimagassutslipp. Vi har ingen kunnskap om langtidseffekten på klimagassutslipp ved denne dyrkingsmetoden.

Tilførselen av mineraljord og skjellsand til myr har vist seg å føre til redusert utslipp av lystgass, men forventes ikke å føre til redusert CO₂-utslipp.

Økonomiske aspekter ved forbud mot nydyrking

På generelt grunnlag finner vi at et forbud mot konvensjonell dyrking av myrjord er samfunnsøkonomisk lønnsomt med en gevinst i størrelsesorden 500 kr pr dekar og år for jord som ellers ville blitt dyrket. Selv om dyrket jord har en verdi som går tapt for eieren, er effektene på CO₂-utslipp av slik dyrking så vidt store at det generelt sett blir en positiv gevinst. I to tilfeller kan en tenke seg at det bør gjøres unntak. Når et pågående investeringsprosjekt på et gårdsbruk er kritisk avhengig av at myrjord blir dyrket, kan det være rimelig å tillate dette. Og når grunn myr på et underlag av mineraljord kan dyrkes ved såkalt omgraving, kan utslippseffekten muligens bli så liten at dyrking vil kunne tillates. Men det foreligger lite dokumentasjon av utslipp fra omgravd dyrket myr.

Dyrket mark på organisk jord i Norges klimagassregnskap under FNs klimakonvensjon

Utslipp fra dyrket mark på drenert organisk jord rapporteres hvert år under FNs klimakonvensjon, CO₂ og CH₄ i LULUCF-sektoren og N₂O i jordbrukssektoren. Det har vært drenert om lag 70 000 daa nytt areal med dyrket mark på organisk jord siden 1990. Det har også vært tap av areal gjennom omdisponering til andre formål. Tilfanget av nye arealer gjennom nydyrking i perioden 1990 – 2013 har vært større enn det arealet som har blitt borte gjennom omdisponering til andre formål. Det har ført til en økning i de rapporterte utslippene, fra om lag 1,61 mill. tonn CO₂ i 1990 til i om lag 1,75 mill. tonn CO₂ i 2013.

1 INNLEDNING

1.1 Definisjonen av myr

I agronomisk terminologi er myr definert som areal med myrvegetasjon, som har et minst 30 cm tykt lag med torv som inneholder minst 40 prosent organisk materiale. Myr kan også ha betegnelsen organisk jord. Men organisk jord kan også omfatte skog med torvmark, som oppfyller kravet til myr med hensyn til torvdybde og innhold av organisk materiale, men som ikke har myrvegetasjon. Disse definisjonene av myr og torvmark er brukt i markslagsklassifikasjonen i det økonomiske kartverket, som er datagrunnlaget for digitalt markslagskart (DMK) og i arealressurskart i målestokk 1:5000 (AR 5).

Det finnes andre definisjoner med en bredere tilnærming. I vegetasjons- og naturgeografisk terminologi kan myr defineres ut fra vegetasjonen alene, uten spesifikke krav til torvdybde, f. eks. areal med høyt grunnvannsspeil og vegetasjon med potensial for å danne torv (Moen, 2015).

I denne rapporten benyttes samme definisjon av myr som i AR5 systemet for klassifikasjon av arealressurser (Ahlstrøm et al., 2014), det vil si areal med myrvegetasjon og minst 30 cm tjukt torvlag.

1.2 Betingelser for dannelse av myr

Myrjord eller torv er dannet av akkumulerte planterester over lang tid, ofte flere tusen år. De fleste myrer ble dannet i løpet av de siste 10 000 år etter slutten av den siste istida (Yu et al., 2011). Det lange tidsperspektivet for myrdannelse gjør at torv nærmest kan betraktes som fossilt materiale. Nedbrytingen av planterestene hemmes av mangel på oksygen som følge av høyt vanninnhold, ofte i kombinasjon med lav temperatur og lav pH.

Myrer dekker omtrent 3 prosent av landarealene i verden (Parish et al., 2008) og lagrer omtrent 1/3 av det totale jordkarbon som finnes, noe som tilsvarer 400-500 gigatonn karbon. Myr betraktes derfor som det mest effektive jordkarbonlageret i biosfæren (Weissert & Disney, 2013; European Environmental Agency, 2010). Det store karbonlageret i myr er et resultat av en ufullstendig nedbryting av organisk materiale, som fører til akkumulering av karbon.

1.3 Økosystemtjenester fra myr

Økosystemtjenester defineres som de goder mennesker kan få av naturens økosystemer (Kimmel & Mander, 2010), og disse er sterkt forbundet med økosystemets funksjoner. Myr er et viktig økosystem på verdensbasis og ikke minst i Norden på grunn av viktige naturverdier og kapasiteten som klimaregulator. Økosystemtjenester klassifiseres i fire ulike grupper: forsyvende, regulerende, kulturelle og støttende tjenester. Her gjennomgår vi ulike funksjoner i myrer som resulterer i ulike økosystemtjenester.

1.3.1 Forsyvende økosystemtjenester

Torvlaget i myr har vært og er fortsatt en viktig kilde til brensel i mange nordiske og baltiske land. Torva brukes også som vekstmiddel til hage- og jordbruk og som strømateriale i husdyrrom. Disse forsyvende økosystemtjenestene innebærer at uttak av torv fra myr og fører til at det organiske

materialet (som inneholder ca. 50 prosent karbon) som finnes i torva forsvinner ut i atmosfæren som CO₂ etter omdanning. Derfor er disse i konflikt med andre økosystemtjenester fra myr. Dessuten er vann en annen ressurs som kan betraktes som forsyvende økosystemtjeneste fra myr.

1.3.2 Regulerende økosystemtjenester

Myr har en viktig rolle som klimaregulator på grunn av den høye karbondensiteten og det store karbonlageret som finnes i disse økosystemene. Myrer regulerer også vann i nedbørfelt og grunnvann, både kvantitativt og kvalitativt (hydrokjemi). De kan også regulere jorda ved å beskytte mot erosjon. Dette gjør myrene viktige i arbeidet med klimatilpasning.

Under Millenium Ecosystem Assessment (2005) ble det påpekt at myrenes viktigste økosystemtjeneste er rollen som klimaregulator igjennom opptak og utslipp av karbon i biosfæren.

1.3.3 Andre økosystemtjenester

Knappt noe land i Europa har større variasjon i utforming og plante- og dyreliv i myr og våtmark enn Norge. Myr omfatter et betydelig antall naturtyper hvor noen av den er vurdert som truet.

Myr er viktige habitater for sjeldne arter og har stor verdi for naturmangfoldet. Et stort antall truede arter har myr som sitt hovedleveområde. Jorddannelse igjennom akkumulering av organisk materiale, lagring, resirkulering og omdanning av næringsstoffer er viktige funksjoner i myr som kan klassifiseres som støttende økosystemtjenester.

Andre økosystemtjenester fra myr er knyttede til den kulturelle betydningen, som historisk arkiv for fortidslevninger og gjenstander, og som ressurs til formidling og utdanning.

1.4 Tilstand og påvirkning på myr

Det totale arealet av myr er anslått til mellom 18 800 og 21 700 km² (Grønlund et al. 2010). Usikkerheten i arealene skyldes at det finnes betydelige områder som har myrvegetasjon, men for tynt torvlag (mindre enn 30 cm) til at arealet kan karakteriseres som myr etter jordfaglig terminologi.

Høy grunnvannstand og anaerobt miljø er en forutsetning for dannelse og økosystemtjenester fra myr. Drenering og senking av grunnvannsnivået vil endre mulighetene for karbonlagring drastisk. Alle menneskelige inngrep som medfører senking av grunnvannsnivået, representerer en trussel mot myr som økosystem. Slike inngrep kan være:

- Uttak av torv til veksttorv, anleggsjord, torvstrø eller energiformål, som fører til at den uttatte torva brytes ned til CO₂ i løpet av få år
- Nydyrking av myr som fører til dramatisk endring av vegetasjon og tap av karbon
- Grøfting av myr til skogreising eller skogproduksjon
- Utbygging (bygninger, veier, vindmølleparker)

I tillegg til disse inngrepene kan myr som økosystem bli ødelagt av neddemming som følge av kraftutbygging. Av disse inngrepene er det nydyrking og grøfting til skogformål som har hatt størst arealmessig betydning. Tap av myrarealer som følge av torvuttak, utbygging og neddemming har hatt langt mindre omfang, trolig mindre enn 100 km².

1.5 Konsekvenser av drenering og dyrking på myrsynking og utslipp av klimagasser

I naturlig tilstand er myr vannmettet i store deler av året. Det innebærer at torvlaget får en oppdrift og delvis flyter i vann. Høyt vanninnhold fører også til at torva sveller og får et større volum enn i tørr tilstand. Når myr dreneres, vil torvlaget synke sammen og komprimeres som følge av at oppdriften forsvinner. I tillegg vil torvmassen krympe som følge av uttørring.

Drenering medfører tilgang til oksygen i jorda, økt mikrobiologisk aktivitet og raskere mineralisering av det organiske materialet og omdanning av organisk karbon til CO₂. Det er generelt stor usikkerhet om klimagassutslippene fra dyrket myr og det finnes lite datagrunnlag for Norge. IPCC har foreslått en utslippsfaktor på 7,9 tonn CO₂-C per hektar og år, (0,79 kg CO₂-C m⁻²) for dyrket mark på myr¹ i temperert og boreal klima, med et konfidensintervall på 2,9 til 8,6 tonn (IPCC, 2014). Vi har brukt IPCCs standard utslippsfaktor i denne rapporten. Det er den samme utslippsfaktoren som brukes i Norges klimagassregnskap under FNs klimakonvensjon.

Grønlund et al. (2008) sammenlignet ulike metoder for å estimere karbontap som konsekvens av dyrking i Norge. Måling av myrsynking var en av disse metodene. Myrsynking er en kombinert effekt av at jorda komprimeres som følge av krymping og manglende oppdrift og et jordtap på grunn av mineralisering av organisk materiale. Karbontapet kan beregnes på grunnlag av torvlagets dybde, karbonkonsentrasjon i jorda og jordas volumvekt før og etter drenering og dyrking. Måling av myrsynking kan være utfordrende fordi det sjelden finnes data tilgjengelig for begge tidspunkter.

En pålitelig metode til å måle karbontap fra myr er ved direkte måling av netto CO₂ utslipp fra myr ved hjelp av eddy-flux teknologi, som er en relativt kostbar metode. En enklere metode til å måle CO₂ utslipp fra myr er statiske eller dynamiske kamre. Denne metoden er mindre nøyaktig enn eddy-fluks og det kreves flere antakelser til å tolke resultatene (Grønlund et al., 2008).

Gassmålinger med kammer kan også være utfordrende på grunn av potensielt store variasjoner av gassfluksene i tid og rom, noe som kan gjøre metoden ressurskrevende, mens eddy-fluks gir direkte og hyppige CO₂ målinger integrerte på økosystem nivå. Hvis arealene er heterogene kan det være vanskelig å måle en gassfluks som ikke er større enn selve variasjonen i terrenget. Karbontapet fra dyrket myr med denne metoden ble estimert til 0,6 kg karbon m⁻² årlig (Grønlund et al., 2008).

Lystgass er en viktig klimagass med en oppvarmningspotensiale som er 298 ganger større enn CO₂ (100 års horisont). I dyrket myr kan utslippene av N₂O være betydelige, da endringer i drenering og N-status (fra gjødsel) med dyrking øker N₂O-utslippene. En nyere europeisk studie har vist at N₂O-utslippene fra dyrket organisk jord tilsvarer omtrent 13 prosent av de totale N₂O-utslippene i Europa (Leppelt et al., 2014). I regelverket for klimagassregnskapet under FNs klimakonvensjon er utslipp av lystgass fra dyrket mark på drenert organisk jord satt til 13 kg N₂O-N ha⁻¹ år⁻¹, med et 95 prosent konfidensintervall på 8,2-18 (IPCC, 2014).

¹ Areal kategorien dyrket mark inkluderer fulldyrket jord (jord som kan pløyes), uavhengig av produksjon. Det vil si at dette også inkluderer arealer med gress som brukes til beite, og bare pløyes år om annet.

Måling av lystgassutslipp kan være en stor utfordring på grunn av store variasjoner som kan føre til store usikkerheter i estimatene. I et forsøk på Smøla i Norge, hvor det sammenlignes tidligere dyrket myr med restaurert myr i ulike stadier, var N₂O-utslippene relativt små, noe som sannsynligvis kan forklares ved lavt nitrogeninnhold i jorda (Grønlund & Weldon, 2013).

Metan er også en sterk klimagass (oppvarmingspotensial 25 ganger større enn CO₂ i en 100 års horisont) som har stor betydning i uforstyrrede myrsystemer. Produksjon av CH₄ er betinget av høyt vanninnhold og mangel på oksygen i jorda. Naturlig myr er derfor en CH₄-kilde. Ved dyrking av myr blir disse utslippene redusert på grunn av drenering. I regelverket for klimagassregnskapet under FNs klimakonvensjon er utslipp av metan fra dyrket mark på drenert organisk jord satt til null (konfidensintervall -2,8 – 2,8 kg CH₄ ha⁻¹ år⁻¹) (IPCC 2014). Det beregnes imidlertid utslipp av metan fra grøftene (1 165 kg CH₄ ha⁻¹ år⁻¹).

Samlet sett forventer en at dyrking av myr medfører nedbryting av torva og endret klimagassbalanse hvor det skiftes fra en naturlig myr med en negativ (opptak) eller nøytral karbonbalanse til en dyrket myr hvor endringer i CO₂ og N₂O-flukser resulterer i betydelige utslipp (positiv klimagassbalanse).

1.6 Formål med oppdraget

De analyser, data og vurderinger som presenteres i denne rapporten har som formål å belyse konsekvensene av ulike tiltak angående nydyrking av myr. Det skal vurderes konsekvenser av et generelt forbud mot nydyrking av myr, restriksjoner i forhold til nydyrking av djup myr og bruk av bestemte dyrkingsmetoder. Disse tiltakene vurderes i forhold til arealbehov, arealtilgjengelighet, matproduksjon, klimagassutslipp (også i forhold til klimagassregnskap under FNs klimakonvensjon) og økonomi.

2 METODER FOR NYDYR KING AV MYR

2.1 Drenering med lukkede grøfter

Den tradisjonelle dyrkingsmetoden for myr har vært drenering med lukkede grøfter og bearbeiding av topplaget. Som lukkemateriale har det vært brukt torv, treverk og ulike typer av rør. De lukkede grøftene har vanligvis blitt ført ut i åpne kanaler med ca 100 meters avstand.

Bearbeiding av overflata har vært gjort med ulike metoder. Tidligere ble det anbefalt å fjerne det øverste friske laget, og deretter pløye eller harve jorda. Etter hvert ble bruk av jordfreser den vanligste metoden for overflatebehandling.

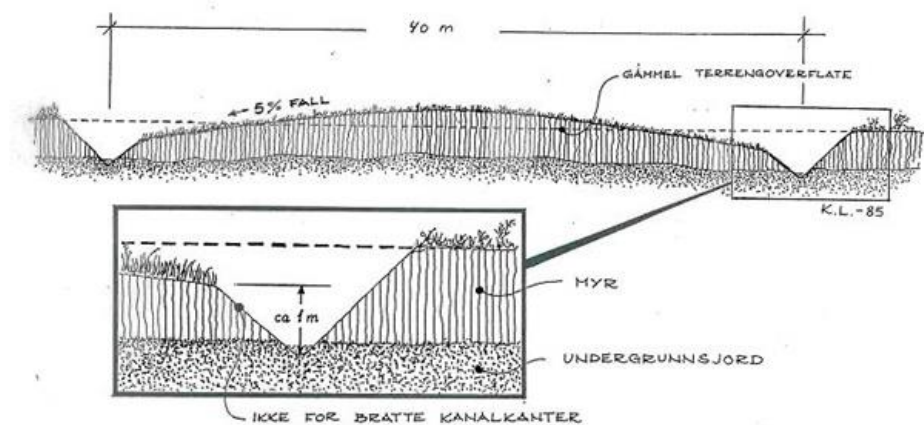
En ulempe med lukkede grøfter er at myrsynkingen førte til stadig grunnere grøfter og ujevnt fall i grøftene. Etter 20-30 år måtte jorda grøftes om på ny.

Drenering av myr med tradisjonell grøfting og med godt resultat er krevende. Egenskapene til torvjorda gjør at sigevannet beveger seg sakte (Hovde & Myhr 1980, Myhr 1984), og at det tar tid før torvjorda tørker tilstrekkelig opp med hensyn til jordbruksdrift og krav til rasjonell driftsmåte. Jordpakking forsterker problemene med infiltrasjon av vann, og luftveksling (Myhr 1984) og kan medføre problemer med sikker overvintring i eng og med å opprettholde et stabilt avlingsnivå (Myhr & Njøs, 1983; Øpstad, 1991). De fleste metodene for nydyrking av myr er irreversible, det vil si at arealet ikke vil kunne tilbakeføres til myr på et senere tidspunkt.

2.2 Profilering av myr

Dyrking av myr med profilering går ut på å omforme overflata slik at terrenget bygges opp i bueform mellom åpne kanaler (figur 1). Terrenget bør ha en helling på 2-5 prosent og kanalene bør ha en avstand på ca 40 m. Denne metoden kan brukes både på myr og mineraljord og på tidligere dyrket mark hvor dreneringssystemene fungerer dårlig. Ved nydyrking av myr anbefales torv med middels og sterk omdanning og maksimum 1,5-2 m dybde.

Fordelene med profilering er raskere avrenning av overflatevann om bedre overvintringsforhold for gras. Det er dessuten ikke nødvendig å gjenta grøfting like ofte som ved lukkede grøfter.

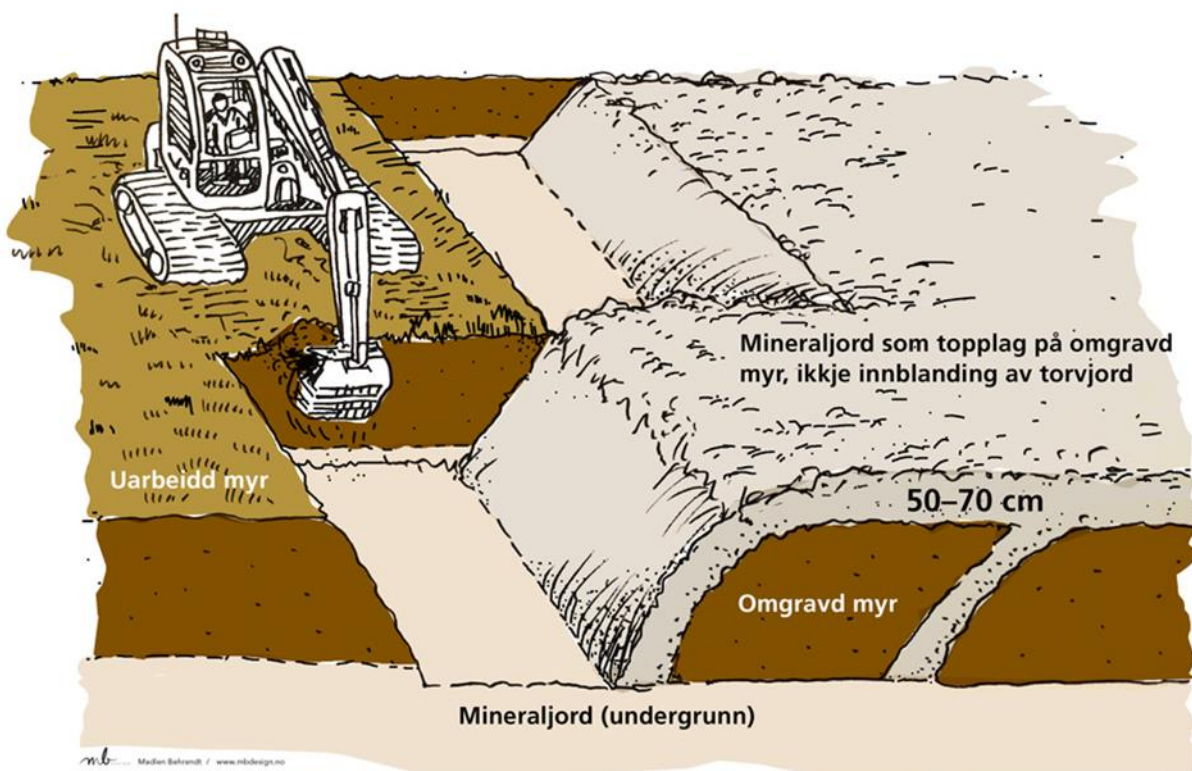
Figur 1. Profilering av myrjord. Kilde: Norsk Landbruksrådgivning Nord-Norge

2.3 Dyrking ved omgraving

I 1980-årene ble det utviklet en ny metode for dyrking av myr basert på omgraving av jordmassene, hvor underliggende mineraljord blir gravd opp og lagt som et lokk over torvlaget, gjerne som et lag på 50-70 cm. Det legges også skråstilte lag med mineraljord fra toppen og ned til undergrunnen, som tjener som drenerende soner. Formålet har vært å forbedre bæreevnen og bryte tette sjikt som vanskeliggjorde dreneringen (figur 2). Omgraving kombineres gjerne med en svak form for profilering.

Fordeler med omgraving er blant annet (Horn, 2010):

- Myrjorda blir tyngre med innblanding av mineraljord og gir bedre bæreevne
- Bedre tørrlegging
- Jorda blir varmere og dermed tidligere lagelig for jordarbeiding om våren, gir raskere vekst og tidligere høsting
- Eventuelt mindre jordsvinn og myrsynking

Figur 2. Vanlig metode for omgraving av myr over mineraljord. Torva legges i bunnen og mineraljord legges på toppen i 50-70 cm lag og i skråstilte lag som drenerer (Etter Aamot, 1990, redigert av Madlen Behrendt).

Omgraving som dyrkings- og dreneringsmåte er egnet i områder hvor det er mineraljord under torvlaget. Omgraving er en særlig aktuell dyrkings- og dreneringsmetode på grunn myr (torvlaget av < 1 m). Metoden kan også være aktuell på djupere myr, for eksempel hvis torvlaget er mellom 1-1,5 m, men i myr med djupere torvlag (>1,5-2 m) vil arbeidsomfanget og kostnader øke betydelig. I vurdering av utgiftene med ulike dreneringsmetoder må det tas hensyn til at omgraving gir en langt mer varig effekt enn tradisjonell grøfting og at det gir større fleksibilitet i drift av arealet. Ved

tradisjonell grøfting av myr må det ofte foretas ny grøfting, helt eller delvis gjerne alt 10 år med grunnlag i egenskapene til torvjord (Øpstad, S., pers. kommunikasjon; Hovde, 1986).

Omgraving av myr har i praksis hatt særlig omfang i Møre og Romsdal (Hovde, 1986; Hovde, 2001), deler av Nord-Norge (Aandahl, 2001) og i Hedmark (Solberg, 1980), men det har også vært benyttet i andre deler av landet. Metoden er også beskrevet i heftet «Drenering, teori og praksis» 2013 (Øpstad et al. 2012, Bakken 2012).

I et forskningsprosjekt ledet av NIBIO Fureneset om effekter av drenering på agronomi, økonomi og klimagassutslipp (N_2O og CH_4) i grovfôrdyrking på Vestlandet (DRAINIMP), har man undersøkt et felt med omgravd myr. Her har man observert stor forskjell mellom omgravd og grøftet myr, hvor omgravd myr fremstår tilnærmet ren mineraljord med hensyn til jordfysiske egenskaper (Rivedal, S., pers. kommunikasjon). Dette er også funnet i en gjennomgang av omgravd myrjord i Nordland (Aandahl, 2001).

Erfaringstall for kostnaden ved omgraving er om lag som ved systematisk, tett grøfting med graveskuffemaskin eller litt i overkant, avhengig av bl. a. myrddybde. Kostnaden ligger på om lag 8000 til 11 000 kr per daa. Kostnaden ved omgraving skal undersøkes nærmere i prosjektet DRAINIMP.

Etter omgraving forventer en at torvlaget i myra blir mer beskyttet fra direkte effekter av dyrking enn en vanlig dyrket myr. Dette kan ha noe effekter på ulike biogeokjemiske prosesser i jorda som har betydning for klimagassflukser. Det er derfor av interesse å se på mulige fordeler av denne metoden med hensyn til klimagassutslipp (jfr. kap.6).

2.4 Andre dyrkingsmetoder

Sandpåkjøring og tilførsel av mineraljord på overflata har tidligere vært benyttet som metode for jordforbedring av jordbruksareal med torvjord (Hestetun, 1976; Haraldsen et al., 1995; Sognes et al., 2006). Metoden har vært nyttet i ulike deler av landet og det er dokumentert god og langvarig effekt på avlingsmengde og jordfysiske egenskaper i det øvre jordlag.

3 BETYDNING AV NYDYR KING AV MYR FOR ØKT NORSK MATPRODUKSJON

Det er nydyrket betydelige arealer med myr i Norge. Fram til 1992 er det gitt tilskudd til nydyrking av mellom 1,7 og 1,9 millioner dekar myr (Johansen, 1997). Det er imidlertid grunn til å tro at dette tallet også kan omfatte arealer som har vært dyrket tidligere og som krever ny og omfattende grøfting.

Som følge av myrsynkingen er en del av det dyrkede myrarealet blitt omdannet til mineraljord, mens en del er tatt ut av drift på grunn av problemer med drenering. Arealet med dyrket myr i dag er derfor betydelig lavere enn det som opprinnelig har vært dyrket. Basert på Landsskogtakseringen, med data fra jordsmonnkartlegging og AR5 for organisk jord, er arealet med dyrket organisk jord estimert til 606 000 daa i 2013 (se kap. 8 for nærmere beskrivelse). Det er imidlertid stor usikkerhet knyttet til andelen med organisk jord av det totale arealet med dyrket jord. Dette omfatter også areal som er tatt ut av drift, men som ikke har fått tilbake myrvegetasjon eller er grodd igjen med skog. Det har siden 1990 vært nydyrket et areal i størrelsesorden 70 000 daa, et areal som har vært høyere enn omdisponering til andre arealtyper (NIR2015²).

Om lag 90 prosent av dyrket myr i Norge antas brukt til produksjon av gras til slått. På grunn dårlig bæreevne er myrjord mindre egnet til beite for storfe. Myr kan være relativt godt egnet til dyrking av radkulturer som potet, gulrot og kålrot. Disse vekstene dekker bare ca 1,5 prosent av jordbruksarealet i Norge og en økning av produksjon er ikke avhengig av nydyrking av myr.

Myrjord regnes for å være mindre egnet til korndyrking. Høyt vanninnhold og sen opptørking på våren fører til sen såtid og lave avlinger. Mineralisering av organisk materiale vil føre til overskudd av nitrogen i siste del av vekstsesongen, etter at kornplantene har avsluttet opptaket av nitrogen. Dette overskuddet er kilde for utvasking av nitrat og produksjon og utslipp av lystgass.

Mesteparten av den dyrkbare myrjorda i Norge finnes i områder som har ugunstig klima for korndyrking. På grunnlag av data fra søknad om produksjonstilskudd om jordbruksarealer med ulike vekster og data fra digitalt markslagskart om dyrkbar jord per kommune kan det beregnes at 73 prosent av dyrkbar snau myr finnes i kommuner hvor kornarealet utgjør mindre enn 10 prosent av jordbruksarealet.

Behovet for dyrking av myr er betinget av behovet for gras til høsting. Det framtidige behovet for grasarealet er betinget av flere faktorer, først og fremst befolkningsøkning, selvforsyningsgrad, forbruk av melk og kjøtt fra drøvtyggere, ytelse i melkeproduksjon og avlingsnivå. Forbruket av melk og melkeprodukter forventes å gå ned i årene framover, mens ytelsen per melkeku forventes å øke. Disse faktorene fører til behov for færre melkekyr for å dekke behovet for melk. Økt melkeytelse forutsetter også mer kraftfôr og mindre grovfôr per melkeku (Volden 2013). Som en følge av færre melkekyr og redusert grovfôrmengde per ku vil behovet for grasareal reduseres

² Dette arealet er basert på utvalgskartlegging gjennom Landsskogtakseringen, på samme måte som estimatet på 606 000 daa. Se nærmere beskrivelse i kapitlet om Norges klimagassregnskap under FNs klimakonvensjon (kap. 8).

betydelig. Færre melkekyr vil også føre til redusert kjøttproduksjon i kombinasjon med melkeproduksjon. Behovet for grasareal vil derfor også være bestemt av i hvilken grad denne reduksjonen i kjøttproduksjonen vil bli kompensert med økt produksjon av storfekjøtt basert på ammekyr.

Kjøtt fra ammekyr er blant de matvarene som fører til størst klimagassutslipp per energienhet. Redusert produksjon og forbruk av storfekjøtt anses derfor å være et kostnadseffektivt klimatiltak.

I tabell 1 er det presentert ulike scenarier for melk- og kjøttproduksjon, klimagassutslipp og arealbehov i jordbruket i 2030. Scenariene er gruppert i to hovedscenarier, 1 og 2, hvor hvert hovedscenario er gruppert i 4 delscenarier, merket a-d. Til sammenligning er det vist de offisielle tallene for klimagassutslipp og arealbruk i 2012.

Scenariene viser effekten av melkeytelse og endret produksjon av kjøtt fra storfe til svin og fjørfe. I hovedscenario 1 er melkeytelsen per ku forutsatt å være den samme som i 2012. Det er imidlertid sannsynlig at melkeytelsen per ku fortsatt vil øke. I hovedscenario 2 er melkeytelsen i 2030 forutsatt å være 14 prosent høyere enn i 2012, som er i samsvar med framskivningene for jordbrukssektoren til Nasjonalbudsjettet for 2015 (Hoem 2014).

Det som skiller de ulike delscenariene er:

- a. den reduserte kjøttproduksjonen av storfe som følge av færre melkekyr er forutsatt kompensert med økt produksjon av kjøtt fra ammekyr slik at produksjon av storfekjøtt per innbygger er uendret
- b. produksjon av kjøtt fra ammeku per innbygger er uendret, og den reduserte kjøttproduksjonen av storfe som følge av færre melkekyr forutsettes kompensert med økt produksjon av kjøtt fra svin og fjørfe.
- c. produksjon av kjøtt fra ammeku per innbygger er forutsatt halvert, og den reduserte kjøttproduksjonen av storfe som følge av færre melkekyr forutsettes kompensert med økt produksjon av kjøtt fra svin og fjørfe.
- d. produksjon av kjøtt fra ammeku er faset helt ut, og den reduserte kjøttproduksjonen av storfe som følge av færre melkekyr forutsettes kompensert med økt produksjon av kjøtt fra svin og fjørfe.

Det er forutsatt at folketallet følger SSBs befolkningsframskrivninger som viser 5,95 millioner innbyggere i 2030. Forbruket av melk og melkeprodukter per innbygger er antatt å være 84 prosent av forbruket i 2012, beregnet på grunnlag av framskrivninger av folketall, antall melkekyr og melkeytelse per ku. Forutsatt uendret slaktetidspunkt og slaktevekt på avkom fra melkekyr, vil produksjonen av kjøtt i kombinasjon med melkeproduksjon per innbygger også være 84 prosent av produksjonen i 2012. Melkeproduksjonen kan gå ytterligere ned med om lag 8 prosent som følge av fjerning av eksportstøtte til Jarlsbergost, men dette inngår ikke i scenariene. Selvforsyningsgrad av jordbruksvarer, andel importert kraftfôr, kjøttforbruk per person og avlingsnivå for korn og gras er forutsatt uendret. Klimagassutslippene fra jordbruket er vist i tabellen som CO₂-ekvivalenter, med og uten CO₂-utslipp fra dyrket jord.

Tabell 1. Scenarier for arealbehov og klimagassutslipp fra jordbruket i 2030. (Grønlund, 2015)

	Ytelse per ku i forhold til 2012	Kjøttproduksjon per person i forhold til i 2012			Utslipp, mill. tonn CO ₂ -ekv.		Jordbruksareal, mill. dekar		
		Ammeku	Storfe	Svin og fjørfe	Uten CO ₂	Med CO ₂	Totalt	Herav korn	Herav gras til slått
Status 2012	1	1,00	1,00	1,00	4,6	6,1	9,9	3,0	5,0
Scenario									
1a	1	1,48	1,00	1,00	5,3	6,8	11,3	3,4	5,7
1b	1	1,00	0,88	1,05	4,9	6,4	10,8	3,4	5,3
1c	1	0,50	0,75	1,11	4,6	6,0	10,2	3,4	4,9
1d	1	0	0,63	1,16	4,2	5,7	9,7	3,4	4,5
2a	1,14	1,80	1,00	1,00	5,3	6,8	11,2	3,5	5,5
2b	1,14	1,00	0,80	1,09	4,8	6,3	10,4	3,4	5,0
2c	1,14	0,50	0,68	1,14	4,3	6,8	9,7	3,4	4,5
2d	1,14	0	0,55	1,20	4,0	5,4	9,2	3,4	4,1

Alle scenariene viser en økning av behovet for kornareal i 2030. Økningen er på 0,4-0,5 millioner dekar sammenlignet med 2012. Behovet for areal med gras til slått er sterkt avhengig av produksjon av kjøtt basert på ammekyr. Tabell 1 viser at behovet for areal med gras til slått bare øker i de scenariene hvor produksjon av kjøtt fra ammekyr opprettholdes på minst dagens nivå. Dersom produksjonen av kjøtt fra ammekyr reduseres, og den reduserte kjøttproduksjonen i kombinasjon med melkeproduksjon blir kompensert med økt produksjon av svin- og fjørfe kjøtt, vil behovet for grasareal reduseres, uten at behovet for kornareal øker. Behovet for grasareal er også lavere i scenariene med økt melkeytelse (scenario 2a-2d) sammenlignet med uendret melkeytelse (scenario 1a-1d).

Tabell 1 viser også at utslippene av klimagasser, beregnet med en klimagasskalkulator som er basert på den metodikken som brukes av SSB i det offisielle utslippsregnskapet for Norge (Grønlund 2015). Utslippene varierer nærmest proporsjonalt med grasarealet. Scenariene med lavest produksjon av storfekjøtt (scenario 1d, 2c og 2d) viser både lavest klimagassutslipp og lavest behov for grasareal. Dette innebærer at dersom kostholdet blir lagt om i form av mindre storfekjøtt og mer svin- og fjørfe kjøtt, som et klimatiltak, vil behov for grasareal være mindre i 2030 enn i 2012. I så fall vil det ikke være behov for nydyrking av myr av hensyn til jordbrukets matproduksjon, siden myr hovedsakelig blir produkt til produksjon av gras til slått. Behovet for kornareal vil derimot være større i 2030 enn i 2012, uavhengig av forholdet mellom ulike kjøttslag. Framtidig nydyrking bør derfor fortrinnsvis skje på mineraljord egnet til korndyrking. De totale reservene av dyrkbar jord til korndyrking er anslått til i underkant av to millioner dekar (Grønlund et al. 2013).

Behovet for både korn- og grasareal kan gå ned som følge av økte avlinger, mindre matsvinn og redusert melkeproduksjon som følge av stans i eksport av ost fra Norge.

4 AREALER AV DYRKBAR JORD I NORGE

Dyrkbar jord er arealer som ved oppdyrking kan settes i slik stand at de vil holde kravene til fulldyrket jord og som holder kravene til klima, terreng og jordkvalitet for plantedyrking. De viktigste kravene til jordkvalitet er at jorda skal ha tilstrekkelig dybde, evne til å lagre vann og et steininnhold på inntil 200 m³ per dekar i de øverste 50 cm. Kravene til dyrkbar jord er beskrevet mer detaljert i instruksjonen for klassifikasjon av markslag i Økonomisk kartverk (Bjørndal 2007).

Markslagstemaet i det økonomiske kartverket foreligger nå i digital form og danner grunnlaget for en database (digitalt markslagskart, DMK) med informasjon om klassifikasjon, egenskaper, stedfesting og areal for samtlige kartlagte polygoner. På grunnlag av denne databasen kan det avledes oversikter over arealer med dyrkbar jord, av ulike klasser og på ulike geografiske nivåer. I denne rapporten er det benyttet data fra DMK som er oppdatert i 2012 og som ble produsert i forbindelse med prosjektet Grunnlag for prioritering av områder til nydyrking, som ble gjennomført av Skog og landskap, Bioforsk og NILF i 2012-2013 (Grønlund et al., 2013b). Disse dataene er det samme grunnlaget som brukes i AR5 systemet. Arealer med nydyrking er basert på KOSTRA (Kommune-Stat-Rapportering) og presenteres i kapittel 5. Estimerte arealer med nydyrking av myr som benyttes til å beregne scenarier for klimagassutslipp presenteres under kapittel 6.

4.1 Hovedklasser av dyrkbar jord

Arealer av dyrkbar jord i Norge kartlagt i økonomisk kartverk er vist i tabell 2. I tabellen er det skilt mellom mineraljord og organisk jord. Mineraljord omfatter klassene:

- Innmarksbeite som er innmarksareal som kan nyttes som beite, men som ikke kan høstes maskinelt
- Skog som er areal med minst 6 trær som er eller kan bli 5 m høy per dekar
- Anna jorddekt fastmark er mineraljord som ikke er skog eller jordbruksareal

Organisk jord har et torvlag som er minst 30 cm tykt og omfatter klassene:

- Snau myr som har preg av myr på overflata og som ikke oppfyller kravet til skog
- Tresatt myr som har preg av myr på overflata og som oppfyller kravet til skog
- Torvmark som ikke har preg av myr på overflata har og som oppfyller kravet til skog

Tabell 2. Dyrbær jord i Norge fordelt på fylker. Areal i dekar. Kilde: DMK/AR5

Fylke	I alt	Mineraljord			Organisk jord		
		Innmarks- beite	Skog	Anna jorddekt fastmark	Snau myr	Tresatt myr	Torv- mark
Østfold	195 219	5 495	114 871	4 557	23 593	27 887	18 818
Akershus/Oslo	390 834	10 622	287 930	12 308	37 812	23 333	18 830
Hedmark	2 937 291	42 153	1 727 101	112 773	459 859	390 536	204 870
Oppland	1 710 244	44 050	938 603	274 009	360 712	72 323	20 546
Buskerud	558 888	16 091	288 298	92 304	135 413	14 498	12 284
Vestfold	106 430	2 549	82 351	7 124	2 082	4 608	7 716
Telemark	183 634	3 131	87 138	25 408	51 569	7 707	8 681
Aust-Agder	144 532	3 994	62 385	9 940	45 359	12 017	10 839
Vest-Agder	97 319	5 184	22 537	4 997	41 703	10 602	12 296
Rogaland	177 967	68 235	32 835	31 368	36 476	5 427	3 625
Hordaland	77 806	6 808	18 224	6 935	34 806	7 598	3 435
Sogn og Fjordane	132 164	13 769	50 804	16 129	40 989	9 112	1 360
Møre og Romsdal	670 271	27 149	246 318	84 196	259 036	37 050	16 521
Sør-Trøndelag	1 045 669	22 707	502 394	75 413	353 445	62 236	29 474
Nord-Trøndelag	1 501 517	16 022	729 090	20 185	551 226	131 718	53 276
Nordland	1 086 522	44 358	416 969	79 640	468 164	56 153	21 238
Troms	978 678	29 336	606 242	41 061	257 498	32 301	12 240
Finnmark	563 581	7 205	242 728	93 276	161 997	40 302	18 073
Hele landet	12 558 567	368 858	6 456 817	991 624	3 321 739	945 407	474 121

Dyrbær jord utgjør et areal på ca 12,5 millioner dekar, hvorav mineraljord utgjør ca 7,8 millioner dekar (62 prosent) og organisk jord ca 4,7 millioner dekar (38 prosent). Snau myr utgjør mesteparten av den organiske jorda (3,3 millioner dekar og 26 prosent av det totale dyrbære arealet). Tresatt myr og torvjord utgjør henholdsvis ca 0,9 og 0,5 millioner dekar (ca 8 og 4 prosent av den dyrbære jorda). Av den organiske jorda er det snau myr som antas å være mest attraktiv for nydyrking på grunn av lave dyrkingskostnader. Dyrking av tresatt myr og torvjord har vesentlig høyere kostnader på grunn av fjerning stubber og røtter i tillegg til omfattende drenering.

4.2 Organisk jord fordelt på dybde

Dyrbær organisk jord kan grupperes i to klasser etter tykkelse av torvlaget:

- Grunn, 30-100 cm
- Djup, > 100 cm

Arealer dyrbær organisk jord fordelt på grunn og djup torv er vist i tabell 3. Mesteparten av arealet har djup torv som utgjør henholdsvis 65, 62 og 54 prosent av klassene snau myr, tresatt myr og torvmark. Djup torv utgjør størst andel på lavlandet på Østlandet. I Nord-Norge og i fylker på Østlandet med store arealer dyrbær myr på fjellet (Oppland, Buskerud og Telemark) utgjør grunn og djup torv om lag like store andeler.

Tabell 3. Arealer av dyrkbar organisk jord fordelt på grunn og djup torv. Kilde: DMK/AR5

Fylke	Snau myr		Tresatt myr		Torvjord	
	Grunn	Djup	Grunn	Djup	Grunn	Djup
Østfold	415	23 177	1 261	26 625	4 075	14 743
Akershus/Oslo	594	37 218	1 978	21 355	3 662	15 168
Hedmark	91 782	368 077	133 256	257 280	97 219	107 651
Oppland	160 251	200 461	30 054	42 269	11 549	8 997
Buskerud	70 373	65 040	3 773	10 724	3 291	8 993
Vestfold	96	1 986	102	4 506	635	7 080
Telemark	27 431	24 139	1 950	5 757	2 307	6 374
Aust-Agder	8 956	36 403	2 410	9 607	1 895	8 943
Vest-Agder	5 587	36 116	1 793	8 809	2 049	10 246
Rogaland	12 145	24 332	2 126	3 301	1 249	2 376
Hordaland	8 970	25 836	1 754	5 844	601	2 834
Sogn og Fjordane	16 135	24 854	5 330	3 782	409	951
Møre og Romsdal	108 026	151 010	22 579	14 471	9 645	6 877
Sør-Trøndelag	116 010	237 436	24 025	38 212	13 984	15 490
Nord-Trøndelag	118 500	432 726	45 681	86 037	26 453	26 823
Nordland	202 999	265 165	35 918	20 235	14 720	6 517
Troms	117 938	139 559	20 033	12 267	8 534	3 706
Finnmark	87 761	74 235	24 763	15 538	14 792	3 281
Hele landet	1 153 969	2 167 770	358 788	586 619	217 071	257 050

4.3 Dyrkbar jord i vernede områder

En del av den dyrkbare jorda i Norge ligger i vernede områder og er derfor uaktuell for nydyrking (tabell 4). Verneområdene omfatter hovedsakelig nasjonalparker, naturreservater og landskapsvernområder. Dyrkbar jord i vernede områder utgjør ca 650 tusen dekar, som er 5,2 prosent av det totale arealet dyrkbar jord. Snau myr i vernede områder utgjør ca 286 tusen dekar, som er 8,6 prosent av det totale arealet med dyrkbar snau myr.

Tabell 4. Dyrbbar jord i vernede områder i Norge. Areal i dekar. Kilde: DMK/AR5

	Mineraljord				Organisk jord		
	I alt	Innmarks- beite	Skog	Anna jorddekt fastmark	Snau myr	Tresatt myr	Torv- mark
Østfold	5 725	179	2 056	189	2 689	539	73
Akershus/Oslo	17 541	636	10 530	675	4 023	1 261	416
Hedmark	114 865	474	35 514	17 220	42 832	15 377	3 448
Oppland	152 563	1 337	39 937	64 558	45 367	1 125	240
Buskerud	8 302	14	3 173	1 542	3 229	249	95
Vestfold	2 466	434	1 716	17	140	105	54
Telemark	24 330	105	2 919	9 135	12 031	41	98
Aust-Agder	16 833	28	4 205	5 601	6 856	129	14
Vest-Agder	2 483	266	681	351	1 108	67	9
Rogaland	8 579	1 224	1 388	3 624	2 033	266	44
Hordaland	1 037	66	319	46	573	33	0
Sogn og Fjordane	8 217	14	2 114	832	4 235	984	38
Møre og Romsdal	46 259	1 205	10 654	5 161	27 488	968	783
Sør- Trøndelag	42 075	196	12 174	3 482	23 188	2 352	682
Nord-Trøndelag	90 663	573	23 217	2 128	57 743	5 531	1 472
Nordland	51 362	280	12 839	4 345	32 016	1 138	744
Troms	18 643	97	6 738	2 880	8 275	436	217
Finnmark	42 398	93	12 150	3 225	12 026	13 836	1 069
Hele landet	654 340	7 222	182 323	125 011	285 850	44 438	9 496

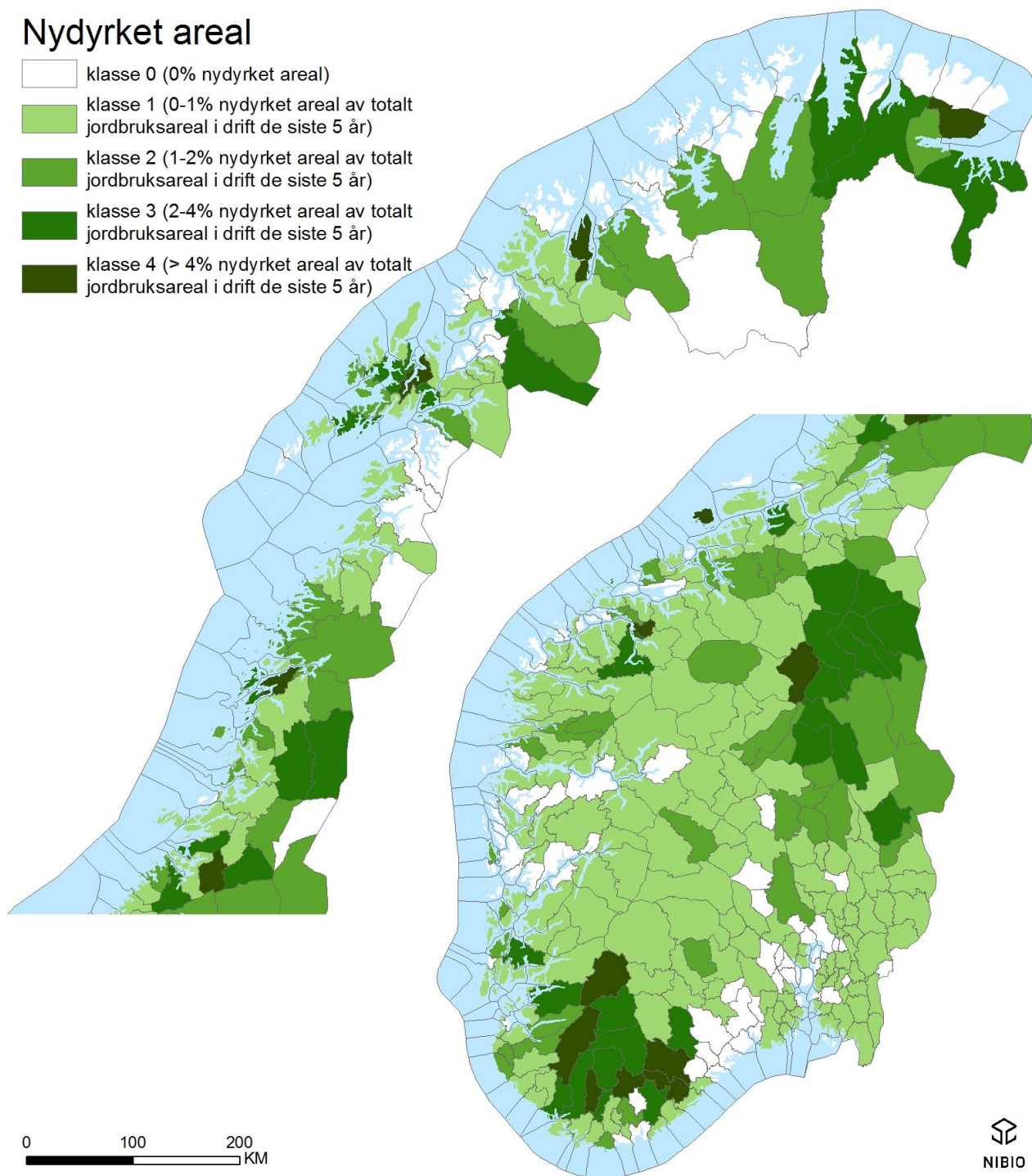
5 OMRÅDER SOM KAN BLI BERØRT AV RESTRIKSJONER MOT NYDYR KING AV MYR

En innskrenkning av adgangen til nydyrking av myr vil kunne få konsekvenser for jordbruket i enkelte områder. Konsekvensene vil være betinget av flere faktorer:

- Om restriksjonene innebærer et generelt forbud eller bare djup myr
- Hvor mye nydyrking som har funnet sted i området de siste årene
- Tilgangen på alternativ dyrkbar jord på mineraljord og hvor store arealer dyrkbar snau myr som fins i området.

Arealer med nydyrking per kommune i årene 2010-2014 er hentet fra KOSTRA som står for Kommune-Stat-Rapportering og gir statistikk om ressursinnsatsen, prioriteringer og måloppnåelse i kommuner, bydeler og fylkeskommuner. Omfanget av nydyrking i årene 2010-2014 i prosent av jordbruksareal i drift er vist kommunevis i figur 3.

Nydyrket areal

Figur 3. Nydyrket areal basert på KOSTRA-databasen med omfanget av nydyrking i årene 2010-2014 i prosent av jordbruksareal i drift. I kommuner under klasse 0 har ikke blitt behandlet søknader om nydyrking.

5.1 Generelt forbud

I denne rapporten har vi valgt følgende kriterier for kommuner som vil bli berørt av et generelt forbud mot nydyrking av myr:

1. Nydyrking i årene 2010-2014 utgjør minst 0,5 prosent av jordbruksareal i drift, beregnet fra søknad om produksjonstilskudd
2. Arealet med dyrkbar mineraljord, som ligger mindre enn 1 km fra nærmeste driftsenhet, utgjør mindre enn 10 ganger det arealet som er nydyrket i årene 2010-2014
3. Arealet med dyrkbar snau myr, som ligger mindre enn 1 km fra nærmeste driftsenhet, er minst like stort som arealet med dyrkbar mineraljord i samme avstand fra nærmeste driftsenhet

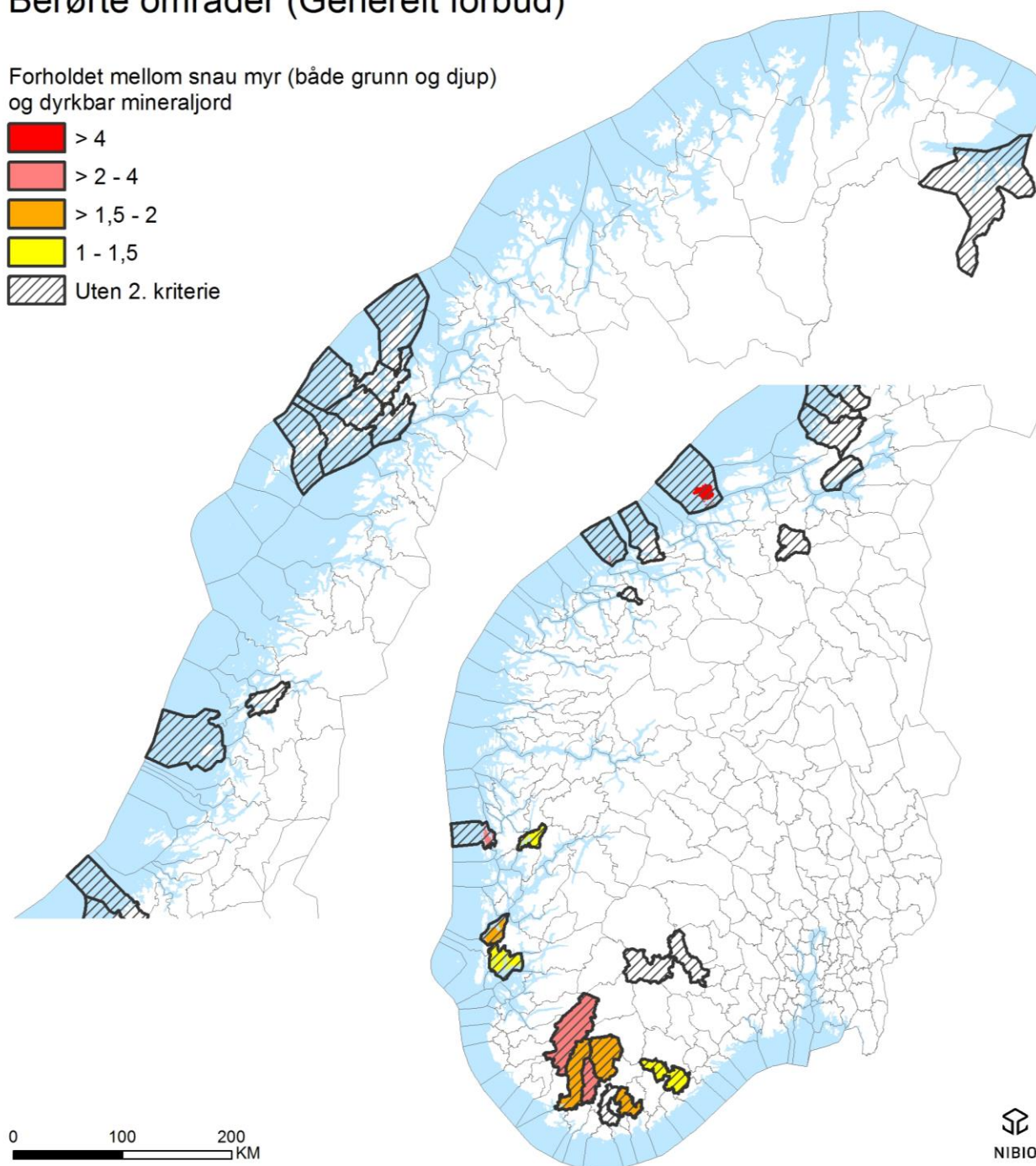
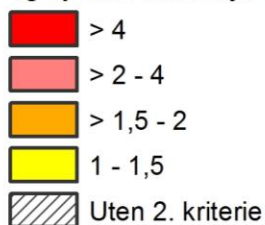
Med utgangspunktet i informasjonen om nydyrket areal i figur 3, vises kommuner som anses som berørt av et generelt forbud mot nydyrking av myr ut fra disse tre kriteriene i figur 4 og tabell 5. De omfatter tilsammen 12 kommuner og dekker et jordbruksareal på i underkant av 200 000 dekar som utgjør ca 2 prosent av jordbruksarealet i Norge. De bidrar til en svært liten del av kornproduksjonen i Norge, 0,03 prosent av kornarealet og 0,01 prosent av kornavlingene.

I figur 4 er det også vist kommuner som bare vil bli berørt av to kriterier (1 og 3). Det vil si at de vil bli berørt i form av høyere dyrkingskostnader på mineraljord, og ikke av tilgang på alternativ dyrkbar jord.

Innenfor de kommunene som ikke anses berørt av restriksjoner mot nydyrking av myr kan det finnes enkelte grender eller gårdsbruk som blir berørt som følge av små arealer med alternativ dyrkbar jord.

Berørte områder (Generelt forbud)

Forholdet mellom snau myr (både grunn og djup) og dyrkbar mineraljord

Figur 4. Geografisk oversikt over de kommuner som anses som berørt av restriksjoner mot et generelt forbud av nydyrking av myr. Kommuner markert med mønstret er dem som ikke oppfyller 2.kriterie, det vil si at de blir berørt i form av høyere dyrkingskostnader på mineraljord, og ikke av tilgang på alternativ dyrkbar jord. Kilde: KOSTRA, DMK/AR5

Tabell 5. Kommuner som anses som berørt av et generelt forbud mot nydyrking. Kilde: KOSTRA, DMK/AR5

Fylke	Kommune	Arealer, dekar				Andel nydyrket av jordbruksareal	Mineraljord/nydyrket	Snau myr/mineraljord
		Jordbr.-areal i drift	Dyrkbar mineraljord	Dyrkbar snau myr	Nydyrket 2010-2014			
Aust-Agder	Froland	6 075	1 866	2 891	341	5,6 %	5,5	1,5
	Vennesla	11 717	1 028	1 764	118	1,0 %	8,7	1,7
Vest-Agder	Åseral	9 148	734	1 282	271	3,0 %	2,7	1,7
	Hægebostad	12 440	760	2 577	641	5,2 %	1,2	3,4
	Kvinesdal	209 69	3 050	5 292	557	2,7 %	5,5	1,7
	Sirdal	11 756	1 102	2 427	499	4,2 %	2,2	2,2
Rogaland	Tysvær	53 038	1 606	2 460	505	1,0 %	3,2	1,5
Hordaland	Sveio	25 155	487	859	322	1,3 %	1,5	1,8
	Samnanger	2 457	122	123	23	0,9 %	5,3	1,0
	Fjell	3 781	121	347	61	1,6 %	2,0	2,9
Møre og Romsdal	Sandøy	3 934	814	2 202	82	2,1 %	9,9	2,7
	Smøla	14 381	804	17 470	996	6,9 %	0,8	21,7

5.2 Forbud mot nydyrking av djup myr

Et forbud mot nydyrking av djup myr vil ha mindre konsekvenser enn et generelt forbud, spesielt i områder hvor det finnes betydelige arealer med grunn myr, som fortsatt vil bli tillatt å dyrke.

Analogt med kriteriene for områder som vil bli berørt av et generelt forbud mot nydyrking av myr, kan det settes opp følgende kriterier som vil bli berørt av et forbud mot nydyrking av djup myr:

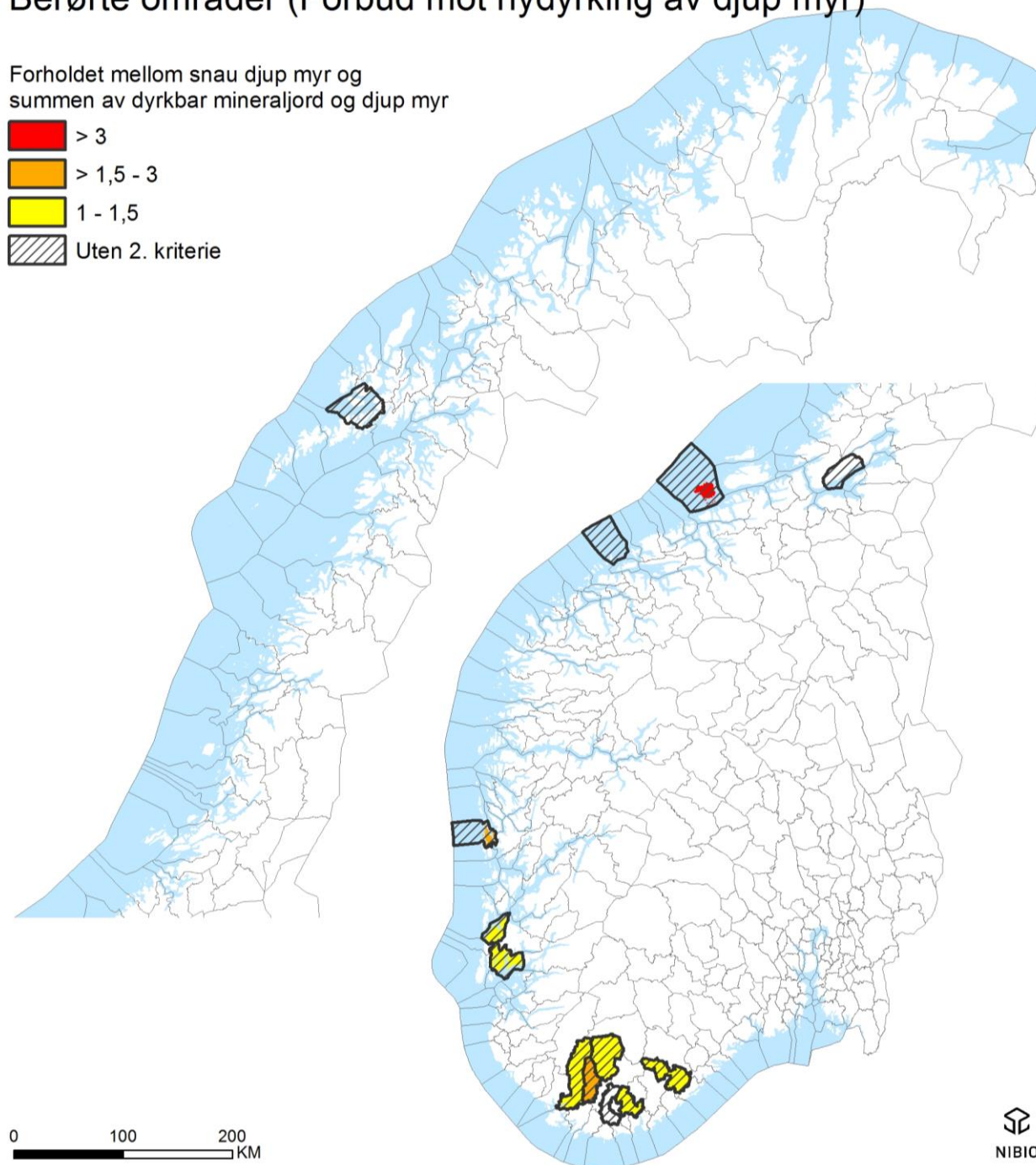
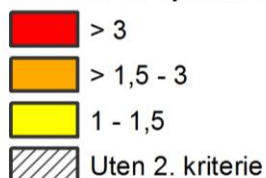
1. Nydyrking i årene 2010-2014 utgjør minst 0,5 prosent av jordbruksareal i drift
2. Summen av arealet med dyrkbar mineraljord og snau grunn myr, som ligger mindre enn 1 km fra nærmeste driftsenhet, utgjør mindre enn 10 ganger det arealet som er nydyrket i årene 2010-2014
3. Arealet med dyrkbar snau djup myr, som ligger mindre enn 1 km fra nærmeste driftsenhet, er minst like stort som det samlede arealet med dyrkbar mineraljord og snau grunn myr i samme avstand fra nærmeste driftsenhet.

Områder som anses som berørt av et forbud mot nydyrking djup myr ut fra disse kriteriene er kartlagt i figur 5 og vist mer detaljert i tabell 6. De omfatter tilsammen 9 kommuner og dekker et jordbruksareal på i overkant av 150 000 dekar som utgjør ca 1,7 prosent av jordbruksarealet i Norge.

I figur 5 er det også vist kommuner som bare vil bli berørt av to av kriteriene (1 og 3). Det vil si at de vil bli berørt i form av høyere dyrkingskostnader på mineraljord, og ikke av tilgang på alternativ dyrkbar jord.

Berørte områder (Forbud mot nydyrking av djup myr)

Forholdet mellom snau djup myr og
summen av dyrkbar mineraljord og djup myr

Figur 5. Geografisk oversikt over de kommuner som anses som berørt av restriksjoner mot nydyrking av djup myr. Kommuner markert med mønstret er dem som ikke oppfyller 2.kriterie, det vil si at de blir berørt i form av høyere dyrkingskostnader på mineraljord, og ikke av tilgang på alternativ dyrkbar jord. Kilde: KOSTRA, DMK/AR5

Tabell 6. Kommuner som anses som berørt av et forbud mot nydyrking av djup myr. Kilde: KOSTRA, DMK/AR5

Fylke	Areal, dekar					Andel nydyrket av jordbr.- areal	Mineral- jord+ grunn myr/ nydyrket	Djup myr/ min.jord + grunn myr
	Kommune	Jordbr.- areal i drift	Dyrkbar min.jord+ grunn myr	Dyrkbar djup myr	Nydyrket 2010- 2014			
Aust-Agder	Froland	6 075	2 002	2 754	341	5,61 %	5,9	1,4
Vest-Agder	Vennesla	11 717	1 098	1 693	118	1,01 %	9,3	1,5
	Åseral	9 148	953	1 063	271	2,96 %	3,5	1,1
	Hægebostad	12 440	1 021	2 316	641	5,15 %	1,6	2,3
	Kvinesdal	20 969	4 090	4 253	557	2,66 %	7,3	1,0
Rogaland	Tysvær	53 038	1 760	2 306	505	0,95 %	3,5	1,3
Hordaland	Sveio	25 155	591	755	322	1,28 %	1,8	1,3
	Fjell	3 781	131	337	61	1,61 %	2,2	2,6
Møre og Romsdal	Smøla	143 81	1 564	16 711	996	6,93 %	1,6	10,7

6 EFFEKTER AV NYDYR KING AV MYR PÅ KLIMAGASSUTSLIPP

Totaleffekten av restriksjoner mot nydyrking av myr på klimagassutslipp er avhengig av utslipp per arealenhet og av hvor store arealer som ville blitt dyrket uten restriksjoner mot nydyrking. Her presenteres de faktorer som brukes til utslippsberegninger og tilnærmingen som er brukt til å estimere endringer i areal med nydyrket myr.

6.1 Faktorer for utslipp og myrsynking

Utslipp av lystgass fra dyrket mark på drenert myr kan beregnes ut fra IPCCs standard utslippsfaktor som er 0,8 kg N₂O-N per dekar og år. IPCC har foreslått en utslippsfaktor på 7,9 tonn CO₂-C per hektar og år, (0,79 tonn CO₂-C per dekar) for dyrket mark på myr i boreal og temperert sone, med et konfidensintervall på 6,5 til 9,4 (IPCC, 2014). Utslippene kan antas å være noe større de første årene etter nydyrking på grunn av en større andel ferskt materiale. Dette tas det ikke høyde for i denne utslippsfaktoren.

Myrsynking er et resultat av torvsvinn og sammensynking som følge av manglende oppdrift etter drenering (jfr. Kap 1.5). Som et resultat av myrsynkingen vil en del av den dyrkede myrjorda etter hvert omdannes til mineraljord. Det framtidige arealet av dyrket myr vil derfor være mindre enn det akkumulerte arealet av årlig nydyrket myr.

Det er en nær sammenheng mellom C-utslipp og årlig myrsynking. Den årlig myrsynking (i mm) kan beregnes som: $C\text{-tap (kg/m}^2\text{)}/(\text{volumvekt før drenering (kg/liter}\cdot\text{C-andel i torv)})$

Volumvekt av torv før drenering varierer med torvas omdanningsgrad. På grunn av gjennomsnittstall for volumvekt og arealfordelingen av ulike klasser for omdanningsgrad av myr i Norge, kan den gjennomsnittlige volumvekta for dyrkbar myr beregnes til ca 0,1 tonn m⁻³.

C-andelen av torv kan variere, og kan antas å være i underkant av 0,5 i gjennomsnitt. I våre beregninger har vi antatt en C-andel på 0,48.

Med et årlig C-tap på 0,79 kg m⁻², en volumvekt på 0,1 tonn m⁻³ og en C-konsentrasjon på 0,48 kan den gjennomsnittlige årlig synkingen på dyrket myr beregnes til 16,3 mm.

6.2 Arealer med nydyrket myr

Effekten av et generelt forbud mot nydyrking av myr vil være sterkt avhengig hvor store arealer med myr som ville blitt nydyrket uten et forbud. Det er ikke mulig å gi noen sikker prognose for dette arealet. Men som en første tilnærming kan en framskrive omfanget av nydyrking de siste årene. I tabell 7 er det vist gjennomsnittlig areal årlig dyrket jord per fylke, andel organisk jord av totalt dyrkbar jord innen fylket og et estimat for dyrket organisk jord. Estimater for dyrket organisk jord er basert på forutsetningen om at organisk jord utgjorde samme andel av nydyrket jord som av det totale arealet av dyrkbar jord innen hver kommune. Ut fra disse forutsetningene kan arealet med dyrket organisk jord estimeres til ca 6 000 dekar per år for årene 2010-2014.

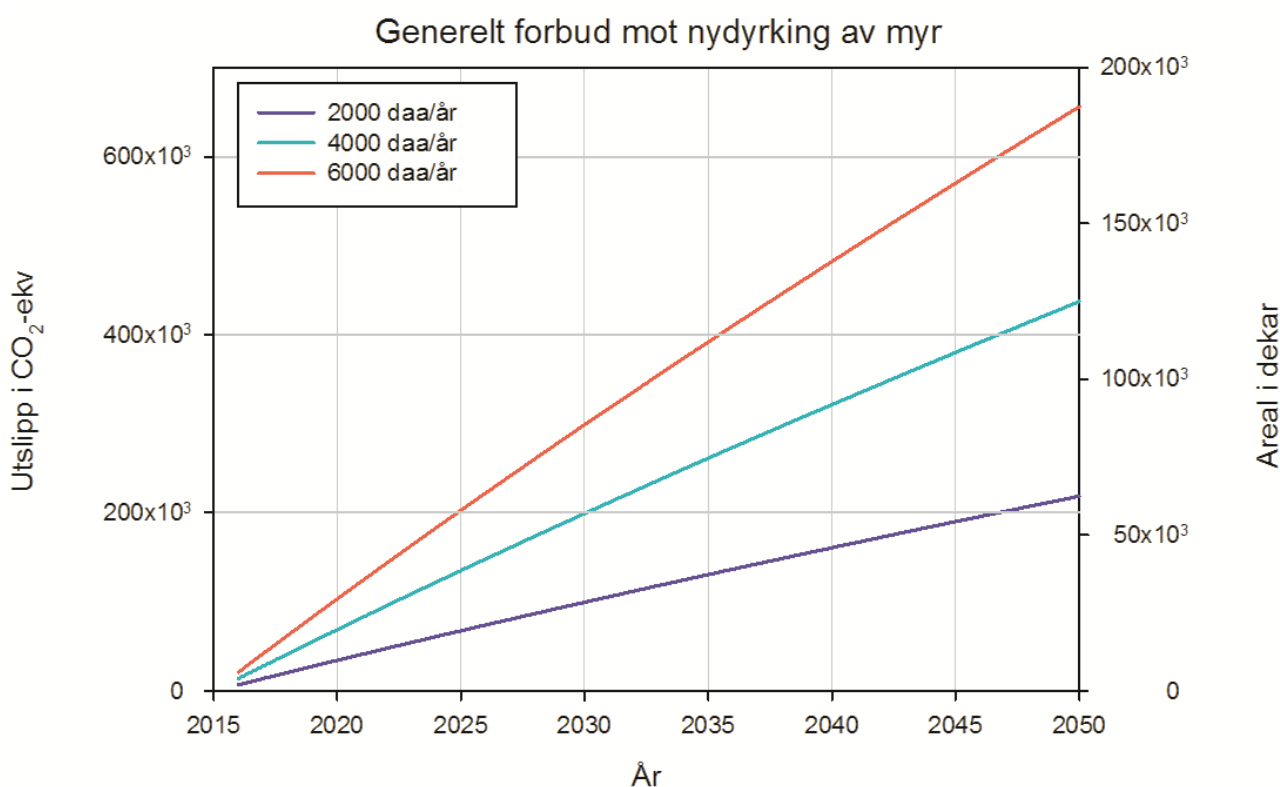
Tabell 7. Estimert arealer av dyrket myr i årene 2010-2014. Kilde: Andel organisk jord av dyrkbar jord er basert på DMK/AR5, og nydyrket areal fra KOSTRA.

Andel organisk jord av dyrkbar jord		Areal årlig nydyrket, dekar	
		Totalt	Estimert organisk jord
Østfold	37 %	237	85
Akershus og Oslo	21 %	316	61
Hedmark	36 %	2 684	718
Oppland	27 %	1 598	379
Buskerud	29 %	535	131
Vestfold	14 %	83	12
Telemark	38 %	152	55
Aust-Agder	47 %	439	197
Vest-Agder	66 %	631	426
Rogaland	26 %	2 098	620
Hordaland	59 %	365	190
Sogn og Fjordane	39 %	513	197
Møre og Romsdal	47 %	1 042	580
Sør-Trøndelag	43 %	1 044	431
Nord-Trøndelag	49 %	1 905	906
Nordland	50 %	1 593	735
Troms	31 %	699	235
Finnmark	39 %	419	136
Gjennomsnitt/sum	37 %	16 354	6 095

6.3 Effekter av et generelt forbud

Redusert areal dyrket myr som følge av et generelt forbud kan settes lik det antatt framtidig dyrkede arealet uten et forbud. Estimert areal nydyrket organisk jord de siste årene kan gi en viss pekepinn for hvor store areal som ville blitt dyrket uten restriksjoner. Det er likevel høyst usikkert om den framtidige nydyrkingen ville fortsatt i samme omfang som dyrkingen de siste årene. Som følge av et sannsynlig redusert behov for grasareal (jfr. kap. 3) kan en anta at framtidig nydyrking av myr ville blitt lavere. Det estimerte årlige arealet med nydyrket myr de siste årene kan derfor antas å være et maksimum for framtidig nydyrket areal. Vi vil foreslå tre ulike scenarier for framtidig årlig nydyrking, på 2000, 4000 og 6000 dekar. Av det totale arealet med dyrkbar snau myr er 34 prosent klassifisert som grunn myr og 66 prosent som djup myr. Det forutsettes at

nydyrket myr har samme fordeling på dybde som det total dyrkbare arealet. I figur 6 er det vist framtidig redusert klimagassutslipp og nydyrket myr som følge av et generelt mot nydyrking. Kurven i figur 6 viser en svak avtakende tendens fordi en del av den grunne myra har blitt omdannet til mineraljord. Den beregnede effekten i form av utslippsreduksjon i 2050 er henholdsvis ca 205 000, 410 000 og 615 000 tonn CO₂-ekv. for scenariene med 2000, 4000 og 6000 dekar nydyrket myr per år.

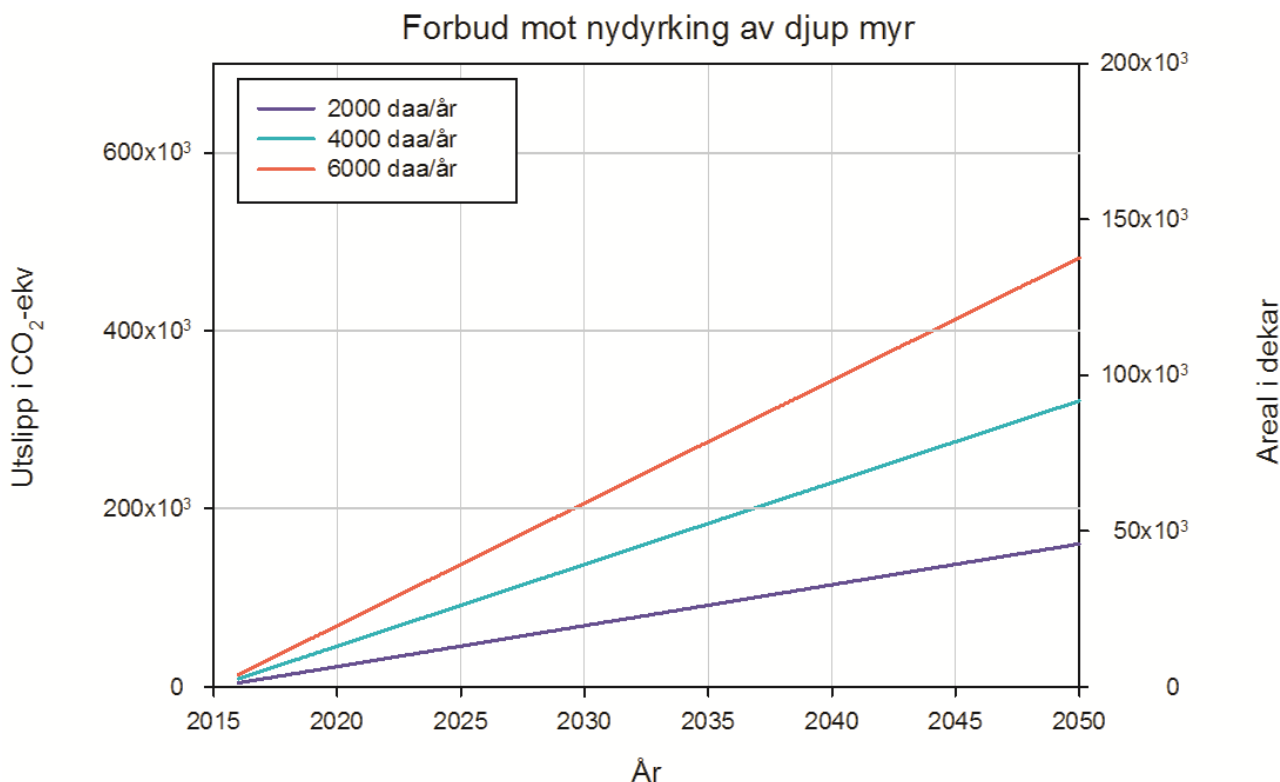
Figur 6. Estimert redusert klimagassutslipp og nydyrket myrareal som følge av et generelt forbud mot nydyrking av myr. Figuren viser tre ulike scenarier som representerer endringer i nydyrket areal per år. Utslipp tilsvarer summen av utslipp fra CO₂ og N₂O presentert i avsnitt 6.1 (0,79 tonn CO₂-C daa⁻¹ år⁻¹ og 0,8 kg N₂O-N daa⁻¹ år⁻¹).

6.4 Effekter av forbud mot nydyrking av djup myr

Et forbud mot nydyrking av djup myr vil føre til at arealet med tilgjengelig dyrkbar jord begrenses til summen av mineraljord og grunn myr. Utslipp per arealenhet antas derimot å være omtrent det samme fra grunn og djup myr de første årene. Vi kan anta at nydyrkingen av myr reduseres til 34 prosent, som er andelen grunn snau myr av totalt dyrkbart. Effekten av forbudet blir derfor at nydyrkingen av myr reduseres med 66 prosent. På lengre sikt vil klimagassutslippene reduseres noe sterkere som følge av at grunn myr raskere vil omdannes til mineraljord. 66 prosent reduksjon i nydyrkingen kan betraktes som en maksimal effekt. Det kan ikke utelukkes at forbudet fører til større press mot nydyrking av grunn myr. En slik økning av nydyrking av grunn myr vil likevel ha begrenset omfang, fordi dyrkbar grunn myr er svært skjevt geografisk fordelt i landet, og mange områder har svært liten tilgang til slik jord.

Det kan lages scenarier for redusert areal nydyrket myr som følge av forbud mot nydyrking av djup myr, som er 66 prosent av tilsvarende scenarier for arealene ved et generelt forbud. Redusert

klimagassutslipp og redusert areal dyrket myr som følge av et slikt forbud er vist i figur 7. Den beregnede effekten i form av utslippsreduksjon i 2050 er henholdsvis ca 150 000, 300 000 og 450 000 tonn CO₂-ekv. for scenariene med 2000, 4000 og 6000 dekar nydyrket myr per år.

Figur 7. Estimert redusert klimagassutslipp og nydyrket myrareal som følge av et forbud mot nydyrking av djup myr. Figuren viser tre ulike scenarier som representerer endringer i nydyrket areal per år. Utslipp tilsvarer summen av utslipp fra CO₂ og N₂O presentert i avsnitt 6.1 (0,79 tonn CO₂-C daa⁻¹ år⁻¹ og 0,8 kg N₂O-N daa⁻¹ år⁻¹).

6.5 Effekter av forutsetning om bruk av bestemte dyrkingsmetoder.

6.5.1 Effekter av omgraving på klimagassutslipp

Resultater fra en orienterende undersøkelse utført av Bioforsk på 3 ulike lokaliteter i Norge (Grønlund et al., 2013a), visste følgende mønstre for de tre viktigste klimagasser i myr:

CO₂ – utslipp fra omgravd myr kan være betydelig lavere enn det fra vanlig dyrket myr. Men effekten ser ut til å være avhengig av mengden torv som er blandet inn i mineraljorda som er lagt over torvlaget.

N₂O – Lystgassutslippene var noe lavere på omgravd jord enn på tradisjonelt grøftet myr, men generelt var utslippene ganske lave i de ulike lokaliteter og felter. Omkring måletidspunktene var det også episoder med mye nedbør på noe av lokalitetene, noe som kan ha resultert i mindre utslipp på grunn av denitrifikasjon til N₂-gass.

CH₄ – utslipp ble kun påvist på organisk jord i en av lokalitetene, mens på de andre lokaliteter ble det registrert et svakt negativt utslipp som skyldes oksidasjon av metan til CO₂ i jorda.

Det er knyttet store usikkerheter til disse resultatene på grunn av få målinger og store variasjoner. Derfor er nye og flere målinger nødvendig for å kunne trekke sikrere konklusjoner om effekter av omgraving av ulike myrtyper på klimagassutslipp. I forskningsprosjektet DRAINIMP viser resultater fra vekstsesongen 2014 (14 målinger i perioden 26/6 til 4/12) at utslippene av metan var høyere fra grøftet myr enn fra omgravd myr. Utslippene av metan tilsvarte 170 kg CO₂-ekv. per dekar på den grøfta myra mot 0,7 kg på den omgravde. Det store metanutslippet på den grøfta myra skjedde etter kraftig regn på høsten. Samlet utslipp av metan og lystgass var i gjennomsnitt 95 kg CO₂-ekv. per dekar for omgravd myr og 260 kg for grøftet myr i 2014. I den våte vekstsesongen 2015 (24 målinger i perioden 27/4 til 15/10) ble det målt svært store metanutslipp fra grøftet myr. Torva drenerte vannet så dårlig at det mange steder ble stående vann på overflata i de nedbørrike periodene på ettersommeren og høsten. Metanutslippet tilsvarte på 570 kg CO₂-ekv. per dekar fra den grøfta myra, og 2 kg fra den omgravde. I gjennomsnitt for gjødsla areal tilsvarte lystgassutslippet 400 kg CO₂-ekv. per dekar fra grøfta myr og 330 kg fra omgravd areal. I både grøftet og omgravd myr var det svært små utslipp av lystgass fra ugjødsla areal (-3 til 18 kg CO₂-ekv. per dekar). Dette året ble det også utført målinger på dyrket myr, hvor utslippet av metan tilsvarte 14 kg CO₂-ekv. per dekar, og av lystgass 5 kg CO₂-ekv. per dekar. (Hansen, S., pers. kommunikasjon). Utslipp av metan fra dyrket myr regnes ikke som menneskeskapt utslipp fordi drenering antas å føre til lavere utslipp enn fra myr i naturlig tilstand.

6.5.2 Effekter av andre metoder

Tilførselen av mineraljord og skjellsand har også vært undersøkt med hensyn til utslipp av lystgass. Særlig tilførsel av skjellsand 30 år tidligere medførte en sterk redusert emisjon av lystgass (Hovlandsdal, 2011). Dette samsvarte med laboratorieforsøk med samme jord der ble observert at N₂O-reduktase fungerte dårligere ved lav pH sammenlignet med andre denitrifikasjonsenzym (Mørkved et al., 2007).

En nyere finsk studie har undersøkt muligheten for å optimere grunnvannsspeilet i dyrket myr, slik at man kan opprettholde grasproduksjon og samtidig redusere klimagassutslipp (Regina et al., 2015). Konklusjonen fra dette studie var at 30 cm under overflata var et optimal grunnvannsnivå som resulterer i mindre CO₂ og N₂O-utslipp samtidig med grasproduksjonen opprettholdes. Dette er nytt kunnskap som kan gi nyere innsikt i håndtering klimagassutslipp fra allerede dyrket myr, men hvorvidt dette kan være tilfelle i dyrket myr i Norge er usikker.

7 ØKONOMISKE ASPEKTER VED FORBUD MOT NYDYR KING

7.1 Bedriftsøkonomi og samfunnsøkonomi

Felter som rammes av et forbud mot nydyrking kan være ulike med hensyn til størrelse, arrondering, dyrkingskostnader, driftskostnader og produksjonspotensial. Når en skal se på kostnads- og inntektsposter, må en derfor ta utgangspunkt i et gitt felt og regne på fordeler og ulemper ved å ikke kunne dyrke dette. For det første har vi en bedriftsøkonomisk kalkyle. For enkelhets skyld forutsetter vi at det er eier og bruker av feltet som foretar denne. For det andre har vi en samfunnsøkonomisk kalkyle som kan gi et annet resultat.

Bedrifts- og samfunnsøkonomiske kalkyler for konsekvensene av forbud mot nydyrking av visse arealer kan i prinsippet settes opp som i tabell 8.

Tabell 8. Prinsipp for beregning av bedrifts- og samfunnsøkonomisk konsekvenser.

Eier og brukers tap ved å miste muligheten for dyrking (opsjonsverdi)	
=	Bedriftsøkonomisk konsekvens
+/-	Fordeler og ulemper for samfunnet som eieren ikke har tatt hensyn til
=	Samfunnsøkonomisk konsekvens

Det er lett å tenke seg situasjoner hvor bedriftsøkonomien og samfunnsøkonomien trekker i ulik retning. Eierne kan ha betydelige tap ved å miste muligheten for dyrking. Nylige investeringer kan forutsette at mer areal tas i bruk, samtidig som bare begrensede arealer er tilgjengelige i nærheten utenom det som rammes av dyrkingsforbud. På den andre siden vil samfunnet kunne sette pris på at klimagassutslipp som dyrkingen fører med seg, blir unngått.

Konsekvenskalkyle for hvert felt som rammes av nydyrkingsforbud må så adderes opp til en samlet effekt. Omfanget av forbudet vil påvirke antallet felt, men ikke nødvendigvis kalkylen for hvert av dem.

7.2 Tapet av opsjonsverdi

Alle som har myrjord egnet for oppdyrking vil lide et tap hvis det blir forbudt å gjennomføre oppdyrkingen. En mulighet – opsjon – blir da borte, og nåverdien av eiendommen blir redusert. Opsjonsverdien er lik denne reduksjonen i eiendomsverdi ved å ikke kunne dyrke myrjord. Hvis eieren ikke har konkrete planer for nydyrking som blir stoppet av et eventuelt forbud, vil antakelig opsjonsverdien av dyrking være sterkt begrenset. Opsjonsverdien gjelder muligheten for å kunne ta ut en fordel ved dyrking av myrjord i framtida, selv om det ikke er aktuelt i øyeblikket. Det er uforutsette endringer på det individuelle planet som gir grunnlag for en opsjonsverdi. Uforutsette generelle endringer som et økt behov for dyrket jord over alt, kommer ikke inn i opsjonsverdien. I slike tilfeller kan forbudet mot dyrking revurderes og eventuelt reverseres.

For å kunne tallfeste opsjonsverdien tar vi utgangspunkt i jord som blir dyrket. På den ene siden samler Landbruksdirektoratet statistikk for leiepriser for jord. Leieprisen må kunne oppfattes som en nedre grense for hva leieren kan oppnå i netto driftsinntekt pr dekar. Selv om leieren kan oppnå noe høyere netto driftsinntekt enn leieprisen på et areal i hevd, vil det ta tid å opparbeide et nydyrkingsfelt. Leieprisene vil reflektere et eventuelt overskudd av areal i området. Vi finner det riktig å ta dette med i kalkylen for driftsinntekter. Dersom det faktisk er god tilgang på leiejord av god kvalitet i et område, så skal dette påvirke en kalkyle for nydyrking.

Landbruksdirektoratet har oppgitt leiepriser for grasdyrking og korndyrking på god jord fordelt på landsdeler for 2013 (tabell 9). «God jord» betyr i denne sammenheng jord som ikke er «*dårlig grøftet eller i dårlig hevd, brattlendt jord, jord som er dårlig arrondert, vanskelig tilgjengelig, eller som har lite hensiktsmessig inndeling*».

Tabell 9. Leiepriser på jord til ulike formål, kr per dekar, 2015. Kilde: <https://www.slf.dep.no/no/eiendom-og-skog/eiendom/jordleiepriser/statistikk/jordleigeunders%C3%B8king-2015-store-endringer--46976>

God jord	Grasdyrking			Korndyrking		
Kroner/dekar	Lavest	Høyest	Middel	Lavest	Høyest	Middel
Østlandet	50	500	296	197	500	354
Telemark/Agder	50	350	191	50	300	225
Rogaland	200	600	416	475	700	579
Vestlandet	0	400	166	.	.	.
Trøndelag	50	275	179	150	400	274
Nord-Norge	0	300	91	.	.	.

På den andre siden kan ikke verdien av dyrket jord realiseres uten at det dyrkes først. Det foregår stadig en viss nydyrkingsaktivitet i Norge, men det samles ikke inn noen statistikk for kostnadene ved dette. Norsk landbruksrådgivning i Sør-Trøndelag har systematisert sitt erfaringsmateriale for nydyrkingskostnader (tabell 10). De presiserer at dette gjelder for dyrking med relativt små entreprenører utenom pressområder. Innenfor pressområder vil dyrkingskostnadene være vesentlig høyere.

Tabell 10. Kostnad til nydyrking på ulike arealtyper, 2013. Kilde: Norsk landbruksrådgivning Sør-Trøndelag.

Arealtype	Stein m ³ /dekar	Kostnad kr/dekar	
		u/grøfting	m/grøfting
	< 50	8 000	15 000
Fastmark u/stubber	50-100	10 000	17 000
	100-200	12 000	19 000

	< 50	12 000	19 000
Fastmark m/stubber	50-100	14 000	21 000
	100-200	16 000	23 000
Myr	0	.	13 000

Igjen må hver enkelt eier av et nydyrkingsfelt finne de verdiene som passer for sitt felt. Hvis det er behov for driftsvei, kan kostnadene til dette beregnes til 1200-1500 kr/meter, forutsatt at veien legges på faste løsmasser.

For å vurdere om nydyrking overhodet kan være økonomisk aktuelt kan en beregne hvilke nydyrkingsinvesteringer leieverdiene ovenfor kan forrente. 4 prosent p.a. forrentning har lenge vært et vanlig avkastningskrav. Med dette kravet vil svært få nydyrkingsprosjekter være økonomisk aktuelle, og det reiser spørsmålet om ikke 4 prosent er altfor høyt for bønder og nydyrkingsprosjekter. Et avkastningskrav på 2 prosent p.a. er derfor angitt.

Tabell 11. Dyrkingskostnader som kan forrentes av leieverdi på jord til ulike formål, kr pr dekar, 2013. Forrentningskrav = 2 prosent

Landsdel	Grasdyrking	Korndyrking
Østlandet	14 800	17 700
Telemark/Agder	9 550	11 250
Rogaland	20 800	28 950
Vestlandet	8 300	
Trøndelag	8 950	13 700
Nord-Norge	4 550	.

Ved å sammenlikne de kapitaliserte leieverdiene med dyrkingskostnadene ser en at en positiv bedriftsøkonomisk opsjonsverdi bare vil oppstå for felt med relativt lave dyrkingskostnader og for eiere med lave forrentningskrav. Rogaland peker seg ut som et område der relativt høye dyrkingskostnader kan forrentes. Deretter kommer Østlandet. Jord for kornproduksjon kan nesten alltid forsvare høyere dyrkingskostnader enn jord for grasproduksjon, fordi slik jord har høyere bruksverdi. I Nord-Norge vil det være svært få områder hvor opsjonsverdien av nydyrking er positiv. Dette vil bare være i områder der det lokalt er mangel på jordbruksareal.

Hvis eieren har konkrete planer om nydyrking av myrjord, og disse blir stoppet av et forbud, kan en lage en mer spesifikk kalkyle. Opsjonstapet vil da bestemmes av økte driftskostnader som bruken av mindre laglig areal vil medføre. I slike tilfeller vil det vanligvis finnes en driftsplan, og merkostnadene kan beregnes i denne.

7.3 Verdsetting av reduserte utslipp ved unngått nydyrking

Med bakgrunn i informasjon i denne rapporten forutsetter vi at bortfalt nydyrking som konsekvens av totalforbud mot dyrking på myr utgjør 6000 dekar pr år. Dette tilsvarer den nydyrkingen av myr som har foregått i det siste, og utgjør bare 1,2 promille av det totale arealet av dyrkbar organisk jord. Ved forbud mot dyrking på djup myr forutsettes det at dyrking av 2000 dekar pr år faller bort, 0,4 promille av det totale dyrkbare arealet. På landsbasis ble det godkjent nydyrking av ca. 18 500 dekar i 2014. Det har vært en økning i godkjent nydyrking de siste 4 årene.

Netto forrentning på det arealet som blir dyrket etter at dyrkingskostnader er trukket fra, er satt til halvparten av en gjennomsnittlig leieverdi for areal. Et grovt anslag er 250 kr pr dekar/år. Selv om jord leies for om lag 400 kr pr dekar/år, så tilsier det faktum at dyrking gjennomføres i stedet for leie at 400 kr er en høy pris for dem som dyrker. Avkastningskravet på dyrket jord er derfor lavere hos denne gruppen bønder. Opsjonsverdien som går tapt ved forbud mot dyrking av myrjord blir dermed 1,2 promille av en forrentning på 250 kr pr dekar/år.

Motposten er at utslipp av klimagasser fra dyrket myrjord blir unngått. Utslippet er beregnet til 2,5 tonn CO₂ pr dekar og år. Hagen-utvalget som vurderte rammer for samfunnsøkonomiske analyser (NOU 2012), pekte på at prisbaner for utslipp til bruk i samfunnsøkonomiske utredninger burde fastsettes. Inntil videre kan anslag fra Klimakur 2020 (2009) benyttes: 17, 26 og 38 € pr tonn for 2012, 2015 og 2020 henholdsvis, stigende til 100 € pr tonn på lengre sikt (2030-2050). Dette gir dekning for et grovt kalkyleanslag på 30 € eller 300 kr pr tonn CO₂, dvs. 750 kr pr dekar/år. Igjen vil gevinsten for all myrjord utgjøre 1,2 promille av 750 kr pr dekar/år.

Med disse enkle forutsetningene vil et forbud mot nydyrking på myr være samfunnsøkonomisk lønnsomt med et nettoresultat på 500 kr pr år/dekar. Det er imidlertid betydelig usikkerhet omkring tallfestingen. Hvis utslippskostnadene settes litt høyere vil gevinsten ved et forbud bli større. På den andre siden vil et forbud kunne gi økt dyrking av skogsmark som også vil gi utslipp og dessuten redusert karbonbinding. Imidlertid beregner Grønlund et al. (2013) utslippseffekten ved dyrking av skog som vesentlig mindre, til 0,56 tonn CO₂ per dekar/år.

En annen usikkerhet gjelder muligheten for nydyrking ved omgraving. Dette er en lovende metode som skal gi vesentlig mindre årlige utslipp av klimagasser enn konvensjonell dyrking, men den forutsetter grunn myr på et underlag av dyrkbar mineraljord. I den grad dette er riktig – utslippstall fra slik jord er ikke kjent for forfatterne – vil kalkylene i slike tilfeller kunne gi negative samfunnsøkonomiske konsekvenser av dyrkingsforbud. Hvis denne dyrkingsmetoden virkelig reduserer utslippene i stor grad, er det en mulighet å forby dyrking av myr generelt, men gi unntak for dyrking av grunn myr ved omgraving der dette kan gjennomføres, når det er dokumentert at slik dyrking gir vesentlig lavere utslipp enn konvensjonell dyrking. I så fall vil konsekvensene av et forbud bare mot konvensjonell dyrking av myrjord følge tankegangen ovenfor med en grovt anslått gevinst på 500 kr pr dekar/år, men dette vil altså gjelde en vesentlig mindre del av det totale dyrkbare arealet av myrjord, 0,4 promille i stedet for 1,2.

8 DYRKET MARK PÅ ORGANISK JORD I NORGES KLIMAGASSREGNSKAP UNDER FNs KLIMAKONVENSJON

8.1 LULUCF-sektoren i klimagassregnskapet

Norge rapporterer hvert år opptak og utslipp av klimagasser til FNs klimakonvensjon og under Kyotoprotokollen. I LULUCF-sektoren (Land-Use, Land-Use Change and Forestry) rapporteres utslipp og opptak av klimagasser knyttet til ulike arealbruk. Arealbruken er definert i seks kategorier som følger av internasjonale definisjoner: skog, dyrket mark, beite (innmarksbeite og overflatedyrket grasareal som beites årlig), vann og myr (inkluderer torvuttak), annen utmark (snaumark og tresatt utmarksareal) og bebyggelse (arealer med ulike tekniske inngrep som boliger, veier, kraftlinjer, parkanlegg, mv.). I tillegg rapporteres endringer i karbonlageret i treprodukter (Harvested Wood Products).

Inkludert i klimagassregnskapet for LULUCF-sektoren er utslipp av CO₂, N₂O og CH₄ fra arealer med drenert organisk jord. Norge rapporterer utslipp fra drenert organisk jord for arealkategoriene skog, dyrket mark, beite, vann og myr (torvuttak) og bebyggelse (nedbygging av drenert organisk jord og myr).

Norge rapporterer årlig til FN, gjennom National Inventory Report (NIR). Både metodebeskrivelse og utslippstall som er beskrevet her kan finnes der. Tallene refererer til siste års rapportering, henviser til som NIR2015. Alle lands rapporter (NIR) og utslippsregnskap (CRF) er tilgjengelig på FN sine sider:

http://unfccc.int/national_reports/annex_i_ghg_inventories/national_inventories_submissions/items/8812.php

8.1.1 Om arealene med dyrket mark på organisk jord

Klimagassregnskapet for LULUCF-sektoren baserer seg på arealstatistikk fra Landsskogtakseringen. Gjennom Landsskogtakseringens utvalgskartlegging blir alt landareal i Norge kartlagt med hensyn på arealtype og arealanvendelse i løpet av en 5 års-periode (ett omløp) (se f.eks. Sjøgaard et al. 2015 for beskrivelse). Kartleggingen er basert på et nett med prøveflater, hvor arealbrukskategori bestemmes for hver prøveflate basert på flyfoto, kart eller befaring. Prøveflater med trær oppsøkes i felt, og er gjenstand for omfattende målinger og registreringer. Prøveflater innen arealkategorien dyrket mark er klassifisert med jordtype ved hjelp av data fra jordsmonnkartleggingen (dekker om lag 59 prosent av landet), og supplert med data fra AR5 for de arealer som ikke er dekket av jordsmonnkartlegging.

Basert på dette var det et totalareal med dyrket mark på drenert organisk jord på 556 000 daa i 1990. I rapporteringsperioden 1990 – 2013 (NIR2015) var det en samlet tilgang på nye arealer i størrelsesorden 70 000 daa. Det har imidlertid også vært omdisponering av dyrkede arealer til andre formål. Arealet dyrket mark på organisk jord har i sum hatt en netto økning på 50 000 daa gjennom perioden, til 606 000 daa i 2013 (NIR2015).

Det er alltid en viss usikkerhet knyttet til slike arealestimater. Usikkerheten for totalarealet med dyrket mark på organisk jord er i størrelsesorden 24 prosent (2xstandardfeilen). For totalarealet i 2013 gir det et 95 prosent konfidensintervall på 460 000 – 751 000 daa. Økningen (netto endring) i totalt areal dyrket mark på organisk jord fra 1990 og frem til 2012 er ikke signifikant (95 prosent konfidensintervall).

Det vil være betydelig høyere usikkerhet knyttet til størrelsen på arealene som er i overgang, både nydyrkede arealer og arealer som er omdisponert, da dette er små arealer (liten utvalgsstørrelse) sammenliknet med totalarealet. Usikkerheten for nydyrkingsarealet er i størrelsesorden 67 prosent (2xstandardfeilen).

Det er ingen gjentatt jordprøvetaking av arealene kartlagt gjennom jordsmonnkartleggingen, og heller ikke i AR5. Arealendringene gjengitt ovenfor inkluderer følgelig bare arealbruksendringer, og tar ikke høyde for endringer i jordtype på grunn av myrsynking (overgang til mineraljord).

Definisjonen brukt i klimagassregnskapet for organisk jord (histosols) for dyrket mark er jord med over 10 prosent karbon i det øverste jordlaget (0 – 30 cm).

8.1.2 Utslippsfaktorer for beregning av utslipp fra dyrket mark på organisk jord

For beregning av utslippene bruker Norge en såkalt Tier 1-metode³. Dette innebærer at vi benytter standard utslippsfaktorer hentet fra retningslinjene til IPCC (tabell 12). Norge har valgt å følge tillegget som kom i 2013 for organisk jord (2013 Supplement to the 2006 IPCC Guidelines for National Greenhouse Gas Inventories: Wetland; IPCC 2014) for LULUCF-sektoren.

Utslippsfaktorene multipliseres med arealet fra Landsskogtakseringen. I en Tier 1 -metodikk skilles det ikke mellom areal som har vært drenert i flere år, og nylig drenerte arealer, selv om de sistnevnte kan ha høyere utslipp (IPCC 2014 kap. 2.44).

Tabell 12. Standard utslippsfaktorer fra FNs klimapanel (IPCC) sine retningslinjer (IPCC 2014). Standard faktor for andel av totalareal med grøfter er 0,05 for dyrket mark (IPCC 2014).

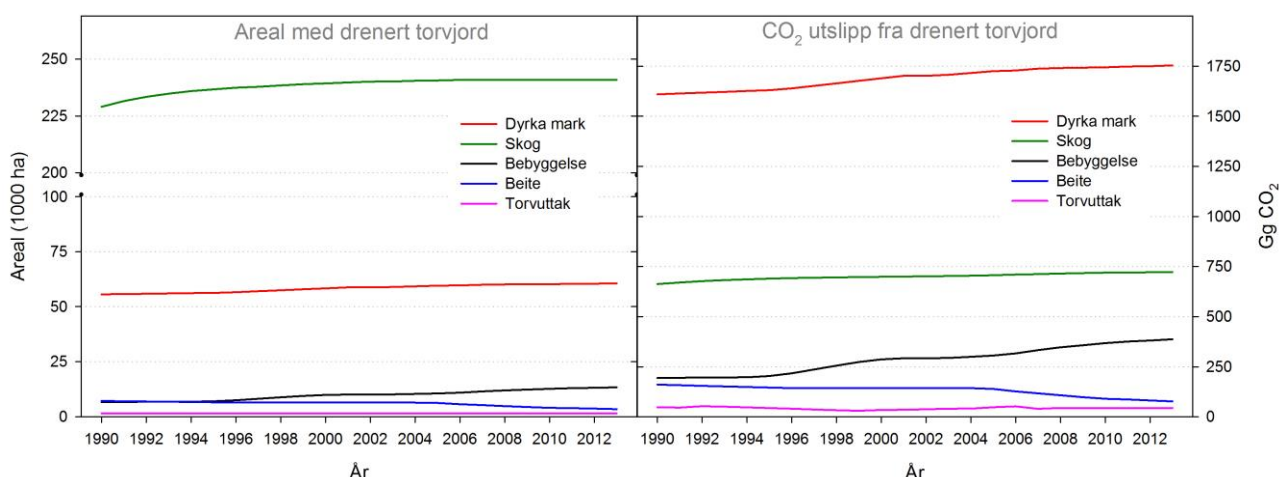
Kilde	Utslippsfaktor	95 % konfidensintervall
CO₂ (tonn CO ₂ -C ha/år)	7,9	6,5 – 9,4
N₂O (kg N ₂ O-N ha/år)	13	8,2 - 18
CH₄ areal mellom grøfter (kg CH ₄ ha/år)	0	-2,8 – 2,8
CH₄ for grøftene (kg CH ₄ ha/år)	1165	335 - 1995

³ Tier 1 refererer til nivået for metoden benyttet. Tier 1 er den enkleste, og benytter i all hovedsak standard metode og utslippsfaktorer fastsatt etter retningslinjer fra FNs klimapanel, IPCC. Generelt vil det ved høyere Tier nivå være en høyere grad av presisjon og mindre usikkerhet knyttet til estimatene (se kap. 1.3.2 i 2006 IPCC Guidelines for National Greenhouse Gas Inventories for nærmere beskrivelse).

Direkte utslipp av lystgass (N_2O) fra dyrket mark og beite på grunn av drenering og gjødsling rapporteres under jordbrukssektoren. Det samme gjelder indirekte utslipp av lystgass (N_2O)⁴. Utslipp i jordbrukssektoren er basert på en annen beregningsmetodikk enn i LULUCF-sektoren. Drenering motvirker generelt metanutslipp (IPCC 2014 kap. 2.2.2.1), og for dyrket mark er utslippene av metan fra arealet satt til 0 kg CH_4 per ha per år (tabell 12). Grøftene vil imidlertid være en kilde til metanutslipp, og det beregnes utslipp av metan fra grøftene. Vi bruker en standard faktor fra retningslinjene for andel av totalarealet som er grøfter (5 prosent jf. IPCC 2014).

8.2 Utslipp fra drenert organisk jord i klimagassregnskapet

Skog på drenert organisk jord er den klart største kategorien i areal. Utslippene fra disse arealene er imidlertid lave sammenliknet med utslippene fra dyrket mark på drenert organisk jord. Det gjør at dyrket mark er klart den viktigste arealkategorien når det gjelder utslipp fra drenert organisk jord i Norge (Figur 8). På grunn av en netto økning i areal har utslippene økt gjennom rapporteringsperioden, fra om lag 1,61 mill. tonn CO_2 i 1990 til i om lag 1,75 mill. tonn CO_2 i 2013 (Figur 8).

Figur 8. Utviklingen i arealer med drenert organisk jord, og tilhørende utslipp av CO_2 , i de ulike arealbrukskategoriene i klimagassregnskapet. Alle tall fra National Inventory Report 2015 (NIR2015). Det kan bemerkes at arealutviklingen for dyrka ikke tar høyde for endringer i jordtype på grunn av myrsynking, da det ikke er foretatt gjentatt jordprøvetaking.

Utslippene av metan fra dyrket mark beregnes kun for grøftene, og var beregnet til i overkant av 3 200 tonn CH_4 i 1990 (NIR2015). Metan er imidlertid en kraftigere klimagass enn CO_2 , og

⁴ I NIR2015 står følgende i kapittel 5.5.1 om utslipp av lystgass i jordbrukssektoren: "The emissions of N_2O from agricultural soils in Norway in 2013 amounted to 1.57 Mtonnes calculated in CO_2 -equivalents. They accounted for about 64 per cent of the total Norwegian N_2O emissions in 2013 or about 2.9 per cent of the total Norwegian GHG emissions that year." Merk at det er brukt en annen beregningsmetodikk for jordbrukssektoren, slik at disse tallene vil ikke være direkte sammenliknbare med beregninger i LULUCF-sektoren.

omregnet i CO₂-ekvivalenter utgjør dette i underkant av 68 000 tonn (multiplisert med 21⁵). I likhet med CO₂ har det på grunn av en netto økning i areal vært en økning i utslippene gjennom rapporteringsperioden, til om lag 3 500 tonn CH₄ (74 000 tonn CO₂-ekvivalenter) i 2013 (NIR2015).

I tillegg kommer utslipp av lystgass (N₂O), som er en svært kraftig klimagass (multipliseres med en faktor på 298 for å få CO₂-ekvivalenter⁶). Dette rapporteres under jordbrukssektoren for dyrket mark og beite, og utslippstallene er derfor ikke direkte sammenliknbare med tallene fra LULUCF-sektoren (se fotnote nr.4).

⁵ FNs klimapanel sin fjerde hovedrapport, kapittel 2.10.2 Direct Global Warming Potentials.

⁶ FNs klimapanel sin fjerde hovedrapport, kapittel 2.10.2 Direct Global Warming Potentials

9 KONKLUSJON

Dyrket myr brukes hovedsakelig til produksjon av gras i Norge og er mindre egnet til korndyrking. Restriksjoner mot nydyrking av myr vil i liten grad begrense mulighetene for matproduksjon, men kan føre til reduserte muligheter for nydyrking i områder med små arealer med alternativ dyrkbar jord.

Et generelt forbud mot nydyrking av myr antas å begrense nydyrkingen i 12 kommuner som til sammen dekker ca 2 prosent av jordbruksarealet i Norge. Redusert utslipp av klimagasser som følge av et generelt forbud er beregnet til mellom 200 000 og 600 000 tonn CO₂-ekvivalenter i 2050, avhengig av hvor store arealer myr som ville blitt nydyrket uten et forbud.

Et forbud mot nydyrking av myr med torvlag tykkere enn 1 meter antas å begrense nydyrkingen i 9 kommuner som til sammen dekker ca 1,5 prosent av jordbruksarealet i Norge. Redusert utslipp av klimagasser som følge av et generelt forbud er beregnet til mellom 150 000 og 450 000 tonn CO₂-ekvivalenter i 2050.

Nydyrking med omgraving er en aktuell metode for myr med inntil 1,5 meter tykt torvlag som ligger over dyrkbar mineraljord. Dyrkingsmetoden forventes å gi lavere klimagassutslipp enn tradisjonell dyrking, men det kreves mer forskning for å kunne si mer om effektene på kort og lang sikt.

Restriksjoner mot nydyrking av myr ventes å gi en samfunnsøkonomisk gevinst på ca 500 kr per dekar og år for de arealene som ellers ville blitt dyrket. For enkelte bruk kan et forbud gi inntektstap dersom det ikke gis dispensasjoner.

LITTERATURREFERANSER

- Aamot, H. 1990. Drenering 3. Statens fagtjeneste for landbruket. Småskrift 4/90. 19s
- Aandahl, T.J. 2001 Omgraving av torvjord i Bleikvassli. Jordforsk Rapport nr. 21/01. 11s.
- Ahlstrøm, A.P., Bjørkelo, K., Frydenlund, J., 2014. AR5 Klassifikasjonssystem, klassifikasjon av arealressurser. Rapport fra Skog og Landskap 6/2014, 45 s.
- Bakken, J. 2012. Nyare dyrkingsmetodar. Bondevennen (47): 24-26.
- European Environment Agency, 2010. Soil – the Forgotten Resource. European Environment Agency
<http://www.eea.europa.eu/signals/articles/soil>
- Grønlund A. 2015. Kalkulator for klimagassutslipp fra jordbruket. Dokumentasjon til et beregningsprogram. NIBIO rapport 14/2015. ISBN 978-82-17-01468-3. 26 s.
- Grønlund, A., Hauge, A., Hovde, A. & Rasse, D.P. 2008. Carbon loss estimates from cultivated peat soils in Norway: a comparison of three methods. Nutrient Cycling in Agroecosystems 81: 157-167.
- Grønlund, A., Weldon, S., Øpstad, S., Zielke, M., Fjellidal, E., 2013a. Klimagasser fra omgravd myr. Orienterende undersøkelser av utslipp fra omgravd myr sammenlignet med tradisjonell dyrket myr og mineraljord. Bioforsk Rapport, Vol.8, Nr.131, 23 s.
- Grønlund, A. Svendgård-Stokke, S., Hoveid, Ø. & Rønning, L. Grunnlag for prioritering av områder til nydyrking, 2013b. Bioforsk rapport Vol. 8 Nr. 151, 97 s.
- Haraldsen, T.K., Sveistrup, T.E., Lindberg, K. & Johansen, T.J. 1995. Jordpakking og ulike dreneringsmåter på torvjord i Nord-Norge. Virkninger på avling og botanisk sammensetning av eng. Norsk landbruksforskning 9 (1-2 : 11-28).
- Hestetun, N. 1976. Innblanding av mineraljord i torvjord. Hovedoppgave ved Norges landbrukshøgskole. Institutt for jordkultur. 1976. 50s.
- Hoem, B. M. 2014. Framskrivninger for jordbrukssektoren til NB 2015. Notat, Miljødirektoratet. 6 s.
- Horn, A. 2010. Omgraving og profilering av torvjord. Med eksempel fra Bleikvasslia. Fagartikkel, Norsk landbruksrådgivning. <http://tunrapporten.lr.no/fagartikler/7765/>
- Hovde, A. & Myhr, K. 1980. Grøtteforsøk på brenntorvmyr. Forskning og forsøk i landbruket 31: 53-66.
- Hovde, A. 1986. Drenering av vanskeleg myr. Informasjonsmøte i jord- og plantekultur, Møre og Romsdal 1986. Aktuelt frå Statens fagtjeneste for landbruket. Nr. 3 1986: 9-21.
- Hovde, A. 2001. Drenering. Stensiltrykk. Fylkesmannen i Møre og Romsdal.
- Hovlandsdal, L. 2011 Langtidseffekten av kalking på lystgassemisjoen frå dyrket organisk jord. Mastergradsoppgåve ved Univeritetet for miljø- og biovitenskap. Institutt for plante- og miljøvitenskap. 43 s.
- IPCC, 2014. 2013 Supplement to the 2006 IPCC Guidelines for National Greenhouse Gas Inventories: Wetlands. Hirashi, T., Krug, T., Tanabe, K., Srivastava, N., Baasansuren, J., Fukuda, M., Troxler, T.G. (Eds), IPCC, Switzerland.
- Johansen, A., 1997. Myrarealer og torvressurser i Norge. Jordforsk Rapport nr. 1/97, 21 s.
- Kimmel, K. & Mander, Ü, 2010. Ecosystem services of peatlands: Implications for restoration. Progress in Physical Geography 34: 491-514.
- Leppelt, T., Dechow, R., Gebbert, S., Freibauer, A., Lohila, A., Augustin, J., Drösler, M., Fiedler, S., Glatzel, S., Höper, H., Järveoja, J., Lærke, P.E., Maljanen, M., Mander, Ü, Mäkiranta, P., Minkinen, K., Ojanen, P., Regina, K. and Strömberg, M. 2014. Nitrous oxide emission budgets and land-use-driven hotspots for organic soils in Europe. Biogeosciences 11: 6595-6612.
- Miljødirektoratet, Statistisk sentralbyrå og NIBIO. 2015. Greenhouse Gas Emissions 1990-2013, National Inventory Report. M-422. 519 s.
http://unfccc.int/national_reports/annex_i_ghg_inventories/national_inventories_submissions/items/8812.php

- Millenium Ecosystem Assessment, 2005. Ecosystems and human well-being: wetlands and water. Synthesis, Washington DC, Island Press, 68 pp.
- Moen, A., 2015. Norway. In: Joosten, H., Tannebergen, F. and Moen, A. (Eds). Mires and peatlands of Europe: status, distribution and nature conservation. Schweizerbart Science Publishers, Stuttgart.
- Mørkved, P.T., Børset, P. & Bakken, L.R. 2007. The N₂O product ratio of nitrification and its dependence on long-term changes in soil pH. *Soil Biology & Biochemistry*, 39 (8): 2048-2057.
- Myhr, K. & Njøs, A. 1983. Verknad av traktorkjøring, fleire slåttar og kalking på avling og fysiske jordeigenskapar i eng. *Meldinger frå Norges Landbrukshøgskole* 62 (1); 14s.
- Myhr, K. 1984. Verknad av gylle og jordpakking på infiltrasjonen av vatn i dyrket torvjord. *Forskning og forsøk i landbruket* 35: 185-192.
- Parish, F., Sirin, A., Charman, D., Joosten, H., Minayeva, T., Silvius, M. and Stringer, L. (Eds.) 2008. Assessment on Peatlands, Biodiversity and Climate Change: Main Report. Global Environment Centre, Kuala Lumpur and Wetlands International, Wageningen, 179 pp.
- Regina, K., Sheehy, J., Myllys, M., 2015. Mitigating greenhouse gas fluxes from cultivated organic soils with raised water table. *Mitigation and Adaptation Strategies for Global Change*, 20: 1529-1544.
- Sognnes, L.S., Fystro, G., Øpstad, S.L., Arstein, A. & Børresen, T., 2006. Effect on adding moraine soil on shell sand into peat soil on physical properties and grass yield in western Norway. *Acta Agriculturae Scandinavica Section B-soil and Plant Science*, 56 (3): 161-170.
- Solberg, J. 1980. Praktiske erfaringer med djuparbeiding av myr. *Aktuelt frå Landbruksdepartementets opplysningstjeneste* 5/1980: 121-125.
- Søgaard, G., Astrup, R., Antón Fernández, Clara., Dalsgaard, L., Borgen, S., Von Lüpke, N. 2015. Framskrivinger for skog og andre landarealer (LULUCF-SEKTOREN). Rapport fra Skog og landskap 14/15: 30 s.
- Volden, H. 2013. Avdråttssnivå i melkeproduksjonen – fôr og arealbehov. Bioforsk-konferansen 2013. Bioforsk FOKUS, Vol 8 nr 2 2013. ISBN 978-82-17-00998-6. 42-44.
- Weissert, L.F., Disney, M., 2013. Carbon storage in peatlands: A case study on the Isle of Man. *Geoderma* 204-205, 111-119.
- Yu, Z., Beilman, D.W., Frohling, S., MacDonald, G.M., Roulet, N.T., Camill, P. and Charman, D.J., 2011. Peatlands and their role in their global carbon cycle. *Eos*, Vol. 92, No. 12, 97-108
- Øpstad, S.L. 1991. Verknad av ulike gjødsling, kalking og pakking på grasavling og kjemisk innhald i jord og planter på torvjord på Vestlandet. Doctor scientiarum theses 1991:11. Institutt for jordfag, Noreg Landbrukshøgskole 1991; 142s.
- Øpstad, S.L., Hauge, A. & Hovde, A. 2012. Drenering av myr, omgraving og profilering. *Bondevennen* 115 (45): 16-19.

VEDLEGG

Tabell V1. Dyrrbar jord i Norge fordelt på kommuner. Areal i dekar. Kilde: DMK/AR5

Kommune			Mineraljord			Organisk jord		
			Innmarks- beite	Skog	Anna jorddekt fastmark	Snau myr	Tresatt myr	Torvmark
101	Halden	33 558	420	18 724	399	3 479	3 713	6 823
104	Moss	2 647	53	1 217	175	63	585	554
105	Sarpsborg	16 484	458	11 908	271	720	1 549	1 579
106	Fredrikstad	10 650	497	7 984	973	41	467	688
111	Hvaler	1 175	27	1 104	42	0	0	2
118	Aremark	10 406	133	5 093	125	1 784	2 253	1 018
119	Marker	23 349	686	7 353	227	6 359	5 736	2 989
121	Rømskog	8 602	181	2 438	9	3 261	2 363	348
122	Trøgstad	14 076	650	9 412	527	332	2 303	852
123	Spydeberg	9 350	279	6 114	197	1 159	1 250	352
124	Askim	5 458	189	4 673	149	0	269	178
125	Eidsberg	11 842	481	8 141	192	952	1 495	582
127	Skiptvet	3 930	191	2 447	39	105	949	200
128	Rakkestad	18 360	448	9 160	257	3 463	3 628	1 404
135	Råde	5 820	95	4 779	322	236	267	122
136	Rygge	6 266	256	5 647	184	12	49	118
137	Våler	5 884	263	2 874	269	1 187	448	843
138	Hobøl	7 363	189	5 804	202	440	562	166
211	Vestby	10 239	103	8 096	344	5	245	1 446
213	Ski	13 403	104	9 405	581	105	992	2 216
214	Ås	12 157	266	9 911	409	269	143	1 159
215	Frogn	3 543	33	2 264	62	57	438	690
216	Nesodden	1 515	22	577	90	194	73	560
217	Oppegård	583	38	238	115	0	19	173
219	Bæreum	3 314	210	1 939	327	146	312	380
220	Asker	2 286	103	1 285	589	61	109	140
221	Aurskog	59 832	1 208	27 744	424	19 342	7 033	4 081
226	Sørum	28 953	913	26 419	852	225	302	242
227	Fet	10 889	818	7 315	759	945	982	70
229	Enebakk	6 941	233	5 292	179	151	467	620
230	Lørenskog	1 206	140	726	240	0	0	101
231	Skjedsmo	7 316	426	4 894	1 110	269	470	147
233	Nittedal	8 704	219	6 512	857	343	177	597
234	Gjerdrum	4 404	434	2 552	173	1 023	221	1
235	Ullensaker	71 850	1 479	66 845	1 198	656	925	747

236	Nes	71 565	1 593	53 130	999	8 572	6 072	1 200
237	Eidsvoll	22 754	989	15 436	715	2 193	1 699	1 723
238	Nannestad	28 797	979	23 199	475	1 581	1 344	1 219
239	Hurdal	13 770	117	10 667	103	1 375	935	574
301	Oslo	6 374	97	3 214	1 642	304	373	744
402	Kongsvinger	91 910	691	50 148	537	13 747	19 426	7 361
403	Hamar	158 363	2 986	98 141	1 721	22 905	24 439	8 170
412	Ringsaker	392 483	13 232	229 905	6 826	78 112	46 585	17 823
415	Løten	136 584	3 368	93 812	168	12 007	16 262	10 966
417	Stange	32 102	2 221	14 302	387	2 320	6 417	6 454
418	Nord-Odal	14 955	290	7 219	324	3 458	1 938	1 725
419	Sør-Odal	50 708	402	36 088	946	4 732	6 705	1 835
420	Eidskog	66 252	402	29 006	507	16 134	15 646	4 558
423	Grue	56 019	390	28 766	258	8 453	10 913	7 239
425	Åsnes	66 313	414	43 195	266	6 378	9 096	6 964
426	Våler	94 518	484	55 894	294	17 451	11 930	8 466
427	Elverum	405 058	2 827	256 477	770	59 007	57 230	28 748
428	Trysil	475 851	4 422	223 832	2 666	95 034	92 124	57 772
429	Åmot	209 303	1 829	140 712	1 483	19 731	25 685	19 862
430	Stor-Elvdal	62 974	956	23 987	626	20 219	10 967	6 220
432	Rendalen	64 284	911	29 875	698	14 757	12 229	5 813
434	Engerdal	70 762	270	41 368	764	11 981	13 882	2 498
436	Tolga	114 408	956	79 894	12 532	17 408	2 930	688
437	Tynset	170 523	1 841	113 966	30 288	19 892	3 437	1 100
438	Alvdal	50 755	1 477	36 557	10 928	972	536	285
439	Folldal	72 954	1 152	37 339	32 670	1 666	23	104
441	Os	80 213	632	56 617	7 112	13 496	2 136	220
501	Lillehammer	74 773	2 890	38 740	5 499	22 278	4 253	1 114
502	Gjøvik	191 630	4 083	147 717	364	16 550	19 605	3 312
511	Dovre	36 971	732	16 127	18 158	1 930	7	18
512	Lesja	25 136	966	20 007	981	1 484	338	1 360
513	Skjåk	20 761	2 569	16 891	791	226	251	33
514	Lom	18 142	1 180	7 293	8 478	1 109	43	40
515	Vågå	22 493	697	15 839	3 732	1 372	746	107
516	Nord-Fron	84 054	1 479	47 565	24 290	10 079	383	259
517	Sel	37 737	1 086	24 412	6 528	5 335	84	292
519	Sør-Fron	59 001	1 600	28 936	15 171	12 895	220	178
520	Ringebu	92 079	2 005	47 787	14 571	25 129	1 882	705
521	Øyer	145 261	1 937	44 358	30 763	64 346	2 676	1 181
522	Gausdal	160 414	4 722	88 117	23 180	40 590	2 501	1 304
528	Østre Toten	44 623	1 600	34 720	566	3 144	3 784	809
529	Vestre Toten	63 066	1 158	50 195	383	840	8 605	1 885

532	Jevnaker	2 788	123	2 387	24	63	100	91
533	Lunner	5 423	771	3 255	233	135	519	510
534	Gran	24 689	1 229	13 254	282	3 307	5 941	677
536	Søndre Land	74 297	1 308	58 063	118	6 659	7 087	1 062
538	Nordre Land	127 839	1 502	71 461	5 040	38 918	7 253	3 665
540	Sør-Aurdal	61 555	1 245	30 963	4 304	22 542	2 117	383
541	Etnedal	29 080	895	11 089	1 726	14 688	360	322
542	Nord-Aurdal	136 321	2 988	56 559	41 118	32 574	2 386	695
543	Vestre slidre	63 146	1 902	32 434	19 109	9 182	364	156
544	Øystre Slidre	89 118	2 048	22 083	42 072	22 172	498	246
545	Vang	19 845	1 336	8 349	6 529	3 166	321	143
602	Drammen	2 644	208	2 170	218	0	12	36
604	Kongsberg	15 135	365	12 328	410	491	728	813
605	Ringerike	52 618	823	42 424	590	2 777	3 552	2 452
612	Hole	5 721	48	5 016	159	93	187	219
615	Flå	15 775	133	6 697	2 843	5 757	312	34
616	Nes	58 458	805	27 195	11 685	18 176	494	103
617	Gol	85 852	2 116	32 004	18 820	32 470	331	111
618	Hemsedal	42 478	2 311	16 278	11 943	11 287	188	471
619	Ål	86 347	2 731	28 615	25 640	28 220	917	224
620	Hol	38 433	2 156	17 557	8 497	9 462	476	285
621	Sigdal	11 298	436	6 896	635	1 743	519	1 068
622	Krødsherad	4 746	38	2 594	117	1 016	729	251
623	Modum	16 923	333	14 622	198	149	1 089	532
624	Øvre Eiker	10 269	447	9 223	102	100	237	160
625	Nedre Eiker	758	128	474	47	6	62	40
626	Lier	11 027	1 092	8 611	409	97	220	597
627	Røyken	3 160	221	2 120	592	144	33	49
628	Hurum	7 591	218	6 026	79	69	116	1 082
631	Flesberg	19 482	175	12 445	137	2 933	1 793	2 000
632	Rollag	17 580	217	8 898	1 303	5 477	871	814
633	Nore og Uvdal	52 594	1 091	26 104	7 881	14 944	1 632	942
701	Borre	5 617	163	4 867	495	0	93	0
702	Holmestrand	3 776	93	1 711	773	44	274	881
704	Tønsberg	14 719	477	12 513	382	53	862	432
706	Sandefjord	9 303	117	7 827	402	142	388	426
709	Larvik	25 897	342	19 078	2 414	140	555	3 368
711	Svelvik	1 037	103	890	40	0	5	0
713	Sande	2 666	395	2 037	127	0	0	108
714	Hof	4 548	60	3 567	49	54	369	448
716	Re	9 539	191	7 860	347	222	700	218

719	Andebu	4 416	56	2 824	61	438	284	752
720	Stokke	12 694	339	9 280	1 138	587	826	525
722	Nøtterøy	4 777	0	3 728	595	84	0	370
723	Tjøme	1 063	58	681	249	2	3	71
728	Lardal	6 376	156	5 487	53	315	248	117
805	Porsgrunn	2 910	42	1 809	422	31	382	225
806	Skien	10 761	413	6 988	1 601	422	797	539
807	Notodden	11 405	284	7 604	659	2 212	278	367
811	Siljan	3 329	73	2 174	30	227	255	569
814	Bamble	1 919	53	772	280	170	151	492
815	Kragerø	2 250	196	768	89	210	256	731
817	Drangedal	6 601	119	2 759	71	1 406	582	1 665
819	Nome	7 925	202	5 487	261	944	726	305
821	Bø	5 610	94	3 589	241	566	484	637
822	Sauherad	7 512	137	7 011	162	4	127	69
826	Tinn	26 481	248	9 289	9 999	6 706	127	113
827	Hjartdal	9 526	250	6 314	591	2 225	44	102
828	Seljord	10 329	174	1 481	2 545	5 161	899	68
829	Kviteseid	3 653	53	2 468	162	386	192	393
830	Nissedal	12 827	87	9 958	201	1 292	456	833
831	Fyresdal	9 724	171	6 025	117	1 907	353	1 151
833	Tokke	3 254	167	906	77	1 624	325	155
834	Vinje	47 620	368	11 735	7 901	26 076	1 272	269
901	Risør	1 604	81	491	42	311	185	493
904	Grimstad	6 858	35	4 175	598	720	746	584
906	Arendal	6 311	156	3 105	318	462	586	1 683
911	Gjerstad	3 708	185	1 753	104	1 003	311	353
912	Vegårshei	4 157	144	316	72	1 546	1 131	949
914	Tvedestrand	1 893	165	629	45	353	298	403
919	Froland	11 875	52	2 782	97	5 890	1 359	1 694
926	Lillesand	2 537	32	1 128	65	500	307	505
928	Birkenes	17 251	1 557	5 111	82	7 816	1 755	930
929	Åmli	26 523	180	16 519	558	5 357	2 249	1 660
935	Iveland	6 399	195	349	24	5 138	434	259
937	Evje og Hornnes	18 690	181	9 649	195	5 838	1 659	1 170
938	Bygland	6 677	382	5 888	70	254	46	36
940	Valle	6 228	511	3 557	257	1 265	576	61
941	Bykle	23 822	140	6 932	7 411	8 906	377	57
1001	Kristianseand	3 180	96	1 020	317	285	257	1 205
1002	Mandal	3 962	110	1 500	87	651	507	1 107
1003	Farsund	10 496	1 816	4 022	1 936	1 046	762	915

1004	Flekkefjord	7 787	705	2 038	335	2 861	1 311	538
1014	Vennesla	6 779	231	1 111	95	2 779	1 085	1 477
1017	Sogndalen	7 381	249	1 329	65	3 892	561	1 286
1018	Søgne	1 519	145	404	130	254	169	417
1021	Marnadal	8 718	161	960	102	5 055	804	1 636
1026	Åseral	4 309	98	1 048	108	2 261	554	239
1027	Audnedal	6 055	405	1 462	34	2 695	1 053	406
1029	Lindesnes	5 391	281	1 276	152	1 941	871	870
1032	Lyngdal	5 438	374	1 341	119	2 392	731	482
1034	Hægebostad	5 461	31	828	146	3 418	452	586
1037	Kvinesdal	14 950	354	3 327	446	8 870	1 131	821
1046	Sirdal	5 894	128	870	926	3 303	356	311
1101	Eigersund	2 209	652	331	181	876	124	44
1102	Sandnes	20 338	9 174	4 697	3 728	1 553	260	925
1103	Stavanger	2 716	935	903	554	47	42	234
1106	Haugesund	866	80	28	3	709	20	26
1111	Sokndal	737	127	211	34	310	15	39
1112	Lund	3 275	1 363	733	508	533	94	44
1114	Bjerkreim	13 992	5 916	1 535	3 782	2 588	152	19
1119	Hå	26 963	16 597	3 495	2 820	3 726	122	202
1120	Klepp	8 013	3 618	2 318	1 331	631	115	0
1121	Time	20 945	11 081	3 180	2 703	3 528	151	302
1122	Gjesdal	6 081	2 705	643	1 093	1 397	148	95
1124	Sola	4 887	2 043	831	1 500	369	75	68
1127	Randaberg	843	255	171	172	111	37	98
1129	Forsand	6 112	1 373	1 318	2 539	784	87	10
1130	Strand	2 496	765	674	408	489	125	34
1133	Hjelmeland	15 916	2 789	2 925	5 416	3 729	594	463
1134	Suldal	4 658	995	1 320	628	1 484	118	113
1135	Sauda	3 178	288	785	301	1 243	535	27
1141	Finnøy	1 748	399	279	38	754	210	68
1142	Rennesøy	2 396	1 668	280	300	147	0	0
1145	Bokn	570	118	28	50	374	0	0
1146	Tysvær	4 829	495	693	482	2 788	281	91
1149	Karmøy	9 184	2 691	425	1 578	4 086	117	287
1160	Vindafjord	14 800	1 951	5 029	1 164	4 219	2 004	433
1201	Bergen	4 909	784	436	494	1 742	1 149	305
1211	Etne	4 868	709	1 417	791	1 502	297	153
1216	Sveio	2 214	177	221	180	1 099	514	23
1219	Bømlo	330	23	8	5	201	94	0
1221	Stord	1 709	148	726	177	290	222	146
1222	Fitjar	1 450	236	241	513	369	74	17

1223	Tysnes	2 368	369	778	139	686	318	77
1224	Kvinnherad	4 583	533	2 138	356	1 202	312	42
1227	Jondal	499	139	239	19	102	0	0
1228	Odda	1 261	38	611	84	427	101	0
1231	Ullensvang	240	54	151	23	12	0	0
1232	Eidfjord	462	119	272	46	12	13	0
1233	Ulvik	885	77	133	211	316	121	27
1234	Granvin	404	111	174	0	113	6	0
1235	Voss	23 112	957	7 999	2 419	9 929	1 590	220
1238	Kvam	1 150	109	197	93	728	13	10
1241	Fusa	2 052	245	689	95	767	161	96
1242	Samnanger	337	56	73	25	175	6	2
1243	Os	1 346	124	342	256	268	300	56
1244	Austevoll	1 719	130	8	2	1 033	449	97
1245	Sund	657	83	61	44	368	74	27
1246	Fjell	1 284	44	137	131	696	147	129
1247	Askøy	748	224	112	27	217	49	118
1251	Vaksdal	1 136	134	410	179	393	0	19
1252	Modalen	434	191	93	52	98	0	0
1253	Osterøy	2 199	82	56	80	1 655	243	83
1256	Meland	1 427	256	82	177	565	306	41
1259	Øygarden	239	60	6	30	123	18	2
1260	Radøy	4 333	193	1	22	3 449	287	381
1263	Lindås	5 137	130	189	59	3 217	609	933
1264	Austrheim	3 277	195	60	184	2 469	75	295
1266	Masfjord	983	79	166	22	530	50	137
1401	Flora	3 288	279	875	213	1 493	416	12
1411	Gulen	4 268	939	225	298	2 603	131	71
1412	Solund	664	64	12	120	463	0	5
1413	Hyllestad	2 319	251	385	76	1 266	240	101
1416	Høyanger	1 269	287	178	69	665	69	0
1417	Vik	1 845	305	317	500	458	265	0
1418	Balestrand	543	167	177	15	156	20	7
1419	Leikanger	587	37	117	39	322	50	22
1420	Sogndal	4 853	587	2 370	538	973	322	65
1421	Aurland	939	218	151	428	142	0	0
1422	Lærdal	3 175	1 156	1 481	480	58	0	0
1424	Årdal	6 741	100	4 345	1 084	1 212	0	0
1426	Luster	6 223	326	3 041	1 684	949	153	70
1428	Askvoll	3 359	789	622	243	1 346	316	43
1429	Fjaler	4 974	592	1 670	199	2 117	194	203
1430	Gaular	6 330	676	1 327	257	3 248	604	219

1431	Jølster	16 265	998	6 738	1 354	5 688	1 324	163
1432	Førde	7 580	492	3 214	365	2 599	799	111
1433	Naustdal	4 497	221	588	102	3 072	490	24
1438	Bremanger	4 795	693	528	1 875	1 165	508	25
1439	Vågsøy	2 063	309	89	974	691	0	0
1441	Seljø	3 097	571	105	1 194	1 162	51	14
1443	Eid	5 156	444	2 177	980	1 214	337	4
1444	Hornindal	13 522	158	8 621	706	2 815	1 154	68
1445	Gloppen	13 692	1 730	6 021	1 704	3 203	994	41
1449	Stryn	10 119	1 380	5 431	632	1 909	675	92
1502	Molde	34 447	407	17 567	964	11 937	1 856	1 714
1504	Ålesund	3 634	600	1 853	294	553	197	138
1505	Kristiansund	5 316	436	1 343	38	2 112	799	588
1511	Vanylven	13 611	933	2 363	5 123	4 895	261	37
1514	Sande	2 669	254	252	1 496	651	6	10
1515	Herøy	3 325	486	306	2 009	507	7	11
1516	Ulstein	11 031	330	880	7 651	2 115	35	21
1517	Hareid	10 785	348	1 644	5 924	2 644	144	82
1519	Volda	14 344	1 150	6 682	4 902	1 053	499	59
1520	Ørsta	15 495	1 747	9 669	848	1 821	1 192	218
1523	Ørskog	23 909	432	6 157	4 823	11 353	850	293
1524	Norddal	5 694	457	2 663	693	1 589	250	42
1525	Stranda	14 843	1 170	6 544	919	5 150	854	206
1526	Stordal	9 572	627	3 176	1 869	3 709	0	190
1528	Sykkulven	16 556	671	7 216	2 976	4 552	1 113	29
1529	Skodje	6 999	324	3 902	722	1 287	697	66
1531	Sula	251	52	60	68	4	26	41
1532	Giske	6 929	873	318	2 663	2 998	53	24
1534	Haram	19 860	1 919	4 799	5 821	6 927	371	22
1535	Vestnes	31 726	824	18 473	2 003	7 339	2 334	753
1539	Rauma	39 182	1 682	21 800	2 480	10 770	2 015	436
1543	Neset	20 109	1 166	9 647	2 513	4 140	2 012	631
1545	Midsund	5 030	261	577	2 707	1 434	38	13
1546	Sandøy	5 280	155	68	728	3 972	326	31
1547	Aukra	14 912	540	1 480	3 475	8 828	405	183
1548	Fræna	70 538	1 214	17 578	6 627	41 192	2 219	1 708
1551	Eide	25 374	723	10 733	2 353	9 863	1 050	652
1554	Averøy	12 628	689	2 395	687	6 569	1 849	439
1557	Gjemnes	35 836	647	15 484	1 483	13 319	2 715	2 188
1560	Tingvoll	20 467	525	10 077	108	5 601	3 164	991
1563	Sunndal	20 291	1 821	10 692	1 908	4 210	1 231	428
1566	Surnadal	32 708	992	15 260	2 288	11 327	972	1 869

1567	Rindal	49 309	1 012	19 084	2 101	22 105	4 211	795
1571	Halsa	22 167	820	8 653	867	10 256	710	861
1573	Smøla	23 888	488	98	581	22 120	587	14
1576	Aure	21 555	374	6 827	1 480	10 133	2 005	736
1601	Trondheim	22 806	1 094	10 266	1 220	7 097	2 186	942
1612	Hemne	30 113	862	12 852	328	10 841	3 696	1 534
1613	Snillfjord	13 533	342	5 323	396	5 017	1 312	1 142
1617	Hitra	29 561	630	924	969	25 960	767	311
1620	Frøya	5 429	115	34	324	4 935	15	5
1621	Ørland	4 129	762	886	908	1 236	144	193
1622	Agdenes	8 904	379	2 549	576	3 971	957	472
1624	Rissa	23 608	961	7 487	687	10 132	2 725	1 615
1627	Bjugn	19 308	513	5 980	1 860	8 072	2 102	781
1630	Åfjord	30 802	297	8 827	1 227	15 978	3 079	1 394
1632	Roan	8 813	123	2 369	755	5 005	363	197
1633	Osen	9 382	283	2 828	488	4 705	769	309
1634	Oppdal	66 761	3 733	38 941	4 388	15 288	2 750	1 661
1635	Rennebu	72 288	1 677	40 736	1 559	22 668	3 981	1 667
1636	Meldal	87 969	1 439	35 391	1 906	44 353	717	4 163
1638	Orkdal	65 788	1 587	25 414	765	23 680	11 829	2 513
1640	Røros	254 208	1 535	148 117	49 746	48 705	4 821	1 283
1644	Holtålen	25 090	1 108	15 915	2 270	5 047	682	67
1648	Midtre Gauldal	97 951	2 062	60 745	2 515	25 948	4 012	2 669
1653	Melhus	46 378	1 244	23 315	345	14 804	4 794	1 876
1657	Skaun	13 100	257	3 739	54	4 910	3 236	903
1662	Klæbu	19 242	212	8 951	121	6 722	2 173	1 063
1663	Malvik	8 931	110	3 800	259	2 768	1 437	558
1664	Selbu	27 558	1 008	12 259	415	11 229	1 074	1 572
1665	Tydal	54 017	373	24 744	1 331	24 374	2 613	581
1702	Steinkjer	200 599	1 662	109 769	1 817	58 663	19 301	9 387
1703	Namsos	67 061	1 013	31 354	846	18 011	13 174	2 663
1711	Meråker	53 154	579	25 306	437	21 211	4 399	1 222
1714	Stjørdal	44 683	1 147	18 473	1 135	18 755	3 677	1 494
1717	Frosta	3 734	419	2 626	204	325	132	28
1718	Leksvik	23 294	227	4 295	336	16 939	995	502
1719	Levanger	55 377	1 317	22 290	939	23 672	5 239	1 920
1721	Verdal	59 667	737	36 096	741	15 549	5 185	1 359
1724	Verran	25 259	636	9 878	292	13 363	756	334
1725	Namdalseid	103 283	841	55 547	848	33 545	9 592	2 910
1736	Snåsa	122 714	895	59 278	811	47 347	9 563	4 820
1738	Lierne	274 239	744	136 267	2 609	114 850	16 067	3 701

1739	Røyrvik	44 426	262	17 661	2 080	22 921	894	607
1740	Namskogan	84 580	284	46 460	938	29 383	5 909	1 605
1742	Grong	87 273	300	46 059	1 019	27 064	6 845	5 987
1743	Høylandet	59 581	518	26 557	327	24 292	6 154	1 732
1744	Overhalla	57 140	666	28 701	435	15 635	8 949	2 754
1748	Fosnes	28 034	408	12 347	605	8 834	3 155	2 686
1749	Flatanger	14 990	297	5 687	980	5 321	1 833	872
1750	Vika	14 461	876	1 174	804	10 189	658	760
1751	Nærøy	56 043	1 738	23 155	1 026	17 926	6 975	5 223
1755	Leka	3 545	178	1 446	713	938	93	176
1756	Inderøy	18 382	275	8 664	243	6 494	2 173	533
1804	Bodø	48 128	2 920	24 145	3 804	15 398	635	1 225
1805	Narvik	18 592	274	14 731	1 131	982	1 149	326
1811	Bindal	20 798	402	12 590	827	4 849	1 724	406
1812	Sømna	11 890	1 519	4 656	395	4 080	598	642
1813	Brønnøy	15 737	1 062	5 647	601	6 992	1 158	278
1815	Vega	7 097	309	482	1 322	4 855	108	20
1816	Vevelstad	3 883	205	1 904	850	455	390	78
1818	Herøy	3 636	791	344	1 705	585	101	110
1820	Alstadhaug	20 395	2 314	10 109	2 833	3 555	923	662
1822	Leirfjord	35 914	2 341	12 724	1 532	17 694	676	946
1824	Vefsn	68 938	3 916	44 588	599	15 494	4 052	290
1825	Grand	41 547	498	23 091	697	15 493	1 370	398
1826	Hattfjelldal	75 507	1 130	45 459	3 343	21 665	2 216	1 695
1827	Dønna	13 354	1 108	2 822	2 932	5 327	241	924
1828	Nesna	16 249	1 675	9 793	2 204	1 975	396	206
1832	Hemnes	19 745	546	11 998	961	4 966	792	483
1833	Rana	38 883	2 449	25 250	1 443	7 224	1 596	920
1834	Lurøy	7 947	724	2 005	2 230	2 613	240	136
1835	Træna	4	4	0	0	0	0	0
1836	Rødøy	12 116	735	4 318	1 444	4 699	756	163
1837	Meløy	33 485	1 813	16 647	4 239	8 559	1 723	503
1838	Gildeskål	9 404	792	3 176	1 204	3 954	157	121
1839	Beiarn	9 149	201	8 064	204	491	150	39
1840	Saltdal	32 934	947	22 269	646	7 801	875	396
1841	Fauske	39 035	1 168	19 365	917	14 839	1 710	1 036
1845	Sørfold	14 189	883	9 286	394	2 892	561	173
1848	Steigen	1 082	63	444	87	475	6	9
1849	Hamarøy	24 202	949	10 692	960	8 341	2 493	768
1850	Tysfjord	10 407	286	5 101	896	2 670	1 345	111
1851	Lødingen	6 110	354	1 705	342	3 014	347	347
1852	Tjelsund	10 128	516	5 381	657	2 914	507	153

1853	Evenes	10 908	493	6 155	737	2 931	455	136
1854	Ballangen	22 617	1 293	12 185	658	7 186	1 142	153
1857	Værøy	707	255	0	218	234	0	0
1859	Flakstad	2 470	334	12	993	1 131	0	0
1860	Vestvågøy	28 147	1 631	2 387	4 778	17 948	687	717
1865	Vågan	18 410	296	1 208	2 407	12 725	1 272	502
1866	Hadsel	36 101	1 477	4 305	1 249	21 283	6 422	1 366
1867	Bø	31 724	1 190	2 724	4 013	22 264	1 295	238
1868	Øksnes	34 287	882	2 910	2 867	25 402	1 523	703
1870	Sortland	81 062	1 911	15 302	4 995	51 812	6 308	735
1871	Andøy	149 575	1 697	10 995	15 319	110 386	8 052	3 126
1874	Moskenes	30	10	0	8	12	0	0
1902	Tromsø	119 573	2 468	63 697	8 947	40 461	3 378	622
1903	Harstad	32 356	2 039	16 592	1 530	9 535	1 724	936
1911	Kvæfjord	27 705	590	10 762	727	12 702	2 759	165
1913	Skånland	17 050	365	9 229	480	5 976	569	431
1917	Ibestad	7 850	106	3 553	690	3 156	321	24
1919	Gratangen	7 299	194	5 080	129	1 776	69	50
1920	Lavangen	9 725	494	6 193	149	2 499	225	165
1922	Bardu	92 996	1 480	72 000	2 612	12 784	3 113	1 007
1923	Salangen	24 724	465	14 741	433	7 595	1 142	348
1924	Målselv	171 842	1 705	131 144	3 485	26 007	7 378	2 123
1925	Sørreisa	19 515	802	11 690	370	6 088	487	77
1926	Dyrøy	18 866	157	10 900	189	5 303	1 807	509
1927	Tranøy	34 234	338	14 491	402	15 976	2 321	706
1928	Torsken	6 491	155	951	1 308	3 622	349	106
1929	Berg	3 492	105	483	269	2 217	218	200
1931	Lenvik	70 774	2 372	35 049	1 066	30 357	1 306	625
1933	Balsfjord	97 640	8 295	62 600	1 389	23 286	1 808	262
1936	Karlsøy	29 345	1 277	11 664	4 723	11 111	412	158
1938	Lyngen	45 071	2 225	23 402	3 348	13 843	1 151	1 102
1939	Storfjord	31 880	847	27 217	1 285	1 521	372	639
1940	Kåfjord	14 829	1 073	10 668	1 229	1 038	513	309
1941	Skjervøy	10 040	208	868	1 430	7 411	92	31
1942	Nordreisa	64 189	955	51 469	2 222	7 892	761	890
1943	Kvænangen	21 191	623	11 798	2 648	5 343	25	754
2002	Vardø	1 724	9	24	318	1 312	0	61
2003	Vadsø	15 318	273	3 769	4 592	5 278	322	1 084
2004	Hammerfest	98	11	9	39	38	0	0
2011	Kautokeino	81 374	501	46 870	28 299	5 351	44	310
2012	Alta	35 203	1 468	26 730	1 734	2 850	1 334	1 086
2014	Loppa	3 310	320	354	816	1 563	147	110

2015	Hasvik	808	132	56	158	463	0	0
2017	Kvalsund	21 805	223	3 923	11 228	6 364	34	33
2018	Måsøy	1 798	56	0	809	933	0	0
2019	Nordkapp	2 002	52	50	840	1 060	0	0
2020	Porsanger	73 323	1 238	30 770	15 421	23 174	764	1 957
2021	Karasjok	44 504	431	35 400	5 311	3 213	116	33
2022	Lebesby	17 734	217	5 281	4 188	7 215	565	267
2023	Gamvik	1 354	22	530	324	414	46	19
2024	Berlevåg	669	48	32	485	103	0	0
2025	Tana	53 159	635	34 636	5 658	11 138	169	923
2027	Nesseby	36 009	943	11 737	4 948	14 974	173	3 234
2028	Båtsfjord	355	0	27	262	67	0	0
2030	Sør-Varanger	173 033	626	42 529	7 846	76 487	36 590	8 956

Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) ble opprettet 1. juli 2015 som en fusjon av Bioforsk, Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) og Norsk institutt for skog og landskap.

Bioøkonomi baserer seg på utnyttelse og forvaltning av biologiske ressurser fra jord og hav, fremfor en fossil økonomi som er basert på kull, olje og gass. NIBIO skal være nasjonalt ledende for utvikling av kunnskap om bioøkonomi.

Gjennom forskning og kunnskapsproduksjon skal instituttet bidra til matsikkerhet, bærekraftig ressursforvaltning, innovasjon og verdiskaping innenfor verdikjedene for mat, skog og andre biobaserte næringer. Instituttet skal levere forskning, forvaltningsstøtte og kunnskap til anvendelse i nasjonal beredskap, forvaltning, næringsliv og samfunnet for øvrig.

NIBIO er eid av Landbruks- og matdepartementet som et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter og eget styre. Hovedkontoret er på Ås. Instituttet har flere regionale enheter og et avdelingskontor i Oslo.

SAKSDOKUMENT

Sakshandsamar: Torgeir Stensø

Arkivsak nr.: 2015/1182

Arkivkode: L32

Utvalsaksnr

Utval

Møtedato

67/17

Forvaltningsutvalet

19.09.2017

NYE VEGNAMN I HÅMYRA - VEDTAK ETTER OFFENTLEG ETTERSYN

Administrasjonen si tilråding:

1. Forvaltningsutvalet vedtek følgjande namn på vegar i området Håmyra:

- **Håmyra**
- **Håmyrhøgda**

Uprenta saksvedlegg:

Forskrift for namnsetting, adressering og adresseforvaltning i Volda kommune. Vedteken i k-sak PS 48/10 den 29.04.2010.

Saksopplysningar/fakta:

Kommunen er vedtaksorgan for skrivemåten av namn på vegar, gater, kommunale anlegg og bustadfelt og forvaltningsutvalet er kommunen sitt namnemynde.

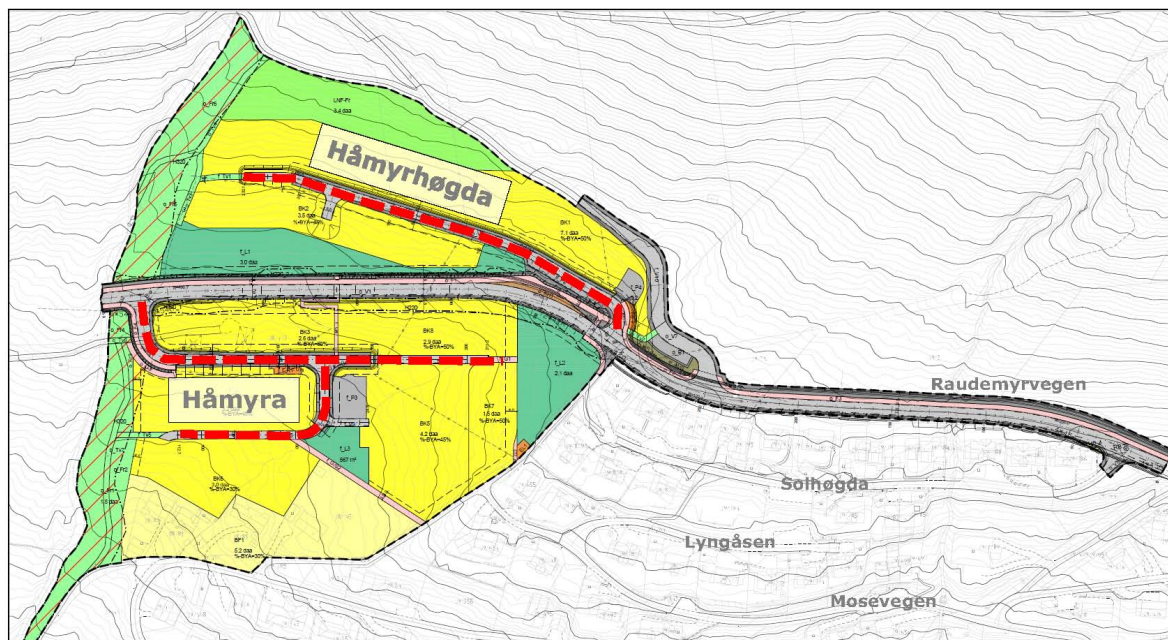
Forvaltningsutvalet vedtok i sak PS 38/17 den 09.05.2017 å legge ut to vegnamn i det nye bustadfeltet i Håmyra til offentlig ettersyn.

Vedtaket var slik:

Forvaltningsutvalet vedtek å legge følgjande namn på vegparsellar i området Håmyra ut til offentlig ettersyn:

- *Håmyra*
- *Håmyrhøgda*

Dei to vegane er vist på kartet nedom:

Framlegga vart lagt ut til offentlig ettersyn med frist for uttale 02.07.2017. Det er ikkje motteke merknadar.

Endeleg vedtak kan gjerast.

[Sjekkliste for kommuneplan, samfunnsdelen. Slett linken etter bruk.](#)

Helse og miljøkonsekvensar:

[Sjå sjekkliste, slett denne linken etter bruk.](#)

Økonomiske konsekvensar:

Det må kjøpast inn skilt og monterast på staden.

Beredskapsmessige konsekvensar:

Namnsetting av vegar og adressering av bygg utgjer viktig del av den offentlege infrastrukturen i eit område og har t.d. betydning for utrykningsetatar, brann, helse og politi.

Vurdering og konklusjon:

Framlegget om å nytte namna Håmyra og Håmyrhøgda på vegar i øvre del av Volda sentrum kan vedtakast.

Utviklingssjef
Jørgen Vestgarden

Utskrift av endeleg vedtak:

Språkrådet, postboks 8107 Dep 0032 Oslo
Statens kartverk, postboks 600 Sentrum, 3507 Hønefoss

Klageinstans:

Forvaltningsutvalet

PS 68/17 Orienteringssaker

Orienteringssaker

**OS 7/17 Fylkesmannen i Sør-Trøndelag - klagebehandling på
Forvaltningstyret si sak 77/16 - Gbr 6/25 og 6/26**

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag

Postboks 4710 Sluppen, 7468 Trondheim

Sentralbord: 73 19 90 00, Telefaks 73 19 91 01

Besøksadresse: E. C. Dahls g. 10

Saksbehandler
Kristin Bjugstad
Juridisk enhet

Innvalgstelefon

Vår dato
04.07.2017
Deres dato
08.02.2017

Vår ref. (bes oppgitt ved svar)
2017/1002, 2017/2697
Deres ref.
17/316-2, 2016/108

Volda kommune
Stormyra 2
6100 VOLDA

VOLDA KOMMUNE	
Saksnr. 16/108	Avg. UTV
Løpnr.	Sns PERHEZ
12 JUL 2017	
Arkivdel: BYGG	
Klassering P:	
Klassering S:	

Settefylkesmann - klagebehandling - dispensasjon for etablering av vorrer - Berkvika - Volda 6/25 - 6/26

Saken gjelder tillatelse til etablering av vorrer med tilhørende dispensasjon fra pbl. § 1-8 og Kystsoneplan, som ble påklaget av Fylkesmannen i Møre og Romsdal, jfr. pbl. § 1-9. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag ble oppnevnt som settefylkesmann. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag har kommet til at vilkårene for å innvilge omsøkte dispensasjoner ikke er tilstede, og at vedtaket skal omgjøres og søknaden avslås.

Fylkesmannens sak 2017/1002 henger sammen med sak 2017/2697 som behandler forutgående avslag på søknad om liknende tiltak, og som ble påklaget av tiltakshaver og ansvarlig søker.

Saksgang

Tiltakshaver Sissel Berkvik Roseth og Janne Berkvik, ved ansvarlig søker Per Mulvik AS fremsatte 19.01.2016 søknad om dispensasjon for etablering av vorrer (hellende steinbrygge) og flytebrygge i tilknytning til eksisterende naust/fritidsboliger på eiendommene 6/25 og 6/26 i Berkvika. Dispensasjonene gjaldt forbud mot tiltak i strandsonen etter pbl. § 1-8 samt dispensasjon fra arealformålet i Kystsoneplanen som ikke åpner for tiltak i sjø.

Søknaden ble avslått av kommunen i vedtak av 10.05.2016. Det ble ikke funnet grunnlag for å innvilge dispensasjoner fra pbl. § 1-8 eller Kystsoneplan. Avslaget ble påklaget av tiltakshaverne i brev av 27.05.2016 og av ansvarlig søker i brev av 31.05.2016. Klagen ble behandlet i forvaltningsstyret 30.08.2016, og ble ikke tatt til følge. Klagen ble oversendt Fylkesmannen i Møre og Romsdal for overprøving.

Fylkesmannen i Møre og Romsdal hadde fremsatt innsigelse i høringsrunden. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag ble oppnevnt som settefylkesmann til å behandle klagen siden Fylkesmannen i Møre og Romsdal erklærte seg inhabil.

Kommunen mottok endret søknad fra Mulvik AS 22.09.2016 (tegning/illustrasjon datert 21.09.2016). I søknaden viste Mulvik til møte med Teknisk etat 14.09.2016 og at kommunen hadde åpnet opp for at tiltakshaver kunne fremme justerte planer for nye steinvorrrer. I det justerte forslaget var lengden redusert fra ca 35 til ca 22 meter. Vorrene var vist med horisontal overflate, noe som gir

den tryggeste løsningen med tanke på sklisikring. I tillegg vil en vor med skrå overflate bli liggende under vannoverflata ved flo sjø og dermed utgjøre en risiko for kryssende båter. Vorren strekker seg ut til marbakken og ligger omtrent på linje med andre vorer i Berkvika.

Volda kommune behandlet søknaden i møte i forvaltningsstyret 15.11.2016 (sak 77/16). Søknaden ble innvilget. Følgende vedtak ble fattet:

1. Forvaltningsstyret vurderer dei tiltenkte vorane som eit lite terrenginngrep i ei elles mykje utbygd strandsona. Forvaltningsstyret gir difor dispensasjon fra pbl. § 1-8 og gir løyve til tiltaket.
2. Bygging av vorane vil ikkje endre situasjonen i vesentleg grad fra dagens situasjon, og vil heller ikkje hindre fri ferdsel i strandsona.
3. Bygging av vorane må utførast med varsemd i forhold til miljø og naturmangfald.

Begrunning:

I og med at det på tomte er bygd hytter med stød, så er difor dette eit påknekt og nødvendig tiltak for å beskytte båtane sine i eit verhardt område. Ved å gi dispensasjon vil ein kunne sikre utvikling av eit meir attraktivt naust og hyttmiljø som sikrar ei vidareføring av tradisjonane for sjøbruk, fiske og friluftsliv. Ein bør heller ikkje undervurdere verdien av dette i forhold til vidare busetting i området og det omsøkte tiltaket vil vere positivt for bygda.

Fordeleane er difor vurdert som klart større enn ulempene ved å gi dispensasjon.

Administrasjonen innstilte på å opprettholde avslaget i sak 43/16 av 10.05.2016, og forslaget fikk 4 stemmer, mot forslagsstillers 5 stemmer og flertall.

Vedtaket ble pålagt av Fylkesmannen i Møre og Romsdal i brev av 13.12.2016.

Tiltakshaverne kom med kommentarer i brev av 16.01.2017. Tiltakshaverne anfører blant annet at de anser seg ført bak lyset av administrasjonen, og de bestrider den privatiserende effekten av vorrene og kommenterer at materialbruken (kledning i naturstein, ikke kun betong).

I klagen er det vedlagt oversiktsbilder fra Berkvika som viser tiltak i strandsonen og i sjø. I brev av 03.04.2017 ba Fylkesmannen Volda kommune om å uttale seg om disse ulike tiltakene i strandsonen. Kommunen besvarte Fylkesmannens henvendelse i e-post av 11.05.2017 med følgende redegjørelse:

Kai nr 1:

Kai/utfyllt område på hovudbruket 6/2.

Av eldre dato. Viser m.a på flyfoto frå 1965, og er truleg mykje eldre. (det var sjøvegen som var nytta til bygda og gardane dreiv kombinasjon av jordbruk og fiske)
Bilete B0 og B1 er frå denne kaja/utfyllinga. Område vart skada i orkanen i1992 og det ser ut som om den er forsterka /lagt til stein på vestsida etter det.
(ikkje handsama som sak etter pbl)

Kai nr 2:

Kai på hovudbruket 6/4

Av eldre dato. Viser m.a på flyfoto frå 1965, og er truleg mykje eldre. (det var sjøvegen som var nytta til bygda og gardane dreiv kombinasjon av jordbruk og fiske)
Berre eit bilete tilknytt kai nr 2
(ikkje handsama som sak etter pbl)

Bileta B2 til B6 gjeld eigedomar innanfor regulert og utbygd bustadområde. sjå vedlegg, kopi av reguleringsplan.

Bilete B2

Eldre kai/vor som tilhøyrd 4/3. Seinare regulert til bustadfelt. ligg no til gnr 4 bnr 16

(ikkje handsama som sak etter pbl)

Bilete B3og B4 - Utlagt flytebrygge tilknytt naust. Naust godkjent. Ikkje sak om flytebrygge i kommunen sitt arkiv. vert teke på land om vinteren.

Bilete B5 og B6 - ikkje dokumentasjon for søknadshandsaming i kommunen sitt arkiv ut over løyve til naust.

Bilete B7:

Naust-stød med tilhøyrande vor på hovudbruket 4/2.

Av eldre dato. Viser m.a på flyfoto frå 1965, og er truleg mykje eldre.

Område vart skada i orkanen i1992 og det ser ut som om den er forsterka /lagt til stein etter det.

(ikkje handsama som sak etter pbl)

Dei to siste bileta er frå eit område nord for Berneset, i regulert hytteområde "Hytte og naustområde Bernes aust 1519-2005011"

Den aktuelle voren var truleg bygd på 60-talet i tilknytt til eldre hytte på området.

Er seinare forlenga og forsterka og fendra med trekledning på innsida etter søknad og godkjenning i kommunen i 2007.

Jf. kopi av reguleringsplan for området.

Tiltakshavers advokat, advokat Bjørn Kristian Hove, ba i e-post til Fylkesmannen av 11.05.2017 om frist til 14.06.2017 med å komme med uttalelse i saken. Fristen ble innvilget. Uttalelse forelå i brev datert 14.06.2017, og innholdet oppsummeres i følgende:

Advokat Hove viser til at det er etablert en rekke tilsvarende innretninger i nærområdet. Etableringen av slike skyldes lokale forhold. Vær og sjø gjør det nødvendig med sikre tilflot med båt for å kunne nyttegjøre seg av den tillatte arealbruken *naust* til sine naturlige formål. Det å etablere naust gir konsekvenser for tilgrensende sjøområde. 100-metersbeltet er ikke en fast størrelse. Det er rom for differansiering, jfr. «*Statlige planretningslinjer for differensiert forvaltning av strandsonen langs sjøen*» av kgl.res. 25.03.2011. Volda kommune er oppført som kommune med «*mindre arealpress*». Tilsvarende differensiering må kunne skje innenfor hver enkelt kommune, mellom sjøareal som er belagt med naust og som er veietablerte, og andre uberørte områder. I forhold til tiltakshavers behov så er ikke småbåthavn tjenelig, og etablering av småbåthavner vil være inngripende i seg selv.

Vorrene vil ikke vesentlig tilsidesette formålet bak § 1-8. Selv om det er snakk om et rettsanvendelsesskjønn, vil man kunne skjele hen til lokal bygningsmyndighets vurdering, jfr. hensynet til lokalt selvstyre. Kommunen har foretatt en grundig vurdering og konklusjon. Rettstilstanden er ikke slik at enhver klage fra Fylkesmannen skal tas til følge, da dette ville gi Fylkesmannen en innsigelseskompetanse. Det er vanskelig å se at «presedensproblemet» kan gjøres gjeldende, siden det allerede er etablert en tilstand med slike innretninger. I så måte taler heller presedensen til fordel for tiltakshaver. Som alminnelig erfaring bidrar slike tiltak til økt «fri ferdsel». Når tiltaket ikke støter mot vesentlighetskriteriet, er det åpenbart at fordelene med dispensasjon er klart større. En skikkelig og sikker tilgang til et naust som er til gagn, kan vanskelig ha ulemper som ikke ganget veier opp for. Særlig i Berkvika hvor værforholdene har etablert slike løsninger som tradisjon – en tradisjon som allmennheten også er tjent med.

Det legges fram kopi av vedtak fra Volda kommune av 24.02.2016 sak 2015/1567 hvor det gis tillatelse til oppføring av «2 stk. *naust*» samt «*utbedring av molo*». Tiltaket er godkjent på eiendommen 4/3, beliggende like nord for 6/25 og 6/26. Det er tidligere gitt dispensasjon fra Kystsoneplanen med LNF-område, for fradeling til nausttomter. I henhold til fremlagte kopi av søknad om utbedring av molo, skal denne repareres, mures og rettes opp på sidene og i front, slik at den når en lengde på 25 meter fra der flo sjø går. Bredden blir 6 meter og høyden 1,6 meter over flo sjø. Opprinnelig molo ble tatt av nyttårsorkan i 1992.

Fylkesmannen har vært i kontakt med ansvarlig søker per telefon og e-post for å avklare de faktiske forhold på 6/25 og 6/26 mm.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag ble i brev av 19.04.2017 fra Kommunal- og Moderniseringsdepartementet oppnevnt som settefylkesmann.

Til orientering behandler Fylkesmannen i Sør-Trøndelag klagen på avslaget av 10.05.2016 i sammenheng med klagen på den etterfølgende tillatelsen.

Klagen

Fylkesmannen i Møre og Romsdal v/miljøvern og plansamordning (heretter: FMMR) påklager vedtak av 15.11.2016 om dispensasjon og tillatelse til oppføring av to moloer med flytebrygge. FMMR mener at kommunens opprinnelige avslag var godt begrunnet og det synes ikke å foreligge nye forhold som tilsier en annen vurdering av de faktiske forholdene.

Planformålet er i henhold til Kystsoneplanen område for naust. Planen åpner ikke for tiltak i sjøen.

Vorrene vil gå ut fra to fritidseiendommer; «*naust med loft til fritidsbolig*». Disse ble oppført etter at det var gitt dispensasjon fra naustformålet i 2011. Etter vår kunnskap om begrepet «vor» er ikke dette dekkende for de omsøkte konstruksjonene. En vorr tar utgangspunkt i flomålet og skråner ut over marbakken/dypere vann for å sikre tilflyting ved ulike sjønivå. Omsøkte tiltak skal ha horisontal topp i støpt betong, og ytterst vil den ved fjære sjø stikke ca 2 meter over vannoverflata. Tiltaket må derfor omtales som molo. Når det skal være 2 moloer med bare ca 10 meters mellomrom, må kanskje tiltaket anses som et «kaianlegg».

FMMR påklager dispensasjonsvedtaket ut i fra følgende momenter:

- Vurdering av natur og miljøverninteresser

Etter pbl. § 1-8 skal det i 100-metersbeltet langs sjøen tas særlig hensyn til natur- og kulturmiljø, friluftsliv, landskap og allmenne interesser. Det er opplyst at moloene er redusert fra 34 til 22 meter, men realiteten i saken er ikke endret siden moloene hele tiden har vært tenkt bygd fram til marbakken. FMMR kan derfor ikke forstå at moloene nå er av mindre omfang enn ved første søknad. Etter FMMR sitt syn så vil moloene fremstå som et ruvende element i strandsona. Ved fjære sjø vil den ytterste delen stikke ca 2 meter over havoverflata., og utenfor den ene er det også tenkt plassert ei flytebrygge som med landgang vil strekke seg ytterligere 10 meter ut i sjøen. Landskapsmessig vil dette bli veldig dominerende.

FMMR har vært på befaring og er enig i at området allerede er mye privatisert, særlig ved at det er bygd støpte fortøyninger som har ødelagt den naturlige fjæra. Dette er inngrep som går ut over forutsetningene i kommunen sitt dispensasjonsvedtak ved etablering av naust med loft til fritidsbolig, av 17.11.2011. FMMR er ikke kjent med at det er gitt tilatelser i andre vedtak. Dette er i tilfelle noe som Volda kommune må rydde opp i og få fjernet.

FMMR holder fast ved at dersom man skal redusere omfanget av inngrep i strandsona i henhold til § 1-8, må man unngå at alle skal ha sin egen molo eller vor, og heller etablere småbåthavner. Selv om strandsona ikke er inngrepsfri så mener FMMR at dette er et tiltak som er negativt for områdets kvaliteter og for landskapsvirkningene. Ettersom det er gitt tillatelser til «rorbuer» i bakkant av de omsøkte moloene er det å regne som fritidshus, og fritidsloven gjelder ikke i forkant av byggene. En dispensasjon vil gi presedensvirkninger og videreføre utviklingen med moloer foran naust, der det skal være fri ferdsel etter friluftsløven.

Fylkesmannen bemerker:

I klagen viser FMMR til vorrer *med flytebrygge*. Det er på det rene at flytebryggen ikke er omsøkt i denne runden. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag har per telefon med saksbehandler hos FMMR avklart at klagen også gjelder selv om flytebryggen er tatt ut av søknaden. FMMR ville påklaget vedtaket uavhengig av om flytebryggen var en del av søknaden, og med samme begrunnelse.

Fylkesmannen bemerker

Fylkesmannens kompetanse

Forvaltningsloven (fvl.) § 34 danner det rettslige utgangspunktet for Fylkesmannens kompetanse i klagesaker. Fylkesmannen kan prøve alle sider av saken, og kan også ta hensyn til nye omstendigheter. Fylkesmannen skal vurdere de synspunkter klageren kommer med, og kan også ta opp forhold som ikke er berørt av klageren. Der Fylkesmannen er klageinstans for vedtak truffet av en kommune eller fylkeskommune skal det legges på vekt på hensynet til det kommunale selvstyre ved prøving av det frie skjønn. Fylkesmannen kan stadfeste, oppheve eller fatte nytt vedtak i saken.

Klagefrist og rettslig klageinteresse

FMMR har rettslig klageinteresse i kraft av å være berørt statlig organ etter pbl. § 1-9 tredje ledd, og klagen er fremsatt innenfor fristen, jfr. fvl. § 29.

Rettslig utgangspunkt

Plan- og bygningsloven er en såkalt «rettighetslov». Med det menes at tiltakshaver har krav på å få tillatelse dersom det man søker om ikke er i strid med materielle bestemmelser eller plangrunnlag. Omsøkte tiltak er som nevnt ikke i tråd med intensjonene i gjeldende kommunedelplan eller pbl. § 1-8. Dette innebærer at tiltaket forutsetter dispensasjoner.

Plangrunnlag

Gjeldende plangrunnlag er «*Kommunedelplanen for Kystsona*» (2003-2006), kjent som «*Kystsoneplanen*», ikraft 30.01.2003. Kystsoneplanen har ulike arealplankart som vedlegg, og for omsøkte eiendommer gjelder arealplankart nr. 16; «*Lid/Berknes*». I henhold til Kystsoneplanen er arealbruken på land «*naust*». Etter bestemmelsene pkt. 6.1 er «*naustområde*» et «*byggjeområde*».

Arealbruken i sjø er «N»: «*naturområde*». I bestemmelsene er arealbruken naturområde er underlagt overordnet kategori; «*område for særskilt bruk og vern av sjø og vassdrag*», jfr. pkt. 6.5. I temakart vedlagt planen er det i området Lid/Berknes markert punkter for fiskeri, friluftsliv, jordbruk, vilt.

Det er ikke gitt utfyllende bestemmelser i planen om «*naturområde*», pbl. § 11-11 jfr. § 11-7 annet ledd nr. 6.

Fylkesmannens vurdering

Fylkesmannen vil innledningsvis bemerke at det er uheldig at man har to parallelle klagesaker gående for tiltaket. Første søknad ble avslått og senere påklaget og sendt Fylkesmannen for overprøving. Før klagen var behandlet ble det åpnet for å vurdere endringssøknad, som ble godkjent. Det burde da ha vært avklart om tiltaksshaver/søkers klage på avslaget skulle opprettholdes eller falle bort.

Spørsmålet for Fylkesmannen er om det kommunen har fattet et lovlig vedtak med tilhørende dispensasjoner fra pbl. § 1-8 og Kystsoneplanen for etablering av vorrer i strandsonen.

Fylkesmannen legger til grunn at det er søknaden slik den foreligger i brev fra ansvarlig søker Mulvik AS av 22.09.2016 med tilhørende tegningsmateriale datert 21.09.2016 og 22.09.2016 som er godkjent av kommunen.

Etter pbl. § 19-2 kan det dispenseres fra bestemmelser i eller i medhold av loven. Dispensasjon kan ikke gis dersom hensynene bak bestemmelsen det dispenseres fra, eller hensynene i lovens formålsbestemmelse, blir vesentlig tilsidesatt. I tillegg må fordelene ved å gi dispensasjon være klart større enn ulempene etter en samlet vurdering. Begge vilkårene må være oppfylt. Dette innebærer at det normalt ikke vil være anledning til å gi dispensasjon når hensynene bak bestemmelsen det søkes dispensasjon fra fortsatt gjør seg gjeldende med styrke.

Søker/tiltakshavers begrunnelse for søknaden er å legge til rette for trygg ilandføring med båt, både med flo og fjære sjø. Tiltakshaverne ønsker egne anløp for å kunne ha båt inn og ut av naustene. Vorrene har horisontal overflate (i stedet for skrånende), noe som gir tryggest løsning med tanke på sklisikkerhet, samt for å synliggjøre vorrene ved flo sjø og dermed minske faren for konflikt med kryssende båter (20 cm over normalt flomål). Siden uteoppholdsarealet for naustene er mot sjøen, søkes det å få utnyttet dette arealet best mulig, blant annet for å legge til rette for bading og sjørelaterte aktiviteter. Prosjektet er tilpasset de føringer som er gitt fra kommunen om hva som kan tillates oppført i strandsonen.

I forhold til første søknad er det gjort endringer i tiltaket for å tilpasse seg føringene som skal være gitt av kommunen. Den vesentligste endringen, slik Fylkesmannen ser det, er at flytebryggen er tatt ut. Lengden er redusert fra totalt ca 34 meter og ned til ca 22 meter. Reduksjonen i lengde er hovedsakelig en konsekvens av at flytebryggen er fjernet. I tillegg er lengden ut fra land blitt noe begrenset. Vorrene gikk i første søknad ut til marbakken, men er nå trukket tilbake. Plattingen og trappen foran naustene er fortsatt en del av tiltaket.

- Dispensasjon fra pbl. § 1-8 om forbud mot inngrep i strandsonen.
§ 1-8 annet ledd lyder:

«Andre tiltak etter § 1-6 første ledd enn fasadeendringer kan ikke settes i verk nærmere sjøen enn 100 meter fra strandlinjen målt i horisontalplanet ved allminnelig høyvann.»

I første ledd angis hvilke hensyn som er relevante å vurdere vorrene opp mot når det vurderes dispensasjon fra annet ledd;

«I 100-metersbeltet langs sjøen og langs vassdrag skal det tas særlig hensyn til natur og kulturmiljø, friluftsliv, landskap og allmenne interesser.»

- Dispensasjon fra Kystsoneplanen

Arealformålet på land er «*naust*». Arealformålet i sjø er «*naturområde*». Det er på det rene at etablering av tiltaket berører både areal på land og i sjø, jfr. søknaden (tegninger av 21.09.2016). Naturområder i sjø og vassdrag omfatter alle områder der inngrep og tilrettelegging ikke tillates. Naturområde i sjø har sin parallell i «*natur*» i LNF-område på land. Eksempler på inngrep og utnytting som kan komme i konflikt med naturområde, vil være brygge og andre fortøyningsinnretninger, jfr. veilederen Kommuneplanens arealdel (MD). Det er vedlegg til Kystsoneplanen i form av temakart, som markerer områder for friluftsliv (badeplass) og fiske (kaste-og låssettingsplasser) i Berkvika. Det foreligger dog ikke opplysninger om naturmangfold.

- Vurdering og konklusjon

Fylkesmannen vurderer dispensasjonen fra gjeldende plan og pbl. § 1-8 under ett, da det i denne saken vil være flere av de samme vurderingskriteriene; i forhold til om hensynet bak bestemmelsene vil bli vesentlig tilsidesatt.

Kommunens vurdering er at vorrene er små terrenginngrep i ei ellers utbygd strandsonen. Vorrene vil ikke endre situasjonen i vesentlig grad og vil ikke hindre fri ferdsel i strandsona. Kommunen uttrykker at det forutsettes at byggingen utføres med forsiktighet i forhold til miljø og naturmangfold. I og med at tomtene er bebygd med hytter med stød/båtfortøyninger, er dette et påregnelig og nødvendig tiltak for å beskytte båtene i et værhardt område. En tillatelse vil etter kommunens syn sikre utvikling av et mer attraktivt naust og hyttemiljø, og sikre videreføring av tradisjonene for sjøbruk, fiske og friluftsliv. En bør ikke undervurdere verdien av dette i forhold til bosetting, og det vil ha positive virkninger for bygda. Kommunen anser dermed fordelene med å dispensere som klart større enn ulempene.

I klagebehandlingen uttrykker kommunen følgende under «*vurdering og konklusjon*»:

Med grunnlag i Forvaltningsstyret sitt vedtak er det klart at forvaltningstyret og fylkesmannen har vurdert den endra søknaden svært ulikt. Med grunnlag i redusert lengde på vorane, klargjering av materialbruk, og at tidlegare omsøkt flytebrygge med landgang er fjerna, har forvaltningsstyret funne å kunne godkjenne endra søknad.

Fylkesmannen har i si klage heller ikkje teke inn over seg at tidlegare omsøkt flytebrygge med landgang ikkje er med i endra søknad. Av klaga går det også fram at fylkesmannen ikkje ser på endringa som vesentleg, sjølv med ei nedkorting av planlagde vorar med 13 m lengde, og at flytebryggedelen er teken bort. Administrasjonen og forvaltningsstyret har i si vurdering funne at dette endrar søknaden vesentleg, og at lengda er om lag i samsvar med eksisterande vorar i området og går berre ut til vist marebakkekanth, slik dette gir skjæringsbehov i høve til.

At form og uttrykk gir dette meir preg av molo/kai enn ein vor må ein vere meir samd i. Forvaltningsstyret har i sitt vedtak gjort naudsynte vurdering at i høve til dette og har kome til at dette kan godkjennast innan for ei elles mykje påverka strandsonen.

Etter klagers vurdering vil tiltaket bli dominerende i landskapet og det vil i betydelig grad være negativt for området sine kvaliteter og spesielt for landskapsvirkningen i strandsona. Dette gjelder selv om strandsona ikke er

inngrepsfri fra før, og de båtstøer og liknende som er etablert i fjæra er ikke klager kjent med at kommunen har godkjent. Klager anbefaler et felles anlegg for småbåter for å begrense graden av privatisering når alle skal ha sin egen vorr eller molo. Fylkesmannen vil presisere at FMMR har opplyst overfor Fylkesmannen at klagen står seg til tross for at flytebryggen er tatt ut av søknaden.

Både kommunen og klager vurderer vorrene som en helhet, noe Fylkesmannen tiltrer. Vorrene skal plasseres på naboeiendommer og med ca 10 meters mellomrom og fremstår som en enhet. Det er relevant å se på tiltakets helhet, herunder omfang, utstrekning/lengde og utforming for å se hvilke konsekvenser og påvirkning dispensasjonen(e) får for hensynene som § 1-8 og Kystsoneplanen er satt for å ivareta.

Flytebryggen og landgangen er fjernet. Dette mener kommunen endrer søknaden vesentlig. Fylkesmannen er enig i at fjerningen av flytebryggen og landgangen gir en vesentlig forbedring, særlig av hensyn til total lengde og for den privatiserende bruken som en flytebrygge kan gi virkning av. Den eventuelle forbedringen i forhold til naturmangfoldet i sjø er imidlertid ikke avklart, og Fylkesmannen finner det vanskelig å konkludere på dette punkt. Spørsmålet er allikevel om tiltakets totale inngripen er akseptabelt i forhold til vurderingen av om hensynet bak strandsonevernet og naturinteressene vil bli vesentlig tilsidesatt.

I klagerens høringssvar datert 20.04.2016 er plattingene og trappene vurdert å gi en ytterligere privatisering av området. Ansvarlig søker opplyser at det allerede er etablert støpt platting utenfor fritidsboligene og felles båtøpptrekk mellom husene, i betong. Dette for å skape et utemiljø mot sjø og for å kunne dra båtene inn til naustene. Plattingen og båtøpptrekket/støden ble laget til i forbindelse med byggetillatelse av fritidsboligene/naustene. Fylkesmannen har fått opplyst fra ansvarlig søker at tiltakshaverne ikke skal ha søkt om etablering av platting og/eller støyping av stød i forbindelse med byggesak for oppføring av fritidsboliger. Tiltakshaverne har ansett platting og stød å være innenfor arealformålet naust, og har ikke sett det nødvendig med egen godkjenning av dette. Fylkesmannen viser til § 1-8 som setter forbud mot «*andre tiltak (...) enn fasadeendringer kan ikke settes i verk nærmere sjøen enn 100 meter fra strandlinjen..*». Såfremt plattingen og båtstød ikke er konkret godkjent i forbindelse med byggetillatelse for fritidsboligene, kreves det særskilt dispensasjon fra § 1-8 for å etablere dette.

Fylkesmannen ser poenget med at plattingen og trappen ned til vorren gir en sammenhengende linje ut i sjøen, og kan oppleves som stengsel i strandsona for folk som ferdes. Dette gir en privatiserende effekt siden det hever terskelen for allmennheten for å bevege seg over og i nærheten av vorrene og plattingene. Når plattingen/uteplassen dessuten er etablert uten at det foreligger søknad og godkjenning – herunder dispensasjon fra § 1-8 – kan det ikke tale til tiltakets fordel at vorrene er en form for «utvidelse» av et lovlig tiltak.

Kommunen og FMMR har lagt vekt på vorrenes lengde ut i sjøen, dog med ulik vurdering av virkningen av denne. Kommunen mener at reduksjonen gir betydelige fordeler, mens FMMR ikke ser den store betydningen siden vorrene hele tiden er planlagt ut til marbakken. Fylkesmannen har fått opplyst fra ansvarlig søker Mulvik at marbakken er noe diffus, og at man har forsøkt å måle

denne på ulike vis. Fylkesmannen er enig i at lengden vil ha betydning for graden av påvirkning på naturområdet i sjø. I følge tegningsmateriale for de to søknadene datert hhv. 24.11.2015 og 22.09.2016, går sist omsøkte vorrer ca 22 meter ut i sjø fra eksisterende platting/bytelinje (13,5 + 8,4). Dette gir en reduksjon på ca 15 meter i forhold til første søknad. Fylkesmannen kan ikke se noen avgjørende forskjell på hvor langt fra marbakken tiltaket etableres siden marbakken skal være vrien å plassere. Tiltaket holder seg uansett innenfor denne, og dermed innefor tiltakshavernes eiendomsgrense. Fylkesmannens enkle målinger på kart av eksisterende vorrer og moloer, viser at de omsøkte vorrene bli en av de tiltakene som rekker lengst ut i sjø. Med unntak av 4/14 som har utlagt brygge som ikke er godkjent.

Kommunen har vektlagt vorrenes utseende og utforming, noe Fylkesmannen anser som relevant i vurderingen av tiltakets grad av inngripen og påvirkning. På vorrenes «innside» er fendingen utført i treverk, mens på «utsiden» (dvs. synlig fasade) er materialbruken naturstein. Fylkesmannen kan ikke se at kommunen eller klager har diskutert materialvalget spesielt eller konkludert med betydningen av dette. Ut i fra hva som er etablert av liknende anlegg i Berkvika synes stein og tre å være de aktuelle materialene. Fylkesmannen har ingen innvendinger til materialvalget som sådan og kan ikke se at dette bryter med noen etablert norm, men kan heller ikke tillegge materialvalget betydelig vekt i positiv retning for klagerne. Når vorrpirenne vender mot hverandre og dermed hører sammen (tilflot til felles stød i midten), vil den totale bredden på 14 meter (2x 2 meter brede og 10 meters mellomrom) få en ekstra virkning i forhold til omfanget, siden bredden av «sperringen» vil bli betydelig.

Når det gjelder presedensvirkningen som klager viser til så er ikke denne konkret forankret. Fylkesmannen ser imidlertid at det ligger to naust til sammen med 6/25 og 6/26 (på 6/17 og 6/24), og at det like nord for naustrekken er et naust under oppføring (6/40). Dette skulle tilsi at behovet og ønsker om båtstød/vorrer, moloer og liknende kan melde seg i umiddelbar nærhet, og at en tillatelse for 6/25 og 6/26 vil være førende for eventuelle senere byggesøknader. Disse forholdene styrker også klagers syn på at det mest tjenelige fra et strandsonevern-perspektiv vil være å etablere felles anlegg for å begrense inngrepene i fjæra.

Fylkesmannen betviler ikke tiltakshaver/søkers opplysninger om at søknaden ble endret for å tilpasse seg lokale føringer, og for å begrense inngrepet i strandsona og i sjø. Tiltakshaverne ønsker seg et funksjonelt anlegg som passer til deres bruk og som skåner båtene for vær og vind. Fylkesmannen finner dette fullt forståelig. Fylkesmannen kan imidlertid ikke vektlegge slike personlige ønsker og forhold i en dispensasjonsvurdering da det kun er i helt spesielle tilfeller at dette er relevant, jfr. SOM (2014/2104).

Advokat Hove viser til «Statlige planretningslinjer for differensiert forvaltning av strandsonen langs sjøen» av 25.03.2011, som grunnlag for en differensiering av kommuner i forhold til arealpress. Som Hove påpeker er Volda kommune markert som «område med mindre press på arealene». Ifølge retningslinjene skal det «i områder uten press (...) være enklere for kommunen å gi tillatelse til å bygge enn i områder der presset er stort.» (s. 12). Det heter i retningslinjene at de «skal legges til grunn» av kommunene og fylkeskommunene, og av Fylkesmennene i sin medvirkning i det kommunale planarbeidet og i

dispensasjonsbehandlingen. Retningslinjene har status som bindende i den forstand at de skal legges til grunn i enkeltsaker, jfr. «Plan og bygningsrett» Innjord mfl. Det heter i forarbeidene (Ot.prp. 32 (2007-2008)) at byggeforbudet i 100-meterssonen ikke er ment å hindre bærekraftig utvikling i områder med mindre press på strandsonen. I følge retningslinjene pkt. 7 omfatter dette Volda kommune. Det heter i retningslinjene pkt. 7.2 blant annet:

«Spørsmålet om bygging skal vurderes i forhold til andre allmenne interesser. Det bør ikke tillates utbygging i områder som har spesiell verdi i forbindelse med friluftsliv og allmenn ferdsel, naturkvaliteter, naturmangfold, kulturminner, kulturmiljøer og landskap. Forholdet til andre interesser, som for eksempel landbruk, fiske, oppdrett og reindrift må også vurderes. Der det tillates bygging, bør hensynet til andre interesser ivaretas best mulig.» Samtidig må det også legges vekt på de særskilte arealdisponerings-hensyn som gjør seg gjeldende i strandsonen, jfr. «Plan og bygningsloven» Innjord mfl. Etter Fylkesmannens syn så kan Retningslinjene tas til inntekt for en mer liberal praksis med forvaltningen av dispensasjonsbestemmelsen, men at det i hovedsak er et spørsmål om rettsanvendelse og deretter en avveining av flere hensyn enn en ønsket utbygging i strandsonen. Fylkesmannen ser poenget til advokat Hove om at det bør være et åpnere rom for å differensiere i områder med etablerte naustområder på land hvor tilhørende bruk av strandsone og sjø må påregnes, enn i områder med ingen eller svært beskjeden inngripen. Berkvika er i så måte et område med varierte arealformål på land (LNF, Bolig, Hytter, Naust, Friområde), og med naturområde i sjø.

Tiltakshaverne har vist til at tilsvarende tiltak er etablert i strandsonen. Ifølge registreringer i kommunens planinnsyn under «dispensasjoner» er det i tillegg til gjeldende sak innvilget kun en annen dispensasjon. Vedtaksdato for dispensasjonen er 06.12.2010 (saksnr. 2010/305), med tiltakstype «*deling av eiendom*». (Fylkesmannen har ikke tilgang på dokumentene digitalt.)

Samtidig har søker/tiltakshaver vist ved foto og kart at det er etablert moloer, brygger og liknende byggverk i sjø i området rundt tiltakshavernes eiendommer. Advokat Hove har fremlagt kopi av tillatelse gitt i kommunens sak 2015/1567 på eiendommen 4/3, like nord for tiltakshavernes eiendommer. Her er det i 24.02.2016 gitt tillatelse til utbedring av en molo som ble skadet i 1992. Såvidt Fylkesmannen forstår så vil moloen bli forlenget og gjort bredere; totalt 25 meter lang (fra flonivå på land og ut i sjø) og 6 meter bred (jfr. søknad).

Kommunen har selv redegjort for at det er etablert brygge med flytebrygge på 4/14 (omtalt som B3/B4 i adv. Hoves brev). Etter Fylkesmannens måling på kart er lengden (inkl. flytebrygge) ca 35 meter. Kommunen har opplyst at det ikke er registrert søknadsbehandling i kommunens arkiv for bryggas del. Fylkesmannen finner sistnevnte tiltak på eiendommen 4/14 som mest sammenliknbar til søkerens tiltak, med unntak av utlagt flytebrygge (som i siste søknad som kjent er tatt ut). Tiltaket på 4/14 er imidlertid ikke godkjent av kommunen. I fall det en snakk om søknadspliktige brygger, moloer, kaier, fortøyninger ol. som er oppført uten tillatelse, vil dette være ulovligheter som kommunen må rydde opp i etter plan og bygningsloven kapittel 32.

Fylkesmannen deler ikke tiltakshavers syn på at fjøresona er utbygd med tilsvarende innretninger med vorrer og flytebrygger, slik at det er skapt en forventning om å kunne oppføre omsøkte tiltak. Det er etablert et tilsvarende tiltak på 4/14 som ikke er godkjent av kommunen, samt en godkjenning av oppføring av molo i nyere tid; februar 2016 på 4/3. De fleste andre tiltak (omtalt som B0, B1, B2, B7) synes hovedsaklig å være enklere konstruksjoner, som

kommunen (i e-post av 11.05.2017) har påpekt at er «av eldre dato» dvs. fra før 1965, eller inngår i område med reguleringsplan.

- Oppsummering og konklusjon

Fylkesmannen har etter en helhetsvurdering av tiltakets omfang, inngripen og utforming kommet til at hensynene bak byggeforbudet i strandsonen etter pbl. § 1-8 samt Kystsoneplanens arealformål, vil bli vesentlig tilsidesatt, jfr. § 19-2 annet ledd. Fylkesmannen legger vekt på at tiltaket vil fremstå privatiserende på fjæra, at vorrenes utstrekning ut i sjø og totale avtrykk vil virke dominerende i landskapet og kunne hindre fri bruk av fjære og sjø. Det kan ikke vinnes frem med at fjæra allerede er en utbygd sone som ikke vil bli negativt berørt av de omsøkte vorrene. Videre vektlegges det at berørt statlig myndighet; FMMR har uttalt seg negativt om dispensasjonssøknaden og i etterfølgende klage, jfr. § 19-2 fjerde ledd. Når det gjelder etablerte vorrer, brygger, moloer og liknende innretninger i Berkvika, er det etter Fylkesmannens syn sannsynliggjort at disse enten er etablert fra gammel tid (før 1965), inngår i regulert område eller ikke er omsøkt og godkjent av kommunen. Siden det ikke er snakk om fullt ut sammenliknbare tilfeller vil man ikke være bundet av noen etablert praksis. Fylkesmannen tiltrer FMMR vurdering av at private løsninger kan undergrave behovet for en fellesløsning som bedre ivaretar strandsoneproblematikk.

Fylkesmannen går ikke inn på fordeler og ulemper med tiltaket siden dette ikke vil ha innvirkning på resultatet i saken.

Tiltakshaverne ble ikke innkalt til befaringen som ble initiert av kommunen og FMMR. Etter prinsippet om god forvaltningsskikk burde alle parter blitt gitt anledning til å delta på befaringen. Fylkesmannen kan imidlertid ikke se at dette er en saksbehandlingsfeil som kan ha påvirket utfallet i saken, all den tid tiltakshaverne har hatt anledning til å fremme sitt syn på alternative måter, og har blant annet fremlagt diverse foto for å illustrere sine poenger, jfr. fvl. § 41. Det vesentlige må være at kommunen og FMMR gjorde seg kjent på stedet.

På bakgrunn av at Fylkesmannen ikke finner vilkårene i § 19-2 oppfylt, omgjøres Volda kommunes vedtak av 15.11.2016 sak 2016/108 (forvaltningsstyrets sak 77/16) om godkjenning av søknad. Fylkesmannen finner saken tilstrekkelig opplyst til å kunne fatte nytt vedtak i saken, jfr. fvl. § 34 fjerde ledd. Søknaden avslås siden vilkårene for å innvilge dispensasjon ikke er tilstede.

Vedtak

Volda kommunes vedtak av 15.11.2016 (forvaltningsstyret sak 77/16) om godkjenning av søknad og tilhørende dispensasjoner, omgjøres.

Søknaden avslås.

Klagen har ført fram.

Fylkesmannens vedtak er endelig og kan ikke påklages videre i forvaltningen, jfr. fvl. § 28.

Med hilsen

Kjetil Ollestad
direktør

Trond Flydal (e.f.)
ass. direktør

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur.

Kopi:

Per Mulvik AS

Hove & Co Advokater

Fylkesmannen i Møre og Romsdal

Kommunal- og

moderniseringsdepartementet

Holmen 7

Kongensgate 23

Fylkeshuset

Postboks 8112

Dep

6100

6002

6404

0032

VOLDA

ÅLESUND

MOLDE

OSLO

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag

Postboks 4710 Sluppen, 7468 Trondheim

Sentralbord: 73 19 90 00, Telefaks 73 19 91 01

Besøksadresse: E. C. Dahls g. 10

Saksbehandler
Kristin Bjugstad
Juridisk enhet

Innvalgstelefon

Vår dato
04.07.2017
Deres dato
05.09.2016

Vår ref. (bes oppgitt ved svar)
2017/1002, 2017/2697

Deres ref.
2016/108 (43/16) JUNE

Volda kommune
Stormyra 2
6100 VOLDA

Saksnr	16/108	Avg	UTV
Løpenr		Sns	PERHEZ
12 JUL 2017			
Arkivde	BYGG		
Klassering P:			
Klassering S:			

Settefylkesmann - klagebehandling – dispensasjon for etablering av vorrer - flytebrygge - Berkvika - Volda 6/25 - 6/26

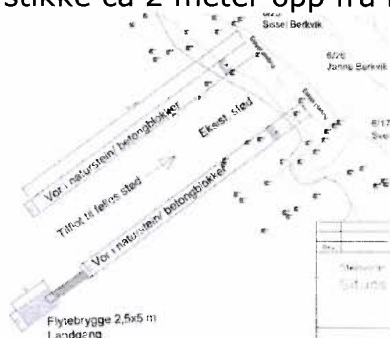
Saken gjelder avslag på søknad om dispensasjon fra pbl. § 1-8 og Kystsoneplan, for etablering av vorrer og flytebrygge på to fritidseiendommer i Berkvika. Volda kommune avsto søknaden under henvisning til at tiltaket ble fremtredende i strandsonen. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag har kommet til at Volda kommunes avslag skal stadfestes.

Fylkesmannens sak 2017/2697 henger sammen med sak 2017/1002 som behandler klage på etterfølgende tillatelse til (deler av) tiltaket, som ble påklaget av Fylkesmannen i Møre og Romsdal.

Saksgang

Tiltakshaver Sissel Berkvik Roseth og Janne Berkvik, ved ansvarlig søker Per Mulvik AS fremsatte 19.01.2016 søknad om dispensasjon for etablering av vorrer (hellende steinbrygge) og flytebrygge i tilknytning til eksisterende naust/fritidsboliger på eiendommene 6/25 og 6/26 i Berkvika. Dispensasjonene gjaldt forbud mot tiltak i strandsonen etter pbl. § 1-8 samt dispensasjon fra arealplanen Kystsoneplanen som ikke åpner for tiltak i sjø.

Det omsøkte tiltaket bestod av etablering av platting foran hvert av de to naustene/fritidshusene (oppå eksisterende stød), og trapp ned til selve vorrene. Vorrene var 35 meter lange (fra naustvegg til ytterkant) og gikk ut til marbakken. Vorrene var prosjektert i stein (naturstein eller betong) med betongdekke, og alternativt tredekke på frontvorren. Vorrene hadde en bredde på 2 meter, og mellom dem var det ca 10 meters avstand. Ytterst på vorren til nr. 6/26 var det landgang over til ny flytebrygge på 2,5 x 5 meter. Landgangen og flytebryggen ga en ekstra lengde på ca 10 meter. Ved fjære sjø ville pirene stikke ca 2 meter opp fra havnivået. Situasjonsplan datert 24.11.2015:

Begrunnelsen for dispensasjonssøknaden var å legge til rette for trygg ilandføring med båt, både med flo og fjære sjø. Siden uteoppholdsarealet for naustene er mot sjøen søkes det å få utnyttet dette arealet best mulig, blant annet for å legge til rette for bading og sjørelaterte aktiviteter.

Søknaden ble sendt på høring. Fylkesmannen i Møre og Romsdal fremsatte merknad som gikk ut på at vorrene ville bli svært synlige i fjøre sjø, at tiltaket virket privatiserende og at innvilgelse av dispensasjonen ville gi presedensvirkninger. Området i Berkvika har gode friluftslivskvaliteter og er derfor særskilt verneverdig. Fiskeridirektoratets innspill var at vorrene og flytebryggen vil kunne legge en mindre begrensning på utnyttelsen av en nærliggende kaste- og låssettingsplass (jfr. Kystsoneplanens «temakart fiskeri». Fylkesmannens komm.), men kom ikke med noen formell protest til søknaden. Fylkeskommunen v/Bergens Sjøfartsmuseum hadde ingen merknader.

Søknaden ble behandlet i Forvaltningsstyret i Volda kommune 10.05.2016 og avslo søknaden om dispensasjon fra pbl. § 1-8 om forbud mot tiltak i 100-metersbeltet. Søknaden ble avslått. Vedtaket lød:

Forvaltningsstyret finn at omsøkte tiltak vil framstå som svært bastante konstruksjonar i ei elles lite påverka fjørestrekning. Dispensasjon for tiltaket vil gje ytterlegare privatisering av området, og vil også kunne gje presedensverknad for ei vidare negativ utvikling i dette området, og andre tilsvarande strandområde i kommunen. Ut frå dette finn ein ikkje å ville gje dispensasjon frå reglane i plan og bygningslova §1-8 for tiltaket.

Tiltakshaverne fremsatte klage i brev av 27.05.2016. Ansvarlig søker kom med klage i brev av 31.05.2016, og oppfordret kommunen til å foreta en befaring.

Klagen ble behandlet i Forvaltningsstyret 30.08.2016. I forbindelse med klagebehandlingen var det holdt befaring på stedet. Kommunen vurderte klagen, men opprettholdt avslaget av 10.05.2016. Det ble oppfordret til å fremme en ny søknad hvor man tok hensyn til de synspunkter som var pekt på under saksbehandlingen.

Volda kommune oversendte klagen til Fylkesmannen i Møre og Romsdal for overprøving. Fylkesmannen i Møre og Romsdal meldte seg inhabil siden det var fremsatt merknad i høringsrunden. Saken ble sendt Kommunal og Moderniseringsdepartementet for oppnevning av settefylkesmann. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag ble oppnevnt i brev fra KMD av 26.01.2017.

I forbindelse med klage på etterfølgende godkjenning av ny/endret søknad, har tiltakshavernes advokat- advokat Bjørn Kristian Hove – fremsatt brev av 14.06.2017 med kommentarer. Volda kommune har per e-post til Fylkesmannen 11.05.2017 kommentert de ulike tiltakene i sjø/strandkant som er observert i Berkvika og anført som like tilfeller som omsøkte vorrer.

Fylkesmannen har vært i kontakt med ansvarlig søker per telefon og e-post for å avklare de faktiske forhold på 6/25 og 6/26 mm.

Klagen

Avslaget er påklaget av tiltakshaverne Berkvik og Berkvik Roset og fra ansvarlig søker Mulvik AS. Klagegrunnene er stort sett samsvarende, og oppsummeres slik:

Dispensasjon vil ikke gi presedensvirkning. Presedensvirkning kom det heller av de tillatelsene som allerede er gitt til flytebrygger/anlegg nord for eiendommene. Fjørestrekninga er ikke lite påvirket fra før. De fleste gamle naust har vorrer for å bryte bølger og sikre god tilflyt med båt i et utsatt sjøområde. Dette er helt nødvendig for å få båtene inn i naustene, og vorrene vil bli brukt til dette formålet.

Andre vorrer i området er etablert med 3 til 10 meters mellomrom og vi ser ikke noe negativt med dette. Det er feil å sammenlikne med området sør for naustene, der det er en egen reguleringsplan. Å avslå vorrene vil være forskjellsbehandling.

Vorrene vil ikke være til hinder for fri ferdsel i strandsona.

Det kan gjøres endringer på bredde og lengde slik at tiltaket ikke avviker, og man vil endre omfanget og materialbruken til det som det kan gis tillatelse til.

Kommunen inviteres på befaring. Tiltakshaver krever å få delta på befaringen.

Fylkesmannen bemerker

Fylkesmannens kompetanse

Forvaltningsloven (fvl.) § 34 danner det rettslige utgangspunktet for Fylkesmannens kompetanse i klagesaker. Fylkesmannen kan prøve alle sider av saken, og kan også ta hensyn til nye omstendigheter. Fylkesmannen skal vurdere de synspunkter klageren kommer med, og kan også ta opp forhold som ikke er berørt av klageren. Der Fylkesmannen er klageinstans for vedtak truffet av en kommune eller fylkeskommune skal det legges på vekt på hensynet til det kommunale selvstyre ved prøving av det frie skjønn. Fylkesmannen kan stadfeste, oppheve eller fatte nytt vedtak i saken.

Klagefrist og rettslig klageinteresse

Klager har rettslig klageinteresse i kraft av å være part i saken, og klagen er fremsatt innenfor fristen, jfr. fvl. §§ 28 29.

Rettslig utgangspunkt

Plan- og bygningsloven er en såkalt «rettighetslov». Med det menes at tiltakshaver har krav på å få tillatelse dersom det man søker om ikke er i strid med materielle bestemmelser eller plangrunnlag. Omsøkte tiltak er som nevnt ikke i tråd med intensjonene/formålet i gjeldende kommunedelplan eller i pbl. § 1-8. Dette innebærer at tiltaket forutsetter dispensasjoner.

Plangrunnlag

Gjeldende plangrunnlag er «*Kommunedelplanen for Kystsona*» (2003-2006), kjent som «*Kystsoneplanen*», ikraft 30.01.2003. Kystsoneplanen har ulike arealplankart som vedlegg, og for omsøkte eiendommer gjelder arealplankart nr.

16; «Lid/Berknes». I henhold til Kystsoneplanen er arealbruken på land «naust». Etter bestemmelsene pkt. 6.1 er «naustområde» et «byggjeområde»

Arealbruken i sjø er «N»: «naturområde». I bestemmelsene er arealbruken naturområde er underlagt overordnet kategori; «område for særskilt bruk og vern av sjø og vassdrag», jfr. pkt. 6.5. I temakart vedlagt planen er det i området Lid/Berknes markert for fiskeri, friluftsliv, jordbruk, vilt.

Det er ikke gitt utfyllende bestemmelser i planen om «naturområde», pbl. § 11-11 jfr. § 11-7 annet ledd nr. 6. Det er ikke åpnet for tiltak i sjø eller strandsone.

Fylkesmannens vurdering

I henhold til pbl. § 19-1 forutsetter en dispensasjon både grunnlagt søknad og nabovarsel. Vurderingen av hvorvidt dispensasjon kan gis må foretas med hjemmel i § 19-2, hvor det blant annet fremgår at «Dispensasjon kan ikke gis dersom hensynene bak bestemmelsen det dispenseres fra, eller hensynene i lovens formålsbestemmelse, blir vesentlig tilsidesatt. I tillegg må fordelene ved å gi dispensasjon være klart større enn ulempene etter en samlet vurdering.» Dette innebærer at det normalt ikke vil være anledning til å gi dispensasjon når hensynene bak bestemmelsen det søkes dispensasjon fra fortsatt gjør seg gjeldende med styrke. Dispensasjon gjelder både byggeforbudet i pbl. § 1-8 og Kystsoneplanen som i sjø har arealformålet naturområde og ikke åpner for tiltak.

Søker/tiltakshavers begrunnelse for søknaden er å legge til rette for trygg ilandføring med båt, både med flo og fjære sjø. Tiltakshaverne ønsker egne anløp for å kunne ha båt inn og ut av naustene. Vorrene har horisontal overflate (i stedet for skrånende), noe som gir tryggest løsning med tanke på sklisikkerhet samt synliggjøre vorrene ved flo sjø og dermed minske faren for konflikt med kryssende båter. Siden uteoppholdsarealet for naustene er mot sjøen søkes det å få utnyttet dette arealet best mulig, blant annet for å legge til rette for bading og sjørelaterte aktiviteter.

I henhold til § 19-2 fjerde ledd skal det ved utøves forsiktighet med å dispensere fra planer eller § 1-8 når en direkte berørt statlig eller regional myndighet har uttalt seg negativt om søknaden. Fylkesmannen i Møre og Romsdal som sektormyndighet uttalte seg negativt i høringsrunden. Fiskeridirektoratet hadde ingen formelle merknader.

- Dispensasjon fra pbl. § 1-8 om forbud mot inngrep i strandsonen.
§ 1-8 annet ledd lyder:
«Andre tiltak etter § 1-6 første ledd enn fasadeendringer kan ikke settes i verk nærmere sjøen enn 100 meter fra strandlinjen målt i horisontalplanet ved allminnelig høyvann.»

I første ledd angis hvilke hensyn som er relevante å vurdere vorrene og tilhørende flytebrygge opp mot når det vurderes dispensasjon fra annet ledd;
«I 100-metersbeltet langs sjøen og langs vassdrag skal det tas særlig hensyn til natur og kulturmiljø, friluftsliv, landskap og allmenne interesser.»

- Dispensasjon fra Kystsoneplanen
Arealformålet på land er «naust». Arealformålet i sjø er «naturområde». Det er på det rene at etablering av tiltaket berører både areal på land og i sjø, jfr.

søknaden (tegninger av 21.09.2016). Naturområder i sjø og vassdrag omfatter alle områder der inngrep og tilrettelegging ikke tillates. Naturområde i sjø har sin parallell i «natur» i LNF-område på land. Eksempler på inngrep og utnyttning som kan komme i konflikt med naturområde, vil være brygge og andre fortøyningsinnretninger, jfr. veilederen Kommuneplanens arealdel (MD). Det er vedlegg til Kystsoneplanen i form av temakart, som markerer områder for friluftsliv (badeplass) og fiske (kaste-og låssettingsplasser) i Berkvika. Det foreligger dog ikke opplysninger om naturmangfold.

- Vurdering og konklusjon

Fylkesmannen vurderer dispensasjonen fra gjeldende plan og pbl. § 1-8 under ett, da det i denne saken vil være flere av de samme vurderingskriteriene; i forhold til om hensynet bak bestemmelsene vil bli vesentlig tilsidesatt.

Kommunens vurdering er at de to vorrene med flytebryggen vil fremstå som svært bastante konstruksjoner i en lite påvirket fjørestrekning. Det legges vekt på den privatiserende effekten og presedensen for en videre negativ utvikling i Berkvika og i tilsvarende strandområder.

FMMR har i sitt høringssvar uttalt at Berkvika har gode kvaliteter til friluftsliv og rekreasjon, og at det er omsøkte tiltak vil fremstå som barriærer som vanskeliggjør ferdsel i strandsonen og er uheldig i landskapet. I forhold til tilpasning i landskapet er det imidlertid fra klagernes side påpekt at utførelsen er i naturstein og at det ikke er snakk om en ren betongkonstruksjon. FMMR er av den oppfatning at etablering av platting utenfor naustet med trapp ut mot en vorr/molo, gir privatiserende effekt. For å redusere inngrepene i strandsonen bør det heller etableres felles småbåthavner. Fiskeridirektoratet viser i sin uttalelse til at det av hensyn til nærheten til kaste- og låssettingsplassen i Berkvika bør unngås å legge fortøyning til flytebryggen inntil denne, men ellers ingen merknader.

Fylkesmannen ser klagernes behov for å ha sikker tilflott med båt til naust, noe omsøkte tiltak sannsynligvis er godt egnet til å ivareta. Nord for tiltakshavers eiendom (på Lid) er det imidlertid reguleringsplan, hvor arealbruken i sjø er privat småbåthavn. Reguleringsplan-ID 2007004, ikraft 18.06.2009. Slik det fremstår for Fylkesmannen så har kommunen ved å regulere til småbåthavn på Lid, tatt stilling til hvor det er ønskelig med fortøyning av båt og båtliv generelt i Berkvika/Lid-området. Dette styrkes av at Kystsoneplanen setter naturområde i sjø, hvor utgangspunktet er at tiltak ikke tillates. Dispensasjoner til private båtutlegg og flytebrygger kan også undergrave behovet for fellesanlegg. Videre vil en dispensasjon på grunnlag av private interesser medføre fare for presedens. Det vil si at andre som søker om dispensasjon for tilsvarende anlegg, sannsynligvis vil påberope seg usaklig forskjellsbehandling dersom søknaden avslås.

Ifølge registreringer i kommunens planinnsyn under «dispensasjoner» er det i tillegg til gjeldende sak innvilget kun en annen dispensasjon. Vedtaksdato for dispensasjonen er 06.12.2010 (saksnr. 2010/305), med tiltakstype «*deling av eiendom*». (Fylkesmannen har ikke tilgang på dokumentene digitalt.) Samtidig har søker/klager vist ved foto og kart at det er etablert moloer, brygger og liknende byggverk i sjø i området rundt tiltakshavers eiendommer. Advokat Hove har fremlagt kopi av tillatelse gitt i kommunens sak 2015/1567 på

eiendommen 4/3, like nord for tiltakshavernes eiendommer. Her er det i 24.02.2016 gitt tillatelse til utbedring av en molo som ble skadet i 1992. Såvidt Fylkesmannen forstår så vil moloen bli forlenget og gjort bredere; totalt 25 meter lang (fra flonivå på land og ut i sjø) og 6 meter bred (jfr. søknad). Kommunen har selv redegjort for at det er etablert brygge med flytebrygge på 4/14 (omtalt som B3/B4 i adv. Hoves brev). Etter Fylkesmannens måling på kart er lengden (inkl. flytebrygge) ca 35 meter. Kommunen har opplyst at det ikke er registrert søknadsbehandling i kommunens arkiv for bryggas del. Fylkesmannen finner sistnevnte tiltak på eiendommen 4/14 som mest sammenliknbar til søkerens tiltak, med utlagt flytebrygge. Tiltaket på 4/14 er imidlertid ikke godkjent av kommunen. I fall det en snakk om søknadspliktige brygger, moloer, kaier, fortøyninger ol. som er oppført uten tillatelse, vil dette være ulovligheter som kommunen må rydde opp i etter plan og bygningsloven kapittel 32.

Fylkesmannen deler ikke klagerens syn på at fjøresona er utbygd med tilsvarende innretninger med vorrer og flytebrygger, slik at det er skapt en forventning om å kunne oppføre omsøkte tiltak. Det er etablert et tilsvarende tiltak på 4/14 som ikke er godkjent av kommunen, samt en godkjenning av oppføring av molo i nyere tid; februar 2016 på 4/3. De fleste andre tiltak (omtalt som B0, B1, B2, B7) synes hovedsaklig å være enklere konstruksjoner, som kommunen (i e-post av 11.05.2017) har påpekt at er «av eldre dato» dvs. fra før 1965, eller inngår i område med reguleringsplan. Det synes ikke å være en etablert praksis med å godkjenne tiltak i strandsonen som klagerne kan bygge rett på.

Fylkesmannen tiltrer kommunens vurderinger av at omsøkte vorr og flytebrygge vil fremstå som såpass betydelige i landskapet. Hensynet til fri ferdsel og begrensning av privatisering og utbygging - som pbl. § 1-8 og Kystsoneplanens arealformål «*naturområde*» er ment å ivareta - vil ikke være forenelig med en slik konstruksjon i fjøra og ut i sjø.

Fylkesmannen har etter en helhetsvurdering kommet til at en dispensasjon i saken vil tilsidesette hensynene bak det strenge vernet av strandsonen som loven har fastlagt, samt undergrave arealformålet naturområde i sjø. Vilkåret i § 19-2 annet ledd er dermed ikke oppfylt for de to omsøkte dispensasjoner.

Fylkesmannen går ikke nærmere inn på vilkåret i § 19-2 annet ledd angående fordeler og ulemper med dispensasjon, siden dette ikke er relevant for utfallet av saken.

Fylkesmannen vil bemerke at man har forståelse for klagerens opplevelse av å ha blitt «ført bak lyset» av å få avslag på en søknad som man opplever å ha fått føringer om at kan innvilges. Fylkesmannen kan imidlertid ikke legge vekt på dette i en rettslig dispensasjonsvurdering.

Vedtak

Volda kommunes vedtak av 10.05.2016 om avslag på søknad om tillatelse og tilhørende dispensasjoner for oppføring av vorrer og flytebrygge, stadfestes.

Klagen har ikke ført fram.

Fylkesmannens vedtak er endelig og kan ikke påklages videre i forvaltningen, jfr. fvl. § 28.

Med hilsen

Trond Flydal (e.f.)
ass. direktør

Kristin Bjugstad
juridisk rådgiver

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur.

Kopi:

Per Mulvik AS
Kommunal- og moderniserings-
departementet
Fylkesmannen i Møre og Romsdal
Hove & Co Advokater

Holmen 7
Postboks 8112 Dep

Fylkeshuset
Kongensgate 23

6100 VOLDA
0032 OSLO

6404 MOLDE
6002 ÅLESUN
D

**FYLKESMANNEN
I MØRE OG ROMSDAL**

Saksbehandlar, innvalstelefon

rådgivar Andrea Elisabeth G. Furseth, 71 25 85 43

Vår dato

28.08.2017

Dykkar dato

08.06.2017

Vår ref.

2015/1103/FMMRANFU/423.1

Dykkar ref.

2014/956

Volda kommune
Stormyra 2
6100 VOLDA

VOLDA KOMMUNE	
Saks nr. 2014/956	Avt. J.O.V.
Løpnr.	Shr. Jonnes
30 AUG 2017	
Arkivnr. BY66	
Klassering P: 2/105	
Klassering S:	

Volda kommune - vedtak i klagesak etter plan- og bygningslova - oppføring av tilbygg til hytte - gnr2 bnr105 - tiltakshavar: Jon Olav Kriken

Fylkesmannen stadfester Volda kommune sitt vedtak i sak nr. 31/17. Dispensasjon frå utnyttingsgrad og byggjeløyve er innvilga. Klagen har ikkje ført fram.

Det vises til kommunen sin ekspedisjon av 08.06.2017.

Jon Olav Kriken har den 27.08.2014 søkt om byggjeløyve for tilbygg til eksisterande hytte på gnr. 2 bnr. 105. Dispensasjon for takform vart gitt i vedtak av 18.11.2014, dette vedtaket vart ikkje påklaga innan fristen og er difor endeleg. Byggjeløyve vart gitt i vedtak av 19.03.2015, men dette vedtaket vart seinare endra til avslag av fylkesmannen fordi løyvet var avhengig av dispensasjon for utnyttingsgrad/plassering. Kriken søkte om dispensasjon for utnyttingsgrad den 08.10.2015, som kommunen ga løyve til i sak nr. 87/15. Fylkesmannen oppheva den 07.07.2016 kommunen sitt vedtak fordi avstandserklæringa frå nabo ikkje kunne leggst til grunn som samtykke til ei nærmare plassering enn 4 meter. Vidare blei det påpeika at vilkåra for dispensasjon for utnyttingsgrad ikkje var vurdert godt nok.

Kriken har i ettertid, den 09.01.2017, valt å sende inn ein ny søknad ved å endre tiltaket slik at tilbygget no ikkje kjem i strid med 4-meterskravet samt redusert storleiken på tilbygget.

I møte den 18.04.2017 har forvaltningsutvalet, under sak nr. 31/17, gitt dispensasjon for utnyttingsgrad/plassering og innvilga byggjeløyve.

Vedtaket er påklaga av grunneigarane Alice Bjerknes og Astrid Bjerknes Roseth ved e-post datert 11.05.2017 og 12.05.2017.

Klagen har vore lagt fram for Jon Olav Kriken som har gitt fråsegn i e-post av 19.05.2017.

Forvaltningsutvalet behandla klagen i møte den 06.06.2017 og under sak nr. 48/17 har dei halde fast på det første vedtaket i sak nr. 31/17. I medhald av plan- og bygningslova (pbl) § 1-9 er saka etter dette oversend fylkesmannen som klageorgan.

Når det gjeld bakgrunnen for saka elles vises det til saksdokumenta.

Fylkesmannens merknader:

Om fylkesmannens klagehandsaming

Eit vilkår for at å ta klagen opp til klagesakshandsaming er at klagar er part i saka eller har rettsleg klageinteresse, jf. forvaltningslova § 28 første ledd jf. § 34. Dei som har protestert mot eit nabovarsel, reknast som part i saka og vil da ha krav på å få underretning om vedtaket. I denne saka er det på det reine at naboane ikkje har protestert mot nabovarselet, men at dei likevel har fått underretning om vedtaket frå kommunen og påklaga dette. Spørsmålet blir om dei har faktisk har klagerett.

Klagerett er ikkje vilkårsbunden av partsstatus. Sjølv om man ikkje har protestert mot eit nabovarsel, mister man ikkje ein kvar moglegheit til å seinare påklage vedtaket. Dersom vedtaket vil kunne påverke naboens interesser direkte eller indirekte, må det vurderast om vedkommande har rettsleg klageinteresse og dermed får partsstilling under klagehandsaminga. Omsynet til naboanes rettstryggleik på bakgrunn av si nære tilknytning til saka gjennom lang tid samt ved å ha tilkjennegitt sitt engasjement i saka må vektleggjast. Vidare talar interessemotsetningane ved at eigedommen basarar seg på ein festekontrakt mellom naboane som grunneigarar/bortfestarar og tiltakshavar som festar for at det er rimeleg at nabomerknadane prøvast. Fylkesmannen finn at dette nabotilhøvet må lede til at naboane har rettsleg klageinteresse og soleis rett til å klage på vedtaket i tråd med fvl. § 28.

Neste spørsmål blir om klagen er rettidig. Jon Olav Kriken anfører at klagefristen blir rekna frå 18.04.2017 ettersom klagar var til stades på det møtet kor vedtaket blei gjort den dagen, og at klagen difor er for seint kome inn. Merknaden kan ikkje føre frem da forvaltningslova § 27 krev at klagar som den klare hovudregel skal gis skriftleg underretning med opplysningar om sjølve vedtaket, klageåtgang, klagefrist mv. Naboane har fått underretning via rekommandert post, og underretning reknast i slike tilfella å ha kome fram når den er kome fram til personens postadresse. Kommunen har vist til at vedtaket blei sendt per post fredag 21.04.2017, og at klagefristen tidlegast er fredag 12.05.2017 og at klagen difor er rettidig. Fylkesmannen har ikkje vesentlege merknadar til kommunens vurdering om at klagen er rettidig.

Det leggjast til grunn at klagen er framsett innanfor lovbestemt klagefrist og vilkåra for å behandle dette som klagesak er oppfylt. Fylkesmannen kan etter dette prøve alle sider ved saka og dersom klagen vert tatt til følgje kan vedtaket endrast eller opphevast og sendast tilbake for ny handsaming i kommunen.

Tiltaket og planstatus

Tiltaket er planlagd utført i eit område som er omfatta av reguleringsplan for Berknes Nord med tilhøyrande reguleringsføresegn, vedtatt av kommunestyret 20.10.1994. I planen er området vist som hytteområde, felt H1.

Det går fram av reguleringsføresegn § 1 at bygningane skal plasserast slik som plankartet fastsett. Hytteplasseringane er bestemt ved byggelinje, jf. § 3. Eksisterande hytte si

plassering er i plankartet teikna inn og i teiknforklaringa vist som «*omriss av eksisterande bygg som inngår i planen*». Reguleringsplanen har ingen føresegner om tillèt utnyttingsgrad eller storleik for dei eksisterande hyttane, men fylkesmannen har tidlegare i sakas historikk lagt til grunn at den innteikna plasseringa som er vist i plankartet av eksisterande bygg må tolkast som juridisk bindande når det gjeld tillèt utnyttingsgrad. For å kunne gi løyve til omsøkt tilbygg er det difor krav om dispensasjon frå regulert plassering og utnyttingsgrad som vist i plankartet.

Klagen

Som grunnlag for klagen er det i det vesentlegaste vist til at hytta etter reguleringsplanen ikkje kan utvidast, og at det er gitt løyve til eit for stort samla byggeareal. Det klagast på at hytta skal rivast for at det skal kunne byggast eit tilbygg som er høgare enn eksisterande hytte på tomta. Klagarane har også vist til at det ikkje er rett at søknaden blir behandla so lenge arbeidet med kulturminneplanen og den kommuneplanen sin arealdel pågår. Vidare blir det hevda at det ikkje passar at tilbygget er større enn hovudbygningen på tomta.

Fylkesmannens vurdering av klagen

Fylkesmannen vil innleiingsvis bemerke at søknaden blir vurdert og handsama ut frå gjeldande plangrunnlag som er vedtatt på søknadstidspunktet. Vidare har ikkje fylkesmannen vesentlege merknadar til at riving av delar av eksisterande hytte, jf. pbl. 21-4 jf. § 20-1 første ledd bokstav e). Det leggst til grunn at løyve til riving ikkje kjem i strid med plan- og bygningslova eller gjeldande reguleringsplan.

Det sentrale spørsmålet i denne saka er om vilkåra for dispensasjon frå regulert plassering og utnyttingsgrad som vist i plankartet er oppfylt.

Med heimel i pbl. § 19-2 kan kommunen gi dispensasjon frå reguleringsplanen dersom to vilkår er oppfylt. For det første kan dispensasjon ikkje gis dersom dei omsyna som ligg til grunn for føresegna det er aktuelt å dispensere frå, eller omsyna bak lovas formålsføresegn, blir «*vesentlig tilsidesatt*». Dersom slike omsyn ikkje vil bli vesentleg tilsidesett, må det for det andre gjennomførast ei samla vurdering der fordelane ved dispensasjon må vurderast opp mot ulempene. For at det skal kunne gis dispensasjon må fordelane ved dispensasjon vere «*klart større*» enn ulempene etter ei samla vurdering. Det må føreliggje spesifiserte og klart angitte fordelar, jf. Somb 2011 s. 268. Begge vilkåra må vere oppfylt for at dispensasjon skal kunne gis.

Formålet med å fastsetje grad av utnytting er å regulere byggets totale areal og volum, sett i høve behovet for uteopphaldsareal og høvet til omgivnadane, for å sikre gode bukvalitetar. Utnyttingsgrada vil til dømes kunne ha betyding for naboar, ved at ein høg utnyttingsgrad opnar for eit større bygningsvolum på eigedommen.

Det går fram av plankartet at det aktuelle hyttefeltet består av 3 eksisterande hyttar og 8 ubebygde. Etter fylkesmannens kjennskap er dei hyttene som var ubebygd på reguleringstidspunktet framleis ubebygd per i dag. Det at det finst so mange ubebygde tomtar talar i utgangspunktet mot dispensasjon slik at det heller bør gjerast ei planendring/ utarbeiding av ny reguleringsplan. Også ut frå omsynet til offentlegheit, samråd og

medverknad i planprosessen, er det viktig at endringar i planer av betydning ikkje skjer ved dispensasjonar, men at dette behandlast som ei endring av planen.

Samtidig har denne konkrete saka vore gjenstand for handsaming gjentatte gonger både hjå kommunen og fylkesmannen. Vidare er det fylkesmannen si vurdering at tilhøva i aktuelle sak, sett hen til tiltakets art og omfang, og at dei behova som gjer seg gjeldande, er såpass konkret og situasjonsbetinga knytt til denne konkrete hytta at dei ikkje vil kunne gjere seg gjeldande for mange av dei andre eksisterande hyttepunkta i feltet. Kommunen har grundig argumentert for kvifor denne saka skal handsamast som ein dispensasjon og ikkje endring/utarbeiding av ny reguleringsplan. Fylkesmannen finn at endringa dispensasjonane inneberer i høve plana gjennom den omstendelege sakshandsaminga er tilstrekkeleg vurdert og kan vurderast som dispensasjon, framfor å krevje endring av plana.

Størrelsen på hyttane er ikkje nærmare grunngitt eller omtala i plansaka, og difor er heller ikkje bakgrunnen til at hyttepunkta har ulik størrelse nærmare kommentert. I samband med klagesaka har kommunen uttalt at det kan vere grunngitt i at tre av hyttepunkta som har mindre areal ligg nærmast sjøen og av den grunn ligg i meir eksponert terreng. Dette momentet må etter fylkesmannens vurdering vektleggjast ein viss grad.

Dispensasjon frå regulert utnyttingsgrad vil innebære at planen blir tilsidesett i ein viss grad. Men når man vurderer omsøkt tilbygg sine verknadar ved utvida byggeareal sett i høve til tomta i seg sjølv, samla utnyttingsgrad i planområdet, omsynet til planlagd byggeareal for nye hyttepunkt innan same hyttefelt, bruken av areala mellom hyttene/hyttepunkta, omsynet til nærliggande hyttepunkt og samla tal på hytter i området, kan ikkje fylkesmannen sjå at dispensasjonen kan reknast som ein *vesentleg* tilsidesetting av intensjonen i planen i denne konkrete saka.

Det avgjerande spørsmålet blir soleis om fordelane med dispensasjon er klart større enn ulempe.

Den vesentlege fordelan med dispensasjon er å gi ein effektiv og hensiktsmessig arealutnytting av denne bestemte hyttetomta. For kvar tomt innan hytteområda er det høve til å sette opp ei hytte med uthus, jf. føresegna i § 4 bokstav a). Plana opnar soleis for oppføring av tilbygg til dei eksisterande hyttane, noko som må vektleggjast, men verken storleik eller den nærmare plassering av uthusa er nærmare angitt (for dei eksisterande hyttane i området).

Ulempa er at dispensasjon inneberer at naboanes rettmessige forventning, ut frå reguleringsplanen når det gjeld aktuelle hytte si plassering og utnyttingsgrad, blir satt til side når tilbygget medfører at hytta får ei anna plassering og storleik enn det reguleringsplanen legg opp til.

Når det gjeld tiltakets høgde går det fram av plan- og bygningslova § 29-4 at byggverk ikkje kan oppførast med gesimshøgde over 8 meter og mønehøgde over 9 meter dersom det ikkje går fram noko anna av gjeldande plan. Aktuelle tilbygg får ei maksimal høgde på 4,6 meter, og ein kan ikkje sjå at høgda i seg sjølv inneberer store ulemper.

Når det gjeld tiltakets plassering/utnyttingsgrad så er denne justert i høve tidlegare søknadar, og tilbygget kjem no ikkje i konflikt med avstandskravet. Deler av eksisterande hytte skal rivast for å tilpasse hytta og tilbygget betre i høve omkringliggende hyttepunkta (tidlegare søknad hadde eit areal på 97 m²).

Ei målestokk utrekning visar at eksisterande bygg er vist med ei byggelinje med 6x8 m, noko som tilsvara 48 m² bebygd areal (BYA). Omsøkt tiltak omfattar oppføring av eit tilbygg som er oppgitt til å vere på 34 m² BYA, slik at det samla hyttearealet blir totalt 82 m² BYA. Sjølve festetomta har eit areal på om lag 300 m². Sett i høve tomtestørrelsen kan ikkje fylkesmannen sjå at dispensasjon inneberer ulemper når det gjeld behovet for uteoppshaldsareal på tomta.

Dei fleste planlagde hyttebygga er vist med ei byggelinje med om lag 10x10 m, som tilsvara omtrent 100 m², mens nokon av hyttepunkta har eit mindre areal på 8x8 m tilsvarande om lag 64 m². I mangel av sterke konkrete haldepunkta i plansaka til at nokon av hyttepunkta har fått ulik størrelse, talar omsynet til at hyttane i same hyttefelt får høve til å bygge i nokolunde same storleik for dispensasjon. Sjølv om dispensasjon gis vil den aktuelle hytta framleis ha mindre volum enn det er opna opp for når det gjeld dei fleste av dei planlagde hyttepunkta. Vidare talar omsynet til tida og tilhøva for at det stillast andre krav og behov for arealutnytting for hyttar i dag enn det gjeldande reguleringsplan legg opp til. Dei hyttepunkta som dispensasjonen må kunne seiast å ha mest følgjer for er dei som ligg nærmast, den mot vest for aktuelle hytte og den mot aust, i hovudsak når det gjeld utsiktstap. Fylkesmannen finn at omsynet til omkringliggende hyttepunkt er ivaretatt i saka, og kan ikkje sjå at det i klagen er påvist at tilbygget medfører avgjerande ulemper for naboane i form av tap av sol og utsikt for omkringliggende hyttetomter.

Det må vidare sjåast hen til at dei føresegn det her er tale om å dispensere frå, regulert plassering og utnyttingsgrad, er føresegna av meir teknisk karakter, som angår lokale tilhøve. Kommunen vil da ha eit noko større handlingsrom ved vurderinga av dispensasjonssøknadar, jf. uttale frå Miljøverndepartementet av 26.10.2010. Med utgangspunkt i forvaltningslova § 34 andre ledd tredje punktum finn ikkje fylkesmannen grunn til å fråvike kommunens vurderingar av dispensasjonsspørsmåla i denne saka.

Fylkesmannen finn at kommunen har vektlagt saklege og relevante vurderingsmoment i saka og på bakgrunn av det ovannemnte finn fylkesmannen at vilkåra for dispensasjon i denne konkrete saka er oppfylt, jf. pbl. § 19-2.

Estetikk

Fylkeskommunen har i sin uttale av 07.03.2017 bedt kommunen om å vurdere vilkår ved eventuell dispensasjon når det gjeld tiltakets visuelle kvalitetar. Kommunen har vurdert fylkeskommunen sin uttale, men har grunngitt kvifor dei meiner uttalen ikkje kan leggast stor vekt. Kommunen har vurdert heile hyttebygget samla sett som godt tilpassa terrenget, og at tilbygget som no er omsøkt er tilpassa terrenget og omgivnadane betre enn tidlegare søknad. Av den grunn blir ikkje uttalen frå fylkeskommunen tatt til følgje av kommunen. Kommunen viser til at planlagt tilbygg ligg på eit område som nesten er heilt flatt, og at tilbygget krev nesten ingen heving av terrenget eller behov for høg fundament/grunnmur.

Kommunen har også vist til at vedtaket om dispensasjon i høve takform er endeleg. Kommunen legg til grunn at tilbygget og hytta samla sett har tilfredsstillande visuelle kvalitetar både i seg sjølv og i høve omgivnadane.

Fylkesmannen kan i det vesentlege tiltre kommunens synspunkt, og det leggjast difor til grunn at tiltaket verken er i strid med kravet til estetikk i reguleringsføresegn § 4 eller generelle kravet til visuelle kvalitetar i pbl. § 29-2.

Konklusjon

Etter dette kan fylkesmannen ikkje sjå at vedtaket er i strid med plan- og bygningslova og finn difor ikkje grunnlag for å endre kommunens vedtak. Kлага har såleis ikkje ført fram.

Fylkesmannens vedtak:

Med heimel i plan- og bygningslova § 1-9, jf. forvaltningslova § 34, rundskriv T-2/09 frå Miljøverndepartementet og brev av 28.09.09 frå Kommunal- og regionaldepartementet, stadfestar fylkesmannen Volda kommunes vedtak i sak nr. 31/17.

Dette vedtaket er endeleg og kan ikkje påklagast vidare, jf. forvaltningslova § 28.

Partane er underretta om vedtaket ved kopi av dette brevet.

Med helsing

Helge Mogstad (e.f.)
direktør

Andrea Elisabeth G. Furseth

Dokumentet er elektronisk godkjent og har ingen signatur.

Kopi:

Alice Bjerknes	Berknesvegen 972	6105	VOLDA
Jon Olav Kriken	Vikegeila 44	6150	ØRSTA
Astrid B. Roseth	Gjertnesvegen 16	6090	FOSNAVÅG

**FYLKESMANNEN
I MØRE OG ROMSDAL**

Saksbehandlar, innvalstelefon

seniorrådgivar Bente Thornes Kosberg, 71 25 84 78

Vår dato

24.08.2017

Dykkar dato

09.06.2017

Vår ref.

2016/4275/BETH/423.1

Dykkar ref.

2016/349

Volda kommune
Stormyra 2
6100 VOLDA

 VOLDA KOMMUNE	
Saksnr. 16/349	Avd. UTV
Løpenr.	Sns. Pertel
25 AUG 2017	
Arkivdel: Bygg	
Klassering P:	
Klassering S:	

**Volda kommune - vedtak i klagesak etter plan- og bygningsloven - gnr18
bnr285 - klagar: Norhus Ørsta AS**

Fylkesmannen stadfester kommunen sitt vedtak. Klagen blir ikkje tatt til følge.

Fylkesmannen viser til kommunen sin ekspedisjon av 09.06.17.

Norhus Ørsta AS søkte den 11.04.16 om rammeløyve for oppføring av tomannsbustad på gnr. 18 bnr. 285. Det vart samstundes søkt om dispensasjon frå fastsett utnyttingsgrad i reguleringsplan.

Kommunen avslo den 14.06.16 dispensasjonssøknaden. Dette vedtaket vart påklaga av tiltakshavar, og fylkesmannen oppheva den 22.11.16 kommunen sitt vedtak på grunn av mangelfull grunngiving for avslaget.

Norhus Ørsta AS har den 05.01.17 på nytt søkt om rammeløyve for tomannsbustad på gnr. 18 bnr. 285, med noko endra plassering i høve til tidlegare søknad. Det vert framleis søkt om dispensasjon frå regulert utnyttingsgrad.

I møte den 18.04.17 har Forvaltningsutvalet, under sak nr. 33/17, avslått søknaden.

Vedtaket er påklaga av tiltakshavar ved brev datert 09.05.17. Klagar er ueinig i kommunen si vurdering av fordelar og ulemper, og meiner at det er feil å leggje så stor vekt på bustaden si plassering og høgde, samt påfølgande ulemper for naboar. Vidare blir det i klagen vist til andre eigedomar i området som har fått dispensasjon frå utnyttingsgraden, og meiner at det har skjedd ei usakleg forskjellsbehandling i denne saka.

Forvaltningsutvalet behandla klagen i møte den 06.06.17 og under sak nr. 49/17 har dei halde fast på vedtaket i sak nr. 33/17. I medhald av plan- og bygningslova (pbl) § 1-9 er saka etter dette oversend fylkesmannen som klageorgan.

Når det gjeld bakgrunnen for saka elles vises det til saksdokumenta.

Fylkesmannens merknader:

Klagen er framsett innanfor lovbestemt klagefrist og vilkåra for å behandle dette som klagesak er oppfylt. Fylkesmannen kan etter dette prøve alle sider ved saka og dersom klagen vert tatt til følgje kan vedtaket endrast eller opphevast og sendast tilbake for ny behandling i kommunen.

Tiltaket er planlagd utført i eit område som er omfatta av reguleringsplan for Engeset – Klepp av 29.06.89. I planen er området avsett til bustadføre mål; frittståande bustader. I reguleringsføresegnene § 4 g) er det fastsett at i dette området skal bygningane ikkje ha større grunnflate enn 20% av netto tomteareal. Det omsøkte tiltaket vil innebere ein utnyttingsgrad på 27,9%. Tiltaket er dermed i strid med reguleringsføresegnene, og vil såleis krevje dispensasjon.

Med heimel i pbl. § 19-2 kan kommunen gi dispensasjon frå reglar gitt i eller i medhald av plan- og bygningsloven. Dispensasjon kan ikkje gis dersom omsyna bak regelen det er aktuelt å dispensere frå eller omsyna bak lova si formålsføresegn blir vesentleg sett til side. Dersom slike omsyn ikkje vil bli vesentleg tilsidesett, må det deretter gjerast ei samla vurdering der fordelane ved dispensasjonen må vurderast opp mot ulempene. For at det skal kunne gis dispensasjon må fordelane vere klart større enn ulempene. Det vil normalt ikkje vere høve til å gi dispensasjon når omsyna bak regelen det blir søkt dispensasjon frå framleis gjer seg gjeldande med styrke.

Føremålet med ei føresegn om tillatt grad av utnytting vil vere å regulere bygget sitt totale areal og volum sett i forhold til behovet for uteopphaldsareal, belastning på infrastruktur og forholdet til omgjevnadane. Utnyttingsgraden vil bl.a. kunne ha betydning for naboar, ved at ein høg utnyttingsgrad opnar for eit større bygningsvolum på eigedomen.

Kommunen har vurdert det slik at ein dispensasjon som omsøkt ikkje vil setje omsyna bak reguleringsplanen vesentleg til side, og fylkesmannen har ingen vesentlege merknader til dette. Det sentrale spørsmålet i denne saka blir om fordelane ved ein dispensasjon vil verte vesentleg større enn ulempene.

Klagar meiner at det ikkje kan leggjast så stor vekt på bustaden si plassering og høgde, da dette er i samsvar med krava i gjeldande plan, og slik sett er noko ein i utgangspunktet har rett til å gjennomføre etter den såkalte byggeretten. Fylkesmannen vil i denne samanheng vise til at vurderinga av dispensasjonsspørsmålet vanskeleg kan vurderast isolert frå tiltaket elles. Ein må ved dispensasjonsvurderinga også ta omsyn mellom anna til tiltaket si utforming og plassering, for såleis å kunne vurdere i kva grad dispensasjonen vil bidra til å forsterke dei totale ulempene tiltaket vil kunne medføre. Ein dispensasjon som omsøkt vil innebere eit auka bygningsvolum på tomta. I og med at det er tale om eit avvik på 7,9% frå fastsett utnyttingsgrad, er det heller ikkje tale om ei ubetydeleg overskriding. Dette vil kunne bidra til å forsterke ulempene for naboeigedomane sett hen til bustaden sin høgde og plassering. Kommunen peikar også på at ein auka utnyttingsgrad vil gi mindre gode uteopphaldsareal på den aktuelle eigedomen. Vidare har kommunen vist til at tiltaket i volum og bygningsutforming vil skilje seg frå anna bebyggelse i området.

Som kommunen også peikar på må dispensasjonsvurderinga gjerast konkret i den enkelte saka. Det at det tidlegare er gitt dispensasjon frå utnyttingsgraden innanfor dette planområdet treng difor ikkje å få avgjerande betydning for vurderinga i den saka som no ligg føre. Kommunen si dispensasjonsvurdering er i denne saka gjort konkret på bakgrunn av synfaring i området. Kommunen viser i si klagebehandling vidare til dei andre eigedomane klagar peikar på, og korleis desse skil seg frå tilhøva i den aktuelle saka. Fylkesmannen kan ikkje sjå at det er grunnlag for å seie at det har skjedd ei usakleg forskjellsbehandling denne saka.

Det følgjer av forvaltningsloven § 34, 2. ledd, 3. pkt. at der fylkesmannen er klageinstans for vedtak som er gjort av ein kommune, skal vi leggje vekt på omsynet til det kommunale sjølvstyret ved prøving av det frie skjønn. Kommunen har i denne saka lagt avgjerande vekt på ulempene dispensasjonen vil innebære. Fylkesmannen finn ikkje grunn til å fråvike kommunen si vurdering av dispensasjonsspørsmålet i denne saka. Vilråra for å gi dispensasjon etter pbl. § 19-2 er såleis ikkje oppfylt.

Etter dette kan fylkesmannen ikkje sjå at vedtaket er i strid med plan- og bygningsloven og finn difor ikkje grunnlag for å endre kommunens vedtak. Klaga har såleis ikkje ført fram.

Fylkesmannens vedtak:

Med heimel i plan- og bygningslova § 1-9, jf. forvaltningslova § 34, rundskriv T-2/09 frå Miljøverndepartementet og brev av 28.09.09 frå Kommunal- og regionaldepartementet, stadfestar fylkesmannen Volda kommune sitt vedtak i sak nr 33/17.

Dette vedtaket er endeleg og kan ikkje påklagast vidare, jf. forvaltningslova § 28.

Partane er underretta om vedtaket ved kopi av dette brevet.

Med helsing

Helge Mogstad (e.f.)
direktør

Bente Thornes Kosberg

Dokumentet er elektronisk godkjent og har ingen signatur.

Kopi:

Tormod Eldholm	Rognelida 3	6102	VOLDA
Norhus Ørsta AS	Indrehovdeveien 64	6150	ØRSTA
Anders Leikanger	Gamletunvegen 11 C	6102	VOLDA
Kjetil Arve Myskja	Gamletunvegen 11 B	6102	VOLDA

Bente Karin Goksøyr	Bjørkegardane 47	6190	BJØRKE
Aud Grete Aasen	Gamletunvegen 11 D	6102	VOLDA
Rune Kiperberg	Gamletunvegen 14	6102	VOLDA
Olav Aasen	Barstadmarka 2	6102	VOLDA
Mari Aasen	Gamletunvegen 13 B	6102	VOLDA
Even Kåre Holte	Bjørkegardane 47	6190	BJØRKE
Rune Heggedal	Gamletunvegen 10	6102	VOLDA
Jane Oddhild Bjørneset	Gamletunvegen 13 D	6102	VOLDA
Sunniva Sande Lillebø	Skaregate 16 G	6002	ÅLESUND
Bente Lothe Eldholm	Rognelida 3	6102	VOLDA

**FYLKESMANNEN
I MØRE OG ROMSDAL**

Saksbehandlar, innvalstelefon

seniorrådgivar Bente Thornes Kosberg, 71 25 84 78

Vår dato

09.08.2017

Dykkar dato

14.10.2015

Vår ref.

2015/3652/BETH/423.1

Dykkar ref.

2012/1661

Volda kommune
Stormyra 2
6100 VOLDA

 VOLDA KOMMUNE	
Saksnr. 12/1661	Avd. UM
Løpnr.	Shs. Jones
14 AUG 2017	
Arkivdel: Bygg	
Klassering P:	
Klassering S:	

**Volda kommune - vedtak i klagesak etter plan- og bygningsloven - gnr30
bnr26 - klagar: Tømrer Prosjekt AS**

Fylkesmannen stadfester kommunen sitt vedtak. Klagen har ikkje ført fram.

Det vises til kommunen sin ekspedisjon av 14.10.15.

Enerbygg Ferdig Bolig AS har den 12.06.12 søkt om byggjeløyve for to vertikaldelte tomannsbustader på gnr. 30 bnr. 26.

Den 18.12.13 har kommunen, under del.sak nr. 384/13, innvilga søknaden.

Den 22.10.14 har Enerbygg Bolig AS søkt om mellombels bruksløyve for Rotsetvegen 8 A og B. Kommunen har den 07.11.14 under del.sak nr. 339/14 gitt slikt mellombels bruksløyve.

Vedtaket om mellombels bruksløyve er påklaga av Tømrer Prosjekt AS ved brev datert 27.11.14. Klagen gjeld vegretten for byggetomta over klagar sin eigedom gnr. 30 bnr. 267. Klagar meiner at føresetnader i vegrettsavtalen om betaling ikkje har blitt oppfylt, og at vegretten difor ikkje lenger vil vere gjeldande.

Klagen har vore lagt fram for tiltakshavar som har gitt fråsegn i brev av 27.01.15.

Forvaltningsstyret behandla klagen i møte den 13.10.15 og under sak nr. 68/15 har dei halde fast på vedtaket i sak nr. 339/14. I medhald av plan- og bygningslova (pbl) § 1-9 er saka etter dette oversend fylkesmannen som klageorgan.

Fylkesmannens merknader:

Innleiingsvis vil fylkesmannen seie noko om omfanget av klageretten i samband med vedtak om mellombels bruksløyve.

Det følger av pbl. § 1-9 at forvaltningsloven gjeld med dei særlege føresegner som er gitt i denne loven. Av forvaltningsloven § 28, 1. ledd går det fram at enkeltvedtak kan påklagast av ein part eller annan med rettslig klageinteresse i saken.

Vidare er det fastsett slik særleg føresegn om klagerett i pbl. § 1-9, 2. ledd:

«Det kan i byggesaken ikke klages på forhold som er avgjort i bindende reguleringsplan, ved dispensasjon eller i tidligere vedtak i byggesaken, og hvor klagefristen for disse vedtakene er utløpt. Dersom det finnes hensiktsmessig, kan klagen realitetsbehandles i stedet for å avvises.»

Reglane om midlertidig bruksløyve er gitt i pbl. § 21-10, 3. ledd som seier at når det står att «mindre vesentlig arbeid og kommunen finner det ubetenkelig, kan det utstedes midlertidig brukstillatelse for hele eller deler av tiltaket». Eit mellombels bruksløyve reknast som eit enkeltvedtak som kan påklagast, jf. forarbeida til plan- og bygningsloven. Det går likevel fram av forarbeida at «klageadgangen vil imidlertid være avgrenset til det som ikke er avgjort i rammetillatelse og igangsettingstillatelse».

Tiltaket sine ytre rammer skal avklarast i samband med byggjeløyvet, jf. pbl. § 21-2 og SAK10 § 5-4. At byggetomta har sikra lovleg tilkomst er eitt av dei tilhøva som skal avklarast i denne samanheng, jf. pbl. § 27-4 og SAK § 5-4 bokstav j). Kommunen har i samband med vedtak om byggjeløyve av 18.12.13 vurdert tilkomst og vegrett.

På tidspunktet for byggjeløyvet låg det føre tinglyst avtale der heimelshavar av gnr. 30 bnr. 267 (klagar sin eigedom) ga vegrett over denne eigedommen til den/dei tomtene som skulle frådelast gnr. 30 bnr. 26. Vegrettsavtalen sa vidare noko om utgifter, betaling og vedlikehaldsansvar, men det var ikkje nemnt noko uttrykkeleg om bortfall av avtalen.

I samband med at det vart gitt byggjeløyve har kommunen vurdert vegretten som tilstrekkeleg sikra i samsvar med pbl. § 27-4. Fylkesmannen vurderer det slik at dette tilhøvet er avgjort i tidlegare vedtak i byggesaken, og er ikkje noko bygningsmyndigheitene skal vurdere på nytt ved søknad om mellombels bruksløyve. Klagefristen på vedtaket om byggjeløyvet var gått ut på det tidspunktet klagen på mellombels bruksløyve vart sett fram, da det var gått nesten eitt år sidan byggjeløyvet var gitt. Fylkesmannen kan på denne bakgrunn ikkje sjå at ein etterfølgjande tvist knytt til vegretten og betaling for denne kan gi grunnlag for å avslå ein søknad om mellombels bruksløyve.

Klaga har vidare merknader knytt til sjølve bygginga av vegen og at denne ikkje er i samsvar med tekniske planar. I søknaden om mellombels bruksløyve er det ikkje tilhøve knytt til vegen som er nemnt som attståande arbeid. Kommunen skal i denne samanheng i utgangspunktet bygge på det som blir opplyst i søknaden. Det er elles opplyst frå tiltakshavar si side at vegen er bygd i samsvar med vedtekne planar. Dersom det skulle oppstå tvil om tiltaket er utført i samsvar med gitt løyve må vidare oppfølging av dette eventuelt skje gjennom tilsyn.

Når det gjeld spørsmålet om dispensasjon som vart teke opp i brev herifrå av 14.12.15, er dette også eit spørsmål som i utgangspunktet skal avklarast i samband med byggjeløyvet. Som nemnt ovanfor er det ikkje lenger klagerett på dette vedtaket. Dersom det i ettertid

skulle oppstå tvil om det byggeløyyvet som er gitt er i samsvar med reglar i eller i medhald av plan- og bygningsloven, må ei eventuell omgjeriing av dette i tilfelle skje i medhald av reglane i forvaltningsloven § 35. Fylkesmannen finn ikkje grunnlag for å vurdere omgjeriing av byggeløyyvet av eige tiltak i denne saka.

Etter dette kan fylkesmannen ikkje sjå at vedtaket er i strid med plan- og bygningsloven og finn difor ikkje grunnlag for å endre kommunens vedtak. Klaga har såleis ikkje ført fram.

Fylkesmannen seier seg lei for at det har tatt lang tid å få ferdigbehandla denne klagesaka.

Fylkesmannens vedtak:

Med heimel i plan- og bygningslova § 1-9, jf. forvaltningslova § 34, rundskriv T-2/09 frå Miljøverndepartementet og brev av 28.09.09 frå Kommunal- og regionaldepartementet, stadfestar fylkesmannen Volda kommune sitt vedtak i del.sak nr. 339/14.

Dette vedtaket er endeleg og kan ikkje påklagast vidare, jf. forvaltningslova § 28.

Partane er underretta om vedtaket ved kopi av dette brevet.

Med helsing

Helge Mogstad (e.f.)
direktør

Bente Thornes Kosberg

Dokumentet er elektronisk godkjent og har ingen signatur.

Kopi:

Tømrer Prosjekt AS	Røysbakken 5	6100	VOLDA
Enerbygg Bolig AS	Industrivegen 16	6155	ØRSTA

MELDING OM DELEGERT VEDTAK

Sakshandsamar:	Børild Skåra	Arkivsak nr:	2017/1763
Delegert sak nr:	17/17	Arkiv:	1519/53/1
		Vedtaksdato:	22.08.2017

ENKELTVEDTAK – med klagerett i samsvar med forvaltningslova kap. 6

**Saka gjeld: 1519 GNR/BNR 53/1 - SØKNAD OM DELING AV
LANDBRUKSEIGEDOM, KARIN TVERGROV**

VEDTAK:

I det ein syner til søknad dagsett 10.05.2017 frå Karin Tvergrov, vert det med heimel i jordlova § 12 gitt løyve til frådeling av 0,6 daa frå gnr 53 bnr 1. Grunngevinga er at delinga ikkje svekkjer ressursane på eigedomen nemnande og at den ikkje fører til ulemper for drifta av eigedomen.

Ein rår samstundes til at det vert gitt dispensasjon frå gjeldande plan.

Orientering om rett til å klage på enkeltvedtak:

Vedtaket kan påklagast til fylkesmannen. Adresser klagen til landbrukskontoret Ørsta Volda. Klagefristen er 3 veker, rekna frå den dagen brevet kom fram til påført adressat. Det er tilstrekkeleg at klagen er postlagd innan fristen. Klagen skal sendast skriftleg til det organet som har gjort vedtaket. Vis til vedtaket du klagar over, den eller dei endringar du ønskjer, og dei grunnane du vil vise til i klagen. Dersom du klager seint, slik at det kan være uklårt for oss om du har klaga i rett tid, må du også oppgje datoen denne meldinga kom fram.

Utskrift:

Karin Hildur Tvergrov Kolfossvegen 14 6110 Austefjorden

Kopi til:

Marcel Olaf Buchan Månanesvegen 167 6110 Austefjorden
VOLDA KOMMUNE Stormyra 2 6100 VOLDA

Saksdokument:

Oversending av søknad frå Volda kommune; 1519 gnr/bnr 53/1 - Søknad om deling av landbrukseigedom, Karin Tvergrov, oversendt 16.08.2017

Samandrag av saka:

Søknaden gjeld frådeling av 0,6 daa frå Eide gnr 53 bnr 1 i Volda, som skal vere tillegg til gnr 54 bnr 4. Søknaden frå grunneigar Karin Tvergrov er dagsett 10.05.2017. Volda kommune har sendt søkjaren førebels svar 23.05.2017, og søknaden vart oversendt landbrukskontoret 16.08.2017.

Sitat frå det førebelse svaret frå Volda kommune:

... Landbruksmyndet vil gjennomføre handsaming etter jordlova.

Søkjaren har i brev dagsett 10.05.2017 gjort greie for kvifor ein søkjer:

Vedlagt ligg søknad og dispensasjon og deling av tomt på eigedom 53/1 på Kalvatn i Volda kommune. Tomteparsell er tenkt til ekstra hage samt «garasjetomt» til eigedom 54/4. I tillegg til Byggeblanketter frå Byggsøk, levere det eget skjema for rekvisisjon kartforretning.

Det er inngått egen avtale mellom grunneigar av 53/1 Karin Tvergrov og eigar av nabotomt 54/4 Marcell Buchan om kjøp av den parsell. Nøyaktige mål på arealet kan takast ved utstikking....

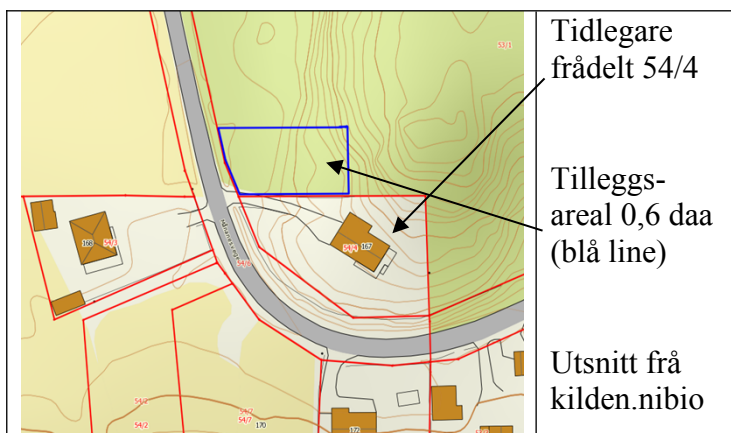
Karin Tvergrov er eigar av Eide gnr 53 bnr 1. Dei to bnr er samordna som ei eining i landbruksregisteret då dei har same eigar. Landbrukseigedomen er totalt på 1.433 daa – fordelt på 10 teigar. Markslaga fordeler seg slik:

Fulldyrka jord	Overflate - dyrka jord	Innmarks - beite	Skog særskilt høg bonitet	Skog høg bonitet	Skog middels bonitet	Skog låg bonitet	Uprod. skog	Myr	Jorddekt fastmark	Skrinn fastmark	Bebyggd
76	14	12,5	54,5	48,7	292,7	241,1	381,6	0	10,2	295,9	1,1

Eigedomen har våningshus, driftsbygningar, buder og naust.

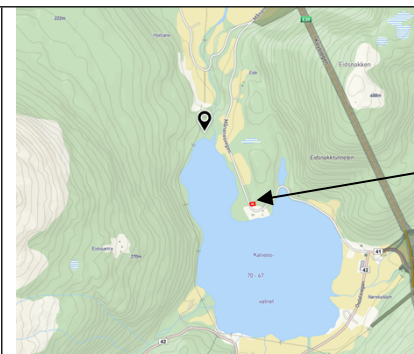
Føremålet med søknaden er å dele frå areal slik at ein kan utvide bustadtomta 54/4. 54/4 er 1.134 m² stor. Søkt areal er 600 m².

Arealet ein søkjer på er registrert som skog av middels bonitet.

Området er i kommuneplanen LNF.

Søkjaren leiger ut jordbruksareala til anna aktivt landbruksføretak.

Utsnitt frå kommune-kart.com

Søkt areal

I sakshandsaminga går ein gjennom ulike temabasar for å sjå om tiltaket er i konflikt. Ein får her ikkje treff på noko tema som fortel om kryssande interesser. Ein får treff på raudlistearten dvergflaggermus som er registrert i bygning nokre hundre meter frå søkt areal.

Vurdering og konklusjon:

Ved handsaming etter jordlova § 9 (omdisponering) og §12 (deling) må ein syne til rundskriv: *M-1/2013 Omdisponering og deling*.

§12 Deling i jordlova lyder no slik:

Deling av eigedom som er nytta eller kan nyttast til jordbruk eller skogbruk må godkjennast av departementet. Det same gjeld forpaking, tomtefeste og liknande leige eller bruksrett til del av eigedom når retten er stifta for lengre tid enn 10 år eller ikkje kan seiast opp eigaren (utleigaren). Med eigedom meiner ein òg rettar som ligg til eigedomen og partar i sameige.

Skal dyrka jord takast i bruk til andre formål enn jordbruksproduksjon, eller skal dyrkbar jord takast i bruk slik at ho ikkje vert eigna til jordbruksproduksjon i framtida, kan samtykke til deling ikkje givast utan at det er gitt samtykke til omdisponering etter §9.

Ved avgjerd av om samtykke til deling skal givast, skal det leggjast vekt på om delinga legg til rette for ein tenleg og variert bruksstruktur i landbruket. I vurderinga inngår mellom anna omsynet til vern av arealressursane, om delinga fører til ei driftsmessig god løysing, og om delinga kan føre til drifts- eller miljømessige ulemper for landbruket i området. Det kan leggjast vekt på andre omsyn dersom dei fell inn under formålet i jordlova.

Sjølv om det etter tredje ledd ikkje ligg til rette for å gi samtykke til deling, kan samtykke givast dersom deling vil vareta omsynet til busetjinga i området.

Samtykke til deling kan givast på slike vilkår som er nødvendige av omsyn til dei føremåla som lova skal fremja. (etc.)

I dette tilfellet er omsøkte areal ikkje dyrka eller dyrkbar mark. Søknaden vert difor ikkje vurdert etter § 9 Omdisponering av dyrka og dyrkbar jord i jordlova.

Jordlova har til føremål å leggje tilhøva til rette for at areal på landbrukseigedomar, kan bli brukt på den måten som er mest gagnleg for samfunnet og for dei som har yrket sitt i landbruket. Arealressursane bør disponerast på ein slik måte som gjev ein tenleg, variert bruksstruktur ut frå samfunnsutviklinga i området og med hovudvekt på busetnad, arbeid og driftsmessige gode løysingar. Ein samfunnsgagnleg bruk inneber at ein tek omsyn til at ressursane skal disponerast ut frå behovet til framtidige generasjonar.

Driftsgrunnlaget i høve jordlova § 12 er eigedomen sine ressursar i form av areal og bygningar som blir nytta eller kan nyttast til jordbruk eller skogbruk. Forbod mot deling i §12 skal hindre at eit bruk vert oppstykkja eller på annan måte får redusert ressursgrunnlaget.

Vurderingar:

Tema:	Vurdering:
Ressurs for eigedomen:	Bruket har gode jordressursar. Ei deling vil ikkje svekke desse.
Driftsmessig tilkomst:	Delinga ein søker på får ingen innverknad på tilkomst.
Temabasar i Kilden:	Ingen treff på konflikt.
Påverknad for drifta av landbrukseigedomen:	Ingen
Delinga – ein må vere budd på ... :	Saka gjeld tillegg til eksisterande bustadtomt. Situasjonen vert ikkje endra.
Plassering:	Plasseringa er i ytterkant mot anna tomt, og mot veg. Plassering er ikkje negativ for landbruket.
I høve til planstaus:	LNF-område.

Det skal leggjast vekt på om deling vil medføre drifts- og/eller miljømessige ulempar i høve landbruk.

Denne saka gjeld frådelinga av eit mindre areal på 0,6 daa. Bustadtomta vert med dette tillegget om lag 1,7 daa. Ein har ikkje merknad til storleiken.

Vurderinga skal sjå til at eigedomen etter ei deling har nok ressursar for ei framtidig drift, og ikkje vert vesentleg svekkja.

Ein vurderer det slik at plasseringa av her er gunstig. Ein er langt frå driftssenteret og dei beste jordbruksareala. Søkt areal har få kvalitetar.

Ut frå ei samla vurdering av momenta som skal leggjast vekt på jmf jordlova, vil vi ikkje gå mot deling her. Med heimel i jordlova rår vi til løyve til deling etter §12. Ein rår då og til dispensasjon frå gjeldande plan.

Liv Bente Viddal
seksjonsleiar

Børild Skåra
rådgjevar

Dokumentet er elektronisk godkjent og har ingen signatur.

Hei
Delingssak i Volda gnr 53 bnr 1
Jordlovshandsaminga er teke som delegert sak.

Denne er sendt postmottak.
Sender den og direkte til møtesekretær for forvaltningsutvalet då saka skal refererast.

Gjeld sak 2017/913 i ePhorte Volda.

Sender og til Torgeir slik at Utvikling er orientert i høve handsaming etter PBL.

Helsing

Børild Skåra
Rådgjevar
Landbrukskontoret Ørsta Volda

Direkte 70049613

E-post borild.skara@orsta.kommune.no